Gilbert Cesbron



O albină se zbate în fereastră



Editura Eminescu

Gilbert Cesbron

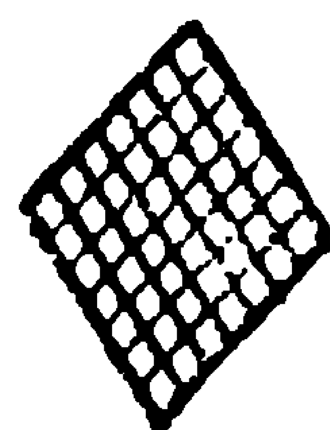
O albină se zbate în fereastră

Coperta colecției : Val Munteanu

Ilustrația copertei : Ana Vasilache

1976

București, Piața Scînteii 1



Gilbert
Cesbron

O albină se zbate în fereastră

În românește de
Mircea Spiridoneanu
și Ileana Zara

Editura Eminescu

GILBERT CESBRON

UNE ABEILLE CONTRE LA VITRE

© Robert Laffont, 1964

Lui ARNAUD

I

CIMITIRUL CELOR VII

SIRENA MONOTONĂ A AMBULANței suna fără-ncetare, la fel de neliniștitor și încăpățînat ca bătaia unei inimi. Băiatul observă, printr-un vizor minuscul din geamul mat, că mașina trecea toate stopurile pe roșu și atunci se liniști : fiecare minut, fiecare clipă conta pentru făptura întinsă sub învelitoarea albă. Albă cabina, albă targa și învelitoarea ; și încă și mai albă necunoscuta aceea, a cărei respirație devenea din clipă în clipă tot mai anevoioasă și mai pripită, ca și cum ar fi vrut să se ia la întrecere cu ritmul chinuitor al sirenei.

„Sete de aer... i-e sete de aer“, șopti băiatul.

Era expresia unui profesor. Deși student în medicină, se simțea de data aceasta cu totul neputincios, pur și simplu deghizat în halatul său, prizonier al celulei albe, împreună cu o femeie ea însăși iremediabil prizonieră comei.

Ținea între degete încheietura mîinii ei reci. Pentru că pulsul acela, abia simțit, ca loviturile prin care minerul îngropat de viu încearcă să-și semnaleze prezența, trebuia menținut cu orice preț, salvarea traversa orbește Parisul ; îi făceau loc mașinile celelalte, se opreau trecătorii și se iveau fețe alarmate pe la ferestrele încă luminate la ora aceea. Semnalul tînguitor, dar autoritar, lăsa în urma lui o dîră de curiozitate, de compătimire sau numai de egoistă siguranță.

„Mai repede !“ își spunea în gînd studentul, fără însă a îndrăzni să repete îndemnul șoferului. Dacă plămînii s-ar înăbuși de tot, dacă inima s-ar opri... Și i se părea un adevărat miracol că inima se încăpățîna să bată, în

vreme ce moartea nevăzută își făcea de lucru în trupul nemişcat. De ce bate o inimă ? Iată o întrebare la care dascălii lui dădeau răspunsuri sigure, dar cărora în noaptea aceasta le simţea zădărnicia.

La ora douăsprezece şi douăsprezece minute pătrunsese în curtea spitalului o maşină albastră de-a poliţiei, cu încărcătura ei obişnuită : cinci oameni şi un trup. Portiere trîntite.

— Sinucidere ? îl întrebase internul pe brigadier. Gaz sau barbiturice ? Adică, pastile sau...

— Amîndouă.

— Tii ! Etienne, Marc, ajutaţi-mă...

Şi pentru că trupul se afla întins acolo, și pentru că băieţii aceia cumsecade şi somnoroşi miroseau urît, decorul devenise și el murdar şi neliniştitor ; dintr-o dată, *Timpul* pusese stăpînire pe noaptea fără formă. Clipă de clipă... fiecare numărată de pulsul acesta abia perceptibil. Opt bărbaţi în picioare şi o femeie întinsă, mai mult decît nemişcată : absentă.

— Comă profundă. Etienne, cheamă ambulanţa.

— Cu respiraţie artificială ?

— Fireşte. Marc, te duci tu. Eu telefonez la Claude-Bernard.

— Dar n-am mai...

— Trebuie să începi o dată. Controlează tot timpul pulsul şi respiraţia. Tot timpul, tinere, auzi tu ? O sincopă pe drum — şi s-a dus pe copcă !

— Dar actele... încercă brigadierul.

— Pe urmă, pe urmă ! Actele pot să aștepte, ea însă nu.

Acum, ceilalţi completau probabil actele ; el însă nu mai avea de-a face decît cu acest corp rigid, cu această mînă rece și cu cele patru cuvinte : „O sincopă pe drum..."

Trase geamul care-l despărţea de şofer.

— Mai avem mult ?

— Nu pot mai repede !

Băiatul ştia, chiar înainte de a întreba, că o să fie repezit ; simţea însă nevoia să audă o vorbă, o respiraţie.

— De ce ? reluă şoferul. Ceva nu-i în ordine ?

— Ba da, dar...

— Nu pot mai repede, repetă el ; totuși acceleră.

„Cît o fi ceasul ?" se întrebă băiatul. Îşi luă ochii de la femeia care părea moartă, ca să se uite la ceas ; dar cele două ace și unghiul pe care-l formau nu mai însemnau nimic ; numai secundarul, oarba, nemiloasa insectă care

macină viaţa, avea un sens. Îi reveni în minte o frază din manuale : „În respiraţie contează fiecare minut ; în circulaţia sîngelui, însă, orice secundă..." Oare aşa are să-şi petreacă de acum înainte toată viaţa, verificînd, în faţa morţii, afirmaţiile din cărţi ? Asta să fie meseria de medic ? Şi băiatul se întreba dacă are să aibă destulă putere să suporte — sau mai curînd să se întărească, fără să se ascundă într-o carapace.

În vreme ce urmărea, nu fără un pic de recunoştinţă, acul minuscul, care, cu fiecare rotire, îi uşura răspunderea, respiraţia femeii devenea din ce în ce mai aspră, sacadată, ca şi străină de trupul pe care-l ţinea în viaţă cu atîta trudă.

— Se înăbuşă ! strigă studentul.

Simţea nevoia să împartă cu cineva, ţipînd, neliniştea lui tot mai mare ; dar şoferul nu-l auzi : cu ţigara stinsă între buze, străbătea în goană Parisul. Nu, el nu avea o misiune prea complicată, iar studentul simţi că-l invidiază. Vru să desprindă tubul... În clipa aceea, respiraţia femeii se opri. Fiindcă mîinile care încercau să pună în funcţiune aparatul de oxigen aveau un tremur care nu putea fi stăpînit i se păru că o clemă se înţepenise şi, în neîndemînarea lui, se înverşună atît de tare s-o desfacă, încît o blocă de-a binelea. Rămase cîteva clipe descumpănit, apoi fu cît pe ce să-i strige şoferului să oprească. Să oprească ambulanţa în mijlocul cartierului, între casele astea adormite, la ora trei dimineaţa, cînd „fiecare minut contează" ! Aparatul atîrna pe perete ca un acordeon stricat. Băiatul încercă încă o dată să-l dea jos ; gîfîia ; o picătură de sudoare căzu pe cuvertura albă. „Fiecare minut...", cîte a şi lăsat să treacă ?

Deodată, se plecă asupra necunoscutei şi-i dădu capul pe spate. Gîtul, lipsit parcă de viaţă, gîtul acela de ceară, se întinse peste măsură. Studentul deschise cu forţa gura crispată, care se încăpăţîna să-i opună rezistenţă ca valvele unei scoici. Mîinile nu-i mai tremurau. Răsuflă adînc, apoi, lipindu-şi gura de gura ei, care i se păru de gheaţă, împinse în plămînii străinei, cu mare încetineală, tot aerul pe care-l inspirase. Sub cuvertură, pieptul se ridică uşor ; îl lăsă să coboare din nou, apoi, de douăzeci, de cincizeci de ori la rînd, repetă operaţia, în ritmul propriei sale respiraţii.

În timp ce insufla, cu toată puterea plămînilor, viaţă acestui trup, îi veni în minte gîndul năstruşnic că la fel

de brutal sărutase, pentru prima dată, o fată — şi-i revăzu faţa dată pe spate şi ochii închişi.

Pieptul se ridica şi se lăsa ca o maşină. Studentului îi era aproape ruşine că dăruieşte acestui trup fără apărare un aer viciat ; în acelaşi timp, încerca însă mîndria naivă a salvatorului. Ştia de pe acum că va povesti întîmplarea cu un aer de falsă indiferenţă, cînd niciodată de fapt nu mai trăise asemenea momente de exaltare. „Oare profeţii care se lipeau corp la corp, gură la gură, de cadavru, ca să-i redea viaţa făceau mai mult decît mine ?"

Cînd ambulanţa se opri, în sfîrşit, dinaintea pavilionului, în aparenţă adormit, necunoscuta îşi recăpătase respiraţia, o respiraţie fragilă şi icnită, dar care, oricum, era a ei. Prin uşa larg deschisă le ieşi în întîmpinare căruciorul, urmat de infirmieri ; unul dintre ei întrebă scurt :

— Cochin ?

— Da, zise studentul. Eu...

— Îndată.

Dintr-un pavilion vecin se apropia cu paşi repezi medicul de gardă, încheindu-şi din mers halatul. Trezit brusc dintr-un somn prea scurt, avea un aer de copil bosumflat ; zadarnic încerca să-şi îndrepte cu mîna părul zburlit. Studentul îi ieşi în întîmpinare.

— Eu sînt acela care...

— Îndată.

Acum, fiecare clipă conta. Găsiră femeia gata întinsă pe un pat pliant.

— Carrière ?

— Vine îndată.

Vorbeau în şoaptă, în timp ce medicul nu slăbea din ochi trupul ; căci, cu o mişcare bruscă, dăduse învelitoarea la o parte, şi acum li se înfăţişa aproape gol, alb şi strălucitor, atît de puternic, atît de perfect, încît studentul se grăbi să-şi întoarcă privirea, ca şi cînd s-ar simţi vinovat de indiscreţie contemplînd o fiinţă fără apărare.

— Înclină treizeci de grade !

Patul se aplecă. Prima grijă a medicului fu să controleze încheietura mîinii stîngi, apoi a celei drepte, dacă nu cumva vreo cicatrice... Dar nu, necunoscuta nu-şi tăiase niciodată venele, şi probabil că sinuciderea nu era o recidivă. Bun. Pişcă pielea braţului, ici şi colo, apoi lovi cu ciocanul gleznele, genunchii. Simplă formalitate, ca şi

vorbele spuse în șoaptă, pentru ca sora de alături să le noteze : „nici o durere... reflexele anulate..."

Se aplecă asupra necunoscutei, îi ridică pleoapele, îi atinse corneea, își adînci privirea vie în privirea ei moartă. Studentul văzu atunci, pentru prima oară, fața lividă pe care penumbra din ambulanță i-o ascunsese, dar pe care lanterna medicului o lumina atît de nemilos, și tresări : „Ce urîtă e !" Simțea o decepție inexplicabilă, sau cel puțin de nemărturisit. Drept e că, față-n față, nici medicul nu era frumos, cu buza lui de iepure, a cărei cicatrice îi brăzda de-a curmezișul mustața deasă și roșcată, îi arcuia nasul și-i răsfrîngea colțurile gurii, ca la cîini. Dar urîțenia celuilalt obraz era de-a dreptul neobișnuită, fiindcă nu se potrivea deloc cu trupul statuar și cu părul — un gest al medicului îl răsfirase de tot — admirabil, numai aur vechi, catifea și mătase. Lumina crudă a lanternei săpa umbre pe o față aproape masculină, pe care urmele de fard pronunțau și mai puternic trăsăturile. Un nas de luptător, maxilare nemăsurat de mari, o bărbie disproporționată. Obraz în același timp prea dur și prea moale, turtit și deformat, marmură și ceară ; operă neterminată, părăsită, în care degetele sculptorului își lăsaseră brutal amprentele. Obraz făcut la întîmplare, care trăda trupul, ca în albumele acelea triviale în care copiii pot combina orice tors cu orice cap. Și, fără îndoială, încă mai adînc decît trupul, acest obraz trăda sufletul.

Studentul nu-și putea lua ochii de la el. Nu-l văzu pe intern intrînd și tresări cînd îi auzi glasul.

— Comă profundă ?

— Barbiturice, plus gaz. Am fost avertizat de la Cochin.

— Atunci, intubație ?

— Intubație.

Era mai curînd ordin decît răspuns. Un cărucior încărcat cu instrumente apăru ca din pămînt, și fiecare, fără o vorbă, fără să se atingă măcar unul de altul, își ocupă locul, așa cum fac actorii cînd li se anunță reluarea repetiției. Numai studentul ședea de o parte, neștiind ce să facă cu mîinile, iar inima îi bătea tare și ochii îi ieșiseră din orbite. Dar nu vedea altceva decît un zid de halate albe și nu auzea decît respirațiile încordate. Operația i se păru că durase numai cîteva clipe. Halatele se

despărţiră şi căruciorul se îndepărtă ; sora care ţinea mîna femeii zise însă alarmată :

— Pulsul slăbeşte.

— Stetoscop ! (Medicul se aplecă, ascultă un moment. Faţa împietrită se albise ca varul.)

— Daţi drumul aparatului ; cincisprezece litri de oxigen... Carrière, masaj cardiac, repede...

Medicul desfăcu brusc capotul de noapte şi descoperi doi sîni de marmură. Nespus de tulburat — parcă i se oprise şi lui inima în loc — studentul nici nu observă imediat această perfecţiune.

Internul îşi puse mîna dreaptă, cu palma în jos, sub sînul cel alb, apoi mîna cealaltă deasupra, şi se lăsă cu toată greutatea asupra pieptului ; după aceea se ridică ; repetă mişcarea, cu perseverenţă de meseriaş experimentat. Gîfîia, dar figura lui exprima o răbdare rece, hotărîrea de a continua să maseze trupul acela inert, pînă ce sîngele avea să circule din nou. Îl împingea cu sila spre artere, apoi, de cîte ori mîinile de plumb îşi încetau apăsarea, inima amorţită se umplea la loc, fără voia ei.

După cîteva minute, celălalt medic spuse cu glas tare :

— Gata, a pornit. Carrière, poţi să te duci la culcare, amice !

— Şi dumneata ?

— Fac un mic rond prin saloane. Domnişoară Langlois, vino cu mine. Jeannine, n-o părăseşti nici o clipă pe femeia asta, toată noaptea, ai înţeles ?

Internul se întoarse din prag :

— Ţi-e teamă de ceva ?

— Cunoşti deviza serviciului, Carrière : teme-te de orice, speră totul.

— A naibii de obositoare deviză ! şopti celălalt.

— Dar şi miraculoasă. Nu-ţi spun „noapte bună“...

— A, nu, mai bine „pe curînd“ !

Amîndoi, cu aceeaşi mişcare, ridicară din umeri zîmbind.

Rămas singur, medicul cu buza de iepure luă încheietura mîinii inerte şi o ţinu multă vreme între degetele lui groase, frămîntînd-o ca pe un obiect. „Ea intră în atribuţiile lui de acum, îşi spuse studentul, nu fără invidie. Bolnavul simte că aparţine doctorului, aşa cum copilul aparţine mamei, şi asta-i dă siguranţă.“ Mîinile

mari și calde, atît de sigure pe ele, înveliră la loc trupul statuar care acum respira, cu un gest lent și pudic, în total contrast cu felul cum o despuiaseră adineauri. Medicul se întoarse ; umerii i se lăsară în jos ; privirea îi devenise vagă, ca și cum o imensă oboseală i-ar ține loc de gîndire. Acum pieptul, ale cărui forme cearceaful nu le putea ascunde, se ridica și cobora ca într-un somn liniștit. Dar brutalitatea suplă a aparatului care respira în locul lui, clinchetul plăpînd, cadranele misterios de vii, tubul rigid, — toată această minune oarbă de oțel, cauciuc și sticlă împrumuta respirației o fragilitate neliniștitoare. Studentul își aminti de sînii lăbărțați sau descărnați, așa cum se vedeau prin răscroiala îmbrăcămintii groase de spital, ca niște cămăși de eșafod, și pe care bătrînele bolnave îi etalau cu o inconștientă lipsă de pudoare. Dar poate uitaseră că trupul era făcut nu numai ca să îndure suferința.

— Nu mă asculți, reluă încetișor medicul.

— Iertați-mă...

— Te întrebam : nici un incident pe drum ?

— Ba da. S-a oprit respirația. Sau poate doar mi s-a părut, adăugă el mai încet.

— Din nefericire, în medicină e totuna. Și pulmostatul ?

— Nu funcționa.

— Sau poate doar ți s-a părut, zise doctorul, punîndu-i o mînă pe umăr. Și cum te-ai descurcat ?

— Gură la gură.

— Bun. Te-ai temut ?

— Foarte tare.

Și mîinile începură să-i tremure iar, ca în clipele acelea. Celălalt schiță un zîmbet, care s-ar fi vrut ironic, dar nu era decît timid.

— Cu atît mai bine. Căci dacă ai să scapi vreodată de teamă, ai să ajungi poate un șef tobă de carte, dar n-ai să mai fii un medic bun.

— Ea... (își înghiți saliva)... e în afară de pericol ?

— Da, minți celălalt. Și-acum fugi înapoi la Cochin : poate că e nevoie de dumneata.

Băiatul nu se lăsă însă înșelat.

— Sau de ambulanță, rectifică el.

— Încîntat de cunoștință. O să ne mai vedem, cu siguranță. Hai, du-te ! (Și-i dădu un ghiont cam prea tare,

după care îi întoarse spatele.) Domnişoară Langlois, să începem cu 17.

— Te urci în faţă ? îl întrebă şoferul.
— Nu, vreau să verific ceva înăuntru.
Cînd se văzu în cabina albă, dinaintea cuverturii care, aşa cum mai păstra forma corpului, semăna cu o cochilie goală, studentul simţi o profundă nedumerire şi în acelaşi timp o ciudată senzaţie de izolare : ca şi cînd femeia aceea, dispărută cu secretul pecetluit în ea, ar fi fost mai adevărată şi, cu siguranţă, mai vie decît el. Nu făcea, desigur, decît să plătească — însă dintr-o dată — toată oboseala şi neliniştea acestei nopţi. I se părea însă cu totul absurd să ţii la un moment dat în mîinile tale viaţa unei necunoscute cu certitudinea că n-ai s-o mai vezi niciodată. Şi totuşi cine dacă nu el singur decisese — şi nu fără exaltare — că aceasta va fi de acum înainte viaţa lui ? Încă nu ştia că dimineaţa alungă fantasmele nopţii şi ne întoarce la bunele şi banalele treburi cotidiene. Şi nici că trăim doar pas cu pas, întocmai ca necunoscuta rămasă acolo, care respira secundă cu secundă.
Pulmostatul, martor al lipsei de experienţă şi al nervozităţii sale, atîrna intact, pe jumătate desprins. „Poate doar ţi s-a părut !...“ Dar ceea ce ştia, ceea ce-l încredinţa chiar în clipa aceea inima lui, cu bătăi puternice, era că niciodată n-are să mai uite sărutul rece şi patetic dat unei necunoscute, sărut care, fără voia lui, îi pecetluise, peste noapte, adevărata logodnă cu medicina.

La ora nouă, Carrière intră în birou cu bruscheţea provocatoare a omului care vrea să acţioneze cu orice preţ. Celălalt ridică ochii şi arboră imediat ceea ce personalul de serviciu numea „mutra lui de zile rele“.
— Nu ! strigă el de departe, prefăcîndu-se apoi că se cufundă din nou în hîrtii.
— Dar nici nu ştii...
— Ba da, Carrière, ştiu că iar vii să-mi vorbeşti de 63, iar eu îţi spun : nu !
— Sînt (se uită la ceas) cincizeci şi cinci de ore de cînd am intubat-o.
— Ştiu şi asta.

— Ei bine, la naiba ! Nu eu am scris că „după patruzeci şi opt de ore...
— ...riscăm leziuni la laringe şi trahee“.
— Şi-atunci ?
— Şi-atunci, aşteptăm.
— Să iasă din comă ? Nu dă nici un semn.
Mustaţa roşcată se strîmbă într-un zîmbet forţat.
— O să se întîmple şi asta !
— Pînă una alta, riscăm foarte mult.
— Eşti generos, Carrière ! *Eu* singur risc atît de mult... (Se ridică şi se înfipse în faţa celuilalt.) Şi am să-ţi spun de ce : pentru că fata asta este... urîtă.
— Dar are un corp splendid !
— Asta-i şi mai rău : faţa o vezi tot timpul, doar noaptea nu ! adăugă el coborînd glasul. Urîtă ! Dealtfel ăsta a fost şi motivul sinuciderii.
— De unde ştii ?
— Am primit ieri o vizită : directoarea şcolii unde începuse să predea de luna asta.
— Şi ce ţi-a spus ?
— Mi-a spus tot : şi poreclele, şi caricaturile de pe tablă, şi scandalul monstru de sîmbăta trecută...
— Doar n-oi fi crezînd că e de ajuns ca să...
— Cunoşti copiii, amice ; şi mai ales fetele ! Şi poate ai auzit de faimoasa picătură care umple paharul !
— Bine, bine, i-o tăie celălalt destul de brutal, dar ce legătură au toate astea cu intubaţia ?
— Uite care-i : dacă-i facem traheotomie, fata asta rămîne pentru totdeauna cu o cicatrice, vizibilă, evidentă. Niciodată n-are să se mai uite într-o oglindă fără să nu-şi aducă aminte de gestul ei.
— Dar...
— Şi mai ales de motivul gestului. Să nu uite niciodată ofensa copiilor ? Nu, Carrière, nu e cu putinţă !
Celălalt tăcu o clipă, făcu gestul de a-şi încheia halatul deşi era perfect încheiat, şi spuse în sfîrşit :
— De aici şi pînă să-ţi asumi riscul clinic...
— Între două riscuri !... Dealtfel, asta-i meseria noastră, Carrière : să cîntăreşti riscurile şi să alegi. În cazul ăsta, eu văd unul eventual şi altul sigur. Unul care, oricum, poate să aducă vindecarea, iar celălalt nevindecabil. Iată de ce vom aştepta. De acord ? întrebă el după o clipă de tăcere.

— Da, făcu celălalt ezitînd, dar...

— „Da“-ul este pentru mine, păstrează-l pentru dumneata pe „dar“ ! conchise voios doctorul. Haidem s-o vedem !

La ora cinci şi un sfert după-amiază, şeful serviciului se întoarce la căpătîiul patului 63. Pentru a opta sau a noua oară. Din nou ridică pleoapele, dă la o parte cearceaful, percutează călcîiul, genunchiul, revine la ochi, pe care-i examinează îndelung, mult prea mult timp, cu privirea încordată, de parcă ar vrea să fascineze femeia inertă. Fără să se întoarcă, o întreabă pe soră :

— Sînge în secreţii ?

— Sînge şi puroi.

Confratele lui îl observă în linişte. În sfîrşit, se ridică.

— Nu putem risca o infecţie. Aveai dreptate, Carrière ; am pierdut şi aşa prea mult timp. Deci, traheo !

Mica sală de operaţie e totdeauna gata ; echipa se adună în cîteva clipe. Cei doi medici se spală pe mîini cu o migală de pisică, iar Carrière îl aude pe celălalt vorbind singur şi înjurînd printre dinţi. Li se leagă masca ; li se pun mănuşile de cauciuc ; sub luminile necruţătoare, un infirmier scoate din cutia emailată instrumentele reci ca gheaţa.

— Ia staţi ! şopteşte deodată asistentul. Pleoapa cea vînătă parcă a tresărit.

— Controlaţi reflexele.

Corneean... achilean... rotulian... Umbre de reflexe. Da, din străfundul acestei nopţi răzbate totuşi un mesaj.

— Durere ?

O soră ciupeşte cu brutalitate braţul de ivoriu şi faţa se crispează aproape imperceptibil.

Pe deasupra măştii albe, două priviri s-au încrucişat, cu o străfulgerare de bucurie.

Aşteptarea are să pară nesfîrşită. Şi sînt cinci bărbaţi în picioare lîngă ea, ca şi la spitalul Cochin, cu cîteva zile în urmă, dar acum nu mai stau în jurul unei statui. Acum trupul acesta are să tremure, să se înfioreze şi apoi să recapete gesturile necontrolate ale unui nou născut. Cu cine se bate în taină la ieşirea din tenebre ? Şi deodată, cu toată prezenţa intubatorului, se aude un geamăt.

— Scoate intubatorul ! porunceşte medicul, care-şi dă masca jos şi, cu un gest scurt, îşi smulge mănuşa şi-o azvîrle — caracatiţă vîscoasă — drept în căldarea albă.

— Sînt ca un puşti, Carrière, zice el foarte încet şi fără să-l privească pe celălalt în faţă. Grozav îmi place ori de cîte ori lucrurile se petrec, şi în profesia noastră, exact ca-n filme !

Isabelle Devrain, ocupanta patului cu numărul 63, deschise ochii şi-i închise imediat, izbită de strălucirea insuportabilă a luminii. Apoi, trudindu-se să-i deschidă iar, distinse încet-încet cele două chipuri încordate, halatele, pereţii. Atîta alb în jurul ei o dumiri : „Accident", fu primul ei gînd. Încercă cu grijă să-şi mişte braţele, picioarele, şi reuşi : nu, n-o durea nimic. Atunci ce e ?

Ceilalţi văzură cum sprîncenele i se arcuiesc a mirare, apoi cum obrazul i se întunecă deodată. Adevărul se prăbuşise asupra ei ca un talaz : toate imaginile îi reveneau în amintire, talmeş-balmeş, dar atît de precise, încît conturul fiecărui personaj parcă se întipărea în propria ei fiinţă. Şcolarii, strigătele lor ascuţite, faţa vicleană şi triumfătoare a celor trei din prima bancă... Străzile de octombrie, lampadarele aprinzîndu-se toate în acelaşi timp, trecătorii deveniţi livizi deodată... Marianne plecată de acasă ; un beţiv care-i aţinuse calea ; scara împuţită şi, la fiecare etaj, radioul, vesela... Şi cheia aceea pe care nu izbutea s-o vîre în broască, pentru că-i tremura mîna... Tubul cu pastile, paharul plin de un nămol albicios, atît de amar că era gata să-l vomite ; şi apoi spasmul de rîs, în clipa cînd deschisese toate robinetele maşinii de gătit, „ca în melodrame"... Amorţeala binefăcătoare, cu zgomotele acelea îndepărtate, cînd plină de speranţă amestecată cu ruşine se întrebase dacă nu cumva bătea cineva la uşă, pînă ce înţelesese că era inima ei... Şi gîndul acela fulgerător : „Caietul"... Încercarea disperată de a se ridica : membrele de plumb, greaţa, iar în urechi clopotele sunînd ca în adîncul unui pustiu de zăpadă...

Înainte de a închide ochii, murmură — sora şi doctorul o auziră clar spunînd : „Caiet... negru".

Doctorul se aplecă asupra ei, îi scutură braţul :

— Domnişoară, domnişoară, răspunde-mi !

Dar ea îşi ţinea cu atîta încăpăţînare pleoapele închise (sperînd copilăreşte că o vor crede încă leşinată), încît toată faţa exprima refuzul.

— Bine, zise celălalt calm, vom vorbi mai tîrziu.

Să vorbească, să răspundă, să explice — tocmai asta refuza ea din răsputeri. Dar cum să ocolească întrebarea care se ridica din ea însăşi şi cum să-i dea ea singură răspuns ? „De cît timp sînt aici ? Şi, mai întîi, unde sînt ? Şi de ce această arsură în gît şi acest jăratic în mine cînd respir ?“ Dar prefera de o mie de ori să nu întrebe, decît să fie întrebată la rîndul ei.

Două lacrimi îşi făcură drum pe faţa-i împietrită ca o stîncă. „Numai de n-ar observa cineva !...“ Va să zică orgoliul era acela pe care-l recăpăta odată cu viaţa ?

La căpătîiul ei, sora se apucă să-i şteargă obrazul cu acea nerozie la care te împinge adesea mila şi de care adevărata compătimire te fereşte.

— Plîngi, o îndemnă ea, o să-ţi facă bine.

Isabelle o urî. Se simţea parcă învăluită toată în umilinţă. Să-ţi ratezi viaţa, să-ţi ratezi moartea... Ştia, era dureros de sigură că nu va mai atenta niciodată la această viaţă, dar şi că nu va mai simţi niciodată plăcerea de a trăi. Ah ! de-ar putea să doarmă...

Joi. De două zile refuză să mănînce, să se scoale, să vorbească şi se preface că doarme ori de cîte ori aude glasul doctorului. Două zile de prostraţie, cu capul fie pustiu, fie bîntuit de hora aceloraşi gînduri : „Ce s-o fi întîmplat cu caietul negru ? De ce nu vine Marianne să mă vadă ? (Cu toate că numai la gîndul acestei vizite se cutremura de groază.) Numai de n-ar afla *cei din Orléans* — adică maică-sa şi soră-sa, cărora niciodată nu le-a spus altfel... Şi acum, unde o să stau ? (Să nu mai dea ochii cu portăreasa ! Şi nici cu indiscreţii de la etaje !) Cum am să-mi cîştig existenţa ?...“ Cum, de ce, unde, cînd ? Căci nimic nu te descumpăneşte mai rău decît un gest decisiv neizbutit. Iar mai presus de orice, şi treptat tot mai apăsătoare pe măsură ce şi-o pune şi iar şi-o pune, întrebarea asta umilitoare la care numai *ei* cunosc răspunsul : „Cum de n-am izbutit ?“

Vrednică de milă ? Singură ? Nehotărîtă ? — Nu, ci în primul rînd ridicolă : Isabelle Devrain se simte în primul rînd ridicolă şi de aceea plînge.

Şedea pe marginea patului, ca bătrînii din aziluri, cu faţa spre fereastră, cu privirea pierdută, cu obrazul fără expresie. Se lăsa în voia soartei. Timpul, în spitale, ca şi în puşcării, nu e fluviu, ci canal. Dacă trăgea cu urechea, nu percepea decît clinchetul răbdător al tuturor acestor aparate de menţinut viaţa, respirînd în locul celor optzeci de manechine jalnice, printre care se numărase pînă alaltăieri şi dînsa. Răbdător şi monoton mecanism... Apoi paşii tîrşiţi ai infirmierelor (le puteai citi pe faţă dacă au mersul grăbit sau nepăsător) ; şi, cîteodată, un dialog tainic. Ce deosebire e între zi şi noapte ? Timpul nu-i aici decît o veghe nesfîrşită. Dar nu seamănă oare cu existenţa a milioane şi milioane de fiinţe ? Inclusiv a ei de acum înainte ?

Ca un răspuns la întrebarea-i disperată, o frunză pătrunse în zbor pe oberlihtul ferestrei deschis spre grădină, plană mirată, ca să se aşeze, în sfîrşit, pe patul cu numărul 63. Isabelle o apucă, stăpînită de neîncrederea pe care i-o inspira acum orice. „S-a şi vestejit !“ Dar frunza n-avea decît culorile unei frunze moarte, maron-auriu şi purpuriu : încolo rămînea catifelată, pură şi proaspătă. Isabelle, ca toţi oamenii, nu aştepta decît un semn ca să-şi recapete curajul ; şi tocmai frunza asta, în mod inexplicabil, era semnul.

Se ridică de pe pat, deschise uşa cu geamuri şi, pentru prima oară, puse piciorul afară. Se lăsa călăuzită de trupul ei — ceea ce înseamnă bucuria de a trăi. Cîntul liniştit al unei păsărele, răspunsul alteia de pe o creangă învecinată, înăbuşiră, în sfîrşit, clinchetul aparatelor de oxigen. Aerul liber mătură pur şi simplu atmosfera îmbîcsită a celor pe jumătate morţi şi Isabelle Devrain începu să rîdă fără să-şi dea seama ; cu mîinile întinse, mergea spre copac.

Deodată încremeni : zărise o convalescentă aşezată lîngă gardul viu ; apoi doi bărbaţi, care păreau cocoţaţi pe catalige şi se plimbau, evitîndu-se cu mare grijă. Adevărat ! Mai existau şi *ceilalţi*... O clipă, lumea i se păruse populată numai de copaci şi păsărele, simplă, liniştită şi fraternă ; dar uite că mai erau şi ceilalţi, cu chipurile lor,

cu convingerea lor că au dreptate, cu impresia lor că-s neînțeleși — permanenta concurență și complicitate a celorlalți... Cele trei siluete reprezentau aici lumea întreagă, iar lumea întreagă o judeca. „Am să mă întorc !" fu prima ei reacție ; dar tot în clipa aceea își dădu seama că dacă nu-și va impune să meargă mai departe, la fel are să facă pînă la capătul zilelor ei — să bată mereu în retragere. Sînt zile cînd totul e simbol, promisiune ; sau cel puțin așa ni se pare, ceea ce-i de ajuns. Își impuse, deci, să meargă pînă la copacul de unde căzuse frunza și, ajunsă acolo, îl privi. Uriaș răbdător, pe care fiecare iarnă îl reducea puțin cîte puțin la esență și pe care noiembrie avea să-l dezgolească mîine, de o sută de ori mutilat și totuși din ce în ce mai viu ! Isabelle puse mîna pe el, mirată că nu-i simte căldura. Nimic de aici nu i se părea mai viu decît copacul. „Are să trăiască mai mult decît mine !" își zise ea ; și gîndul acesta, de obicei dezolant, avu acum, dimpotrivă, darul să o liniștească. De-ar putea trăi singură, la umbra unui copac mare... Tare ar fi vrut să-și depene de acum înainte viața într-un ritm cît mai molcom, ca într-o convalescență nesfîrșită. După bietul ei act de curaj, se abandona cu încîntare slăbiciunii copiilor. Da, dar privilegiul copilăriei este de a găsi totdeauna o consolare. Cine are s-o consoleze însă pe mititica Isabelle ? Dar o consolase oare vreodată cineva ?

Pe deasupra pavilioanelor liniștite și a labirintului de coridoare albe, pe deasupra miilor de ființe care zăceau tăcute, vîntul aduse pînă la tînăra fată rumoarea neîntreruptă a orașului. Abia dacă știa unde sa află ; niciodată nu se mai gîndise la oceanul care se spărgea de această insulă a liniștii ; niciodată nu se mai gîndise la tumultul, la gîlceava, la acel „dă-mi ca să-ți dau" al orașului. Își auzi din nou inima bătînd, ca și cum n-ar fi făcut parte din propria ei ființă : un animal înfricoșat, ascuns în adîncul trupului ei. Și se întoarse cu grabă în camera liniștită ; ca pentru a se convinge de propria-i existență, se așeză în fața oglinzii și se privi. Își regăsi astfel toți dușmanii : fruntea îngustă, nasul borcănat, fălcile colțuroase și, asemenea unui lac într-un pustiu stîncos, privirea aceea chinuită, singura care părea să fie a ei.

În apa oglinzii văzu apropiindu-se o altă față, cu fruntea și mai brăzdată, cu trăsăturile și mai livide, dar

barată de o mustață stufoasă, pe care cicatricea piezișă o despica închipuind parcă trecerea Mării Roșii.

„E urît, gîndi ea, e tot atît de urît ca și mine. Și el are fața asta pentru toată viața..."

Și se surprinse zîmbind în oglindă; mirat, doctorul surîse la rîndul său. Dar cînd se întoarse spre el, spre om și nu spre imaginea lui reflectată, își recăpătă îndată gravitatea.

— Bună ziua, doctore.

— Ei, va să zică nu mai ești supărată pe mine pentru că te-am salvat ?

Un val de sînge i se ridică în obraz ; îi răspunse bîiguind puțin :

— Ba cred că da.

— Atunci, vino ! îi porunci el.

Ajuns la ușă, se întoarse : ea nu se mișcase.

— Hai, vino ! Ieși puțin din camera asta... și din dumneata însăți, adăugă el. (Arborase „mutra lui de zile rele", dar de unde să știe ea ?)

— Pentru ce ?

— Ca să vizităm împreună pavilionul.

Ea dădu să facă un pas înapoi ; mîinile îi deveniseră într-o clipă umede.

— Are vreun rost ?

— Absolut necesar pentru unii bolnavi să-i vadă pe alții, vindecați, și de mare folos chiar și dumitale. Poftim, te rog, repetă el cu mai puțină asprime, mi-o datorezi, să știi !

Pătrunse în urma lui în uzina de respirat. De-a lungul nesfîrșitei galerii văzu, prin ușile cu geamuri, fel de fel de cupluri om-aparat ; căci fiecare din fantomele acelea care o urmăreau cu privirea stinsă era însoțită de o mașină : fie platoșă, fie plămîn de oțel, fie pat legănat fără încetare în însuși ritmul respirației.

— Ascultă-mă, domnișoară Devrain, auzi ea cînd ajunseră la capătul coridorului. Aici nu-i nici o deosebire între zi și noapte : se lucrează în regim continuu. Chiar și externii, care sînt voluntari cu toții, se perindă în cîte patru echipe de-a lungul celor douăzeci și patru de ore. De două ori pe săptămînă dorm și eu aici. Ca și Carrière. În spitale există o soră la treizeci de bolnavi ; aici, una la trei — plus infirmierii, maseuzele, laborantele, femeile de serviciu ; adică mai mult de o sută de persoane în total.

— De ce-mi spuneți toate acestea ?

— Ca să termin cu o cifră care te privește pe dumneata direct.

Strunită de cicatrice, buza i se răsfrîngea peste dinți, dînd feței un aer de răutate totuși indulgentă. „Ce urît e !" îndrăzni să-și spună ea din nou ; numai că n-are nici o importanță pentru el : *lumea asta e făcută de bărbați și pentru ei...*" Și-n clipa aceea pricepu că nedreptatea o copleșea mai mult decît dizgrația, urîțenia.

— Camerele astea — dar apropie-te, te rog ! — cu cele două anexe ale lor, le numim „apartamente respiratorii". Fiecare din ele este un spital în miniatură. Uită-te : aerul comprimat, oxigenul, curentul sînt distribuite de centrale subterane ; există chiar și o pompă de vid — da, pentru aspirarea secrețiilor pulmonare... Și spitalul acesta individual are mica lui uzină.) Îi arătă o mașină misterioasă — un cilindru și niște biele, rezervoare, tuburi elastice, cadrane.) Iar în încăperea vecină, un laborator complet... Și toate acestea numai pentru un singur bolnav. Dar uită-te odată !

Ea însă n-asculta. Căci nu-și putea lua ochii de la un trup supus torturii spre a trăi, de la trupul acela legat fedeleș, legat și la ochi, cu gîtul străpuns de o sondă, în timp ce o alta îl alimenta prin nas, picătură cu picătură, iar brațul îi rămăsese prizonier în aparatul care-i măsura neîncetat tensiunea arterială.

— Nu te speria, zise doctorul, care o observa. Nu simte nimic. Ai auzit de curară ?

— Otrava aceea...

— Întocmai. L-am paralizat cu curara și l-am adormit : e ca și mort, pentru douăzeci de zile.

— Dar e îngrozitor !

— De ce ? Dar dumneata, mult ai suferit în timpul celor șaizeci de ore de comă ? Singurul lucru „îngrozitor" ar fi să se zbată și să-și desprindă tubulețul datorită căruia trăiește.

Se duse să verifice cadranele mașinii aceleia atît de liniștite, urmări bulele care se ridicau în rezervoare, învîrti cu grijă un reostat, apoi altul.

— Camerele respiratorii pe care le vezi, reluă el cu glas foarte scăzut și fără s-o privească, sînt speranța, singura speranță de salvare pentru unii bolnavi : cei cu polio, cu tetanos... Știi, pe aceia care sînt de obicei transportați

cu avionul şi aşteptaţi la aerodrom de motocicliştii noştri, ca să croiască ambulanţei drum pînă la noi.

— Şi... cîte camere ca astea sînt aici ? întrebă Isabelle, cu un glas cu care şi l-ar fi dorit mai sigur.

Medicul se întoarse spre ea, neaşteptat de brusc ; ochii îi sclipeau.

— Trei-zeci-şi-do-uă, silabisi dînsul. Uite cifra care lipsea din expunerea mea : numai treizeci şi două de camere. Îţi închipui cît poate să coste fiecare... Iată de ce-mi spun, cîteodată, că toţi cei ce le ocupă pe nedrept fură şansa de a trăi cuiva care vrea să trăiască.

— Lăsaţi-i să moară pe cei ce vor să moară, şi atunci veţi avea paturi disponibile !

Probabil că citise în ochii lui ceva ce semăna cu admiraţia, pentru că începu să-i placă dialogul.

— Domnişoară, din zece sinucigaşi, şase sînt femei între şaisprezece şi treizeci de ani.

— Adică ar fi mai multe femei care...

— Ba nu ! Mai mulţi sînt bărbaţii, dar ei nu dau greş.

— Vreţi să spuneţi că noi, femeile, am practica şantajul sinuciderii ?

— Nu, nu vreau să spun decît că eu am nevoie de toate paturile acestea pentru oamenii bolnavi, bolnavi de o maladie.

— Şi că cei ce sînt bolnavi din cauza nefericirii nu vă interesează !

Simţea că-i vine să plîngă ; lucru pe care probabil îl simţise şi el, căci, la rîndul lui, îşi întoarse privirea.

— Adică ceilalţi nu sînt de competenţa mea, rectifică dînsul. Nu pot face nimic pentru ei.

— Nu prea, într-adevăr, mai ales dacă le vorbiţi aşa.

„Ei aş ! îşi zicea doctorul. Îi redau chiar în clipa asta dorinţa de a lupta, adică aceea de a trăi. Leşinaţii trebuie pălmuiţi..."

— Îţi vorbesc astfel pentru că eşti mai tare decît ceilalţi.

— Aşa credeam şi eu.

— Ei, iartă-mă, reluă el după o clipă. Pentru că am fost aspru cu dumneata, nu pentru că te-am salvat ! Locul dumitale este alături de noi. („Alături de noi, cei urîţi !" întregi ea mintal, cu amărăciune.) Nu văd nici un motiv, dar absolut nici unul, care să împiedice pe cineva — sau mai bine zis să-l scutească — de a fi folositor celorlalţi. Nici un motiv, nici un cusur, adăugă el, plecînd ochii.

Era gata să-l întrebe dacă știe cu adevărat ce înseamnă singurătatea, dar zări verigheta strălucind pe degetul lui și se abținu. Pe lîngă urîțenie, nedreptatea, ca întotdeauna... El, doctorul, își putea permite, nepedepsit, să fie un bărbat urît — și mai mult ca sigur că și uitase că era așa.

— Domnule doctor !

În picioare în colțul galeriei centrale, domnișoara Langlois, sora-șefă, îndrăznise să-l strige, să-i facă semn.

— 17 ? întrebă medicul precipitat.

— 17.

Fără să-și mai ia rămas bun de la Isabelle, el se îndreptă spre coridorul alb. Măsura liniștită a pasului, încetineala gravă care inspira încredere îl părăsiră pentru o clipă, dar apoi — Isabelle putea să jure — făcu efortul de a și le recăpăta, tocmai în pragul rezervei : cele cîteva clipe pierdute nu puteau fi decît spre binele numărului 17.

„Să fii folositor celorlalți..." Simți că o invidiază pe domnișoara Langlois și chiar pe micuța asistentă care, puțin mai încolo, elibera un pacient de secrețiile sale, aproape cu aceeași indiferență cu care ar fi șters praful de pe o mobilă. Pusese o sondă în contact cu pompa de vid și-i explora liniștită plămînii prin canalul unui tub. „Să fii folositor celorlalți..." Amărăciunea însă o copleși din nou : „Poate că e singurul mijloc de a nu fi doar folosit de ceilalți !" Cu privirea în același timp atentă și distrată — de muncitor prea deprins cu mașina lui — asistenta verifică nivelul aparatului de perfuzie, presiunea arterială și cadranele pulmostatului, fără a învrednici cu o privire trupul inert. Pe urmă trecu în laboratorul care servea drept anticameră, ca să execute vreo duzină de gesturi precise și exacte și să noteze patru cifre pe imensa foaie de observație atîrnată pe perete. Apoi păru dezorientată, așa cum te simți după ce ți-ai făcut conștiincios datoria. Se înapoie în rezervă și abia acum își îngădui să-l contemple, *inutil*, pe bolnavul care de treisprezece zile ignora nu numai prezența ei, dar și orice prezență, pînă și existența lumii. Îi atinse mîna rigidă, netezi cu grijă maternă cearceaful, apoi ieși.

Cum asistenta era prea departe ca s-o vadă și s-o împiedice, Isabelle pătrunse, la rîndul ei, în camera înaltă și se apropie de pat, unul din cele treizeci și două. Se uită cu atenție mai întîi la toată mașinăria aceea, apoi la cel ce zăcea acolo fără cunoștință, un obiect ca toate

celelalte, mai curînd *trăit* decît trăind el însuşi, căci viaţa lui şi-o asumase un mecanism, şi ar fi fost de ajuns să apeşi pe un buton sau să înlături un tub ca să curmi suflarea acestui necunoscut care ar fi murit la fel de nesimţitor precum trăia. Era un tînăr nord-african, neajutorat, necalificat, care abia dacă „făcea" 500 de franci pe lună, după tristul barem al copiilor acestui secol, dar a cărui viaţă plăpîndă avea aici o valoare de nepreţuit. La colţul buzelor se ivea şi dispărea, în ritmul respiraţiei impuse, un pic de spumă. Din cînd în cînd, cîte o convulsie scurtă îi făcea trupul slăbănog să tresară, dar era evident că şi aceste străfulgerări de viaţă îi erau smulse fără ca el să-şi dea seama.

Isabelle ieşi de-a-ndăratelea, fără să-şi poată lua privirea de la legătura care acoperea ochii celui ce fusese condamnat să trăiască, şi-şi continuă vizita prin cimitirul celor vii. Încredibila vindecare lucra pe înfundate în fiecare — dar ce fel de vindecare ?

Era cît pe ce să se ciocnească de domnişoara Langlois, ieşită dintr-o rezervă, unde un om nemişcat, fără bandaj pe ochi sau picător, dar cu gîtul de asemenea străpuns şi ataşat la un aparat, citea o carte, întorcînd paginile cu ajutorul unui beţişor de lemn pe care-l ţinea între dinţi. Un supravieţuitor incurabil. Isabelle nu îndrăzni să-i caute privirea ; îşi simţea mîinile jilave.

— De cînd e în starea asta ? o întrebă şoptit pe sora-şefă.

— De opt ani.

— Dar...

— Ba da, pînă la capătul zilelor lui, răspunse cealaltă, fără s-o lase pe Isabelle să-şi termine gîndul.

Văzînd-o contrariată, urmă, luîndu-i-o iar înainte :

— Ei bine, încearcă dumneata să decizi dacă e cazul să scoţi tubul sau să apeşi pe butonul ăsta !... Oh ! iertaţi-mă, domnule V., zise ea deodată foarte tare, întorcîndu-se către bolnav, eram să uit că e ora !

Deschise un aparat de radio, care nu după mult timp prinse a bîzîi : „...reportajul întîlnirii de fotbal Franţa-Austria, a cărei lovitură de începere va fi dată dintr-o clipă într-alta..."

Obrazul domnului V. se luminase instantaneu, ca scena unui teatru. Cu ochii dilataţi, îşi dăruia atenţia întregii lui făpturi de plumb celor douăzeci şi doi de atleţi şi celor cincizeci de mii de spectatori, care aveau să gesti-

culeze timp de două ore. Dincolo de geam, Isabelle rămase fascinată de expresia feței lui : voința de a trăi, la maxima ei intensitate...

— Poftiți răspunsul ! îi șopti sora-șefă, trecînd din nou pe lîngă ea.

— Dar nu vă întreabă niciodată ce-o să se întîmple cu el ? Și nici dumneavoastră... ?

— Iată un lucru de care nu vorbim niciodată, veni răspunsul.

Ținînd valiza în mînă, Isabelle Devrain se opri în pragul spitalului, cu fața spre oraș. Își acorda o clipă de răgaz, înainte de a trece frontiera. Era poarta celor vii ; a morților se afla în spate, în cealaltă extremitate a clădirilor. Și ca orice om care stă cu o valiză în mînă, singur, în zori de zi, semăna cu un emigrant, cu una din ființele acelea care-ți inspiră în același timp și teamă, și milă. Și totuși, ca și ele, simțea în ea o forță neașteptată, născută dintr-o înțelegere cu sine însăși, înțelegere care e singura valabilă și pe care gestul ei disperat nu reușise s-o distrugă. Contemplă dimineața strălucitoare de octombrie, curată și trufașă ; reîntoarcerea la vară, la bucurie, mai părea posibilă... Ba nu ! Totul fusese de mult condamnat în taină : aerul răcoros o dovedea. La primul semn de bătrînețe, omul e singurul care știe că a trecut un hotar invizibil, dar ireversibil, chiar dacă nu vrea să recunoască ; și atunci se întreabă dacă nu cumva scopul final este doar acela de a fi trăit și nu de a trăi ; și dacă — oricum am fi : docili sau rebeli — nu sîntem altceva decît niște școlari care urmează a fi supuși unui misterios examen.

— Scuzați, domnișoară !

Omul în halat alb o dădu ușurel la o parte, în vreme ce făcea semn unei ambulanțe să pătrundă în curtea spitalului. „Pe cine o fi aducînd ? Și ce-o fi avînd ?“ Isabelle se surprinse reproșîndu-și zece ani de indiferență față de suferințele altora. Drept care făcu în sinea ei, cu toată sinceritatea, legămîntul că, de acum înainte, ori de cîte ori va vedea o ambulanță...

— Plecați, domnișoară ?

Poarta se închidea în urma ei. Da. Loc noului venit : „Treizeci și două de paturi...“ Dă-mi ca să-ți dau ! Dar nu

era oare adevărat ? Nu asta era oare cheia lumii bărbaților ?

Lumina verde a stopului slobozi o hoardă de mașini trepidînd de nerăbdare, care se năpustiră pe bulevardul exterior, fiecare accelerînd ca s-o depășească pe cealaltă. Un alt semafor le opri (Isabelle le vedea de departe, fremătînd), apoi le dădu drumul spre un pasaj subteran, în care vehiculele se aruncară orbește. O altă turmă le urmărea de aproape. Încremenită pe marginea trotuarului, Isabelle judeca sever goana lor nebună, dar în același timp le și invidia : „Astea, cel puțin, știu unde se duc..." Se simțea străină pe acest pămînt, o ființă pe care n-o așteaptă nimeni. La un colț de stradă, trei năpîrstoci de școlari, care stăteau la pîndă, o luară deodată la sănătoasa, țipînd cît îi ținea gura : „Uite-o ! Uite-o !", la vederea unei femei cu păr cărunt, servietă neagră și pantofi cu tocuri joase. „Învățătoarea lor, ghici dînsa, cu inima strînsă. Ah ! Orice, numai nu bătaia lor de joc !" De aici, se va duce întins la Marianne, iar diseară, trenul o va purta spre Sud.

— De obicei, îmi trimit pacienții la serviciul profesorului D., de la spitalul Salpêtrière ; știi, „Psihologia subconștientului"... Dumitale, însă, îți trebuie numai soare. O casă de odihnă pe lîngă Nisa.

— Bine, dar...

— Trei săptămîni, atît ! O conduce un fost coleg de-al meu de internat. I-am și dat telefon. Te așteaptă.

— Dar aș vrea cel puțin să trec pe la... pe la o prietenă.

— Marianne ?

— De unde știți ?

— Ea ți-a adus taiorul și valiza. Nu i-am dat voie să te vadă. Ca să nu înceapă să-ți pună întrebări. Nici eu nu ți-am pus, cred că ai observat ?

Mustața roșcată i se zbîrlise : „Parcă ar fi un dulău de curte cumsecade, gîndea Isabelle, unul dintre aceia pe care numai străinii îi cred răi".

— Și te sfătuiesc să nu răspunzi la nici o întrebare, în afară de cele pe care ți le vei pune chiar dumneata. Pentru că ești din rasa celor ce-și fac singuri psihanaliza. Ca și mine, dealtfel. „Orgolioșii", cum ar spune ceilalți, adăugase dînsul dînd din umeri.

Isabelle zări ceva mai încolo o stație de autobuz și șirul celor ce așteptau răbdător ; privirile mohorîte o

speriau. Să ia un taxi ? Dar dacă nu găsește ? Și apoi, să se pomenească închisă în cușca aceea, la cheremul vreunui șofer vorbăreț... Își văzu, deci, de drum, întoarse spatele bulevardului, se afundă în prima stradă care făcea la stînga și, pentru că nimerise într-un cartier aglomerat la ora pieței, se trezi în mijlocul unui flux de chipuri felurite. Se apucă să le privească (ceea ce mai nimeni nu se învrednicește de obicei), ca și cînd n-ar mai avea niciodată ocazia să le vadă : cu sete, cu îngrijorare și, totuși, cu certitudinea liniștitoare că nici o întîlnire nu era zadarnică, nici irepetabilă. Băbuțe palide ca turta de ceară, bătrîni secătuiți, mame atît de sleite încît nici nu mai semănau a femei, tinere care se distrugeau definitiv trudindu-se să pară mai frumoase și care nu trăiau decît sîmbătă seara, infirmi — trei... patru... cinci... Isabelle, însă, fascinată, nu-și mai putea lua privirile de la spectacolul atîtor dizgrații. Dimpotrivă. Nu înțelegea ce febră o împinge să îngrămădească toate imaginile astea în străfundurile memoriei. Nu-și dădea seama că face provizie de dizgrații, ca să găsească tăria de a conviețui cu propria ei dizgrație.

II

UN CHIP PENTRU TOATĂ VIAȚA

PREVĂZUSE TOTUL : ȘI ȚÎRÎITUL soneriei, și așteptarea care i se va părea fără sfîrșit, și zgomotul pașilor, și mutra pe care o va face Marianne, și ce are să-i spună ea mai întîi, așa că-și compusese atitudinea încă de pe cînd urca scara. Dar găsi ușa întredeschisă și pe Marianne așteptînd-o.

— Te pîndeam de la fereastră... Scumpa mea, scumpa mea ! Nu ești prea supărată pe mine ?

Era exact ce-ar fi putut spune și ea ; ce să răspundă ? Cealaltă o cuprinsese în brațe.

Isabelle simți cu oroare că roșește.

— Scumpo, șopti Marianne, de ce, vai ! de ce ?

Va să zică trebuia să dea explicații, să caute ceva verosimil... *Să nu răspunzi la nici o întrebare !* „De ce-am venit ? se dojeni Isabelle. Trebuia să nu mai văd pe nimeni : să schimb atmosfera..." Dar de unde atîta putere ?

Trei vorbe calde şi un gest afectuos fuseseră de ajuns ca să-şi simtă iar mîinile umede şi să se bîlbîie.

— S... să intrăm, Marianne.

Odată uşa închisă, se simţi la adăpost : de cînd părăsise spitalul, i se părea că toţi trecătorii o privesc insistent, că gestul — şi mai ales eşecul — i se citeau pe faţă. Se aşezară. Marianne îi apucă mîinile într-ale ei.

— Stai să mă uit la tine...

— Nu ! strigă ea ; apoi, luîndu-şi seama : Iartă-mă, sînt... sînt încă puţin zăpăcită.

Cealaltă plecă ochii ; Isabelle o privea însă fix, nu fără ranchiună : primul chip *dinainte*, reprezentantul unei lumi pe care avusese pretenţia s-o desfiinţeze.

— Văd că eşti supărată pe mine, reluă Marianne. Dar gîndeşte-te că am forţat uşa şi te-am găsit... Şi tu ai fi făcut la fel, Isa ! Abia atunci mi-am dat seama ce mult ţin la tine.

— La viaţă, vrei să spui, răspunse Isabelle fără s-o privească. Ai fi salvat pe oricine — şi aşa şi trebuia. Tu eşti... tu eşti contrariul morţii, Marianne, adăugă ea cu amărăciune, pentru că în sinea ei gîndea : „Asta le şi place lor la tine".

Da, corpul acesta plin de nerv şi în acelaşi timp molatic, liniştitor şi ispititor, făcut ca să-i aline pe bărbaţi şi pe copii, ca să îmbrăţişeze şi să fie îmbrăţişat, faţa aceasta mereu zîmbitoare (care poartă urma zîmbetului pînă şi-n coada ochilor, şi în ambele colţuri ale gurii), cu privirea împăciuitoare şi catifelată, — da, iată viaţa în deplina ei întruchipare. Totdeauna gata să ierte, să accepte un compromis : masca însăşi a slăbiciunii femeieşti, a acelei vocaţii exasperante de a fi victimă care naşte şi justifică orice tiranie.

— E drăguţ ce-mi spui, rosti rar Marianne, dar privirea, nu ştiu de ce, ţi-e răutăcioasă. Sînt sigură că-mi porţi pică.

Isabelle îşi înghiţi vorbele care-i stăteau pe buze şi pronunţă în schimb fraza pregătită dinainte :

— Dimpotrivă, am venit să-ţi mulţumesc. Ştiu că te-au găsit aproape leşinată în faţa ferestrei.

— Mă sufocase gazul. E un adevărat miracol că nu te-ai asfixiat de-a binelea.

— Probabil că sînt făcută să trăiesc.

„A citit sau nu caietul negru ?" Întrebarea, care-o obseda de cînd îşi recăpătase cunoştinţa, era singura ei

preocupare în clipa asta, şi orice alt subiect de conversaţie i se părea din această pricină frivol.

— Isa, reluă cu jumătate de voce prietena ei, vrei să-mi spui... de ce ?

„Va să zică nu l-a citit..." Închise ochii.

— Ascultă, Marianne, am... am să-ţi pun mai întîi o întrebare. Ce-ai făcut cu caietul acela cu copertă neagră, care se afla...

— Iată-l.

Se ridică, deschise biroul, trase sertarul : fără voia ei, Isabelle întinse mîinile de departe.

— L-ai citit ?

— Ce ?! Priveşte eticheta : SĂ FIE ARS FĂRĂ A FI CITIT !

— Ai fi putut, zise încet Isabelle, tocmai ca să ştii.

— Nici gînd ! Eram convinsă că scapi şi ai să-mi spui tu singură...

Ceva o făcu să se oprească. Citise, poate, pe chipul dizgraţiat refuzul categoric de a face confidenţe ? Sau presimţea cauza acestui gest ? Ori poate că, ghicind-o, voia să-şi scutească prietena de mărturisiri ? Îi spuse apoi precipitat :

— Dealtfel, nu mă priveşte. Aş vrea numai să nu te mai simţi niciodată atît de singură.

Isabelle îi apucă mîna — o mînă călduţă şi supusă. „E generozitatea întruchipată, în timp ce eu sînt numai acreală şi amărăciune... Cine ar fi în stare să mă iubească ?" Dar îşi luă seama imediat : „Poate s-ar găsi, de-aş avea chipul ei ; şi atunci n-ar fi greu să fiu şi generoasă !" Copilăresc gînd ; dar cine dintre noi nu rămîne invidios şi vulnerabil, la fel ca un copil, atîta timp cît nu şi-a primit partea lui de dragoste ?

— Directoarea şcolii tale a fost pe la mine, reluă Marianne împurpurîndu-se. (Totuşi nu-şi putea stăpîni dorinţa de a-şi verifica bănuiala.) Mi-a spus...

Isabelle i-o taie :

— N-am să mă mai întorc.

— Bine, dar...

— Niciodată. Şi cu asta basta !

Urmară două-trei momente apăsătoare.

— Ştiu că ai să stai cîteva săptămîni în Sud, reluă Marianne răbdătoare. („Bravo ! Va să zică ai aflat înaintea mea...") Dar ce faci la întoarcere ?

— Ei bine, o să-mi caut de lucru. Doar este loc destul pentru toată lumea.

Însă chiar în clipa cînd o pronunţa, îşi dădu seama cît de neadevărată era afirmaţia. Fals, cu totul fals! Nu-i adevărat că este loc pentru toată lumea. Bărbaţii se luptă toată viaţa ca să intre — sau să rămînă — în primele categorii, în rangurile cele mai înalte. Ca să ajungă acolo, erau în stare să calce în picioare orice, să linguşească, să se înjosească; iar femeile nu reuşeau să se strecoare decît ţinîndu-se de coada lor sau prin fraudă.

— Nu-mi fac griji pentru tine, zise Marianne, cu o voie bună a cărei falsitate o simţiră amîndouă. N-ai vrea totuşi să încerc la revistă ?... (Lucra în redacţia unui magazin pentru femei.)

— În nici un caz !

— Ştii, nici una nu-i atît de inteligentă ca tine.

„Dar nici atît de urîtă !" o completă cealaltă în gînd.

— Şi nici eu, dealtfel. La liceul din Orléans, tu aveai totdeauna note mai bune decît mine, Isa, ţii minte ?

— Da, dar vezi că lumea nu e a elevilor buni ; nu-i făcută nici de ei, nici pentru ei. Nu-i decît o iluzie optică pe care o cultivă „profii" din tată-n fiu, în chip de consolare.

— Ei, uite că zîmbeşti, în fine, observă Marianne. Nici nu ştii ce bine-mi pare. Pentru că mă simt vinovată faţă de tine. (Cealaltă tresări.) Nu, nu asta am vrut să spun. Ştii doar că totdeauna vorbesc mai repede decît gîndesc...

— E singurul mijloc de a spune adevărul.

— Atunci, de ce sînt „vinovată", Isa ?

— Pentru că eşti frumoasă !

Marianne îi auzi ţipătul şi o văzu cum îşi ascunde faţa în mîinile tremurătoare.

— Isa, nu plînge ! Altfel, îmi vine şi mie, ştii prea bine !... Şi începu şi ea să plîngă.

Şi asta le ţinu o bună bucată de vreme, pentru că fiecare se stăpînea de multe zile. Acum Isabelle îşi dădea seama că plînsul o uşurează ; va să zică avea dreptate proasta de infirmieră...

Marianne îşi reveni cea dintîi.

— Bun, făcu ea aproape veselă, a încetat potopul şi totul e curat. Destul cu întrebările ! Şi cu neroziile !

(Era obsedată, totuşi, de strigătul Isabellei.) La ce oră pleacă trenul tău ?

— La 21 şi 10. Dar de ce te uiţi la ceas, Marianne ? Avem tot timpul.

— Ştii, e aproape şapte, şi la şapte aştept pe cineva. Înţelegi, adăugă ea repede, nu eram sigură că...

— Înţeleg.

— Nu te superi, nu-i aşa ?

— Hotărît, asta-i expresia ta favorită ! replică Isabelle aproape rîzînd şi ea. Va să zică tu... tu nu mai trăieşti chiar singură, Marianne ?

— Să trăiesc singură ! exclamă cealaltă prosteşte. Cum se poate ?

— Cum se poate, murmură Isabelle ridicîndu-se.

Marianne, care n-o auzise, continuă, ocolindu-i privirea :

— Nu draga mea, sînt literalmente în puterea dragostei : am un iubit.

Expresia o izbi pe Isabelle, ca şi intonaţia, în care se amestecau sfidarea şi umilinţa. „Aşa e, îşi zise, cu siguranţă că el are depline puteri asupra Mariannei. Şi pentru ce ? (Era fecioară.) Ea se crede «metresa» lui şi, cînd colo, e tocmai invers [1]. Eu, cel puţin, sînt liberă..." Şi lacrimile îşi făcură iar drum pe sub pleoape, de data aceasta însă de ciudă, de invidie sau de furie — lacrimi de copil. Începu să examineze, dar cu alţi ochi, locuinţa prietenei. Şi-i păru deodată călduţă, modelată de mii de obiceiuri ale vieţii în comun, dormitînd parcă în aşteptarea cuiva. Da, totul era numai aşteptare. Fiecare lucru părea încărcat de priviri. Şi se simţi de prisos ; ah, unde şi cînd se va sfîrşi cu această umilinţă ? Marianne aparţinea de acum necunoscutului ; însăşi graba ei o dovedea.

— Să-mi scrii îndată ce ajungi ! Contez pe tine, nu-i aşa ?

„Eu însă nu mai pot conta pe tine", îşi zise, ingrată, Isa. Cealaltă s-ar fi cutremurat dacă i-ar fi ghicit gîndurile care o stăpîneau în momentul acela.

— Iar cînd te întorci, anunţă-mă din timp, ca să ne rezervăm şi noi o zi întreagă numai pentru noi două.

Isabelle o cercetă cu o privire deloc prietenoasă. „Va fi, îndată, cu atît mai fericită în braţele lui cu cît s-a li-

[1] Joc de cuvinte : *maîtresse*, femininul de la *maître*, înseamnă şi stăpînă.

niştit în privinţa mea. La fel ca spaniolii care se spovedeau cu anticipaţie, mărturisind adulterul pe care aveau de gînd să-l comită... Vai, ce fac, dar sînt îngrozitoare ! Nu e ea prietena mea cea mai bună, singura mea prietenă ?"

Şi o îmbrăţişă cu o duioşie care trezi în cealaltă remuşcarea.

— Ştii, zise Marianne gata să plîngă, am putea cina tustrei împreună...

— În nici un caz.

— Şi tu ai expresia ta favorită în seara asta !... Atunci, drum bun, draga mea. Am să fiu mereu cu gîndul la tine ; gîndeşte-te şi tu la noi !

„La *noi* ? În nici un caz !" îşi zise Isabelle.

În timp ce traversa strada, zări pe trotuarul celălalt (fără voie, deci cum nu se poate mai firesc) un bărbat înalt, cu ochi albaştri, cu părul niţel încărunţit înainte de vreme şi foarte cu grijă asortat în toată îmbrăcămintea lui. „El e, îşi spuse dînsa, el trebuie să fie, sînt sigură !..." Bărbatul traversă şi el strada ; se încrucişară, iar dînsa, instinctiv, întoarse faţa, ca să nu lase vederii decît un profil vag şi părul în a cărui strălucire mai credea. El o depăşi ; Isabelle simţi că întoarce capul după ea şi, sub privirea aceea închipuită, trupul i se cabră ca un cal sub şfichiul biciului. De data asta, făcea un efort conştient ca să redevină stăpînă pe ea, ca să pară mai atrăgătoare — într-un cuvînt, ca să-şi ia o tulbure revanşă asupra Mariannei.

— Dar trenul dumneavoastră pleacă abia peste două ceasuri, domnişoară !

Casierul avea mustăţi ca ale tatălui ei şi-o privea pe deasupra unor ochelari cu ramă de metal ca cei ai bunicului.

— Ştiu. O să stau în sala de aşteptare.

— Atunci, la stînga, de-a lungul ultimului peron.

Şi sub lumina rece a lămpilor şi-n acompaniament de huruit metalic, ea se îndreptă spre sală, care o întîmpină încă din prag cu atmosfera ei searbădă de nopţi fără somn. Ca şi la spital, orele se-nlănţuiau aici ca o veghe permanentă. Numai orologiul şi cu difuzorul dirijau de sus, singure vii, decorul cel posomorît. Afişe lipite

pe pereţi te invitau zadarnic la lungi călătorii. Banchetele serveau drept paturi, fotoliile drept portbagaje : aici totul căpăta altă întrebuinţare decît cea cuvenită, se degrada întristător. Stirpe morocănoasă şi ostenită, la care ceasul ţinea loc de inimă, cei ce stăteau ici-colo îşi fixară o clipă privirea rece asupra ei. Isabelle se aşeză sub Alcazarul din Toledo, îşi deschise valiza şi scoase caietul negru : în seara asta putea conta numai pe ea însăşi pentru a-şi ţine de urît.

SĂ FIE ARS FĂRĂ A FI CITIT... Cuvintele acestea le scrisese cu cerneală roşie, ca şi cînd culoarea sîngelui ar fi fost destul ca să descurajeze orice indiscreţie. Încă de la prima pagină recunoscu cerneala de pe vremea cînd avea treisprezece ani : verde, pentru că nimeni dintre cei din Orléans nu întrebuinţa o astfel de culoare. Cerneala violetă a mamei şi cea albastră a soră-si îi produceau o oroare fizică. Ar fi preferat cerneală neagră, ca a tatei, dar doamna Devrain intervenise : „La vîrsta ta ? E ridicol !“ Şi mica Isabelle gîndise : „E geloasă“, ceea ce era adevărat. Cîţiva ani mai tîrziu fusese nevoită să renunţe la cerneala verde, pentru că degetele ei asudate murdăreau paginile curate.

Jurnalul pe care nu-l citise nimeni începea cu o enigmă : un cuvînt străin, o dată.

Blood (14 aprilie 1953)

Obrazul Isabellei se înroşi. Atunci, în dimineaţa aceea de aprilie — cum ar putea s-o uite ? — îşi descoperise cearceaful plin de sînge. Al cui ? De unde ? Pe trupu-i, preschimbat cît ai clipi într-un duşman, nu văzu nici o rană ; apoi... — ce ruşine, ce panică, ce singură se simţea în pustiul în care se pomenise dintr-odată... Şi totuşi, ar fi preferat să moară decît să-i spună mamei ! Îi venea să fugă. „Dar au să mă găsească după urmă !“

Blood. Căutase cuvîntul în dicţionarul englez, cu speranţa naivă că-şi va pecetlui secretul prin secret — că va închide cu şapte lacăte spovedania ei de nemărturisit.

...15 aprilie 1953. Fiindcă nu-mi trece deloc, am spus totul mamei. Avea aerul că e mulţumită. „Iată-te în sfîrşit femeie !“ Şi mi-a explicat că, de acum înainte, în fiecare lună... Atunci, de ce aerul ăsta vesel ? De ce-o fi îmbucurător să nu mai poţi să alergi, să ajungi să te

temi de tine însăți ? Probabil că i-a spus și Brigittei (Sper că nu și tatei ! Ba da, fiindcă își spun totul. Oribil.) pentru că, seara, m-am trezit cu soră-mea cea mare în odaia mea : „Știi că acum te poți procopsi cu plozi. Așa că fii atentă !" Mă privea exact ca mama și mi-a fost rușine că sînt din aceeași speță ca și ele : i-am aruncat cu perna-n cap. Pfui, să te procopsești cu plozi !... Am să trec repede pe lîngă bărbați și am să-mi țin respirația. Nu mai vreau să mă văd cu Bernard între patru ochi : ar fi de ajuns să mă sărute.

„Așa e, rosti tare Isabelle (dar nici o statuie din sala de așteptare nu se trezi din visare), îmi amintesc..."

Teama de băieți... Își închipuia vag că te poți procopsi cu plozi în anumite anotimpuri, la fel ca guturaiul cronic : sămînța înaripată, ca și microbul, e destul să o aspiri din neatenție, și gata ! Ți-a venit ploconul... Ce, pentru Sfînta Fecioară n-a fost de ajuns — și prea de ajuns ! — doar umbra unei păsări ?

Dar teama îi venea mai departe, și iat-o acum întorcîndu-se cu ochii închiși spre izvoarele ei pierdute în întuneric. Într-o dimineață — avea pe atunci opt ani, cea mare doisprezece, iar sora mamei aștepta un copil — Brigitte o tîrîse în camera cu lenjuri : „Hai să ne jucăm de-a mătușa Léa..." Și-i vîrîse la perne sub rochiță, de stătea gata să crape, ca să-i facă o burtă pînă la gură.

— Întinde-te colo. Așa. Eu sînt doctorul Morel și am să te operez. (O pereche de foarfeci.) Ăsta-i cuțitul meu de chirurg...

— Nu !

— Proasto ! Doar ne jucăm. Acum am să te adorm...

— Dar vreau să văd !

După o droaie de maimuțăreli, Brigitte se prefăcuse că scoate, dintre coapsele surioarei, păpușa ei de toate zilele :

— Uite-ți copilul ! E fată... o fată ! Dar uită-te odată la copilul tău !

Aceleiași păpuși, un an mai tîrziu, mica Isabelle avea să-i strivească fața de carton cu lacrimile în ochi. Era într-o joi. Se certase cu o prietenă de vîrsta ei, care, nemaigăsind argumente, îi aruncase în obraz :

— Mai întîi, că ești urîtă !

— Nu-i adevărat !

— Toate fetele zic așa !

Isabelle nu mai răspunsese şi mai ales nu izbucnise în plîns ; dar seara, cînd şi-a luat păpuşa fără de care nu putea să adoarmă, i-a ciopîrţit obrazul înainte de a-l acoperi cu sărutări. Cu ce drept ar fi frumos *copilul ei* în timp ce ea... Dacă mama ar fi fost, da, i s-ar fi părut normal, dar nu invers.

Totuşi nu putea crede că e cu adevărat urîtă. Sau, mai curînd, se mîngîia cu speranţa că are să se schimbe pe măsură ce creşte ; sau că are să se trezească frumoasă într-o bună dimineaţă, aşa cum se întîmplă în basme. Frumoasă, dar nu chiar de tot schimbată : pentru că, în definitiv, ţinea mult ba la una, ba la alta, în fine, la tot ce-i alcătuia chipul. Ei, haide ! Numai din răutate, dacă nu chiar din gelozie, ziceau fetele că e urîtă. Şi aşa crezuse pînă cînd, într-o zi... — Dar întîmplarea era consemnată în caietul negru, puţin după capitolul *Blood*, pe o pagină pe care două lacrimi prelinse de pe obraji săpaseră vîrtejuri în oceanul de cerneală verde.

...Din vechile perdele de la camera mea, plus nişte bucăţi de pînză din ladă, îmi înjghebasem un costum spaniol (aşa cum arată într-o carte). Eram atît de frumoasă, în faţa oglinzii şifonierului ; parcă vedeam pe altcineva, totuşi ştiam că sînt eu : eram două, care ne iubeam, şi eram atît de fericită ! Cîntam, dansam. Mama a intrat fără să bag de seamă — am auzit pe cineva rîzînd şi m-am întors : era ea. Mi-a fost frică să nu mă certe din cauza perdelelor ; dar ea se prăpădea de rîs şi mă arăta cu degetul. Aş fi vrut să rîd şi eu ; nu ştiu însă de ce, îmi venea mai curînd să plîng. În sfîrşit, a reuşit să-mi spună : „Eşti atît de ridicolă, biata mea copilă... Atît de ridicolă cînd încerci să te faci frumoasă..."

De ce îşi însemnase această umilinţă ? — Ca să se justifice dinainte : pentru ca ei să citească rîndurile acestea în noaptea de îngrijorare care va urma după dispariţia ei şi să afle astfel cauzele fugii ; pentru ca mama să plîngă de ruşine ; şi pentru ca tata să se certe în sfîrşit cu mama... O zi şi o noapte — nu, nu chiar o noapte întreagă, ci numai jumătate — a stat cocoţată în copacul întunecos şi rece : un brad, acest ostatec pe

care iarna îl dăruiește anotimpurilor pline de viață. Cu neputință de văzut, dar putînd vedea totul : și agitația, și îngrijorarea, și căutările lor dezordonate, apoi metodice. Își închipuia, după gesturi, ce-și spuneau : remușcarea mamei, disperarea tatei, ciuda Brigittei, căreia nimeni nu-i mai dădea nici o atenție. Era cît pe ce să capituleze, cînd l-a auzit pe tata strigînd : „Draga tatei, dacă mă auzi, răspunde-mi ! Trebuie să-mi răspunzi dacă mă auzi..." Dar nu, nu ! Va merge pînă la capăt !

O zi întreagă și încă o jumătate de noapte... Cu fiori de voluptate și groază se văzuse murind de foame, de frig și de frică. Încălecată pe o ramură cleioasă, avusese tot timpul să-și închipuie, să-și repete, — în fine să se convingă că nu era mama ei adevărată, ceea ce explica totul. Odată cu venirea nopții intrară în acțiune jandarmii ; cîinii polițiști înconjuraseră ascunzătoarea ; culmea ghinionului, Brigitte o văzuse cea dintîi și se grăbise, bineînțeles, s-o denunțe. Brigitte, care, cu un mic rînjet victorios, i-a suflat la ureche din treacăt : „Nu ți-a mers !" Cînd însă tata, dezarmat de bucurie, o cuprinsese în brațe și o săltase în văzduh, ce privire încărcată de triumf aruncase ea de sus celorlalte două ! Niciodată, niciodată nu va uita Înălțarea ei...

Viața își reluase cursul neschimbat, caietul negru stătea mărturie. În fiecare zi, la ceasul cînd tata nu lucra, Isabelle (împlinise treisprezece ani) se strecura în *biroul* lui — peșteră de piele și lemn (la fel ca sala asta ursuză de așteptare), unde însă totul era căptușit, moale și catifelat : tapiserii, covoare, perdele duble, biblioteci cu geamuri, cărți legate în culori închise, și ceața aceea albăstruie de tutun plutind în aer. Se cuibărea pe canapeaua de catifea și, fericită că e atît de mică, se abandona unei senzații de adîncă siguranță. Ce profesie pasionantă trebuie că exercita tata, cu complicitatea tuturor acestor obiecte pașnice și misterioase ! Spre deosebire de mama, care guverna în chip autoritar un domeniu populat cu servitoare gîlcevitoare și fățarnice, cu lenjerie ce trebuie mereu numărată, cu ustensile care se sparg și fac zgomot. Gospodărie, bucătărie, veselă, treburi pe care le iei mereu de la capăt tocmai cînd crezi că le-ai terminat. Și Brigitte, care se agită pe lîngă ea, în culmea fericirii că e primită în clanul femeilor, încruntîndu-se cînd își pune șorțul și

oftînd cu satisfacție cînd și-l dezleagă. Brigitte, care, la fiecare Crăciun, primește un întreg dichis gospodăresc: bucătărie de păpuși, mașinuță de cusut în miniatură, în timp ce Isabelle capătă automobile, baloane și vaporașe... „Ar fi trebuit să fie băiat!" Nu pentru Brigitte, firește, repeta tata aproape zilnic acest compliment ciudat, care pe doamna Devrain o făcea să dea din umeri. Făcea s-o vezi pe Brigitte cum, lună de lună, devenea tot mai molîie și smiorcăită, tot mai preocupată de persoana ei, și cum dădea ochii peste cap cînd zicea: „Ah... ce obosită sînt!" Era fudulă, zău așa! Fudulă de un trup infirm și de servituțile sale!

... la 23 aprilie, amintește caietul negru, ea mi-a spus... (*Ea*, adică mama, căci Isabelle nu-i spune niciodată altfel; trec cîteodată zile întregi fără să pronunțe cuvîntul *mamă*...) Ea mi-a spus, pentru că voiam să-mi petrec după amiaza la piscină, că n-am să ajung niciodată „o femeie adevărată".

— Ce crezi că ai să devii, biata de tine? Jeanne d'Arc cumva? Sau campioană de tenis? Dacă nu știi să ții o casă, nici un bărbat n-are să se uite la tine!

— Ei bine, atunci n-am să mă mărit și gata!

— Și cum ai să trăiești? Cine are să-ți dea bani?

— Pot să cîștig bani și singură.

— Să cîștigi, tu? Dar nu-ți dai seama că cele care cîștigă sînt... În sfîrșit! (Oftează, dă din umeri. Ce sînt adică, Inteligente? — Dar sînt prima în clasă. Atunci?)

„A vrut să spună: drăguțe", înțelege abia acum, cu doisprezece ani întîrziere, Isabelle Devrain. Jurnalul continuă:

...Și-apoi, destul cu discuția: n-ai să te duci să te scalzi și gata. Nu-i un loc potrivit pentru o fată cuviincioasă. Ai să stai acasă și ai să coși împreună cu Elisa și cu sora ta.

— Dar tata mi-a dat voie...

— Lasă că-i explic eu.

Aici, o pată verde, mult prea groasă ca să nu fi fost făcută dinadins. Dar Isabelle Devrain își amintește prea bine ce ascunde pata aceasta de cerneală. Două cuvinte : „O urăsc".

Pe urmă, o jumătate de pagină albă ; după care, cu o scriere mai puțin rotunjită, pentru că s-a scurs între timp un an întreg, acest cuvînt, enigmatic pentru oricine în afară de Isabelle, care-l simte și azi ca pe o palmă : „Habsburgii".

O galerie de portrete imperiale aliniază, în manualul lor de istorie, mutrele cabaline și fălcoase ale Habsburgilor. O fată zice tare (prin „tare", școlarii înțeleg destul de lămurit ca să audă colegii, nu profesorul) — o fată zice tare : „Numai portretul Isabellei lipsește de aici", iar celelalte rîd. „De ce-or fi rîzînd ? se întreabă la început fetița. E totuși adevărat că semăn !" Și cum ar putea fi urîtă o împărăteasă ? Dealtfel nimeni nu i-a spus acasă cuvîntul ăsta, nici chiar Brigitte. Dar tot atunci, după-amiază, în curte, în timpul recreației, o colegă i-a aruncat în obraz : „Pocită ca Habsburgii !" Orbită de furie, cea care ar fi trebuit să fie băiat o ia la bătaie, depășind limitele pe care le păstrează instinctiv copiii ca să evite amestecul celor mari. La țipetele disperate ale celei ce-o insultase, se ivește doamna directoare în persoană.

— Dar ce ți-a făcut ?

— Nimic, răspunde ea printre dinți.

— Atunci, ce ți-a spus ?

Acuzata tace ; s-ar lăsa mai degrabă eliminată decît să repete cuvîntul care e pe punctul de a o sfredeli ca un acid. Doamna directoare descifrează totuși o dramă pe fața dizgrațiată, pentru că n-o va elimina pe Isabelle și nici măcar n-o va pedepsi în vreun alt chip.

— Hai, ridică-te, poruncește ea celeilalte. Du-te și te curăță și... învață-te să-ți ții limba !

*

Doamna Devrain are o oglindă compusă din trei părți. Tot în seara aceea, școlărița se strecoară la oglindă și descoperă două Isabelle necunoscute. Pe cealaltă, pe cea din față, o cunoaște prea bine și găsește că are cu adevărat un cap de băiat, ceea ce e dealtfel și idealul ei ; cele două Habsburg însă o fascinează și o sperie. Apare pe neașteptate Brigitte. (Aici e ca la ea acasă : cine, dacă nu

chiar mama, o încurajează să se parfumeze și chiar să se fardeze, „numai să nu fie bătător la ochi".) Și atît de tare se simte Isabelle la cheremul unui cuvînt, al unui surîs nesincer, încît atacă ea prima. Mica Habsburg nu mai ține minte ce-a strigat ea la sora ei și caietul negru nu menționează decît ce-a răspuns Brigitte :

„Ești rea, pentru că ești urîtă și pentru că știi că ești."

„E adevărat, își spune Isabelle cu o luciditate rece, da, e adevărat *acum*...." Are paisprezece ani ; dar parcă abia acum s-ar fi născut.

Isabelle Devrain e nevoită să închidă caietul negru : lacrimile pe care nu le-a vărsat cu doisprezece ani în urmă o înăbușă acum, în seara asta.

O familie întreagă năvălește în sala de așteptare, și sala devine pe dată cabană, tren de Far West, castel de nisip pentru cei trei băiețași care iau cu asalt răbdătoarele bănci. Locul fiecăruia pare mai bun celorlalți doi ; de unde încăierări, vînzoleală, amestec zgomotos de leapșa pe cocoțate și de-a prinselea. „Stați frumos, copii !" strigă mama cu voce obosită, mai curînd în speranța de a se face auzită de asistență decît ascultată. Și un glas atît de șters nu poate decît să-i încurajeze pe băieți ; mama face un gest, care înseamnă probabil : „Dacă se obosesc acum, poate că vor dormi pe urmă în tren..." Sora cea mare s-a așezat mai la o parte și-și pleacă pleoapele vinete. Știe că are să vomite în timpul călătoriei, ca de obicei, și se întreabă dacă nu cumva viața toată nu-i decît un tren de noapte, rece, murdar, zgomotos și plin de străini insipizi. Isabelle Devrain se uită la fata asta care, fără îndoială, o socotește o persoană în vîrstă și se crede singură pe lume. Ce frămîntări nemaipomenite n-o fi încredințînd și ea vreunui caiet negru, rușinată la culme numai la gîndul că ar putea fi citit și disperată că s-ar putea să nu fie. „Și ea așteaptă o singură ființă ca să-i poată înfrunta pe toți ceilalți. Asta să fie infirmitatea femeilor ?" Și găsește în ea destulă lașitate ca să se consoleze cu gîndul închipuitei urîțenii de propria ei urîțenie. Brusc, îi pare bine cînd își aduce aminte cîți ani numără și o deplînge pe copila aceea că mai are atîția de străbătut din suferință în suferință, atîtea obstacole de trecut. Comitea astfel

păcatul împotriva Timpului : să te bucuri că a trecut, să doreşti să treacă mai repede... Ultima limită a decăderii.

Caietul negru se deschidea singur la paginile următoare. „A, şi-a spus ea surîzînd, amintirile de la bal..." Se înşela însă : era episodul *Scăldatului*, şi dacă paginile se despărţeau de la sine, explicaţia era că fuseseră citite şi recitite cu satisfacţie. Pe atunci (avea şaisprezece ani), se credea destinată, la fel ca toţi timizii, carierei literelor. „La urma urmei, nici doamna de Staël şi nici George Sand n-au fost nişte frumuseţi..." Ce răzbunare pe mama, a cărei peniţă ascuţită trudea pe nişte biete felicitări de Anul Nou ! Astfel trecea inconştient în revistă căile ce mai rămîneau fetelor care, ca şi dînsa, dispreţuiau încă de mici bucătăria şi aţa de cîrpit. „Nici un bărbat n-are să se uite la tine..." Afirmaţie grea de roade otrăvite.

Scăldatul... Isabelle reciti compoziţia aceea literară şi o găsi cu totul insipidă. Avea culoarea cărţilor poştale ilustrate : cu atît mai falsă, cu cît voia să pară mai frapantă. Din nou lăsă caietul la o parte, închise ochii şi retrăi scena. Sora celor trei băieţaşi o urmărea surprinsă pe doamna aceea care i se părea deodată la fel de singură şi tristă ca şi ea. Poţi să mai ai încredere în cineva ?

Scăldatul... Isabelle făcuse o adevărată pasiune pentru sport. Mai mult din pricina dezgustului pe care-l manifesta mama decît din propria ei pornire. Şi apoi, nu strica deloc un nou subiect de discuţie între părinţi ! („Devin răutăcioasă", constata ea cîteodată, nu fără satisfacţie ; dar puţin îi păsa dacă e aşa ori altfel : totul e *să fie...*) Înota, alerga, juca mingea ; devenise mai voinică decît Brigitte, ceea ce, deocamdată, numai presimţea. „Vom vedea noi în ziua în care o să mai îndrăznească să pronunţe cuvîntul «urîţenie»" decisese ea cu toată răceala. Şi-a avut de aşteptat două luni, pînă-ntr-o seară cînd, sigură de impunitatea celor mari, Brigitte a îndrăznit. Fără să-şi iasă nici un pic din fire şi fără să-şi schimbe ritmul respiraţiei, cu dinţii strînşi şi cu o satisfacţie vulcanică, Isabelle o stîlci în bătaie. Mai mult uluită decît zdrobită fiziceşte, Brigitte i-a şoptit cu voce sugrumată : „Parc-ai fi bărbat !" Insultă ingenioasă, ca şi cînd ar fi ghicit că bruta are s-o ia drept compliment. Nu, de acum înainte n-are să-şi

mai măsoare niciodată puterile cu Isabelle ; în schimb, are să fie şi mai perfidă, şi mai pîrîcioasă.

Ei, dar *Scăldatul*, Isabelle ? — Uite cum a fost.

Vacanţa era pe sfîrşite. Cu toată interdicţia mamei, cu toată furtuna şi cu tot steagul negru arborat pe plajă, intră totuşi în apă. Valurile, care în dimineaţa aceea n-aveau nici o altă pradă, se năpustesc asupra ei. Rostogolită, învîrtită, tăvălită, se ridică, totuşi, în genunchi, iese în sfîrşit la suprafaţă, paralizată de ape, clănţănind din dinţi de groază. Cu mîinile şi cu picioarele se luptă, se agită, zgîrie, iese din nou la suprafaţă şi, solid înfiptă pe picioare, ţine piept. În loc să se întoarcă la ţărm, are să rămînă acolo, urmărind cu privirea enormul zid verde care ascunde orizontul, creşte din ce în ce, se apropie de ea... Asta nu-i apă sărată, Isabelle ! Astea-s rînjetele fetelor, profeţiile mamei, perfidiile Brigittei — toată răutatea, dizgraţia şi nedreptatea care se adună laolaltă ca să se năpustească asupra ta. Ha, să vedem care pe care !... Monstruosul val se sparge la doi metri de Isabelle, preschimbată în fortăreaţă. Albă de mînie, spuma isterică îşi sfîşie în bucăţi voalurile, se destramă în vîrtejuri potrivnice, o biciuie orbeşte pe Isabelle care, lovită, cu sufletul la gură, rămîne totuşi neclintită, în picioare, gata să întîmpine valul următor, sfidîndu-l deja cu privirea. Adevărul e că, încordată ca un arc, brutalizată de acele mîngîieri turbate, simte o voluptate pe care o crede de nemărturisit sau, cel puţin, îngăduită numai pentru cei mari. Şi ea le-o fură în clipa asta ! Aşa cum îşi închipuie că fură nu ştiu ce, de la nu ştiu cine, cînd pîndeşte noaptea de la fereastra ei umbrele necunoscute cu misterioasele lor îndeletniciri dincolo de ferestrele vecine. Şi bucuria pe care-o trăieşte în clipa aceea, cu tot trupul biciuit, înfăşurat, pătruns de ape, parcă s-ar dubla la gîndul că n-are s-o afle nimeni — în afară de caietul negru, confidentul ei, memorialul ei — şi n-ar înţelege-o nimeni, chiar dacă ar afla-o. Nici propriul ei duhovnic, dacă i s-ar spovedi, nu i-ar spune, desigur, altceva decît : „Ce e rău în asta ?“ Ştie, totuşi, că mama ar fi geloasă, iar tot ce-ar face-o geloasă e pentru dînsa pur şi simplu fericire.

Cineva intră în sala de aşteptare. Şi odată cu noul venit, pînă ce uşa să se închidă, dau buzna înăuntru zgomotul vagonetelor tamponate, forfota miilor de paşi, zarva

întrebărilor, pe care atîtea glasuri nerăbdătoare le pun, toate deodată, într-o gară, țîrîitul tuturor soneriilor care fac să vibreze neîncetat geamurile întunecoase și o pală de vînt rece. Tot timpul anului, iarna e singurul anotimp al gărilor.

...Christiane mi-a spus TOT, urmează caietul negru cîteva pagini după *Scăldat*, dar nu pot să cred.

Uite și crucea cît toate zilele, așternută cu cerneală verde a doua zi după ce-a aflat secretul venirii ei pe lume. Ce vrea să-nsemne, își amintește ea prea bine : „Niciodată n-am să fac una ca *asta*. Jur !" De scris totuși nu cutezase a scrie : din marea-i teamă — ori speranță — că odată și odată caietul negru ar putea fi citit de cineva. Și apoi se simțea atît de angajată prin tot ce era scris acolo, prin tot ce izvora din ea, încît n-ar fi vrut ca o efemeră Isabelle, oricît de hotărîtă ar fi fost, să le oblige și pe celelalte, pe toate cele în care presimțea că are să se mai întruchipeze.

Isabelle Devrain privește crucea îndelung. Oare ar mai desena-o încă odată ? Da, în seara asta, da. Gîndul îi zboară la Marianne și la bărbatul cu păr cărunt... E tot în situația să-și *imagineze ;* e tot atît de neștiutoare ca și fetița lipsită de frumusețe care se repezea dimineața la oglindă ca să vadă dacă nu cumva s-a schimbat cît de cît la față peste noapte.

... 1 octombrie. Toate s-au făcut femei ! Toate ! Dar eu ?

Reîncepuseră școala. Dar aveau acum șaptesprezece ani și școlărițele de pînă mai ieri se regăseau fără a se recunoaște pe de-a-ntregul. Un nu știu ce aer mai ferm, definitiv pe chip — ca zăpada de a doua zi, peste care a trecut gerul nopții — și o expresie mai îndrăzneață în priviri. Toate pe cale de a deveni femei... Toate, cu excepția ei ! Numai dacă nu-i e dat cumva să rămînă mereu băiatul care ar fi trebuit să fie. Toate i se păreau sigure de ele și calme, lipsite de apărare și în același timp de temut. „Dar eu ?..."

Asta i-a fost zbuciumul în luna aceea ; și cum toamna o predispunea la melancolie, iar programa îi cuprindea pe marii romantici, caietul negru s-a umplut cu poeme. Prin hățișul pădurii de cerneală verde se întrevedeau grădinile lor *à la française.* Isabelle reciti cîteva, care i se părură detestabile, în afară poate de acela intitulat : „Dar eu ?“ Regăsea în el anxietatea de atunci la vederea flotilei gata de drum, în timp ce numai ea rămînea în port. Ce n-ar fi dat să poată ridica și ea pînzele, chiar de-ar pîndi-o naufragiul !... „Ia-mă și pe mine, crivăț viforos !...“

În anul acela, s-a cramponat cu disperare cînd de una, cînd de alta dintre colegele ei. Da, ea, singuratica, disprețuitoarea, care pînă atunci le socotise frivole, servile, indiscrete, indecente și atît de obsedate de băieți, încît își meritau în definitiv soarta — tocmai ea le-o invidia acum. „Așteptați-mă și pe mine, așteptați-mă !...“ De ce nu învățase mai bine să se coafeze, să coase și să gătească, decît să fie prima în clasă și pe stadion !

O prietenie mistuitoare ajunsese s-o lege, în noiembrie, pe mica sălbatică de una din fete, cea mai frumoasă din eleve, dar indiscutabil și cea mai prostuță. Douăzeci de pagini de caiet stăteau mărturie acestei pasiuni. Bizară pereche, din care nu se știa care era cîinele și cine era orbul. „Frumoasa și Bruta“, le porecliseră cu cruzime colegele, de trei ori invidioase : pe inteligența uneia, pe frumusețea celeilalte și pe prietenia lor.

Isabelle era pur și simplu îndrăgostită de Armande. În timpul orelor, nu-și lua o clipă ochii de la ea, nici măcar atît cît ar fi trebuit ca să dăruiască profesoarei, odată cu privirea aceea sticloasă și aerul de falsă concentrare, însoțite de mișcări aprobative ale frunții, senzația liniștitoare că era totuși atentă la lecție. Sub pretextul că o trăgea curentul, căpătă încuviințarea să-și schimbe locul : în realitate, voia să-și vadă idolul dintr-un unghi anume. Părul lor avea exact aceeași nuanță, ceea ce o umplea de încîntare, la fel ca țăranul fudul că poartă numele mic al ministrului cutare. O conducea pe Armande pînă la celălalt capăt al Orléans-ului și nu se mai sătura privind-o și ascultînd-o, fiecare amețită de cealaltă, ca și de ea însăși — semnul dragostei fragile. Isabelle ajunsese să se pasioneze chiar și pentru muzica și cîntecele pe care le prefera prostuța de Armande. Nu același lucru reuși însă și în privința lecturilor. A fost dealtfel cel dintîi nor

pe cerul senin al amiciției lor. Armande o sfătuia cum să se machieze, cum să se coafeze, cum să se îmbrace.

Caietul negru lăsa să se întrevadă, printre rînduri, și alte lucruri, mai puțin agreabile, încît Isabelle, recitindu-l, se gîndi chiar să smulgă paginile cu pricina și să le arunce în locul cel mai discret din lume: coșul de gunoi dintr-o gară mare. Ce a împiedicat-o? Spera (la fel ca școlărița cu degetele pline de pete de cerneală verde) să nu-i fie ars caietul, ci, în ciuda etichetei stacojii, să fie totuși citit? Dar de *cine?* Aici, în această întrebare, era fără îndoială cheia vieții sale. Și tocmai asta îi lipsea. Cu toate acestea, acum, toamna, la ceasurile opt și jumătate seara, rămasă fără lucru, abia ieșită din spital, părăsită pe banca unei gări, voindu-se fără familie și crezîndu-se fără prieteni, păstra în inimă ceva ce s-ar putea numi speranță.

Afecțiunea ei pentru Armande... Isabelle nu mai reciti aceste pagini înfocate și neroade: în seara asta, nu se simțea în stare să fie indulgentă. Știa că, peste alte cîteva pagini, schimbarea febrilă a scrisului (întreținută cu grijă — precum copilul care nu vrea să-și sufle nasul de teamă să nu-și sece lacrimile) însemna căderea în minciună și mediocritate a acestei prietenii pasionate. Cînd mergeau împreună, era destul de naivă să-și închipuie că vorbele ușuratice ale tinerilor și privirile grele de poftă ale trecătorilor mai vîrstnici li se adresau în egală măsură amîndurora. „Nici un bărbat n-are să se uite la tine!" Uite că mă plimb braț la braț, de la egal la egal, cu cea mai frumoasă fată din Orléans. Ce ripostă zdrobitoare mamei, ce antidot împotriva veninului ei!

„Ar trebui s-o inviți la noi pe Armande *a ta*", îi spusese tata, o dată și încă o dată. „Așa s-ar cuveni", adăugase doamna Devrain, care, ca orice suflet meschin, punea totdeauna mai presus de orice conveniențele. Și n-avusese încotro. Fusese nevoită să-și sacrifice minunea pe altarul curiozității indecente. Ce prînz! Isabelle judeca pe fiecare cu ochii celorlalți și suferea de două ori. Prostia Armandei, ironia perfidă a Brigittei, bodogăneala servitoarei, — totul o scotea din sărite. Abia atunci băgă de seamă că maică-sa ținea mereu degetul cel mic în sus, că tata avea mustățile pîrlite de tutun și jiletca pătată cu scrum. Ea însăși descoperi că era mai transpirată și mai bîlbîită ca oricînd (cu defectul acesta de vorbire se alesese curînd

după episodul Habsburgilor). Nici nu aşteptase să se termine bine masa ca s-o ia cu ea pe Armande, sub pretextul cine ştie căror treburi. Niciodată — vai, niciodată ! — nu coborîse cu atîta grabă scara şi nu trăsese cu atîta sete în piept aerul dătător de viaţă...

„Ce drăguţi sînt ai tăi", îi spusese Armande (adică mama ? sau Brigitte ?), după care nu mai reveniseră la acest subiect. Seara, însă, acasă, de la înălţimea certitudinii lor absolute că au dreptate, ai ei o trecuseră prin ciur şi prin dîrmon pe Armande. „E drept că e tare drăguţă", spusese tata pe un ton în care descifră îngrijorarea. Probabil că atunci întrezărise Isabelle adevărul, pentru că mîinile i se umeziseră pe loc. Iar perfida de Brigitte o întrebase a cîta era Armande în clasă — ceea ce voia să însemne : „Se poate să nu-ţi dai seama ce proastă e ?" Doamna Devrain făcuse cîteva observaţii acre-dulci despre ţinuta ei la masă, prilej de a-şi dezvolta veşnicele teorii despre societatea atît de pestriţă din Orléans, ale cărei conflicte interne alcătuiau subiectul ei de conversaţie preferat.

Totul s-a năruit într-o duminică, în chipul cel mai convenţional cu putinţă. Cu o zi înainte, Armande refuzase invitaţia Isabellei de a ieşi la plimbare, invocînd vizita unei rude îndepărtate, pe care nu putea s-o lase singură... A doua zi după-amiază însă, pe cînd îşi plimba plictiseala şi singurătatea pe malul rîului Loiret, Isabelle îşi zărise prietena cum nu se poate mai tandru încadrată de doi băieţi. Rîsul ei se auzea de la un mal la altul.

Doi băieţi... Şi unul singur ar fi fost deajuns ca s-o facă să geamă de gelozie, deşi ar fi găsit oricînd amara mărinimie să o ierte ; doi, însă, i se părea şi ofensator, şi necinstit în acelaşi timp. Fiindcă fusese în stare să-şi închipuie că, în virtutea „pactului" secret care o lega de ea, dacă frumuseţea Armandei atrăgea doi admiratori, unul îi era destinat ei. Trădarea îi dezvălui nu numai duplicitatea frumoasei sale prietene, dar şi ce interes o lega, în definitiv, de ea. Îi era necaz acum şi mai mult pe ea decît pe cealaltă, care i se părea de-a dreptul de neiertat — căci aceasta este logica decepţiei. Crezu că a fost jignită numai în amorul ei propriu ; rana era în realitate mult mai adîncă : nu numai Iubirea, dar şi Prietenia fusese lovită ! De acum înainte avea să trateze pornirile inimii cu acea neîncredere care le înveninează îndoit.

Dacă Armande ar fi invitat-o şi pe dînsa la plimbare, cu ea şi cu cei doi băieţi, întreaga existenţă i s-ar fi schimbat — îşi zicea ea acum, în pustiul sălii de aşteptare care simboliza propria ei existenţă. Cauza nefericirii era, desigur, neînsemnată ; şi, în definitiv, la ce i-ar mai servi canceroaselului să ştie că n-ar fi trebuit să zgîndărească nu ştiu ce bubuliţă ? „De ce doi băieţi numai pentru ea ?" se întreba cu naivitate chiar şi acum, în seara asta. De unde să ştie că mulţumirea de sine nu e niciodată sătulă de dovezi şi că neliniştea creşte odată cu motivele care ar trebui să te liniştească ; acesta este supliciul celui ce-şi este sieşi suficient, acesta era supliciul Armandei.

În seara acelei duminici aruncase ea în Loara, de pe pod, cu o ridicolă solemnitate, nenumăratele fotografii ale Armandei, scrisorile pe care şi le trimiseseră şi cîteva bucle de păr — adică toate vechiturile fidelităţii. Ar fi fost, desigur, mai poetic să se arunce ea însăşi în fluviu, ceea ce însă nu se simţea deloc ispitită să facă, cu tot scandalul straşnic ce s-ar fi iscat şi s-ar fi spart, la urma urmelor, în capul mamei. Pe Armande, în schimb, n-o credea nici un moment capabilă de remuşcări. „Inteligenţa inimii îi lipseşte cu desăvîrşire, la fel ca şi cealaltă, o stigmatiză Isabelle cu răceală. Doamne, ce-am putut găsi la ea ?" Dacă s-ar fi uitat atunci în oglindă, şi-ar fi amintit... Inima îi era secată la fel ca Loara acum, în decembrie. Apele împuţinate dădeau la iveală mici ostroave sterpe şi murdare, tot astfel cum în inima-i dezamăgită răzbăteau la suprafaţă fel de fel de sentimente meschine. În aceeaşi seară, mirosul de tutun al tatei o făcu aproape să lăcrimeze, convingînd-o că abandonase paradisul înmiresmat al graţiei pentru a se întoarce în imperiul ei băieţesc.

A doua zi dimineaţa, la liceu, ceru permisiunea să-şi schimbe locul şi se aşeză în faţa idolului ei, cu cîteva rînduri mai încolo, ca să n-o mai vadă, căci de auzit n-avea cum, fiindcă Armande nu deschidea gura în clasă. Era acum pentru ea ca şi absentă, moartă. Doar în recreaţie se mărgini să-i spună : „Ei, v-aţi distrat bine, tu şi cu drăguţa ta de verişoară, la Olivet ?" Întrebare crudă, ticluită de-a lungul unei nopţi de insomnie. Apoi, fără să aştepte răspuns şi chiar fără să se bucure de stînjeneala care se citea pe frumoasa dar neroada faţă, îi întoarse spatele. Armande se ţinu de ea („inteligenţa inimii îi

lipsește cu desăvîrșire !“), căci odată cu Isabelle își pierdea *a treia dimensiune*, lucru pe care-l simțea nelămurit. Cealaltă nu-și pierdea decît iluziile, care săptămînă de săptămînă deveneau tot mai primejdioase ; fără întîmplarea de pe Loiret, ea s-ar fi prăbușit mai tîrziu, deci mai de sus. Asupra tuturor acestora, caietul negru înșira tirade, pe cît de pline de demnitate, pe atît de false. Isabelle Devrain presimțise atunci adevărul pe care-l analiza cu luciditate în seara aceasta : crezuse că frumusețea e contagioasă, așa cum își închipuia cealaltă că poate fi inteligența ; prietenia lor nu fusese decît o simplă asociere, ruptura un faliment.

Și totuși, în mai, luna inimilor pătimașe, o altă fată din clasă avea să-i dedice o prietenie tot atît de înfocată. Nu era chiar o frumusețe : ți-ar fi fost imposibil să spui ce era drăguț la ea și ce nu era. Nu, nu indiferentă îți putea fi Chantal, ci numai de nedefinit. Se atașă de Isabelle, care le fascina pe toate prin inteligența minții, vigoarea ei trupească și un fel de asprime ce le plăcea în taină. Bucuroasă de a fi găsit din nou cu cine să se plimbe, de a gusta fericirea fragilă a convalescenților, *Isa* (așa îi zicea Chantal) făcu, în sfîrșit, parte dintr-o „bandă“, apoi din alta. Pînă în ziua cînd luciditatea, pe care și-o ascuțise cu cruzime, îi dezvălui, fie grație privirii surprinse în ochii unui băiat, fie reflecției scăpate de un altul, că Chantal o folosea fără să-și dea seama numai pentru contrast : fata aceasta doar drăguță devenea o splendoare lîngă Isabelle, iar inteligența ei modestă se îmbogățea în contact cu a celeilalte. Nimic de pierdut, ci numai de cîștigat, deci, pentru micuța Chantal ! Isabelle nu-i purtă nici umbră de pică : încetă să mai iasă cu ea, și cînd aceasta o întrebă cu candoare care era pricina, se mulțumi să-i spună, privind-o țintă în ochi : „Fii liniștită, ești destul de seducătoare și fără mine...“

Așadar, a fost un an al prieteniilor pierdute. „Teribil am mai slăbit“, notează în chip bizar jurnalul. „Ce înseamnă asta ?“ comentase ea marginal (și cu altă cerneală) cîteva luni mai tîrziu. Și totuși nu exista cuvînt mai potrivit : aspră, uscată, pustiită, deopotrivă fragilă și invulnerabilă — într-un cuvînt : slabă. Cînd a rupt prietenia cu Chantal, a vrut să se debaraseze și de diminutivul „Isa“ pe care i-l datora ; dar și-a dat seama că

terminația *belle*[1] nu era cîtuși de puțin potrivită, și de atunci a rămas pentru toată lumea Isa. Nu a mai avut prietene, ci doar colege ; în afară de Marianne, care, cu surîsul ei stăruitor, bunăvoința și bucuria ei de a trăi, o împăca literalmente cu întreg universul. Marianne care, în seara asta, o trădase la rîndul ei, așa cum fusese trădată de mama și de sora ei, de falsele prietene din Orléans și, curînd de tot, de băiețașii de la școala ei. Și încerca în clipa aceea mîndria disperării simțindu-se singură de tot. Singură, cu testamentul ei cernit în mînă...

Un bătrînel îndoliat intră în sala de așteptare, stîngaci ca un copil. Închizîndu-se prea repede, ușa îi izbi bagajul : ușa, gara, secolul întreg — totul avea un ritm prea rapid pentru el. Nimic mai ușor de presupus că-și purta tot avutul în cele două valize, cu chiu, cu vai ținute în mîini, nu cu mult mai hodorogite decît propriul lor stăpîn, și că n-are să se mai întoarcă niciodată din locul unde pleca în noaptea aceasta. Instinctiv, alese banca cea mai depărtată de lumină și se așeză pe margine, fără să se rezeme.

În momentul acela, difuzorul anunță un tren gata de plecare și sala se goli la iuțeală. „Repede, copii !“ comandă mama, care era în același timp și păstorița, și cîinele de pază al micii sale turme. Lălăind și disputîndu-se trecu liota pragul ușii, care-o înghiți închizîndu-se parcă ușurată în urma lor. Isabelle își aținti privirea asupra singurului tovarăș care-i mai rămăsese. Acesta își trăsese bagajele chiar lîngă picioare, cu gestul muribundului care-și trage cuvertura peste el, și acum ședea țeapăn și palid ca un condamnat la moarte. „La o moarte grabnică, își zise Isabelle în sinea ei. La urma urmei, nu există rău mai mare decît bătrînețea...“ Iar de-ar fi întîlnit un bolnav, și-ar fi spus că nimic nu-i mai prețios decît sănătatea. Pentru că instinctul vital îi poruncea, în seara aceasta, să caute cu orice preț consolare. Cum puteau fi oare atît de resemnați bătrînii, pe a căror față moartea își și pusese atît de lămurit pecetea ? O clipă îi trecu prin minte — ce gînd pueril ! — că dacă toți oamenii s-ar uni ca să se revolte împotriva morții...

---

[1] În lb. franceză : frumoasă.

Ei şi ? Ce s-ar schimba ? Dealtfel, poate că bătrînul acesta nici nu se temea de moarte — şi cine ştie dacă nu chiar şi-o dorea ? Şi atunci, ce năpastă o fi întruchipînd el, mai rea chiar decît bătrîneţea ? Isabelle avea curînd să înţeleagă, la un gest al necunoscutului : cînd îşi puse mîna galbenă ca ceara în dreptul ochilor goi, văzu sclipind fugar, într-o rază de lumină, verigheta. Înseamnă că era singur, cu atît mai singur, cu cît nu fusese aşa întotdeauna. Da, acum trebuia să se încline în faţa evidenţei pe care o bănuia de atîta timp, şi anume că singura nefericire adevărată era singurătatea. Toate celelalte — sluţenia, boala, bătrîneţea — nu-s decît instrumentele ei auxiliare. „Să nu fii singură... Ah, orice, numai să nu rămîi singură !..." Abia acum îşi dădea seama că asta-i o chestiune de viaţă şi de moarte, şi că jurnalul cu scoarţe negre nu era altceva decît povestea luptei oarbe a unei fete cu evidenţa aceasta pe care i-o revelase pe tăcute un bătrîn necunoscut.

Se uita la el. „Şi el se uită la mine ; nu ne vom vorbi niciodată şi, totuşi, esenţialul a fost spus..." Uite-l ce drept stă pe bancheta de piele ! Parcă ar fi chiar Isabelle Devrain, la vîrsta de nouăsprezece ani, singură şi părăsită pe scaunul ei, în timp ce toţi ceilalţi dansau, rîdeau şi petreceau în largul lor. *Balul !* Da, asta-i reamintea. Deschise din nou caietul, răsfoi paginile împestriţate cu semne de exclamare şi întrebare şi, deşi ştia că au s-o enerveze sentimentalismul şi filozofia lor plîngăreaţă, reciti *Balul.*

Împlinise nouăsprezece ani şi mama îi dăduse, în sfîrşit, voie s-o însoţească pe Brigitte la o serată dansantă. Amîna de mult clipa în care avea s-o scoată în lume (sau mai bine zis în „societatea pestriţă" din Orléans) pe fiica ei cu care nu se putea mîndri. Domnul Devrain se interesa din cînd în cînd, pe un ton patern, cînd are să aibă şi Isabelle propria ei „rochie de bal". „Lasă, îi răspundea soţia, nu te amesteca tu în treburile astea femeieşti !" Şi Isabelle băgă de seamă că nu părea deloc nemulţumit să fie înlăturat din acest regat-fantomă, ceea ce o făcuse nu o dată să-l deteste. Cum de nu-şi dădea seama că la orice „mare dineu" oferit de Devrain, *ea* găsea mereu pretexte ca să n-o prezinte musafirilor pe mezină : ba

că Isa o să întîrzie puţin, ba că e cam indispusă... Ei bine, Isa era urîtă, urîtă, urîtă, asta e ! Şi sigur că nimeni nu pronunţa cuvîntul. Dar cine vorbeşte de cancer la căpătîiul unui bolnav iremediabil condamnat ?

În ziua cînd împlinea nouăsprezece ani, Domnul Devrain se supără în sfîrşit. Tocmai i se comanda soră-si mai mari o rochie nouă, ceea ce însemna interminabile conciliabule cu croitoreasa, cercetări febrile în toate jurnalele de modă, efemere coafuri de probă şi, dimineaţa, un schimb de replici cam în genul acesta : „Ştii, m-am gîndit la rochia asta : mă întreb dacă albastrul..." „Bine, mamă, dar..." şi aşa mai departe. Verde sau albastră — iată dilema anului ! Domnul Devrain se supără, în sfîrşit, şi croitoreasa trebui să lucreze şi pentru Isabelle.

— Modelul mi-e indiferent, îi declară dînsa cu amara satisfacţie a provocării, numai să fie strînsă pe corp.

— Dar domnişoară...

— Să-mi vină ca o mănuşă !

Şi tocmai ea, care nutrea cel mai profund dispreţ faţă de nimicurile cu care se împopoţona Brigitte, se văzuse silită să probeze, suspinînd, în faţa unor oglinzi care-i arătau şi chipul. Acum însă, cînd se îmbrăcă, în deplină singurătate de data asta, ca să meargă la bal, încuie uşa şi se privi mult timp, goală, în oglinda din cabinetul ei de toaletă. Se privea şi nu se mai sătura privind statura cea fremătătoare (căci contemplaţia îi dădea fiori de voluptate) ; se uita la ea însăşi pur şi simplu ca şi cînd ar fi fost vorba de alta ; mai mult : chiar cu ochi străini — cu ochi de bărbat ; şi nu îndrăznea să-şi mărturisească sieşi ce ispititoare se găsea. Mai frumoasă decît o statuie ! Căci ce încîntătoare puteau fi imperfecţiunile acelui corp ! Ce sîni, chiar dacă niţel cam împliniţi (fără a fi însă cîtuşi de puţin greoi), ce coapse, abia dacă un pic mai generoase, atîta cît să pară mai ispititoare, şi ce viaţă palpita în umbrele îndeobşte ascunse vederii ! Toată pielea îi era catifelată, căci nici netezimea, nici culoarea nu prezentau diferenţe la limita obişnuită dintre părţile acoperite şi neacoperite. Corpul întreg stătea în chip inexplicabil mărturie virginităţii ei, ceea ce îl făcea să pară în acelaşi timp periculos de atrăgător şi straniu de inviolabil. Isabelle privea corpul acela, vrednic de admiraţie, pe îndelete, aşa cum amatorul de artă contemplă în muzeu o sculptură, dîndu-i tîrcoale, făcînd un pas

înapoi, fără s-o piardă din ochi, apropiindu-se apoi, din nou, cu capul puțin înclinat. Și nu fără șovăială ea mîngîia statuia. Sigur că-și mai mîngîiase trupul în chipul cel mai nevinovat, dar totdeauna pe întuneric, nu pe lumină, ca să-l vadă, ca și orbii, cu mîinile. După cîteva clipe, avu senzația ametitoare că aceste mîini nu-i mai aparțineau, că din proprie inițiativă și voință explorau cu o încetineală de îndrăgostit un trup pe care nu-l cunoșteau — în fine, că nu ea, ci altcineva o mîngîia. Își dădea seama că nu face bine, ceea ce însă doar îi sporea plăcerea, cea mai adîncă pe care-o trăise de cînd cu scăldatul acela pe furtună, în brațele răcoroase ale oceanului, atît de tandre în brutalitatea lor. Respingea orice mîngîiere impură și, totuși, se simțea gata să leșine de voluptate, iar noțiunea timpului o pierduse în așa măsură, încît atunci cînd o auzi pe mama bombănind dincolo de ușa încuiată, inima îi sări din loc, de parcă ar fi sunat ceasul deșteptător. Ușa simplă de lemn i se păru că desparte infernul de un paradis nițel blestemat, de o grădină ferecată, unde timpul își oprise cursul și unde trăia perechea proscrisă : ea și cu corpul ei.

— Dar ce tot meșterești acolo de un ceas ? (Simplu automatism verbal ? Sau se admira într-adevăr de atîta vreme ?)

— Îndată, îndată !

N-avea încotro : trebuia să se despartă de ea însăși, oricît de rău i-ar fi părut. „Pe mîine, își făgădui ea, pe mîine seară..." Căci, întocmai ca orice lucru oprit, oglinda aparținea de acum înainte serii. Nici o clipă din ora care părea să fi trecut nu-și oprise privirea pe imaginea din oglindă a feței ei. Altfel, cu siguranță că expresia ochilor și aceea, aproape bestială, a feței ar fi vindecat-o de dorința de a reîncepe. Uitase pentru o clipă chipul și, pînă la sala de bal, nu se mai gîndi la el ; cînd închidea ochii, își vedea numai trupul gol și surîdea.

— N-am spus eu ? rosti doamna Devrain cînd Isabelle compăru în fața tribunalului familiei. Rochia aceasta este cu-de-să-vîr-și-re indecentă !

— Eu o găsesc mai curînd nostimă, îndrăzni tata.

— Nu zic nu, totuși... În fine. Dar dumneata, Berthe, ce părere ai ?

Bătrîna servitoare, care se dăduse jos din pat ca să ia parte la acest consiliu, scoase un mormăit echivoc.

Brigitte, preocupată de propria ei persoană, își păstra neutralitatea. Iar Isabelle, — cum le-ar fi putut ea mărturisi că din voia ei îi scotea rochia în evidență corpul ? Ah, de ce nu-i cu putință să dansezi goală ? Se uita la cei trei judecători și la martorul fals, și întreaga ei ființă era stăpînită de tremurul interior de bucurie al acuzatului care știe secretul evadării. Era un secret numai între ea și oglinda ei ; nici tatei, singurul din cei prezenți la care ținea și care ținea și el la ea, nu i-ar fi putut destăinui o vorbă.

Caietul negru cuprindea toate amănuntele acestei scene ; dar despre ceasul care-o precedase nu mai rămăsese decît un singur cuvînt : „oglinda“, iar despre ceea ce avea să urmeze, tot atît : „Niciodată...“ .

Iată-le pătrunzînd în sala de dans ; zumzetul neîncetat al conversațiilor își schimbă imediat subiectul. Fiecare dintre surori își închipuie că ea e pricina ; Brigitte, în plus, își spune : „Cu siguranță că o găsesc urîtă. Nici nu pricep de ce a venit !“ Se înșeală, însă : fetele n-au ochi la început decît pentru rochie ; abia pe urmă îi examinează fața, care are darul de a le liniști. Cît privește Isabelle, care aparținea încă oglinzii, e în al nouălea cer ; totuși, Brigitte n-o prezintă nimănui și nici un dansator n-o invită.

Murmurul glasurilor se întărește deodată la intrarea unui grup care gravitează în jurul unui tînăr — dealtfel foarte conștient de aceasta — așa cum planetele se învîrt în jurul soarelui. Fascinată, Isabelle nu-și mai poate lua ochii de la el — de la umerii lui, de la brațele lui. Ar vrea — cu tot corpul ei ar vrea — să fie acum între brațele acestea. Dorință tot atît de elementară, de pură și de legitimă ca și aceea de a te întoarce acasă, la căldură, pe o seară de noiembrie. Se ridică brusc (scaunul aurit îi devenise de nesuferit) și face cîțiva pași, în bătaia luminii. Tînărul, căruia ceilalți îi spun Jean-Marc, se întoarce, o zărește și tresare. Are părul ondulat, fruntea cam îngustă, ochii languroși ; seamănă cu un tînăr împărat roman ; uite-l că se apropie de ea : „Dansați domnișoară ?“ Două cuvinte, o încuviințare simplă și iat-o în brațele lui, exact ca în povești, ca-n visuri. Și e atît de bine în brațele acestea, care și ele sînt atît de fericite

că o pot strînge, încît cei doi dansatori nu-şi spun nici o vorbă. Isabelle ştie însă că dacă totuşi ar trebui să vorbească, nu s-ar mai bîlbîi, iar mîinile — dintre care una simte, sub stofa neagră, muşchii plini de vitalitate, iar cealaltă se abandonează fermităţii degetelor bronzate — mîinile nu-i mai sînt deloc umede. Nu poate totuşi să nu vadă privirile celorlalte dansatoare, deopotrivă invidioase şi batjocoritoare: „Dacă le vede şi el, n-are să observe decît ironia", îşi spune îngrozită. Fericirea aceasta absolută n-avea să ţină, deci, decît atît cît durează dansul. Jean-Marc însă rămîne lipit de ea, pînă ce orchestra atacă alt dans; respiră puternic şi tot nu spune nimic; ea observă că buzele îi cam tremură. O conduce în piruiete spre o sală mai puţin luminată şi o strînge şi mai tare la piept; ea îşi lasă capul pe umărul negru ca pe o pernă şi închide ochii. Continuă să danseze chiar şi după ce orchestra s-a oprit; îşi dau seama şi le vine să rîdă; apoi Jean-Marc o conduce pînă la blestematul acela de scaun. „Mă întorc imediat", îi făgăduieşte el încetişor, iar Isabelle, cu inima bătîndu-i nebuneşte, e pur şi simplu pierită; se îndreaptă spre bufet, fără să-şi dea seama că încă mai surîde, cere ceva de băut, dar încremeneşte brusc, cu paharul în mînă, pentru că, în spatele ei, o voce pe care-o recunoaşte fără greş rosteşte:

— Da, şi-i într-adevăr păcat, fiindcă e teribil de bine făcută. Este o dansatoare bună numai pentru sala obscură!

(Paharul era gata să-i scape din mînă: îl strînge mai-mai să-l spargă.)

— E chiar atît de inteligentă cum se spune? se interesează o voce feminină necunoscută.

— N-am avut ocazia să mă conving, răspunde Jean-Marc; nu ne-am...

— St! şopteşte altă voce.

Isabelle simte că a fost recunoscută şi că cineva o arată probabil cu degetul. Conversaţia conteneşte. Să se întoarcă? Dar ştie că s-a înroşit şi că ochii îi strălucesc prea tare; mai ştie şi că are un spate desăvîrşit şi că în clipa asta toţi îl privesc. Bea încet şi se îndepărtează; fiecare pas îi pune corpul în valoare: doar a studiat mişcările adineaori, la oglindă...

O caută pe mama printre grupurile care sporovăiesc de-a lungul salonului.

— Mamă, eu plec.

— Eşti nebună ? Trebuie să vină tata să ne ia.
— Ba plec.
— Dar ce va zice lumea ? (E singurul lucru care o interesa pe lume.)
— Zică ce-o vrea. Bună seara.
O mînă ca o gheară îi înşfacă braţul. Isabelle o priveşte cu un zîmbet rău :
— Şi ce-ar zice, mamă ?
A cîştigat : orice, numai o „scenă“ nu ! (Altă expresie a mamei.)
— Bine, dar ai să răceşti !
— Ce-ţi pasă?
Afară e frig ; şi-a scos pantofii ca să meargă mai repede : parcă ar călca pe o banchiză de gheaţă. Străbate un cartier suspect, dar puţin îi pasă ; umbre nelămurite o urmăresc, dar ea nu se întoarce şi nici nu grăbeşte pasul. „Dacă ai fi atacată, violată ? Ei şi ? Toţi sînt nişte brute ! Toţi, inclusiv Jean-Marc...“ Îl detestă, deşi ştie că nu-l va uita niciodată. Chiar şi aici, pe canapeaua sălii de aşteptare, i se pare că-l simte, că ţine în mîna ei degetele lui groase, la fel ca ale doctorului cu buză de iepure. Oare bărbatul cărunt care în clipa asta se iubeşte cu Marianne are şi el degete groase ? Şi acelaşi aer odios de siguranţă ? De imperturbabilă dominaţie ?...
Ajunge acasă fără să i se fi întîmplat nimic şi-şi găseşte tatăl luptîndu-se cu butonii cămăşii scrobite. Tata miroase a tutun ; braţele îi sînt groase şi scurte. „A făcut din el un animal domestic, îşi spune Isabelle. O urăsc. Bărbaţii tiranizează femeile, iar acestea îi emasculează ; grotescă situaţie şi fără ieşire...“
Omuleţul acesta care se deghiza în corb ca să se ducă la femelele lui înzorzonate îi inspira dispreţ şi milă totodată. Ea îi spuse o minciună oarecare, pe care el abia o ascultă, pentru că nodul cravatei i se desfăcea mereu ; se duse la culcare, şi nu după mult timp dormea dusă — ceea ce, a doua zi dimineaţă avea s-o facă să se simtă tare umilită. Sperase o noapte romantică, cu sau fără lacrimi, dar în care să fi înălţat eşafodajul unei teorii catastrofice despre lume şi oameni — şi cînd colo, dormise dusă. Nici trăncăneala papagalicească a celor întoarse de la bal nu reuşise s-o trezească. N-a dat niciodată vreo explicaţie mamei ; ea şi cu Brigitte şi-au pierdut ceasuri întregi încercînd să găsească motivele acestei purtări nemaipome-

nite „de care întregul Orléans s-a mirat". O singură dată, totuşi, Isabelle, sătulă de întrebări, a răspuns : „Să zicem că nu mă interesează *poveştile voastre !*" Ceea ce însemna nu numai bucătăria şi croitoreasa, ci şi dansul, zorzoanele şi marile manevre de sîmbătă seara, în care fetele recurgeau la tactica păianjenului, băieţii la aceea a leului, iar mamele la a şarpelui. Rochia „indecentă" a fost pusă într-o husă. Dar cum nu se putea stăpîni să nu tresară ori de cîte ori o vedea, Isabelle o ascunse pînă la urmă într-o ladă.

Cînd se întorsese de la bal şi se dezbrăcase, se privise din nou goală în oglindă. „Va să zică acesta-i trupul care-l tulbura într-atît pe Jean-Marc... Cu care altă fată mai dansase el aşa ?" De data aceasta însă îşi privise nu numai corpul, ci şi faţa, şi se redescoperise dedublată, lipsită de armonie. „Frumoasa şi Bruta", rostise ea cu glas tare, dar nu plînsese. Îşi mai privise o dată faţa şi trupul desperecheate, duşmane, apoi adăugase, cu bună ştiinţă, din adîncul inimii şi înciudată că n-o auzea nimeni : „Urăsc pe Dumnezeu..." După ce făcuse astfel pustiu complet în jurul ei, adormi liniştită, aşa cum s-a văzut. Iată ce consemnase caietul negru în acel singur cuvînt : „Niciodată !", sub care o linie groasă însemna, în mintea ei, că pusese cruce tinereţii şi dragostei îndeosebi.

Isabelle Devrain ridică ochii şi fu cît pe ce să scoată un strigăt ; bătrînul dispăruse şi, tot pe neobservate, un alt personaj se aşezase nu departe de ea, în sala de aşteptare : o călugăriţă în negru şi alb, foarte tînără, foarte frumoasă şi care ţinea în mînă un crin şi un trandafir de culoarea sîngelui. Isabelle abia apucă să întoarcă capul, încercînd să-şi ascundă lacrimile care o podidiseră, abundente. Cealaltă o privea cu ochii mari, plini de mirare şi strălucitori de milă. Dacă ar fi avut mai multă experienţă, s-ar fi apropiat de aceea care plîngea într-o sală de aşteptare, ar fi apucat-o de mînă şi i-ar fi vorbit ; dacă ar fi fost mai în vîrstă, ar fi făcut-o fără să-i spună nimic ; tînără fiind însă, nu îndrăzni. Cu cît încerca Isabelle să se stăpînească, cu atît plîngea mai tare, şi lacrimile ţîşneau ca sîngele dintr-o rană prost pansată. Mintea ei se căznea cu disperare să găsească o explicaţie, căci aşa sînt făcuţi oamenii mari : la ei, spre deosebire de copii, o durere justificată este pe jumătate

consolată. Încercă să se convingă că tînăra călugăriță îi amintea de aceea care-l veghease pe răposatul ei tată, și suspinele o copleșiră și mai rău. Nu ! Ceea ce-i zdrobea inima era tot acest faliment : frumusețea pierdută pentru lume a călugăriței, maltratată de bonetă, de bantă și de rochia aspră, sortindu-se singurătății reci dintr-o mînăstire, în numele unui Dumnezeu care nu există sau, și mai rău, care nu merită să fie iubit. Al unui Dumnezeu care se distra înzestrînd un corp perfect cu un cap „bun pentru sala obscură", care împărțea la întîmplare grația și dizgrația, care rezerva pentru sine însuși o față atît de pură și era în stare să aducă pe lume o ființă ca Isabelle. Pentru acel : „Urăsc pe Dumnezeu...", de care își amintea acum, plîngea ea.

Îl revăzu pe tatăl ei mort, întins pe catafalc și întinerit, eliberat de *ea*, ajuns în nu știu ce birou, mai confortabil și mai discret decît încăperea capitonată unde-l așezaseră oamenii înveșmîntați în negru, și care avea să păstreze încă atîta vreme un miros apăsător. Nu-l putea ierta că dezertase așa (i se oprise inima într-o noapte), lăsînd-o pradă celor două, la care cu siguranță că nu ținuse niciodată și care n-o puteau suferi pe aceea care „ar fi trebuit să fie băiat". Cînd era mică, ori de cîte ori pleca tata de acasă, i se arunca de gît și, îmbrățișîndu-l mult prea strîns și mult prea îndelung după părerea doamnei Devrain, îl implora la ureche : „Ia-mă cu tine !"... Nu aceleași cuvinte murmuraseră buzele ei, lipite de mîinile livide cu unghii vinete ? *Îl invidia* văzîndu-l atît de liniștit, atît de străin de această casă care devenise, în sfîrșit, tăcută abia atunci cînd el nu mai auzea nimic. Și cînd ea însăși, întinsă, la fel de nemișcată, cu gazul deschis și tubul de somnifere golit, începuse să se scufunde în apa aceea adîncă, oare nu se gîndise, surîzătoare, la el ? Cadavrul atît de liniștit nici nu apucase să fie ridicat, că tevatura izbucnise iar, cu o înverșunare pe care nici un arbitru n-o mai ținea în frîu și pe care, în plus, problemele bănești o înveninau și mai tare. Caietul negru reda totul cu o scrupuloasă exactitate — în vederea cărui proces ? Isabelle nu avu curajul să recitească acea colecție de cuvinte și aluzii veninoase. În treacăt, totuși, următoarea replică dată mamei îi produse din nou o plăcere cumplită :

„Dacă eram frumoasă, ai fi fost geloasă pe mine. Ai să fii, într-o zi, pe Brigitte, şi asta are să-ţi fie pedeapsa pentru purtarea ta nedreaptă..."

Iar ceva mai încolo, cînd le spusese că pleacă din Orléans :

„Dar cum ai să-ţi cîştigi existenţa ? m-a întrebat ea, căutînd să-şi ascundă bucuria.

— Am o licenţă ; se caută profesori ; de ce zîmbeşti, Brigitte ?

Nu mi-a răspuns, dar îmi închipui ce-i în capul ei : «Au să-şi bată joc copiii de mutra ta !»"

Oare nu din cauza acestui zîmbet a vrut să-şi pună capăt zilelor ? Ca să scape de o lume care dădea dreptate Brigittei.

Criza de lacrimi trecuse : nu mai stăruia decît un fel de sughiţ nestăpînit şi umilitor. Observă că tînăra călugăriţă închisese ochii. „Să ştii că se roagă pentru mine, presupuse ea, şi ideea aceasta o irită. De ce s-or fi amestecînd toţi ?" *Toţi* — adică Marianne, medicul cu mustaţa roşcată şi, acum, necunoscuta asta, care se încăpăţîna s-o menţină în clubul celor Vii, al celor Fericiţi. Putea să cerceteze acum după pofta inimii faţa aceasta cu ochii închişi, lăcaşul acesta oblonit. Şi, pe lîngă frumuseţe, mai descoperi ceva : un fel de siguranţă, pe care o invidie. „Să fi ales..." Crinul şi roza purpurie o fascinau fără să-şi dea seama : flori adverse, chin şi plăcere, ţipăt şi tăcere — una nu reprezenta nimic fără cealaltă. Ca să uite, întoarse una din ultimele file ale jurnalului şi citi următoarele :

...Ce nenorocire că oamenii urîţi ştiu că sînt aşa ! De ce nu le-a fost dată şi lor satisfacţia naivă a imbecililor sau a dobitoacelor, chiar şi a celor respingătoare ? Sînt aruncaţi în viaţă fără bagajul de pretenţii şi trufie necesar. *Ei nu ţin îndeajuns la ei înşişi ca să poată trăi.*

Pe cînd tocmai sfîrşea de citit aceste jalnice rînduri, difuzorul repetă pe un ton indiferent ceea ce mai anunţase o dată : „Saint-Raphaël, Cannes, Nisa..." Denumirile acestea o smulseră brusc din năuceala în care o ţinea de două ceasuri lunga călătorie în noaptea memoriei. „Dar ăsta-i trenul meu !" Inima începu să-i bată cu furie ;

înhăţă valiza şi alergă spre uşă, pe care o împinse în loc s-o tragă spre ea. Fiecare clipă pierdută i se părea de nerecuperat. Şi alergă, alergă, înghiontită şi înghiontind la rîndul ei... Iar cînd, în sfîrşit, descoperi peronul, trenul, cu uşile închise, se pusese în mişcare.

— Urcaţi-vă, urcaţi-vă, o îndemnă o voce, vă arunc eu valiza... Haideţi, grăbiţi-vă !

Se pomeni pe un culoar tixit, fără să fi apucat să mulţumească necunoscutului şi nici măcar să-i vadă faţa. Căci în timp ce ea scormonea cenuşa în care mai ardea mocnit atîta jar, garnitura se formase şi încet, încet se umpluse, iar toţi călătorii se instalaseră. Oare nu era acesta însuşi simbolul vieţii ei atît de prost orînduite ? În vreme ce reînvia un trecut odios, viaţa cea adevărată îşi urma cursul în tăcere, fără ştirea ei. O prinsese din zbor, tocmai la timp, dar nu mai era loc şi pentru ea.

III

FOTOLIUL ROŞU

„PARCĂ NU MAI TRĂIESC EU : Asigurările Sociale trăiesc pentru mine !"

Isabelle, care tocmai se deşteptase, izbucni în rîs, se sculă iute, merse căscînd pînă la fereastră, o deschise larg spre un decor de măslini şi acoperişuri de ţiglă roşie, apoi se întinse din nou între cearceafurile care-i mai păstrau căldura corpului.

De douăsprezece zile de lenevie şi unsprezece nopţi de linişte totală trăia graţie Asigurărilor Sociale, într-o casă de odihnă albă, înconjurată de vii, străjuită de chiparoşi, vizitată de porumbei. Societatea, de care voise să fugă, se aplecase compătimitoare asupra ei şi-i trimisese, rînd pe rînd, la căpătăi, medici şi infirmiere, asigurîndu-i convalescenţa într-o vilă pe care numai o pădure de stejari de plută o despărţea de vilele miliardarilor de pe coastă.

Solicitudinea aceasta nemeritată i se părea de-a dreptul hazlie. Hazlie, dar şi comodă : era atît de bine să te laşi fără grijă pe mîna Administraţiei ! Devenise matricola 01.44.37, plus alte unsprezece cifre, dosarul îi fusese cercetat succesiv de cinci servicii şi permisese funcţionari-

lor acestora să-şi cîştige searbăda lor existenţă. Căci ce-ar face aceştia fără ea şi fără alţii asemenea ei ? „Aşa o fi Progresul : trist“, îşi zise Isabelle — dar chiar şi gîndul acesta o făcu să rîdă.

În cameră intră, nu înainte de a fi ciocănit uşor la uşă, sora Sainte-Mathilde — şoricel alb, zîmbet devenit femeie.

— Rîzi ! Semn bun pentru dumneata şi rău pentru mine ; înseamnă că te pierd curînd...

— Doar nu vrei să-mi spui că te ataşezi cu adevărat de toate pensionarele dumitale, soră !

— Ba da, ba da, tocmai ăsta-i necazul. Şi cînd încep iar să rîdă, înseamnă că sînt complet vindecate şi că ne vor părăsi curînd.

— Dar dumneata, soră, rîzi mereu.

— Adevărat ? Asta pentru că sînt complet „vindecată“, adăugă ea, schimbîndu-şi zîmbetul.

— Ştii, va trebui... va trebui să stăm puţin de vorbă odată, zise Isabelle.

— Odată ? Dar ce facem acum ? (Şi zicînd aşa, ea umbla de colo-colo, ba ca să tragă mai bine perdelele, ba ca să potrivească cuverturile.) Aşa sînteţi cu toţii, nişte agitaţi. Şi cînd mă duc să-mi văd familia, de trei ori pe an, toţi mă întreabă chiar de la început : „Cînd mai vii ?“ Iar eu le răspund : „Dar nu vedeţi că sînt aici ?“... E oare atît de greu să trăieşti clipa prezentă ? reluă ea ca pentru sine. Parcă toţi ar vrea să trăiască ziua de mîine ; dar mîine va fi peste două zile ieri ! Numai astăzi e interesant. Ei pierd o zi în fiecare zi...

— „Ei“, adică şi eu, soră ?

Nu primi răspuns. Rochia albă plutea prin cameră de la o mobilă la alta, restabilind ordinea într-o linişte desăvîrşită — însoţită doar de un foşnet şi de clinchetul mătăniilor de lemn. Apoi, fără să se oprească şi fără s-o privească pe Isabelle, vizitatoarea reluă :

— Cînd îţi dai seama că trebuie, te decizi să-ţi schimbi viaţa. Deodată, fără nici o amînare !

— Cum, ca şi copiii ?

— Da, răspunse tărăgănat sora, încetînd aproape să surîdă, ca şi copiii !

— Ai pilule şi pentru aşa ceva ? o întrebă Isabelle cînd cealaltă îi întinse, odată cu paharul cu apă, şi porţia de doctorii pentru dimineaţa aceea.

— Am să-ţi mărturisesc ceva — dar te rog să nu-i spui doctorului. Nu cred în pilulele lui...

— Dar în ce crezi ?

Ea îşi puse mîna pe crucifixul care-i atîrna pe piept.

— Se vede în ce, nu-i aşa ?... Şi uite în ce mai cred : (Şi cu un gest atît de spontan, încît mîneca păru că-şi ia zborul, arătă fereastra cu peisajul amorţit, dar grandios, din afara ei.) Hai, sus, domnişoară Devrain ! Dimineaţa, fie iarnă, fie vară, îmi scot plantele la soare. Nu sînt decît o grădinăreasă ; dealtfel toţi sîntem grădinari...

Isabelle se ridică şi, dîndu-şi capul pe spate, îşi scutură coama blondă cu o energie animalică.

— Ia-ţi totuşi pilulele, o îndemnă sora, dar pe un ton atît de dezolat, încît le pufni pe amîndouă rîsul.

— Ascultă, făcu Isabelle, cînd eşti lîngă mine, am impresia că e imposibil să mori.

— Sigur că e imposibil ! Mă întrebai adineaori... Ei bine, uite ce cred, ce ştiu eu : nimeni nu moare.

Ea puse paharul la locul lui, desfăcu patul, şopti : „Bun, bun !", apoi se îndreptă spre uşă.

— Stai ! strigă Isabelle, cuprinsă aproape de panică. Nu pleca, te rog... Apoi, mai încet : Spune-mi, cum ai devenit sora Sainte-Mathilde ? (Călugăriţa se uită la ceasul-brăţară agăţat de rochie cu un ac de siguranţă) Ah, lasă-l ! Ai tot timpul să-mi povesteşti...

— Am, pentru că va fi foarte scurt. Toate întîmplările importante ale vieţii noastre sînt scurte. De fapt... scurte ca prăbuşirea unei faleze ! Ani de zile îşi face marea de lucru pe ascuns, pînă ce, într-o noapte, „deodată"... Cînd în realitate nimic nu se produce deodată.

— Aşa a fost şi cu dumneata, soră ?

— Ei bine... Interlocutoarea se aşeză. Şi cum Isabelle n-o mai văzuse niciodată stînd jos, i se păru că pămîntul se opreşte în loc, că intră în vacanţă. Eram cam de vîrsta dumitale cînd a trebuit să mă operez. Într-o clinică a călugăriţelor din ordinul căruia îi aparţin. Am făcut cunoştinţă mai îndeaproape cu una din ele şi mi-a povestit viaţa ei ; m-am... Un val de lacrimi îi întunecă ochii. Ce proastă sînt ! se dojeni singură, încercînd să schiţeze un zîmbet. (Şi totuşi Isabelle apucase, măcar pentru o clipă, să-i vadă obrazul ca o zi de aprilie : ploaie cu soare.) Atunci m-am hotărît, şi gata !

— Aşa, deodată !
— La fel ca faleza.
— Dar faleza nu ia hotărîri şi nici marea. Ce bine de ele !
— Dar libertatea copiilor Domnului, la ea nu te gîndeşti ?
— Şi cum o chema ? întrebă Isabelle după o lungă tăcere.
— Pe cine ? Pe infirmieră ? Sora Thérèse.
— Zîmbea ?
— Mereu.
— Va să zică asta-i contagios, murmură Isabelle amuzată, deşi nu mai avea poftă să zîmbească.
Se apucă să se pieptene cu un gest distrat ; sora se sculă şi-i luă cu blîndeţe pieptenele din mînă :
— Lasă-mă pe mine... Ce păr ai ! Parc-aş secera grîu.
— Da, *măcar* atîta am şi eu, ripostă Isabelle cu asprime.
Celaltă nu răspunse. Surîsul îi dispăruse şi acum căta de sus, cu nespusă duioşie, la bietul obraz, tot atît de nepotrivit cu părul de aur ca şi o stîncă în mijlocul unui lan de grîu.
— Sfînta Thérèse din Lisieux[1] era frumoasă ! Patroana tuturor *pin-up*-urilor ! „Totul e simplu şi uşor, oriunde, cînd ai norocul să fii frumos“, continuă Isabelle în gînd, fără însă a îndrăzni s-o repete cu glas tare.
— Te-nşeli ! Au fost publicate fotografiile autentice : avea maxilare foarte late, bărbie proeminentă — o faţă de bărbat... Am să ţi le arăt ; au fost retuşate, ca să pară mai frumoasă.
— Nu spuneam eu !
De fapt nu spusese, ci numai gîndise ; totuşi sora nu se miră.
— Ba nu, reluă dînsa, asta nu dovedeşte decît că trăim în alt secol.
Isabelle se sculă atît de brusc, încît pieptenele căzu pe podea.
— Doar n-ai să pretinzi că secolul ăsta preferă în sfîrşit sufletul în locul trupului şi spiritul în locul feţei ! Ştii bine că e tocmai invers !

---

[1] Thérèse Martin, născută la Alençon în 1873, decedată în 1897. Călugăriţă din ordinul Carmelitelor din Lisieux, canonizată în 1925.

— Fii bună, domnişoară Devrain, şi aşează-te la loc. (Pieptenele îşi reluă, cu blîndeţe, activitatea.) În orice caz, cred că pînă la urmă faţa ajunge să arate aşa cum ţi-e şi sufletul.

Tăcere. Destul de lungă pentru ca sensul cuvintelor să aibă timp să pătrundă în Isabelle, aşa cum intră apa în solul însetat.

— Ai părul la fel ca al ei, şopti la un moment dat sora Sainte-Mathilde.

— Al cui ?

— Al Thérèsei Martin din Lisieux.

— De unde ştii ?

— La intrarea în Carmel poţi vedea părul ei într-o vitrină : parcă e o cometă, o cascadă...

— Cum, i s-a tăiat părul ? Dar e îngrozitor...

— Cine-şi închipuie că sacrificarea părului, atunci cînd ne-am hotărît, ni se mai poate părea o grozăvie...

Deşi la fel de încet ca şi mai înainte, tonul îşi pierduse blîndeţea ; surprinsă, Isabelle ridică ochii spre ea :

— Ei bine ?...

— ...nu pricepe nimic, sfîrşi cealaltă, surîzînd din nou.

În faţa casei albe, terenul formează o succesiune de terase, aflate, toate, în bătaia soarelui. E locul preferat de pensionarele ei, iar Sainte-Mathilde îi spune „sera mea". Aici se repede, între două treburi (dar oare nu-i aceasta cea mai importantă ?), vrednica grădinăreasă, ca să-şi vadă plantele. Isabelle nu stă sau nu se plimbă niciodată decît pe terasa cea mai înaltă, căci onoarea de a fi văzută biruie neplăcerea de a-şi întîlni semenele. Sînt treizeci de femei de toate vîrstele, care la prima vedere n-au altceva comun decît tenul cenuşiu şi un aer dezolat. La prima vedere, pentru că, în plus, fiecare, tînără sau bătrînă, căsătorită sau nu, drăguţă sau urîtă, duce cu ea povara unei complicate poveşti sentimentale, pe care o crede unică şi nemaipomenită. Cum să scapi de confidenţele lor ? Isabelle, care n-are obiceiul să facă mărturisiri, e ca o vază de preţ : o vază goală, în care toate şi-au descărcat inima într-atît, încît tăcerea ei li se pare de-a dreptul suspectă. Căci indiscreţia, ca şi lipsa de pudoare, implică reciprocitate. Isabelle a aflat deci, chiar din prima zi, că necunoscutele care nu ţineau deloc să-şi păstreze

anonimatul ofereau un tablou complet al tuturor dezordinilor sentimentale, lucru de care erau, în fond, la fel de mîndre pe cît păreau de copleșite. Oricît s-a străduit să le cîștige încrederea, nici una nu părea dornică să primească sfaturi, ci numai dovezi că e compătimită, dar și admirată pentru nenorocirea ei.

Pălăvrăgeala neîncetată de pe terase compunea un permanent palmares al pasiunii, devotamentului și slăbiciunii femeiești ; triste recorduri, mereu doborîte de o întrecere în lăudăroșenie și lipsă de pudoare, pe lîngă care mostrele oferite de recruți sau de mediciniști ar părea simple glume de copii. Pensionarele casei tăbărau asupra unei noi venite ca niște pești carnivori pe un leș de măgar : o luau în primire, toate deodată și fără zăbavă, și n-o slăbeau pînă ce nu le destăinuia tristele ei secrete. Și fiecare tremura de teamă, dar și de speranță, că pățaniile ei pot să întreacă în măreție sufletească sau obscenitate „bunul" lor comun. Pentru ca îndată după aceea să-i pretindă să le asculte cu cea mai deplină luare aminte propriile lor confidențe : „Numai noi, femeile, sîntem în stare să ne înțelegem una pe alta..." Expresia aceasta, care frîngea lumea în două și-i zăvora tovarășele în haremul lor, o irita și umilea pe Isabelle ; și era de ajuns ca s-o reducă la tăcere. „Numai cele care nu vorbesc sînt sincere și cu adevărat nefericite", conchidea dînsa grăbit și, fără îndoială, ca să-și justifice propria ei tăcere, care începea s-o cam apese. Căci ce-ar fi putut să le destăinuie ? În comparație cu acest curier sentimental, caietul negru nu era decît jurnalul unei școlărițe.

Pînă la venirea ei aici crezuse că, de la o vîrstă încolo, chestiunile sentimentale pier, iar cele ale pîntecului devin de nemărturisit ; precum și că orice „aventură" implică oarecum atracția fizică. Și cînd colo, nici vîrsta, nici decrepitudinea, nici urîțenia nu contau : avea treizeci de dovezi sub ochi. Cînd ființele caste nu sînt și pure, imaginația le pervertește : și astfel i se întîmpla Isabellei să și le închipuie, mai mult decît era cazul, pe necunoscutele acelea pradă interminabilelor lor zburdălnicii sentimentale și chiar animalice și să se simtă cuprinsă de dezgust. Ieri, pe cînd o femeie mai în vîrstă îi vorbea cu dezinvoltură de amantul ei, nu se putuse stăpîni să nu pufnească în rîs ; era și singurul remediu împotriva silei ; „În puterea dragostei..." N-o putea ierta nici pe Marianne

pentru o astfel de expresie, darmite pe baba asta cu dinții găunoși !

Și o vede de aici, sub ea, pe terasa a doua, cum face confidențe unui „boboc". Aceleași, desigur ! Ce altceva ar fi în stare să spună ? Și versiunea ei e atît de bine ticluită... Cu siguranță că după ce a debitat-o de atîtea ori, se simte și ea la fel de sătulă, dar și în largul ei, ca și actorii după a suta reprezentație. Da, da, ca la toate actrițele fără haz, sînt în ea două femei, își zicea Isabelle fără a o slăbi din ochi : una care istorisește și alta care-și observă publicul și-și dozează efectele. Cît privește pe aceea care-a trăit și-a suferit cu adevărat respectiva melodramă, probabil că nici vorbăreața, ea singură, n-o mai ține minte. Rabdă răsuflarea babei cu adieri de criptă și un parfum nepotrivit, de pe vremea tinereții, cînd nu-i servea ca să-i ascundă mizeriile trupești. Sau poate că nici n-o ascultă, ci așteaptă numai clipa potrivită ca să-i facă la rîndul ei confidențe : „Te las să vorbești ca să mă asculți", — un imens „dă-mi ca să-ți dau"... I se pare că, dacă ar fi comis imprudența să se confeseze cuiva, secretele ei ar ricoșa din pensionară în pensionară și s-ar prăvăli din terasă în terasă ca apa unei cascade. Dar caietul negru e ascuns cu grijă în sertarul noptierei ; Isabelle își vîră mîna în buzunarul bluzei și strînge între degete cheița care-o apără de contaminare.

Niciodată în istorisirile lor convalescentele (care în privința asta nu se vor vindeca, desigur, niciodată) nu-și recunosc vreo vină. Ceea ce o determinase pe Isabelle să conchidă mai întîi că femeile sînt totdeauna victime ; apoi, cum nu păreau mai puțin satisfăcute, că sînt *victime înnăscute* și compătimirea i s-a preschimbat în furie : și contra bărbaților, și contra femeilor. Ce stupid e să te simți înrolată cu forța într-o colectivitate în care toți joacă și toți trișează ! Dar de ce ar fi de plîns cei ce pierd? Noaptea ca un vis indecent, ziua ca o interminabilă șușoteală — așa își reprezintă ea existența tovarășelor sale întîmplătoare. E ca într-un pustiu ; dar numai inima ei este pustie : din cauza dezgustului și a milei care nu-i decît dispreț deghizat — nici un dram de compasiune.

În săptămînile acestea cenușii sînt numai două zile deosebite : miercurea și sîmbăta, pilonii care susțin podul.

Miercurea apare Curierul sentimental, iar sîmbăta e vizita medicului-inspector. În dimineaţa cînd apar magazinele ilustrate, perechile de prietene se desfac, pentru a se reface în alt chip : fiecare se alătură, pentru cîteva ceasuri, eroinelor răzbătătoare, fiecare se va mărita cu patronul, va întîlni un văduv cu ochi ca oţelul, va deveni Miss Franţa şi va renunţa la acest titlu în schimbul dragostei vreunui miliardar. E vremea regăsirilor miraculoase, a răsturnărilor fericite de situaţii (urmarea la p. 57) şi a sacrificiilor rareori nerăsplătite. O lume feerică, în care neînţelegerile nu depăşesc niciodată trei coloane şi în care un Destin complice îţi face binevoitor cu ochiul. Iată decorul înşelător care se înalţă în faţa viilor şi a măslinilor pentru un răstimp de două zile, în care vreme coperţile surîzătoare cu titlurile lor magice trec din mînă în mînă — drog ieftin, administrat cu regularitate, împotriva căruia nimeni nu poate face nimic, nici infirmierele, nici doctorul.

— Vrei să-ţi împrumut *Confidences ?*

— Nu, mulţumesc.

De zeci de ori va repeta Isabelle „nu, mulţumesc“ miercurea şi joia, căci preferă să rămînă săracă decît să primească bani falşi.

Precedat de toţi aceşti eroi cu părul încărunţit şi cu portofelul bine garnisit soseşte, sîmbăta, ultimul consolator săptămînal : doctorul. Un bărbat care te ascultă, se preface că te înţelege, ordonă şi dojeneşte — dar care-i în primul rînd bărbat, pe meleagurile acestea unde bunele surori l-au înlocuit pînă şi pe grădinar ! Trecerea doctorului ar fi o simplă formalitate, dacă el n-ar ţine loc şi de duhovnic şi sfătuitor. Ştie prea bine că e singurul leac adevărat pe care-l poate administra convalescentelor şi nu-şi precupeţeşte timpul. În dimineaţa în care sultanul cu halat alb inspectează acest harem neobişnuit, constituit de-a-ndoaselea, fiecare din cele Treizeci — ah, ce oroare ! —„se face iar frumoasă“. Se scot la iveală fardurile, se face schimb de rujuri, dar nimeni nu-şi împrumută parfumul. Culise de music-hall sau casă de mode, unde degajarea aferată şi neglijenţa impudică a ţinutei — minus graţia şi tinereţea — sînt la ele acasă. Pînă şi Isabelle, în dimineaţa aceea, aruncă o privire în oglindă. Sau cel puţin aşa a procedat în prima sîmbătă — şi s-a văzut roşind : „Cum, şi eu ?“...

— Ei, domnişoară... Devrain, cum stăm ? o întreabă familiar doctorul, cu oboseala abia perceptibilă a celui ce-şi dă silinţa, pentru a zecea oară în dimineaţa aceea, să pară mereu altul şi neîncetat atent.

— Nimic deosebit, domnule doctor, răspunde Isabelle pe un ton cam sec.

Brusc, simte că-l interesează ; dar nu se va lăsa trasă de limbă : totul devine pentru ea un joc, un joc trist şi subtil, întocmai ca al copiilor bosumflaţi.

Isabelle se crede singura care „rezistă" ; şi totuşi mai e una, la fel de veselă pe cît e ea de întunecată : o fată deşălată din naştere şi care, cînd merge, îţi face impresia că dansează, cel puţin celui ce o priveşte din faţă, pentru că e toată numai zîmbet.

— Ai făcut o prozelită, soră Sainte-Mathilde, remarcă ea nu fără acreală.

— Pe cine ?

— Pe tînăra infirmă.

— „Infirmă" înseamnă fără putere : şi avem aici treizeci — ba nu, cu mine treizeci şi una.

— Claire şi mai nu ştiu cum : şi ea surîde mereu.

— Prozelită ? Crezi ? Eu sînt aceea care aş avea de învăţat de la ea.

— De ce ?

— Pentru că a ştiut să-şi schimbe dizgraţia în graţie.

— În graţiozitate !

— În gingăşie, repetă apăsat sora Sainte-Mathilde. Graţiozitatea nu-i decît un produs derivat

Dintre toate zilele, duminica e cea mai plicticoasă. Slujnicuţele sînt libere atunci, iar cele treizeci îşi simt dintr-odată lanţurile ; multe renunţă chiar să se mai îmbrace, să se pieptene, şi casa cea albă cunoaşte promiscuitatea fetidă a închisorilor pentru femei. Şi-apoi e ziua cînd le trădează cel mai credincios tovarăş : minusculul aparat de radio, pe care-l pui la ureche ca pe o scoică de mare şi care-ţi repetă într-una aceleaşi şansonete de dragoste, nu face acum altceva decît să vorbească de sport. Şi atunci prind a rătăci în papuci, trăgînd din chiştocul de ţigară, îşi examinează cu ochi străini unghiile, părul, pielea, îşi rînduiesc, pentru a zecea oară, sărăcăciosul avut, la fel ca soldaţii consemnaţi în cazarmă,

recistesc slova moartă a scrisorilor. Ferice de maimuțe, care cel puțin pot petrece ore în șir despăduchindu-se !

Isabelle nu înțelege de ce respiră așa de greu și nu-și mai găsește locul. Și simte că se *dedublează*, pentru că începe să le urască pe femeile acestea, iar prin ele, pe toate femeile ; și pe bărbați, stăpînii lor, îi urăște ; și pe ea însăși se urăște, falsă convalescentă în această falsă clinică... Este a șaptesprezecea zi de cînd se află aici, și e duminică. Măcar de-ar avea casa pod : s-ar sui în pod și s-ar ascunde, cum făcea la Orléans. Ah, de ce nu e pasăre de noapte, care nu deschide ochii decît atunci cînd ceilalți îi închid ! De ce nu-i stăpînă și ea peste un decor întunecos și — fiindcă trebuie totuși să trăiești — să nu știi de nimeni și să nu te mai știe nimeni...

Camera îi face greață ; terasele, coridoarele nu-s decît locuri de tîrșîit papucii, „salonul" — un sobor de chici zburlite și capoate. Isabelle urcă două etaje, alege un coridor, pe cel mai singuratic, deschide o ușă și se trezește în capelă, cu toate că habar n-avea unde-i și nici măcar că ar exista. Surorile au încremenit îngenuncheate, ca stanele de piatră, toate la fel, iar Sfîntul Sacrament se înalță, umil și somptuos, în fața lor. Dacă te uiți mai bine, capela parcă nici n-ar exista : nu-i decît o încăpere oarecare, botezată așa. Și totuși, aici simte că poate respira în voie ; parcă s-ar fi descătușat ceva în ea și timpul s-ar opri în loc.

Și n-are să-și dea seama că îngenunchease la rîndul ei decît atunci cînd surorile se vor fi ridicat ca să cînte în cor — să cînte cu voci atît de înalte, atît de pure, încît simte ochii umplîndu-i-se de lacrimi, de data aceasta nu de milă sau decepție. Să plîngi pentru că e frumos ; să plîngi pentru că aparții acestei lumi, unde nu este durere fără iubire, o iubire la fel de misterioasă ca și ea, acestei lumi de suflete pe care privirea le trădează ; să plîngi că exiști... Și Isabelle plînge cu inima deschisă. Știe că tata e aici, lîngă ea, acum, în încăperea asta sărăcăcioasă ; cu aceeași afecțiune reușește chiar să-și plîngă mama, sora, pe Jean-Marc. Știe că tinerețea-i e gata s-o părăsească pentru totdeauna, ca o corabie care a plecat din port, că ultima legătură a fost tăiată de glasurile acestea atît de pure. De ce ?

Cînd sora Sainte-Mathilde ieși din capelă, o văzu pe domnișoara Devrain așteptînd-o cu ochii plecați. Și se

sperie cînd observă cum îi tremura capul şi ce albe îi erau încheieturile degetelor strîns împreunate.

— Soră, pot să-ţi vorbesc? auzi ea un glas pe care abia îl putea recunoaşte.

Sora Thérèse a Schimbării la Faţă — sau Isabelle Devrain pe numele ei lumesc — stă întinsă între bănci, cu faţa în jos şi braţele deschise în cruce. A întîrziat de cîteva ori la serviciul divin şi acum ispăşeşte pedeapsa cuvenită pentru postulante, ca şi pentru novice şi practicante. Dar poate fi oare umilitor să imiţi, la numai cîţiva paşi de crucifix, însăşi poziţia lui Crist? Iată de ce sora Thérèse se simte, dimpotrivă, fericită; iar gîndul, prezumţios şi neîntemeiat, că toate tovarăşele ei, de la cea mai tînără, pînă la venerabila maică stareţă, o văd astfel prosternată, îi face chiar plăcere. Lungită pe pardoseală, cu braţele în cruce, în vreme ce cuvintele — pe care premianta întîi la latină de la liceul din Orléans le înţelege fără excepţie — răsună de la un rînd de bănci la altul.

Sora Thérèse a Schimbării la Faţă... Sînt şase luni de cînd poartă acest nume. Cînd şi l-a ales, stareţa a privit-o cu atenţie, ridicînd puţin sprîncenele, apoi a ezitat cîteva clipe înainte de a încuviinţa. Şase luni de constrîngeri aspre pe care nu s-ar fi crezut în stare să le accepte: „Dresaj de înaltă clasă", îşi spunea ea zîmbind; dar zîmbetul nu-i mai trădează gîndurile: a devenit a doua ei natură. În fiecare seară se culca epuizată, ferecată cu mii de legături, străpunsă de mii de ace. În fiecare dimineaţă sărea în sus la auzul dangătului auster al clopotului şi îşi înveşmînta corpul, ca pe un cal adormit, în harnaşamentul cel greoi. Şi-n fiecare dimineaţă primul ei gînd, cel adevărat (înainte de a-şi face semnul crucii, în vreme ce dormitorul cu paravane de pînză albă vibra de un murmurat *Ave Maria*), era: „Îmi mai arde de zăbavă?" Mîinile însă, ca şi tot trupul, se şi aflau în acţiune, regăsindu-şi îndemînarea şi rapiditatea gesturilor, tăcutele lor servituţi. Mănăstirea se umplea de zumzet, ca un stup închis, fără războinici, nici trîntori, care s-a pornit să strîngă în jurul reginei sale, preacuvioasa maică stareţă, invizibilul nectar. Orăşelul dormea încă, şi chiar cei mai matinali locuitori şi-ar mai fi putut permite să-şi întindă membrele, să mai lenevească un

pic, să nu dea chiar în brînci. Ei aş ! Şi ei urmau o „regulă", arbitrară sau oţioasă, pe care o izvodiseră încetul cu încetul, pe cînd aceea care o călăuzea pe Isabelle în fiecare oră a zilei străbătuse veacurile odată cu tunica grea şi albă şi odată cu boneta care părea că te face oarbă şi surdă, dar care în realitate îţi ascuţea şi vederea şi auzul — străbătuse veacurile la fel ca şi cuvintele care se înălţau din strane. Aceleaşi ! Dar oare stanele acelea de piatră ale carităţii, înveşmîntate în alb şi negru, nu şedeau acolo tot de veacuri ? Sora Thérèse a Schimbării la Faţă se simte o verigă, la fel cu celelalte, dintr-un lanţ fără sfîrşit. Acum şase luni, nimic nu i s-ar fi părut mai umilitor ; azi, nimic nu i se pare mai liniştitor. Lungită pe lespezi cu braţele în cruce, e fericită aşa cum era mica Isabelle rezemată de biroul tatei ; fericită chiar aici, unde totul e numai piatră rece şi un şir de ferestre goale. Penitenţa nu-i îngăduie, desigur, să surîdă ; şi totuşi faţa-i nevăzută e surîzătoare : îşi face bilanţul. Ce cale a străbătut din dimineaţa cea tulburătoare, prima, cînd se deşteptase cu inima bătînd să-i spargă pieptul şi cu faţa încă scăldată de lacrimile vărsate în timpul nopţii ! De atunci, se deprinsese să-şi ţină mîinile nemişcate şi ascunse, să deschidă şi să închidă uşile fără zgomot, să meargă (sau mai curînd să alunece) cu ochii plecaţi şi fără să se legene. Cînd coboară scara, îşi ridică puţin rochia instinctiv, ca să nu-i roadă marginea. Să nu uzeze nimic, să nu strice, să strîngă firimiturile în sala de mese pentru a le mînca, să cîrpească îmbrăcămintea cea mai zdrenţuită, să scoată din cămăşi vechi şervete acceptabile, apoi cîrpe din şervetele uzate — toate acestea deveniseră pentru ea un fel de sport. La fel ca şi a înţelege şi a se face înţeleasă cu ajutorul gesturilor cînd era vorba de cerut apă, pîine. În această tăcere, care adaugă mănăstirii un al doilea zid, pătrunde sora Thérèse, cînd iese de la slujbă, ca într-o piscină cu apă încălzită. Şi totuşi cîte dintre tovarăşele ei nu se îneacă în ea ! Dovadă privirea lor imploratoare. Să nu vorbeşti, în pauze, decît în grup de cel puţin patru, să n-ai voie niciodată să spui „eu" şi nici „al meu", să faci cît mai puţin aluzie la trecutul tău — ce constrîngere blajină ! Şi cum să nu respire uşurată „mica Habsburg" în această împărăţie din care oglinda a fost izgonită, chiar dacă o postulantă mai trişează, contemplîndu-se în geamul uşilor,

ca să-şi mai întrevadă o dată faţa atrăgătoare, pierdută pentru totdeauna ? Singurele oglinzi îi sînt surorile, toate la fel sub boneta şi banta lor de pe frunte. Şi a sfîrşit prin a se încredinţa că e la fel cu ele. Dar oare nu de asta venise aici ?

Cît e de odihnitoare toată această cazna migăloasă ! Isabelle descoperă, prin proprie experienţă, că furnicile, contrar aparenţelor, sînt într-un adevărat repaos. Doar suveranii, între abdicare şi exil, mai pot avea, probabil, parte de atîta pace : imensa uşurare de a nu mai fi tu însuţi. Şi e atît de convingătoare senzaţia aceasta, încît sorei Thérèse a Schimbării la Faţă ajung să-i placă pînă şi penitenţele cu care-i sînt sancţionate abaterile. Alaltăieri, a trebuit să sărute picioarele a zece dintre călugăriţele cele mai venerabile. De ce zece şi nu douăsprezece ? În elanul ei de umilinţă, nu i-ar fi fost decît cu atît mai uşor să se identifice lui Crist spălînd picioarele apostolilor săi...

Şi totuşi, la adăpostul pardoselii, faţa i se crispează : sora Thérèse îşi adusese deodată aminte că, după-amiază, mai marea postulantelor are s-o pună să-i citească din carnetul ei greşelile de care se mai făcuse vinovată. Iar carnetul negru îi aminteşte de celălalt, pe care ar fi trebuit să-l încredinţeze preacuvioasei stareţe cînd intrase aici, odată cu toate lucrurile ei personale. Primul gest de renunţare fusese şi ultimul ei act de nesupunere (niciodată confesat), pentru că i-l expediase în plic sigilat Mariannei, pretinzînd, prudentă, că avea „intenţia de a călători un timp“ — întocmai ca eroinele bogate ale romanelor proaste. Ciudată călătoare, care nu trimite niciodată veşti şi n-are nici măcar bani de timbre...

Mîna cuiva o trage, vioi şi insistent, de mînecă pe postulanta prosternată : scurta penitenţă a luat sfîrşit. Sora Thérèse a Schimbării la Faţă se ridică de jos cu o singură mişcare a braţelor, apoi a genunchilor, aşa cum fusese învăţată.

Coborîse cu precauţii de pisică scara infirmeriei ; plecase maşinal capul trecînd prin faţa uşii capelei, o închisese încetişor pe cea de la sala de studii, uitată deschisă — ceea ce constituia un adevărat eveniment — şi acum luneca de-a lungul coridorului tăcut şi ceruit care

ducea în sala de lenjerie, cînd deodată, în dreptul celei de a treia ferestre, se opri ca paralizată. Niciodată n-are să uite ghearele care i se înfipseseră în ceafă și o țintuiseră pe loc. Din stînga parcă o priveau, pe fereastră, mai mult decît le privea ea, coridorul cu coloane, pustiu la ora aceea, crucea cenușie asaltată de trandafiri, grădina de zarzavat, spălătoria, un colț al cimitirului călugărițelor și Zidul. Trăznetul care se abătuse asupra ei înțepenindu-i trupul îi redeșteptase în același timp luciditatea, iar mintea sorei Thérèse lucra acum febril. În mai puțin de o clipă reuși să cuprindă cu privirea întreaga-i viață monahală, atît de asemănătoare cu acel interminabil coridor : monotonă, tăcută, singuratică, punctată doar de lumina cîtorva zile ce se succedau cu o regularitate mult prea mare. Iar forța care o copleșea în momentul acesta îi șopti : „E tot o sinucidere !“ Și mai ales o împiedică să cedeze primului îndemn și să se repeadă în capelă, cît mai aproape de altar, ca să-l cheme în ajutor pe Dumnezeu.

Cînd, mai tîrziu, a stat să analizeze revelația de atunci — căci important e, vai ! să ne găsim întotdeauna justificare pentru orice — i s-a părut că în miercurea aceea a lui 3 mai, la orele 17 și 10, avusese aceeași iluzie — răsturnată însă — care-o adusese aici cu șase luni în urmă. Sînt momente cînd, ajuns la capătul puterilor sau copleșit de neîncredere, omului îi vine deodată să-și pună necondiționat încrederea într-o ființă oarecare sau într-o decizie neașteptată. Și atunci își lasă viața la cuier și respiră ușurat. Cîte căsnicii efemere sau angajamente definitive, cîte lungi peregrinări n-au fost hotărîte astfel ! Din naivitate sau din lașitate îți amanetezi viitorul, perpetuînd clipa prezentă. Te arunci în apă nu ca să înoți, ci ca să te lași dus de curent. E ca și cînd copilul, cu întreaga lui credulitate și putere de imaginație, ar pune deodată stăpînire pe cel ce se crede, mai mult ca oricînd, om în toată firea, din cauza acestei decizii prompte și irevocabile. Întîlnirea cu sora Sainte-Mathilde, apariție radioasă în mijlocul turmei triste a convalescentelor, îi deschisese Isabellei drumul către mănăstire ; și tot fulgerător îi deschideau acum ochii mirosul de ceară sau vederea spălătoriei (dacă nu cumva vreun tainic mecanism lăuntric, ajuns la punctul său de declanșare). Din nou timpul *se ciocnea* brutal cu sine însuși, iar perspectiva

de a nu mai ieşi niciodată de aici îi devenea deodată insuportabilă, tot aşa precum cu şase luni înainte dorinţa de a intra pentru totdeauna aici i se păruse singura salvare

Clopotul, care era şi el oarecum stăpînul acestei mănăstiri, observînd totul de la înălţimea lui şi chemînd la ordine pe fiecare, o făcu să recapete, cu dangătul său calm, noţiunea adevărată a timpului. O clipă, glasul acela care-ţi picura în suflet liniştea şi împăcarea, fu gata s-o scufunde din nou în ceea ce i se şi părea a fi o îndelungată anestezie.

„Era şi timpul !..." Gîndul o făcu să-i bată inima de îngrijorare şi-i aduse în ochi privirea rătăcită — amestec de frică şi de bucurie — a animalului scăpat din cursă. Îşi continuă drumul aproape în fugă, ceea ce mai marea lor le interzicea cu străşnicie. Dar a fugi şi a-ţi căuta scăparea e tot una cu *a evada* ; or, evadare era şi fuga Isabellei spre sala de lenjerie.

Hainele de novice pentru ceremonia îmbrăcării (care trebuia să aibă loc peste trei zile) aşteptau împăturite — ultimul teanc de pe lunga masă ceruită — ca să fie încercate. Dar ce rost mai avea ? Şi totuşi, le încercă, atît din curiozitate, cît şi din cauză că întîmplarea de pe coridor i se părea acum neverosimilă, mai curînd vis decît realitate. Trupul continua s-o asculte, dar ştia că spiritul ei, adormit de atîta vreme, era gata să se revolte. Îmbrăcă deci acel veşmînt, pe care de fapt îl şi respingea ; gesturile atît de aşteptate, adeseori imaginate, le îndeplinea febril, ca pe o parodie vinovată : se deghiza. Era şi o oglindă acolo, singura în toată mănăstirea, de care aveau nevoie pentru probe. Se privi mult timp în ea şi, ca şi adineaori la chemarea clopotului, totul fu cît pe ce să se răstoarne din nou. „Frumoasă călugăriţă ai să mai fii..." Crezuse că ia în glumă aprecierea aceasta stupidă, pe care sora lenjerească, o bătrînică tare de treabă, i-o servea de fiecare dată, ridicînd braţele sale ivorii ; în faţa oglinzii pricepu că lauda căzuse pe solul cel mai propice din adîncul sufletului ei. Nici o îmbrăcăminte n-ar izbuti să-i ascundă urîţenia mai bine decît aceasta ; nimic n-ar reda-o lumii mai aptă de a trăi, de a iubi şi de a fi iubită decît îmbrăcămintea aceasta, menită tocmai s-o despartă de lume. Nu avea nici măcar alternativă ; mai bine zis, alegerea era peste puterile ei ; ori

să fii frumoasă numai pentru Dumnezeu, să nu mai fii decît un suflet ; ori să lupţi pe pămînt, în ciuda unui chip ingrat. Şi totuşi ceea ce contempla cu naivitate şi mîndrie în oglindă nu era oare statuia sfintei Thérèse a Schimbării la Faţă ? „Aş fi iubită, în sfîrşit, gîndea «mica Habsburg». Ar fi obligaţi să mă iubească. Fotografiile mi-ar fi retuşate..."

Auzi zgomot în camera alăturată : mai marea postulantelor tempera cu blîndeţe rîsetele prea explozive. Isabelle îşi aminti că, în timp ce li se tăia părul, viitoarele novice aveau voie să vorbească şi să rîdă, ca să nu cadă pradă plînsului nervos. Şi se apucă să se dezbrace cu atîta grabă, încît, scoţîndu-şi boneta, părul ei, încă neatins, i se desfăcu şi se desfăşură încet, ca un animal care se întinde la soare. Îl apucă în mîini, materie vie şi suplă, zălog uitat printre pietrele acestea necuvîntătoare, şi-l mîngîie cu voluptate. Dimineaţa, cînd îl împletea în coc strîns, ca să ocupe cît mai puţin loc sub bonetă, o făcea cu acelaşi gest maşinal cu care îşi aranja patul. Oglinda, însă, o reînzestra cu un trup, iar părul — cu braţe. Şi gîndul i se îndrepta — nu-l putea opri să se îndrepte — spre noaptea balului şi spre oglinda din Orléans : spre corpul acela vrednic de a fi dorit, pe care şase luni de penitenţă şi de ţesături aspre nu izbutiseră să-l înmormînteze. O clipă se gîndi şi la celălalt păr, mai tandru decît acesta, care atîrna la intrarea mănăstirii carmelite din Lisieux. Pentru ultima oară simţi dorinţa de a şi-l sacrifica, de a păşi pe urmele Sfintei Thérèse. Dar luciditatea acută care pusese stăpînire pe ea cu puţin timp în urmă o încredinţă că n-ar fi fost decît un gest vanitos, mai mult laş decît merituos.

În timp ce şedea cu privirea pierdută şi-şi mîngîia părul, uşa se deschise :

— Soră Thérèse, zise blînd mai marea postulantelor, eşti ultima. Ai încercat îmbrăcămintea ?

Isabelle încuviinţă, dar fără a reuşi să o privească. Aceasta urmă, cu falsă siguranţă :

— Ţi-ai şi pregătit părul ? Greu sacrificiu, copila mea... nu-i aşa ?

Isabelle făcu un semn de tăgadă, dar cealaltă nu înţelese :

— Atunci e în ordine. Vino.

— Nu, maică ! izbuti în sfîrşit să articuleze Isabelle, şi se aruncă la picioarele ei.

Două mîini căutau orbeşte pe ale maicii, care i le dădu, cu toate că regula nu încuviinţa un asemenea gest.

—Nu plînge, soră Thérèse, murmură ea fără asprime (dacă Isabelle i-ar fi văzut privirea chinuită şi afectuoasă, ar fi plîns şi mai cu foc). Mă cam aşteptam eu la această... clipă de îndoială.

— Trebuie să stau de vorbă cu cuvioasa noastră maică stareţă... Să-i vorbesc... imediat.

— Nu, soră Thérèse, nu acum, numai mîine dimineaţă se poate. Şi te sfătuiesc să-ţi îngădui să veghezi noaptea asta în capelă, atîta cît... Era gata să-i spună „cît vei dori", dar se abţinu. Atîta cît va trebui. Pune-ţi boneta... Du-te.

Intrînd, ea nu vede, mai întîi, decît imensul crucifix negru, pe care soarele îl luminează în clipa asta ca un proiector de teatru ; iar sub crucifix, fotoliul monumental de catifea roşie şi pe cuvioasa maică stareţă stînd dreaptă, ţeapănă, cu mîinile ascunse sub mînecile care atîrnă ca nişte aripi moarte şi cu privirea strălucitoare. Crucifixul fără Crist e ca o săgeată neagră care arată înspre stareţă : „Ea este reprezentanta mea pe pămînt..." Fotoliul roşu pare un tron foarte umil, şi nu-i e deloc greu să îngenuncheze dinainte-i, în faţa ei, în faţa Lui. Vocea rosteşte :

—Ridică-te, soră Thérèse.

Isabelle tresare : după noaptea petrecută în capelă, nu mai poate răbda să i se spună aşa. Destul cu prefăcătoria ! Şopteşte :

— Nu, maică stareţă... (Şi-a recăpătat graiul lumesc, pentru că nu mai spune „cuvioasă maică stareţă".) Nu, sora Thérèse nu mai există...

— Deci te-ai hotărît, copila mea ?

E atîta blîndeţe în aceste cuvinte, încît Isabelle trebuie să facă un mare efort ca să nu izbucnească în plîns.

— Soră Thérèse a Schimbării la Faţă, reia stareţa încetişor, n-ar fi trebuit să-ţi îngădui niciodată să alegi acest nume... Pentru că nu face decît să consacre echivocul.

— Care echivoc, maică ?

— Ştii prea bine care.

Şi Isabelle simte că în convorbirea care urmează nu va fi loc pentru vorbe de prisos. O convorbire în care nu mai încap şiretlicuri, în care trebuie să înţelegi tot şi să te ştii înţeleasă din jumătăţi de cuvinte...

— Păcat, urmează stareţa, pentru că avem nevoie mai mult de fiinţe care luptă decît care acceptă.

— Să lupţi zi cu zi şi ceas cu ceas, maică ? Dar e nefiresc !

— Ce vrei să spui, copila mea ?

— Să-ţi controlezi şi să-ţi reprimi orice gest ! continuă Isabelle. Cum să te mai interesezi de ceilalţi, de restul lumii, dacă Regula te împiedică să urmăreşti altceva decît gesturile tale cele mai mărunte ?

— Regula ! Va să zică asta-i tot ce-ai înţeles, asta-i tot ce-ai aplicat ? Ce rătăcire, biata mea copilă... Dar, urmează ea însufleţindu-se deodată, nu-ţi dai seama că te plîngi de aceste prescripţii tocmai atunci cînd ele încep să nu te mai apese ? E oare cinstit din partea ta ? Crezi că am face imprudenţa să te primim în viaţa monahală înainte de a-ţi fi însuşit Regula ? Înainte ca ea să-ţi fi devenit a doua natură ?... Oare salteaua de paie ţi se pare tot aşa de tare ca şi în primele nopţi ? o întreabă ea pe neaşteptate.

— Nu, maică.

— Ei bine, salteaua dumitale de altădată are să ţi se pară de nesuferit, chiar de mîine seară.

„Chiar de mîine seară..." Isabelle tresare la auzul acestei sentinţe care o alungă de aici ; şi se revoltă.

— Cum, înapoiaţi lumii o infirmă ?

— Care a făcut această alegere, precizează stareţa. Dar este ea oare infirmă din cauza prescripţiilor Regulei ? Nu ! Şi viaţa lumească o are pe a ei, mai puţin vizibilă, dar tot atît de exigentă şi mult mai arbitrară decît a noastră. Noi, cel puţin, avem un scop : să facem vid ; să cîştigăm timp, să nu pierdem o clipă, un gest, o vorbă. În viaţa lumească e invers : să umpli cu orice preţ timpul, totuşi atît de preţios, cu indiferent care vorbă, cu indiferent care gest. Viaţa lumească are oroare de vid. Copila mea, ai să suferi mai mult decît aici.

— La ce bun să cîştigi timp ca să te rogi ? rosteşte Isabelle cu putere. Nu voi şti niciodată să mă rog !

— Nici eu nu ştiu. Şi nimeni nu ştie. Numai Domnul singur ştie ce înseamnă acest cuvînt. Şi pentru fiecare

dintre noi el înseamnă altceva. Numai dacă nu te-ai mai înşela în ceea ce priveşte smerenia, surioară Thérèse.

— Ai milă, maică, nu-mi mai spune aşa, şopteşte Isabelle cu voce sugrumată ; şi lasă capul în jos, pentru că ochii i se umplu de lacrimi.

— Şi totuşi sora Thérèse există, continuă cu blîndeţe stareţa. Sora Thérèse a Schimbării la Faţă există. Aşa cum există tot ce ar fi putut să fie. Aceasta este cea de a treia dimensiune a noastră : Purgatoriul, adaugă ea, încet. Ce mister ! Dacă n-ar fi mizericordia...

Şi stareţa pare gata să plîngă la rîndul ei, să se-nece. Isabelle întinde mîna spre ea. „Mi-e mamă, îşi spune pentru prima dată, singura, adevărata mea mamă. Şi uite că o părăsesc..." Din nou Isabelle se revoltă, de data asta împotriva ei înseşi — dar odată mai mult se înşală pe ea însăşi.

— Nu poţi trăi toată viaţa cu o familie întîmplătoare !

— Principalul e s-o iubeşti. Nici pe adevărata dumitale familie nu ţi-ai ales-o.

— Dar n-am ţinut la ea ! strigă Isabelle.

— Aici voiam să ajung, rosteşte cealaltă, aplecîndu-se spre ea. Ia spune-mi : ţi-ai îndreptat cu adevărat paşii spre Dumnezeu ? Sau n-ai vrut decît să întorci spatele celorlalţi ?

— Maică !

— Doamne ! glăsuieşte iar stareţa ; şi glasul ei sună a rugă. Iartă-mi răul pe care i-l fac, dar fă ca răul să se preschimbe în bine !

Apoi :

— E rugăciunea unui chirurg.

Apoi, şi mai încet :

— Sau poate că ceilalţi îţi întorceau spatele, biata mea copilă ? În orice caz, nu ţi-e niciodată îngăduit să-ţi faci din Domnul un complice, un alibi... Dar cît de departe am ajuns de măruntele prescripţii ale Regulei, adaugă ea, — din milă, pentru că ştie prea bine că Isabelle n-are ce să răspundă ; şi pentru că ştie, de asemenea, că trebuie să lase cuvintelor răgazul necesar să pătrundă în conştiinţa ei. Dar Isabelle scutură capul :

— Să convieţuieşti cu aceia pe care nu ţi i-ai ales ?

Reia discuţia de la nivelul de unde i-o mai îngăduie orgoliul, făcînd abstracţie de ultimele cuvinte ale sta-

reţei, ca şi cînd n-ar avea nici o importanţă. Cealaltă însă, plină de răbdare, se preface că o ia în serios.

— Să convieţuieşti cu aceia pe care nu ţi i-ai ales, — iată una dintre definiţiile împărăţiei lui Dumnezeu ; nu este oare aceasta caracteristic copilului ?

— Poate copilului iubit !

La strigătul ei, stareţa se schimbă la faţă.

— Dar noi nu te iubeam, surioara mea ?

„Nu ştiu", răspunse Isabelle printr-un semn. De cînd a trecut pragul adolescenţei — de la moartea tatălui ei — n-a iubit niciodată şi n-a fost iubită. Nu ştie, pur şi simplu nu ştie. Va răspunde, la fel ca şi copiii, orice, numai să nu izbucnească din nou în plîns.

— Sînt surori care ţin la mine, e-adevărat...

— Ştiu.

— Dar toată comunitatea s-a străduit să ne despartă.

— Trebuie să fii ca o carte deschisă, murmură stareţa cu voce schimbată. Cine nu e ca o carte deschisă e pierdută !

— Iar eu nici nu pot să-mi închipui că mi-aş petrece toată viaţa fără să-mi pun mîna în altă mînă, vie !

— Nici eu, răspunde stareţa.

Isabelle vede mîneca neagră mişcîndu-se abia simţit pe braţul fotoliului : o clipă, ispita dă ghes stareţei să-şi pună mîna pe a ei, dar se stăpîneşte. Ghiceşte că Isabelle e la discreţia unui asemenea gest şi-i respectă libertatea.

— Şi-apoi, nu mai pot trăi în contratimp.

— În contratimp ?...

— Da, adică să dorm cînd celelalte veghează şi să veghez cînd celelalte dorm.

— Ce importanţă are ? O jumătate de lume trăieşte în contratimp cu cealaltă şi nu se sinchiseşte niciodată de asta. Important e să nu mai trăieşti în contratimp cu veacul tău. Cu douăzeci de ani în urmă, mai marea postulantelor v-ar fi educat ca pe tinerele burgheze de la 1880, cu acuarele şi poezii proaste... Dar s-a terminat cu toate astea.

— Şi totuşi ni se impune să vorbim un limbaj învechit : „scumpă soră, cuvioasa noastră maică..."

— Şi dacă în viaţa lumească vei afişa „sentimentele cele mai distinse" şi te vei adresa unui notar cu „scumpe maestre", crezi că vei fi mai sinceră ?

— Totuşi...

— Să lăsăm asta, i-o taie stareţa nerăbdătoare. Rigorile Regulei sînt cam ca şi acelea ale vieţii pentru femeia sărmană. În plus, cu certitudinea că nimic nu e zadarnic şi că, dacă totul e penitenţă, atunci totul e graţie: graţie pentru oricine, pentru orice necunoscut care nu se poate lipsi de noi, dar nu-şi dă seama de aceasta. Iar tu te-ai oprit în prag, biata mea copilă, tocmai în clipa în care prezenţa Domnului avea să copleşească totul. „Pentru că a fost credincioasă în cele mici, o voi pune peste cele mari". Ai uitat aceste cuvinte, această făgăduială. Cîtă nerăbdare !

— Regula...

— Regula nu-i decît un mijloc, un ghid, calea cea mai scurtă. Dacă ai rezuma-o într-un cuvînt...

— Să te supui !

— Nu, copila mea, ci să iubeşti ! Ah, exclamă stareţa plecîndu-se înainte, iar ochii par că o imploră pe Isabelle, spune-mi că atîta timp cît ai trăit printre noi l-ai întîlnit pe Domnul, ai întîlnit Iubirea, măcar o singură dată !

— Nu ştiu. Nu mai ştiu.

— Asta-i „Vocaţia", spune stareţa coborînd glasul ca şi cînd ar vrea să-i dezvăluie o taină. Nu o chemare vagă, linguşitoare şi slugarnică, ci o întîlnire adevărată, adesea unică şi decisivă, cu Cineva.

Cum s-ar putea înşela Isabelle ?

— Cînd am întîlnit-o pe sora Sainte-Mathilde... începe ea.

— Cu Cineva, repetă stareţa de data aceasta cu putere. Să trăieşti „în contratimp", reia ea după o lungă tăcere. Nu, tu eşti aceea care n-ai reuşit să te integrezi timpului nostru.

— Dar am ajuns să număr zilele, cîteodată şi ceasurile fiecărei zile !

— E tocmai contrariul timpului nostru, şopteşte maica. Să trăiaşti „ziua de azi a Domnului" — iată ce înseamnă Bucuria. Biată... Isabelle !

Ezitase o clipă înainte de a-i reda prenumele care consacra definitiv reîntoarcerea sorei Thérèse în lumea mirenilor. Nu însă fără o discretă duioşie îl rosteşte.

— Biată Isabelle, cum ai putut sta printre noi pînă acum ?...

— Dar eram fericită ! strigă Isabelle.

— Vezi bine însă că...

— Tot ce-am spus e adevărat : şi totuşi eram fericită, fericită !

— Ce mult se abuzează de acest cuvînt ! Sînt printre noi unele care se simt „fericite“ aici din aceleaşi motive care pe tine te alungă : fericite de *încîntătoarea* capelă, fericite că leșia le ajută să facă economie de săpun. Îşi închipuie că viaţa religioasă le va satisface instinctele de gospodine. Nici ele nu vor putea rămîne... Problema nu e să fii „fericită“, ci împăcată. Te simţeai împăcată ?

— Cu mine însămi ?

— Cu întreaga Creaţie, cu viii şi cu morții, i se răspunde blînd, şi mai ales cu această mică creatură care se crede singură pentru că e unică : Isabelle Devrain.

— Cred că da, cîteodată.

— Ei bine, vei regreta acele clipe.

— Şi de ce nu le-aş regăsi în lumea laică ?

— Le vei regăsi, şi atunci te vei gîndi la noi ; dar cu atît mai mult atunci cînd îţi vor lipsi... Iar ori de cîte ori...

Bate clopotul. Stareţa se întrerupe brusc și închide ochii. Isabelle se ridică, aproape strigînd :

— Şi nici cu asta nu m-am putut obişnui ! Cu clopotul care întrerupe totul, chiar şi ruga !

Maica aşteaptă să contenească dangătul. Abia după aceea deschide ochii şi răspunde :

— Da, chiar şi ruga, spre împlinirea alteia, şi mai înalte, care se cheamă Supunere — şi cred că tocmai ea te îndepărtează de noi.

— Să mă supun — dar cui ? La ce ? Unei fiinţe omeneşti, unei Reguli omeneşti !

— Să te supui cu bucurie, pentru că aceasta este ucenicia umilinţei.

— Ce înseamnă umilinţa ? murmură Isabelle.

Se crede ajunsă la puritate şi paupertate pentru că practica economia şi castitatea. În timp ce umilinţa...

— Înseamnă să devii conştientă de distanţa care ne separă de Dumnezeu și să fii totuşi fericită din această cauză, ca un copil care întinde mînuţele spre soare. Să realizezi prăpastia care ne desparte şi în acelaşi timp să te simţi mai aproape de El ca oricînd. Iată o mare taină...

Tăcerea coboară între ele ca seara, o tăcere însă care nu se va mai risipi niciodată.

— Maică, rosteşte Isabelle dezamăgită, nimeni nici măcar nu încearcă să mă oprească...

— Ce copilă eşti ! Ai vrea ca să poţi spune Nu ! Cu toate acestea...

Se ridică şi atinge acum cu boneta crucifixul negru care pare o sabie ce-i străpunge capul. Se ridică, şi abia acum îşi dă seama Isabelle că de fapt nu se rezemase nici o clipă de spătarul fotoliului roşu.

— Cu toate acestea, reia stareţa, făgăduieşte-mi că nu vei spune azi Nu vieţii mănăstireşti, ci Da vieţii lumeşti !

Dacă pe acest Da aproape că-l strigă, în schimb murmură abia auzit ceea ce urmează :

— Căci totul începe printr-un Da.

Călugăriţe trec pe coridorul alăturat şi clinchetul mătăniilor de lemn i-l reaminteşte Isabellei pe acela al maşinilor vieţii din spitalul Claude-Bernard. O ghiceşte, după tusea uşoară, printre cele ce trec, pe maica cutare şi-i *vede*, chiar prin uşa închisă, gestul familiar cu care-şi ţine legătura cu chei atîrnată de cordonul de piele, ca să le împiedice să zornăie. Şi îşi dă seama brusc ce bine cunoaşte întreaga comunitate, la fel de bine cum îşi cunoaşte un orb satul şi un cîine casa. Un gest văzut din spate, o tuse ori chiar şi mai puţin : un tîrşîit de sandale sub colonade — totul capătă pentru ea chip şi înfăţişare. Va sacrifica deci aceste economii agonisite cu atîta trudă, încît nici nu-şi închipuia ce mari erau ! Şi-n seara asta simte acelaşi gol, acelaşi frig ca-n dimineaţa cînd murise tata.

Cît timp durează buimăceala stupoarei ? Destul pentru ca stareţa să repete :

— Un Da vieţii lumeşti...

— Ah, binecuvintează-mă ! cerşeşte Isabelle căzînd în genunchi.

— Şi azi, ca şi totdeauna, murmură vocea.

Pentru prima dată ies la iveală mîinile de sub stofa neagră şi abia acum observă ea cît sînt de tinere. O curiozitate neastîmpărată o împinge s-o examineze mai departe pe stareţă şi descoperă, cu imensă mirare, ce tînără i-e faţa.

Instinctiv, Isabelle iese cu spatele. Mîna albă, sutana albă, fotoliul roşu, crucifixul...

Din nou singură, într-o dimineaţă străină, cu valiza în mînă, abia simţindu-se înveşmîntată în rochia ei de

odinioară ; poşeta i se părea ridicolă şi zgomotul de afară insuportabil. Primele ființe omeneşti pe care le-a văzut (după bătrîna croitoreasă, care-o îmbrățişase fără un cuvînt înmînîndu-i valiza) au fost nişte copii care se duceau la şcoală fugărindu-se. Îi găsea în acelaşi timp periculoşi şi neînsemnați, excesiv de violenți, dar şi calculați şi siguri de ei. Nu, aici nu se mai simțea în apele ei.

Cu halatul descheiat, coaforul împăturea prosoape în clipa în care pătrunse ea în prăvălie.

— Puteți să mă serviți imediat ?

Era prima frază pe care-o pronunța în dimineața aceea şi vorbise aşa de încet, încît el o rugă să repete.

— ...să mă serviți imediat ?

— Depinde ce doriți, doamnă.

— Să-mi tăiați părul.

El o privi mai atent, îi văzu părul minunat şi nu se putu abține să nu murmure :

— Glumiți, probabil !

— Se poate *acum* ?

— Fireşte, dar...

Ea se aşeză pe un scaun :

— Atunci, repede, vă rog ! Dar ordinul nu era decît o şoaptă.

Coaforul nu mai termina desfăcînd şi netezind acea adevărată lînă de aur. Ceea ce o făcu să insiste :

— Ei bine ?

El strînse părul în mînă şi, cu un gest, îl scutură în soare.

— Sînteți într-adevăr hotărîtă ?

— Absolut.

De mai multe ori fu nevoit să-şi întrerupă şi să-şi reia lucrul, ca un călău neîndemînatec, şi, în vreme ce foarfecele scrîşnea în jurul cefei, Isabelle simțea că-i vine să vomite.

— Gata, rosti coaforul în sfîrşit, fluturînd părul ca pe un cap tăiat.

Şi el era lac de sudoare ; adăugă încetişor :

— E o crimă...

Isabelle credea că o constelație de lumînări îi va semnala statuia în biserica aceea necunoscută. Dar ea se ascundea într-o nişă retrasă şi nici o flacără nu-i împrumuta viață cu reflexul ei nesigur şi tremurător ca şi speranța noastră. Mica ei povară, suplă, călduță şi mirosi-

toare, avea cu toate acestea s-o încredinţeze mîinilor unei sfinte vii, lîngă crucifix şi un buchet de roze, iar nu unei alcătuiri pestriţe de ghips.

Ieşi precipitat, fiindcă-i venea să plîngă, dar nu voia să plîngă aici. Arunca încoa şi-ncolo, fără să ştie, privirea hăituită şi încărcată de ruşine a femeii care şi-a abandonat copilul.

Şi atunci auzi deodată sunetul acela zglobiu şi vesel de clopot pe care de acum înainte avea să-l recunoască dintr-o mie : începea ceremonia înveşmîntării.

IV

ZĂPADĂ ÎN LUNA MAI

PREŞEDINTELE ARUNCĂ O PRIvire severă împăratului roman care-l observa din oglindă — severă, apoi binevoitoare, căci imaginea îl liniştea. „Şaizeci şi cinci de ani... Dar nu-i arăţi deloc !" Auzit de la prieteni, complimentul acesta familiar nu-i mai producea nici o plăcere : nu i-l făceau decît ca să li-l facă şi el la rîndul său. Dealtfel, astfel de linguşeli se înmulţiseră de cînd ajunsese preşedinte, ceea ce, din fericire, băga încă de seamă. Aşa că-l privi mai scrutător pe imperatorul cam rotofei.

„Şi totuşi e adevărat că nu-i arăt !" murmură dînsul. Fiindcă îi aparţinea, aprecierea îşi păstra valoarea neştirbită : era complet de acord cu sine însuşi şi nu cu altcineva. Preşedintele îşi încruntă sprîncenele, îşi strînse maxilarele, încercă supleţea obrajilor, se întoarse puţin ca să-şi pună în valoare profilul, apoi se despărţi de acest personaj, singurul cu care îi făcea într-adevăr plăcere să convieţuiască.

Privirea lui lunecă pe fotografia soţiei, a copiilor şi a nepoţilor : ţinea să le aibă pe birou, cu toate că nu le băga în seamă decît atunci cînd cineva se prefăcea că le acordă atenţie. Privirea nu zăbovi mai mult nici asupra ustensilelor de birou costisitoare ; erau cadouri de la colaboratorii lui şi în acelaşi timp, jaloane ale propriei sale cariere de care, în ciuda inutilităţii lor, îi făcea totuşi plăcere să se servească.

Privirea îmbrățișă la fel de distrată jucăriile tehnice, ale căror cadrane și semnalizatoare acopereau marginile biroului. Una din ele, care semăna cu un mic monument funerar, avea vreo douăzeci de cartonașe pe care erau înscrise numele principalilor săi colaboratori. El apăsă pe un buton.

— Aici Blondal, fornăi un glas.

— Ei bine, Blondal... (Contrar Dumnezeului biblic, care-și spune totdeauna numele, el era aici singurul care-și permitea să nu se recomande niciodată prin microfon.)

— Respectele mele, președinte.

În schimb, directorul său administrativ își aroga privilegiul enorm de a-i spune „președinte" în loc de „domnule președinte".

— Ei bine, Blondal, ai ales ?

— Cred că da, președinte. Adică... sub rezerva aprobării dumneavoastră, bineînțeles. (Interlocutorul coborî glasul, aparent fără motiv.) Domnișoara Devrain tocmai...

— Dovrain ?

— Devrain, e tocmai la mine și, dacă ați dispune de o clipă...

— Puteți urca la mine împreună peste cinci minute.

Aceste „cinci minute" erau regulă pentru președinte : i s-ar fi părut de-a dreptul indecent ca unul „de-al casei" să-l creadă oricînd și neîntîrziat la dispoziția lui, oricare ar fi fost motivul. Nu era pur și simplu o pretenție, ci mult mai mult decît atît : o anumită concepție despre Ordine. Căci în aceste cinci minute se putea întîmpla prea bine să nu aibă nimic de făcut, cum era de pildă cazul chiar acum.

Călău cu sine însuși cînd era vorba de muncă, mort de plictiseală îndată ce-și părăsea biroul, el nu se întorcea niciodată seara acasă, fără o servietă burdușită cu hîrtii. Șoferul urca s-o ia din mîinile secretarelor, iar valetul i-o lua apoi din mîini în pragul casei. Președintele, în ceea ce-l privește, nu purta cu sine, dureros înclinat sub povara gîndurilor, decît capul, — cel mai prețios din toată Societatea.

— Mulțumesc, Joseph... Mulțumesc, Roger...

Servitorilor le spunea pe numele mic, membrilor statului major pe cel de familie, iar tuturor celorlalți colaboratori, „domnule, doamnă sau domnișoară cutare". „Politețea, obișnuia el să spună, are avantajul că păstrează distanțele". Atunci cînd șeful personalului îl auzise numindu-l

pur şi simplu Blondal, murmurase, suprimîndu-l la rîndul său pe „domnule“ pentru prima dată, „mulţumesc, preşedinte“. Nota care-l promovase director administrativ apăruse, într-adevăr, a treia zi. Dar să tutuiască pe cineva vreodată — nici gînd ! Nici pe soţia sa, nici pe directorul general adjunct, deşi îl cunoştea de pe băncile liceului. Aşa cerea Ordinea.

Problema era cum să folosească cele cinci minute fără să impieteze asupra activităţii pe care şi-o rezervase pentru după-amiază, adică fără să se atingă de vraful hîrtiilor care, rînd pe rînd, vor da naştere la tot atîtea scrisori dictate în galop imperial sau unei note mîzgălite cu scrisul acela atît de binecunoscut tuturor, pe care şi-l păstra dinadins neciteţ şi unor DA, NU, RAPORTAŢI DE URGENŢĂ, ce brăzdau ca un fulger hîrtia...

Mutate dintr-un dosar într-altul, de la un etaj la altul, de la un imobil la altul, foile cu pricina nu vor fi niciodată distruse, afară doar de cazul că un faliment, o mutare sau mai curînd un incendiu ar pune capăt, în sfîrşit, acestui coşmar de hîrtie. Pe la ora trei, după „dejunul de afaceri“, care va înghiţi, în compania cîtorva comeseni cu părul alb şi bumb roşu la butonieră, leafa pe o lună a unui ciclist şi care va avea darul să-l dispună numai pe el (verdeţuri, friptură la grătar, apă minerală), se va întoarce degrabă lîngă cele două secretare ale sale, cărora cei de-ai casei nu le spuneau altfel decît *Şoricelul* şi *Calul,* ceea ce face de prisos orice încercare de a le mai descrie. Şi atunci, judecător-arbitru care practică decizia fără drept de apel şi care, uneori, ca să dea mai multă greutate verdictului, îşi îngăduie să închidă o clipă ochii sau chiar să facă în tăcere zece paşi pe mocheta groasă (ba nu, douăzeci, adică atît cît trebuie pentru ca *Şoricelul* şi *Calul* să înceapă a schimba între ele priviri neliniştite), simţindu-se Jupiter, Hugo şi Diocleţian la un loc, preşedintele se va aşterne pe treabă, pînă seara.

Totuşi, ce să facă în aceste cinci minute ? Luă un pachet legat cu sfoară, pe care de fapt intenţiona să-l desfacă acasă, şi, neavînd încotro, se apucă să-l dezlege. Nodul era strîns tare, iar unghiile, tăiate pînă-n carne, nu reuşeau să apuce, aşa că îl strîngea şi mai tare, pe măsură ce încerca să-l slăbească. Se irită : numai lucrurile materiale îi opuneau rezistenţă şi nu aveau aerul să înţeleagă că el era preşedintele.

În al patrulea minut, apucă foarfecele aurit (un dar din partea Comitetului de direcţie) şi taie nodul, fără să manifeste însă cîtuşi de puţin intenţia să desfacă pachetul. Nu se gîndea nici să calculeze cît o costă pe Societate, la nivelul veniturilor sale anuale, încăpăţînarea oarbă a acestei sfori.

O sonerie ţîrîi şi, timorată (îi trebuiseră cinci ani ca să se dezveţe de a începe orice frază cu „vă cer iertare că vă deranjez"), vocea *Şoricelului* anunţă :

— Domnul Blon...

— Ştiu. Să intre. Singur.

Două ciocănituri în prima uşă, apoi în cea de-a doua, capitonată, o privire, o faţă, un corp care pare în totalitatea sa că cerşeşte permisiunea de a intra — într-un cuvînt, întregul ritual al servilităţii — şi iată-l pe Blondal în picioare dinaintea preşedintelui care stă jos. (Nu face semn cuiva să ia loc decît după cîteva clipe. Tot Ordinea...)

— O domnişoară Dovrain, spui ?

— Devrain, preşedinte.

„Păcat, gîndeşte celălalt, mi-ar fi fost mai uşor s-o ţin minte, pentru că aşa îl chema pe unul dintre adjuncţii mei".

— Sper că n-ai ales o *pin-up !*

— Dimpotrivă, preşedinte.

La serviciul personalului avea nevoie de o femeie, pentru ca funcţionarele să se simtă la largul lor, dar nu prea drăguţă, ca să nu-şi tulbure funcţionarii...

— Şi ca să nu ne creăm complicaţii cu celelalte femei, încuviinţă trist imperatorul. Dar ia seama, Blondal : are să fie cu ochii pe tine !

— Nu înţeleg, preşedinte...

— Bine, bine. N-am spus nimic...

Blondal se întreba cine i-o fi raportat preşedintelui ştrengăriile lui ; probabil că cealaltă, dacă informaţiile sînt veridice.

Dincolo de uşi, Isabelle Devrain şi cele două secretare schimbă zîmbete pudice şi nătînge de călătoare în acelaşi compartiment, înainte de plecarea trenului. Isabelle stă jos, cu mîinile pe genunchi, aşa cum cere Regula, stingherită că mînecile rochiei nu le mai ascund. Trage cu coada ochiului la gesturile celorlalte două ; le găseşte în acelaşi timp sigure şi de prisos.

„O libertate inutilă“, acesta i se pare a fi semnul distinctiv al lumii în care s-a întors. Să deschizi clasoare, să prinzi hîrtiile cu agrafe, să formezi numere de telefon zi de zi și ceas de ceas... Invidiază *obișnuința* pe care o descifrează în aceste gesturi, chiar dacă sînt absurde. Cele două femei le repetă, trăiesc din ele și știu (dar se gîndesc ele vreodată la asta ?) că le vor face și a doua zi. Asta înseamnă Siguranța. „Și nu tot pentru ea m-am dus la mănăstire ?“ Dar o va cunoaște ea vreodată ? De la moartea tatei, sau poate de la Bal, dacă nu chiar de cînd a fost rostit pentru prima oară în fața ei cuvîntul „urîțenie“, Isabelle se simte ca o barcă rătăcind în tumultul unui mare port, printre cargourile ancorate.

— Dar nu stați bine acolo, domnișoară, observă cu amabilitate *Calul*.

— Nu îndrăzneam s-o spun, adaugă *Șoricelul*.

Așa e : în lumea astălaltă te rezemi de obicei de spătarul scaunului... Isabelle se execută degrabă, pentru că, la fel cu cei sloboziți din închisoare, i-e teamă — și poate rușine — să-și trădeze etapa prin care a trecut. Nici Mariannei nu i-a pomenit o vorbă. Nu-s nici opt zile de cînd, în îndoita liniște a unei mănăstiri din inima unui tîrgușor, stareța i-a spus : „Un *da* vieții lumești, făgăduiește-mi...“ Da învălmășelii de pe străzi, mutrelor posomorîte, manevrelor băieților și fetelor la baluri sau ale bărbaților burtoși și femeilor fleșcăite din bistrouri ? Da jalnicului șir de solicitante din anticamera domnului Blondal, care se măsoară din ochi una pe alta, pentru că știu că numai una singură va ocupa locul ? Da lumii, da mamei mele ? Lumii acesteia aflate în puterea sexului, a concurenței și a banului ?

Un bec de semnalizare se aprinde : una din secretare se apleacă spre aparat :

— Da, domnule președinte... Este aici. O voi introduce imediat la dumneavoastră, domnule președinte.

Și, întorcîndu-se spre Isabelle :

— Domnul președinte vă așteaptă.

Probabil că, ori de cîte ori pronunță primele două cuvinte, își aduce aminte că e secretara „domnului președinte“, ceea ce îi întărește sentimentul importanței și al propriei securități. Isabelle simte deodată dorința lașă de a fi orice, chiar și un șoricel, numai să poată sta la umbra unui leu.

Iar pe acest leu, atît de venerat și atît de bine păzit, îl descoperă în sfîrșit, în vizuina lui de aur și de lemn prețios — și nu se poate stăpîni să nu tresară.

— Poftiți, domnișoară... Devrain. Luați loc.

Tresare pentru că-l vede tronînd într-un fotoliu roșu. Din care pricină, în timp ce-i vorbește cu o atît de incontestabilă autoritate, gîndul îi zboară la celălalt fotoliu, la cealaltă autoritate, la cealaltă suverană. Ce-or fi făcînd fostele ei colege în clipa aceasta ? E recreație : s-au strîns în cerc, astfel ca nimeni să nu întoarcă spatele nimănui. Din fericire, nu e ora cînd se cîntă *Salve Regina,* altfel domnișoara Devrain ar izbucni în plîns în biroul somptuos. „În viața lumească vei afișa «sentimentele cele mai distinse»"... Tocmai un astfel de limbaj mincinos i se servea în clipa asta cu amabilitate ; nici nu-și dă osteneala să asculte ca să înțeleagă. Răspunde scurt, corect, cu modestie : exact așa cum pretinde Ordinea.

„Păcat (de ce păcat ?) că fața e atît de dizgrațioasă, gîndește președintele, are un trup ca de statuie..." Iar Blondal : „Să ciopîrțești un păr ca ăsta — ce masacru ! E o blondă pe cinste, pe onoarea mea..."

Isabelle, la rîndul ei, îi studiază cu interes, dar și neîncredere, pe acești străini — bărbații. Mîinile groase, vînoase, păroase și împodobite cu inele de aur, cuta albă de pe gît, moțul de cocoș. Și-și spune deodată — ce i-o fi venit ? — în sinea ei : „Sînt învingătorii, nu dușmanii noștri". La Marianne se gîndește în clipa asta, ca și la cele două secretare.

Între timp, președintele vorbește, vorbește mereu, numai pentru el singur, așa cum facem fiecare.

„Etajul 5, camera 207... Stați puțin ! Albert, «Curierul inimii» e la 207 ? (Albert confirmă mișcînd chiștocul de țigară.) Atunci, ascensoarele sînt acolo, la dreapta, în fundul holului".

De la un etaj la altul, ascensorul culege un lucrător tipograf în bluză albastră cu șpalturile încă umede în mîini, o secretară, un paginator cu ochelari cît toate zilele : cabina miroase acum a cerneală, a parfum și a pipă. La al cincilea, o schimbă pe Isabelle cu două dactilografe, pe care nu le întrerupe din confidențele lor : „...Și cine crezi că dă telefon chiar în seara aceea ? Tot el !

Cică uitase de întîlnire. Auzi tu ! Şi ce crezi că i-am spus ? : Să nu-ţi închipui că..." Închiderea uşii taie neroada confesiune.

205, 206... Prin uşa întredeschisă, Isabelle pătrunse în biroul 207, unde căldura Mariannei, parfumul şi aroma ţigărilor ei favorite îi semnalau prezenţa şi-i destinseră faţa într-un surîs prietenos. Pe perete, portretul cît toate zilele al redactorului şef părea că o ameninţă cu degetul pe cea care lipsea ; cineva scrisese dedesubt, foarte gros, cu cerneală albă : „EI, MARIANNE, ŞI HÎRTIA ACEEA ?" Pe celălalt perete însă, jos de tot, foarte aproape de birou, Isabelle recunoscu fotografia bărbatului cu părul încărunţit : era trecătorul cu care se încrucişase pe stradă acum opt luni. Şi îşi dădu seama că se gîndise adeseori la el de atunci şi că şi-l închipuia ca pe Jean-Marc (cavalerul ei de la Bal), dar un Jean-Marc cvadragenar. Studie în voie fotografia. O faţă ascuţită, care avea în ea ceva de lup şi de vulpe totodată. Schimbă locul, dar ochii portretului păreau că o urmăresc şi nici ea nu voia sau nu putea să le ocolească privirea.

— Mi-ai violat bîrlogul, sînt dezonorată !

Se întoarse brusc şi o văzu în prag pe Marianne, ciufulită, cu ochii mijiţi şi rîzători, radioasă şi obosită ca întotdeauna.

— Ei, acum pricep cum poate să arate o dezordine adevărată, urmă ea. Apoi, schimbînd tonul : Vai, Isa, dar întoarce-te spre mine odată ! Repede ! Nu pot suporta să-ţi văd ceafa goală. Ce idee să te măcelăreşti aşa, cînd ai un păr ca al tău...

— Las' că a şi început să crească.

— Şi ce-i cu tine ? Ia spune !

— S-a făcut !

Marianne trase un chiot ca-n Far-West şi, înşfăcînd-o pe Isabelle, începu să dănţuiască prin cameră. O mutră bărboasă se ivi la moment, ca Guignol, prin uşa biroului vecin :

— Ce e ? Ce s-a-ntîmplat ?

— Prietena mea cea mai bună şi-a găsit un post.

— Se-ntîmplă, ripostă celălalt, dispărînd.

— Cine-i ? întrebă Isabelle.

— Jacques Sannois, „Am citit pentru dumneavoastră" — ştii rubrica, nu-i aşa ? Aici toţi avem nume de rubrică. Şi, făcînd o reverenţă în faţa ei, o gratulă : Doamna „Curierul inimii" te felicită... din toată inima.

— A fost un noroc : eram şapte candidate.

— Dar eu eram sigură, Isa ! Ah, în ce hal poţi să-mi calci pe nervi cu complexele tale de înfrîntă ! Auzi tu : adjunctă a directorului administrativ al Generalei...

— Al Centralei.

— Al Centralei Produselor Chimice, îţi dai tu seama ? Dacă se află la Bursă, cresc acţiunile imediat ! Jacques, strigă ea întredeschizînd uşa, ai acţiuni de-ale Generalei Produselor Chimice ?... Ba nu, nu te iau peste picior !... Dacă n-ai, atunci cumpără imediat !... Nu, nu, e secret, nu pot să-ţi spun...

Isabelle se aşezase în fotoliul cel mai adînc şi o urmărea cu privirea, în tăcere.

— La ce te uiţi ? întrebă Marianne netezindu-şi maşinal părul.

— La explozia ta de bucurie, răspunse Isabelle, cu vocea puţin schimbată. Mă uit la tine cum se uită un bătrîn la un copil, cu uimire şi tristeţe. Ce frumos e să fii făcut să trăieşti !...

— Dar toţi sîntem făcuţi să trăim !

— A, să nu-ţi închipui aşa ceva...

— Vai, Isa, te-am necăjit. Marianne îngenunche lîngă ea. Nu ştiu cum, dar te-am necăjit. Hai, ştii doar că sînt o nebună. Aşa că nu te mai gîndi la mine !

Isabelle îi cuprinse obrazul drăgălaş între palme, dar cu atîta putere, încît îi strică pentru o clipă armonia.

— Să nu mă gîndesc la tine ? rosti ea cu voce răguşită, eu, care nu te am decît pe tine pe lume ? !

Intimidată, Marianne încercă să glumească :

— Pe mine şi Generala, adică Centrala aia...

— Taci !

— Ia ascultă, o admonestă cealaltă sărind în sus, m-am săturat ! Parcă ai fi o babă, deşi sînt cu doi ani mai mare ca tine ! Vorbeşti ca o bolnavă, deşi ai o cherestea de invidiat. Faci pe infirma şi... şi ai văzut cum se holba Jacques Sannois la picioarele tale ! A, nu, sigur că n-ai văzut ! Şi apoi, eşti de zece ori mai inteligentă decît noi doi laolaltă. Dar deschide ochii odată ! Tot Parisul la picioare, toată viaţa înaintea noastră — şi îndrăzneşti să pretinzi că nu mai ai nimic pe lume ? Ia termină !

„Ţi-aş pune o singură întrebare, Marianne, îşi zise Isabelle : ai schimba chipul meu cu al tău ? Restul nu-s decît biete vorbe goale... A, îşi urmă ea gîndul, dar văd că

fac progrese : altădată aş fi întrebat-o de-a dreptul, ceea ce ar fi fost destul, şi pentru ea, şi pentru mine, ca să ne otrăvească viaţa pentru cîteva zile. Acum m-am deprins să păstrez otravă numai pentru mine. Ce bine mi-a prins mănăstirea !"

— Ascultă, reluă Marianne, pe care tăcerea şi privirea ei fixă o tulburau, am să-ţi ofer o baie bună şi reconfortantă. Şi zicînd aşa, trase un scaun lîngă birou. Vezi muntele ăsta de scrisori ? Trebuie să nască un şoarece de articolaş, dar, ca de obicei, sînt cu două zile în urmă. Dă-mi, te rog, o mînă de ajutor, Isa, vrei ?

— Dar nu mă pricep !

— Ba te pricepi ! E greu să salvezi pe cineva de la înec aruncîndu-te în apă, dar dacă-i întinzi mîna cînd eşti pe mal...

— Marianne, o întrerupse cealaltă cu glas scăzut, de ce te-ai apucat de meseria asta ?

— Dar... din întîmplare, ca mai toată lumea.

— Şi o găseşti într-adevăr „reconfortantă" ?

— Auzi vorbă ! Dar nu-i straşnic oare ca oricine să-şi poată găsi fericirea orice ar face ?

— Chiar şi iubind pe oricine ?

— Dar fericirea nu ţi-o găseşti : vine de la sine.

— Aşa răspunzi tu cititoarelor tale ?

— De cele mai multe ori.

— Pentru că e mai comod ?

— Pentru că e adevărat, cel puţin pentru femei.

— A, aici e cheia ! „Cel puţin pentru femei"... Va să zică există două adevăruri, două morale : una pentru bărbaţi, alta pentru femei ?

Era de-a dreptul exasperată, ca ori de cîte ori interlocutorul are şi în acelaşi timp nu are dreptate, şi ţi-e imposibil să mai distingi limita dintre bine şi rău. Îşi afundă mîinile în teancul de scrisori, pe care le risipi ca pe un muşuroi de frunze moarte.

— Atunci, dacă toate nefericitele astea vor să nu moară de foame, trebuie sau să cerşească, sau să vină cu provizii de acasă...

— Dacă nu le-ai fi amestecat, remarcă Marianne cu răbdare, ţi-aş fi dat să citeşti scrisorile bărbaţilor. Căci

și de la ei primesc multe. „Inimă“ [1] e în definitiv substantiv masculin, nu uita...

— Vai, iartă-mă, o rugă Isabelle și o îmbrățișă. Pielea i se păru prea moale, ca o catifea puțin fanată, și impregnată toată de parfum. „Pielea ei are cu zece ani mai mult decît ea, își spuse dînsa nu fără invidie. De mult ce-a fost sărutată...“ Te rog să mă ierți, nu mai sînt în toate mințile. Cred că n-ar strica să mă adresez și eu „Curierului inimii“ și să-i cer un sfat.

Prietena își puse pe vîrful nasului, într-un chip caraghios, ochelarii prea masivi — așa cum și-i aleg de obicei cei ce n-au de fapt nevoie — și adoptă o poză doctorală.

— Ia să-ți vedem scrisoarea, domnișoară.

Isabelle însă nu căzu în cursă. Cei ce se iubesc nu discută serios despre problemele serioase ; abcesul supurează printr-un orificiu minuscul.

Începu așadar să se plimbe prin cameră, cu capul plecat, cu ochii în pămînt, și, cu o voce care voia să pară absolut indiferentă, începu :

„Doamnă, am douăzeci și opt de ani ; sînt bine făcută la trup, dar sînt urîtă... Rectific : *foarte* urîtă la față. N-am familie : sînt singură — absolut singură, repetă ea cu tremurare în glas. Ce motiv aș avea să trăiesc în epoca noastră, în care nu contează decît frumusețea fizică și atracția sexuală ?...“

— Ei bine, răspundeți ! strigă ea după o clipă de tăcere, pe care propria-i sinceritate o făcea insuportabilă.

Cealaltă își scoase ochelarii și-și ascunse fața în mîini ; apoi zise încet :

— Să iubești !

— Poftim ? !

— „Ce motiv aș avea să trăiesc“, repetă Marianne și mai încet. Îți răspund : să iubești.

— Fără să fiu iubită ?

— Eventual.

— Dar n-ai nici un pic de mîndrie !

„În schimb, am experiență“, îi replică cealaltă în sinea ei, totuși o înfruntă, ridicînd capul :

— Poate că n-am ; dar dacă ai, fii gata s-o plătești foarte scump !

Isabelle, care de la începutul discuției avea senzația că-și vede mereu fața (ceea ce nu ni se întîmplă aproape

[1] In lb. franceză : le coeur, substantiv de genul masculin.

niciodată), o cercetă cu atenție pe a celeilalte și descifră o supunere atît de resemnată, încît o găsi vecină cu înjosirea. Trăsăturile încîntătoare i se păreau acum desfigurate. „Nu cumva e tocmai ceea ce le place *lor* ? Capitularea noastră e victoria lor. Gata înfrîntă ? Dar mai curînd Marianne și toate femeile celelalte sînt și-și transmit, din generație în generație, lașul lor consemn..." Gîndul îi zbură la maică-sa și această evocare o contrarie atît de mult, încît Marianne i-o putu citi la rîndul ei pe față.

— Cu ce ți-am greșit iar ? Vai, Isa, am impresia că mă urăști.

— Nu mai fi obsedată de ceea ce gîndește altul despre tine. Doar nu ești oglindă ! În definitiv exiști, și gata !

— Da, cînd iubesc. Altfel...

— Altfel ?

— Mă apucă disperarea.

— Atunci eu ar fi trebuit să mă duc de mult pe copcă, replică Isabelle cu asprime.

„De asta ai și încercat", nu se putu abține cealaltă să gîndească ; ceea ce-și spunea în aceeași clipă și Isabelle, din care pricină roși toată.

— Vai, e șapte și încă n-am scris nici un rînd pentru „Curierul" meu !

— EI, MARIANNE, CE-I CU HÎRTIA ACEEA ? mormăi vizitatoarea, mimînd atitudinea celui din fotografia atîrnată pe perete.

— Teribil șel al personalului ai să fii ! încercă cea vizată să glumească, în timp ce-și spunea însă, cu inima strînsă, în sinea ei : „Nici că se poate ceva mai potrivit pentru ea decît titlul acesta masculin ! O femeie blestemată să poarte o față de bărbat, care-i respinge și pe unii, și pe ceilalți. Oare de asta refuză ea să fie femeie ?" Pentru Marianne „să fii femeie" însemna să accepți ; poate nici atît, ci să te resemnezi ; dacă nu chiar și mai puțin : să nu-ți faci probleme. Căci cine-i în stare să schimbe lumea ? Să fii femeie însemna, după credința ei și a altor o mie de milioane de surate ale ei, să rămînă tot copil. „Dar ești o victimă înnăscută", o apostrofase exasperată odată Isabelle, la capătul unei discuții. O clipă, cealaltă crezuse că-i face un compliment.

— Hai, Isa, la treabă ! Citește, pregătește răspunsurile și pune-ți mintea la contribuție puțin !

„...Am de mai multe luni legături cu un bărbat cu cinci ani mai tînăr decît mine. Sîmbăta trecută m-a prevenit că părinții lui..." — „M-am îndrăgostit de un bărbat căsătorit, pe care soția lui nu l-a înțeles niciodată și-l face foarte nefericit..." — „Băiatul cu care ies zice că dacă nu-i cedez, înseamnă că nu-l iubesc..."

Într-un stil pretențios sau primitiv, zgîrcit sau generos, cu sau fără greșeli de ortografie și, mai cu seamă, între nenumărate semne de exclamare, se înșirau aici toate dilemele, vechi de cînd lumea, și care sfîrșesc într-un fapt divers ori într-o uitare moralizatoare. Simple vijelii sau furtuni devastatoare, între care însă Isabelle nu făcea deosebire, pentru că refuza să-și dăruiască simpatia acestor necunoscute. În scrisorile lor imploratoare ea nu vedea decît ceva ieftin și nerușinat, o pădure de egoism. *„Oare am dreptul... ? N-ar trebui oare ca el... ? Ce să cred despre el..."* Dar despre tine însăți, fata mea ? Toate nu-s decît niște *victime înnăscute,* smiorcăite, oarbe și lipsite de pudoare.

— Dacă le-ai publica fotografiile alături de scrisori, ai primi de zece ori mai multe, remarcă ea cu glas tare.

— Totuși preferă să se ascundă sub pseudonime.

— Drăguț din partea lor !

— Ia stai, o opri Marianne, și, cu un gest, dădu la o parte vraful de scrisori din fața prietenei sale. Văd că nu ții deloc la ele ; atunci, cum ai putea să le răspunzi ?

— Adevărat.

Isabelle se ridică. Prin ferestrele largi se zărea Parisul în amurgul zilei de mai, oferindu-se, ca în fiecare an, speranței naive de fericire. Acest furnicar de victime îi făcu silă.

— E adevărat că nu-mi plac, confirmă ea fără să se uite la Marianne, pentru că fiecare se crede unică.

— Dar așa și e, Isabelle, pentru că trăim numai odată.

— Grație detergentului Cutare, lenjeria dumneavoastră va fi cea mai curată din lume !

— Asta-i publicitate ; dar că fiecare femeie tînără are cel mai frumos bebeluș din lume, asta-i adevărat.

— Pînă la un punct.

— Și totuși asta contează.

— Nu, hotărît că nu-mi place, reluă Isabelle după o tăcere mai lungă. Și cred că ești singura la care țin.

— Îţi mai aduci aminte de compoziţia aceea la franceză, de la liceul din Orléans, cînd ni s-a cerut să comentăm cugetarea lui Amiel : „Cînd iubeşti pe toţi, înseamnă că nu iubeşti pe nimeni“ ? [1] („Da, îşi aminteşte Isabelle, şi am fost prima, cu nota 17½...“) N-am s-o uit niciodată, pentru că m-au clasat penultima din clasă, cu un 3 ! Ce scandalizată era domnişoara Ménardin, că am fost în stare să găsesc absolut falsă această maximă ! „Ce puţin înţelegi dumneata !“ mi-a scris pe margine cu cerneală roşie. În definitiv, cred că nici ea nu iubea pe nimeni, sub pretext că-l iubeşte pe Dumnezeu...

Cealaltă tresări ; săgeata nimerise în sora Thérèse a Schimbării la Faţă cu mai multă precizie decît oricare dintre observaţiile stareţei.

— Cu toate acestea, aveam dreptate ! În realitate, e tocmai pe dos, Isa, tocmai pe dos : ca să iubeşti pe toată lumea, cel puţin dacă nu eşti un sfînt, trebuie să iubeşti măcar pe cineva... Dar de ce ţi-oi fi spunînd eu toate astea ?...

— Pentru că eu nu ţin la nimeni.

— Cel puţin deocamdată, draga mea, cel puţin deocamdată, replică Marianne cu gura ca iasca. Speram — vai, dar ai să zici că vorbesc ca o midinetă ! — speram că în timpul acelei călătorii misterioase ai întîlnit şi tu pe cineva...

— Deloc, i-o tăie Isabelle, am fost într-o insulă pustie.

Bărbosul întredeschise foarte inoportun uşa biroului, tocmai în clipa în care Marianne voia să-i ceară explicaţii asupra unui cuvînt pe care Isabelle îl şi regreta.

— Marianne, dacă te interesează, află că Maryse Barjou e la etajul întîi.

— Cred şi eu că mă interesează ! strigă Marianne sărind în sus. Pe dumneata nu ?

— Dacă ar scrie o cărţulie despre ea, m-ar interesa ; ca persoană, însă, cîtuşi de puţin !

— Şi ăsta-i o figură, murmură Marianne niţel înciudată după ce bărbosul se retrase. Nu-i în stare să iubească o fiinţă vie decît prin intermediul hîrtiei !

— Totuşi am impresia că... fizicul nu-i este indiferent.

— A, da ! Sex, creier, dar nici o legătură între unul şi altul. Dacă Maryse Barjou ar avea un bust de nouăzeci de

[1] „On n'aime plus personne quand «on aime».“

centimetri, să vezi cum ar mai fi coborît scările pînă la ea. Hai, vii cu mine ?

— Da cine-i Maryse Barjou ?

— O tipă formidabilă. Descoperirea noastră. Ambii părinţi morţi într-un accident. Işi creşte singură fraţii şi surorile — şase la număr. (Ajunseseră în faţa ascensorului ; Marianne apăsă pe buton de mai multe ori.) Şi ca şi cînd nu i-ar fi de ajuns, a mai cules patru puşti părăsiţi.

„Ce-ar fi să fac şi eu la fel ?" îi trecu Isabellei prin minte. Se simţea ca un animal hăituit şi ar fi făcut orice numai să scape, să scape din acest pustiu. „Nu trăiesc decît din obişnuinţă", medită ea. Işi aduse aminte de pacienţii de la spitalul Claude-Bernard. Robotul care-o forţa să respire era imensa maşinărie a vieţii din jurul ei, toată această societate în care acceptase să fie o rotiţă. „Rotiţele n-au nevoie să iubească..."

— Ei, drăcie, uite că nu vine ascensorul. Haidem pe jos.

Şi Marianne, apucînd-o de mînă, o trase după ea.

— Dar ce-aveţi de gînd cu această Maryse Barjou ?

— Pregătim o istorie formidabilă pentru numărul din iulie. Ne-am asigurat un fel de exclusivitate şi ne aşteptăm să...

— Dac-aţi fi descoperit-o voi pe Ioana d'Arc, iar v-aţi fi asigurat exclusivitatea...

— Te cred !

— Bun. Va să zică o veţi exploata pe nenorocita asta din faţă şi din profil, o veţi pune să semneze nişte memorii din care ea n-a scris un rînd — şi pe urmă ?

— Încă două sau trei lovituri ca astea — frumos orchestrate — şi batem *Femmes nouvelles.* (Adică celălalt hebdomadar, concurentul lor.)

— Bun. O să vindeţi de două, de trei, de zece ori mai multe exemplare decît *Femmes nouvelles,* ea o să fuzioneze cu voi, şi o să rămîneţi numai voi stăpîni pe piaţă — şi pe urmă ?

— Dacă preşedintele Generalei tale — pardon, al Centralei Produselor Chimice — ar înghiţi Péchiney şi Rhône-Poulenc...

— Ar crăpa pe loc de bucurie.

— Dar parcă tu, la liceul nostru din Orléans, cînd ai reuşit s-o întreci pe Simone Demange, care era mereu prima...

Isabelle se opri pe treaptă.

— Nici nu mai ştiam cum o cheamă. Iar cît priveşte satisfacţia de a fi fruntea clasei, află că n-a durat mai mult de un trimestru. Asta vă aşteaptă şi pe voi. Şi-atunci mai merită s-o chinuiţi pe Maryse Barjou şi pe cine mai ştie cine pentru atîta lucru ?

— Dar ce merită, Isa ?

— Să iubeşti, răspunse aceasta fără s-o privească. Aveai dreptate : să iubeşti. Nimic altceva...

Celeilalte nu-i venea să-şi creadă urechilor, dar nu mai apucă s-o privească, fiindcă se deschise o uşă în faţa lor şi un val de lumină, de parfum şi de căldură, însoţit de larma glasurilor, le tîrî într-o sală imensă. Toată redacţia se strînsese acolo, pălăvrăgind, bînd, ridicîndu-se în vîrful picioarelor ca să vadă mai bine : o sută de perechi de ochi mitraliau o fetişcană oacheşă, prost îmbrăcată, care, în mîna-i, la fel de tremurătoare ca şi surîsul ei, ţinea o cupă de care nu îndrăznea să-şi atingă buzele. Directorul şi redactorul şef o copleşeau cu complimente pe biata Scufiţă cenuşie. Se aşternu însă liniştea cînd o altă uşă se deschise în faţa patronului cel mare al grupului, uşor de identificat după butonieră, după aerul buimac şi după graba servilă cu care gradele mici i se fereau din cale, iar cele mari se îmbulzeau în jurul lui. Isabelle găsi că seamănă cu propriul ei preşedinte. Ah, aceşti împăraţi care conduceau Franţa şi care nu se temeau de nimeni şi nimic, exceptînd infarctul miocardic... Patronul cel mare rosti cîteva cuvinte care, cu prea mici deosebiri, îi serviseră şi la întîlnirea cu campioana olimpică de schi, şi la aceea cu cosmonautul rus. Avea refrenul lui, cu „lecţiile pe care femeile ştiu cîteodată să le dea bărbaţilor" — un adevărat model de amabilitate. Maryse Barjou, deşi nu credea decît în Cel de Sus, se lăsă păcălită de Dumnezeul caricatural din faţa ei şi nu mai ştia cum să-şi exprime recunoştinţa. Eroina se simţea, evident, în mare inferioritate faţă de lumea sclipitoare în care nimerise. Ce, chiar au s-o fotografieze împreună cu domnii aceştia mari ? Îi puteai citi pe faţă că nu se simte demnă de atîta cinste. Isabellei îi venea s-o înşface de mînă şi s-o tragă cît mai departe de locul ăsta. Ar fi dat orice ca să fie demnă de stima ei.

— Ce-aveţi de gînd cu ea ? şopti Mariannei.

— O aranjăm puţin — machior, coafor, croitor. Pe urmă o exhibăm. Radio, televiziune, jurnalul cinematografic de actualităţi. Dineu la *Maxim, Opera*. Şi-apoi Versailles şi un ministru. Iar a doua zi o expediem acasă.

— Cu *Jaguarul* patronului cel mare.

— Probabil. Dar unde te duci ?

— Te aştept afară, răspunse cealaltă cu vocea schimbată. Simt că mă sufoc.

Se sufoca, dar nu de căldură, ci de furie şi milă. Ca şi de regret, căci în clipa asta îi venea să se arunce cu lacrimile în ochi la picioarele fotoliului roşu.

„Uite cui am spus Da, îşi reproşa ea. Uite lumea pe care am ales-o, lumea imposturii şi a servilităţii... Unde cele care, ca Maryse Barjou, îi salvează onoarea, sînt exploatate la fel ca maimuţele savante, numai pentru ca unii să vîndă mai multe exemplare decît concurenţii lor şi patronul să se aleagă cu Legiunea de onoare... Maryse Barjou — iată un nume pe care n-am să-l uit niciodată ! Am să mă duc în satul ei, am s-o ajut pe ascuns. Am să mă duc..." Dar ştia prea bine că n-are să se ducă şi nici n-o să-i ţină minte numele.

— Ai dreptate, o auzi pe Marianne, care se luase după ea, te înăbuşi acolo ; hai să ne întoarcem la treaba noastră.

Dar la etajul trei se opri :

— Ia să ne abatem pe la atelierul foto. Cred că sînt gata colecţiile de vară. Ai să te distrezi.

— De vară ?

— Ei, noi trăim în contratimp.

„A trăi în contratimp..." Unul din reproşurile pe care i le făcuse stareţei — îşi aminti cu amărăciune Isabelle.

— Din august începem să ne frămîntăm mintea cu numărul de Crăciun, continuă Marianne rîzînd. În meseria noastră, îmbătrîneşti repede.

Atelierul, cu fete parcă abia ieşite din Postul Mare, cu proiectoare deşălate şi cu fotografi cu ochelari imenşi, semăna cu o împărăţie a insectelor. Ici o mulţime obscură care fuma, îşi tîrşîia papucii şi rămînea mereu în umbră, dincolo, la lumina orbitoare a reflectoarelor, idolii pictaţi, înveşmîntaţi din cap pînă în picioare în aur şi mătase şi acoperiţi cu bijuterii. Dar între două clişee, bărbaţii negri îi manipulau ca pe nişte lucruri neînsufleţite, silindu-i să ia atitudini groteşti, impudice sau aparent candide, pur şi simplu de nesuportat. Atît de absurde, încît, ori de cîte

ori se stingea lumina, divele își lăsau fețele sulemenite să se destindă, redevenind la fel de vulgare ca și glasul lor. „Din oricine poți face orice, gîndea Isabelle, asta-i emblema Parisului și a veacului nostru". Se simțea peste măsură de umilită ; explicația, însă, n-o descoperi decît abia cînd ajunseră în fața camerei 207. Se întoarse spre Marianne.

— Noi nu sîntem decît niște instrumente, asta-i.

— Noi ? Adică cine ?

— Noi, femeile. Nenorocitele astea sînt coperta nu numai a revistelor voastre, ci și a întregii societăți, adică a lumii bărbaților.

— E mai curînd măgulitor ce spui tu.

— Crezi ? Ne-or fi punînd ei pe primul plan, or fi toate alegoriile lor feminine, dar la atît se reduce rolul nostru. Ne place, fără să vrem, că Republica este încarnată de o femeie, dar a văzut-o cineva vreodată ? Republica, Democrația — toate acestea-s bărbații, numai bărbații.

— Din fericire ! Fiecare cu meseria lui.

— A noastră nu-i decît aceea de a ne lăsa fotografiate, de a ne da ifose pe coperta revistelor sau la balustrada lojei, în timp ce bărbații discută în spatele nostru despre afacerile și despre banii lor.

— Cînd nu e, cîteodată, replică cealaltă, să creștem șase frați și surori și să...

— Și ce se întîmplă atunci ? Tabără pe tine o echipă de femei ca să te machieze după canonul lor de prostituate, să te fotografieze în chip de „Miss Pieptoasa" și să te exploateze, ca să constrîngă alte femei să cumpere revista pe care o editează bărbații și care le aduce bani numai lor.

— Dar știu că ne urăști !

— Dimpotrivă, tocmai pentru că țin la femei nu pot să le mai suport umilința și plăcerea cu care ling mîna care le lovește.

— Noi sîntem turma, bărbații sînt păstorii.

— Ba nu păstori, ci lupi... Ah, instinctul ăsta al femeilor de a se trăda unele pe altele ! Ca și cînd n-ar putea supraviețui decît bălăcindu-se în poveștile murdare care-ți alimentează „Curierul inimilor"...

Se opri o clipă ; știa că un val de sînge îi împurpurase obrajii ; reluă însă gîfîind :

— Știu ce gîndești, Marianne : dacă aș fi frumoasă, nimic nu mi s-ar părea mai firesc și mai pasionant...

— Vai, Isa...

— Ei bine, prefer să fiu urîtă, dar lucidă ! Urîtă și singură, numai să nu cad și eu în umilința și abjecția asta... Ah, Marianne...

Se aruncă în fotoliul mare și adînc și își ascunse fața în mîini, dar lacrimile răzbăteau printre degetele strînse. Marianne dădu să se repeadă la ea, dar îl zări pe Jacques Sannois în picioare, în cadrul ușii, cu gura căscată de mirare :

— Ia te uită, murmură dînsul, ce personaj pasionant. Ce-ar fi să scrie un roman despre...

— Ia șterge-o de aici ! îl repezi cealaltă printre dinți. Și-i trînti ușa în nas.

Cu mașinuța ei rotundă și albă ca un ou, Marianne o duce acasă, căci apartamentul în care stă, bine împărțit, îi permite să-și găzduiască prietena fără să se simtă stingherită : două uși plus un pic de discreție sînt de ajuns ca să o izoleze cînd primește pe *cineva*. Și fapt e că Isabelle încă nu l-a întîlnit niciodată.

— Cît e ceasul ?

— Aproape nouă. Dar ce e ? Pari contrariată.

— Francis ar trebui să fie acasă.

— Ei și ? O fi acasă la el.

— Isa...

— Ia mai lasă-mă... Draga mea, de ce ții atît de mult să nu ne întîlnim ? Crezi că m-aș scandaliza ?

— Tu ești atît de intransigentă, îi răspunse Marianne fără a o privi, atît de pură. Așa erai și la Orléans. Și-apoi...

— Și-apoi ?

— Destul. Măcar o dată să nu-mi ia gura pe dinainte.

— Și-apoi, o completează Isabelle încet, ți-e teamă să nu mă faci să sufăr pentru că sînt singură, nu-i așa ? (Cealaltă pleacă fruntea a încuviințare.) Marianne, tu nu ești doar prietena mea cea mai bună, tu ești singura mea prietenă. Și-am să profit de faptul că ți-e teamă să nu...

— Bine, dar...

— Uită-te înainte cînd conduci !... Să profit de asta, ca să-ți cer în bloc, masiv și definitiv, pentru trecut, prezent și viitor, iertare pentru toate văicărelile și teoriile mele... Ei, ai grijă cu volanul tău ! o dojenește fără convingere,

pentru că Marianne îşi pusese mîna pe a ei şi-o strîngea de-i trosneau încheieturile.

— Puţin îmi pasă de teoriile tale, îi răspunde ea cu glas tremurător, deşi le cred corecte, pentru că tu eşti inteligentă şi eu nu-s. Nu dreptate aş vrea să ai, ci un pic de fericire.

— Dar poate că ăsta-i singurul mod de a avea dreptate.

„Cel puţin pentru femei !" e gata să adauge cealaltă. Din fericire, Isabelle continuă :

— Aş fi încîntată să-l cunosc pe Francis, draga mea, cu adevărat încîntată.

O spune aproape fără nici un efort. Furtuna de adineaori măturase de pe cerul ei orice nor, cel puţin pentru cîteva ceasuri. Simte că ar vrea să fie prietenă cu Francis, cu tot genul uman. Şi profită de oprirea la un stop ca să-şi îmbrăţişeze prietena.

Iată-le ajunse. O uşă se deschide. Uite-l, aşadar, pe faimosul Francis, pe care a încercat de atîtea ori să şi-l imagineze, dar l-a detestat din prima clipă ! „Sînt literalmente în puterea dragostei : am un iubit, draga mea..." La fel ca firul de nisip în jurul căruia se formează perla, aşa s-a priceput expresia aceasta să polarizeze, la timpul ei, toată gelozia nebună a Isabellei. Măria sa Bărbatul ! Ori de cîte ori te gîndeşti prea mult la cineva fără a-l fi văzut, în clipa în care-l întîlneşti, în sfîrşit, nu eşti în stare să-l *recunoşti*. Instinctiv, se transpune — sau cel puţin aşa îşi închipuie că se transpune — „în pielea" Mariannei, ca să-l cerceteze amănunţit ; dar şi ca să înregistreze cu tot dinadinsul orice ar fi în dezavantajul lui : suficienţa cam nătîngă a zîmbetului, dimensiunile nu prea generoase ale frunţii, căutătura piezişă a privirii. Ce n-ar da să nu-l găsească atrăgător ! Are însă o regularitate a trăsăturilor şi o proporţie armonioasă a tuturor părţilor făpturii, de unde trebuie că-i vine acea siguranţă de sine atît de liniştitoare pentru ceilalţi — „cel puţin pentru femei !" Da, iată ce-o atrage cel mai mult la acest necunoscut : potriveala aproape perfectă dintre trup şi faţă, adică tocmai ceea ce nu-i va fi dat ei să aibă niciodată.

— Bun, zice Marianne, curios de intimidată, ei bine, cred că prezentările sînt de prisos, ajung două prenume : Francis, Isabelle...

El îi strînge mîna, cam lung, şi ea şi-o simte umezindu-i-se. Mare, caldă, mîna lui sugerează autoritate şi protecţie. Simte că o invidiază pe Marianne, care şi-a şi

schimbat înfăţişarea : o linişte vizibilă creşte în ea ca apa într-o ecluză. Şi apoi, cum l-a văzut pe Francis, parcă s-a făcut şi mai frumoasă. Revenire şi în acelaşi timp abandon. Ajuns pe culme, ciclistului nu-i mai rămîne decît să-şi dea drumul la vale fără grijă, cu viteză din ce în ce mai mare. „Asta e, îşi spune dînsa, Mariannei nu i-a rămas decît *să-şi dea drumul* fără grijă..." ! Toată ziua ei, cu corespondente necunoscute, cu Maryse Barjou, cu biroul înăbuşitor şi zgomotos şi cu „Ei, Marianne, ce-i cu hîrtia aceea ?", şi-o lăsase la cuier, odată cu mantoul străveziu, iar de rest se îngrijeşte Francis. În timp ce Isabelle, prizoniera singurătăţii şi a dizgraţiei, gustă din plin amara mîndrie de a conta pe ea, numai pe ea.

— E şefa personalului de la... ăă... Generala Produselor Chimice. (Isabelle n-are curajul s-o corecteze.) Da, chiar de astăzi !

Francis scoate un fluierat uşor, mai mult ironic decît admirativ ; probabil că nu-i plac femeile care îmbrăţişează o profesie masculină. Şi privirea i se schimbă : o clipă, doar o clipă, se uită la ea ca un concurent, ca un bărbat la alt bărbat ; apoi îşi recapătă superioritatea aceea calmă pe care Isabelle n-o poate suferi, dar pe care o şi solicită în acelaşi timp. Adineaori, în penumbră, nu-l văzuse cercetîndu-i cu răceală chipul ; acum însă nu poate să nu observe cum îi examinează corpul, la fel ca Jacques Sannois cu cîteva ceasuri mai înainte. Numai că de data asta e pur şi simplu bucuroasă, chiar dacă-şi spune (şi chiar şi-o spune) că e o privire furată în definitiv Mariannei.

— Copii, propune Francis, un eveniment ca ăsta trebuie sărbătorit : haidem la un cabaret să cinăm tustrei !

Glasul sigur, *de bronz,* completează acordul. Isabelle nu-şi mai poate imagina personajul cu altă voce, nici că altcineva ar putea avea una la fel. Şi cum întîrzie cu răspunsul, el devine nerăbdător şi insistent :

— De acord, Isabelle ? Spune-mi, te rog, şi tu : de acord, Francis !

— De acord... Francis.

— Numai un pic, să ne facem frumoase, sare Marianne, gafînd cu cruzime.

Se aşezaseră la o masă chiar lîngă podium, în atmosfera aceea fără griji care se înscăunează ori unde-i puţin prea multă lume, mîncare şi băutură şi care e cel mai

bun remediu contra fricii de moarte. De două ceasuri Isabelle nu se mai gîndea la fața ei — semn că se simțea bine. Oare tot ea fusese aceea care după-amiază îi veştejea fără milă pe bărbați, aceşti „călăi din născare“ ?

Lumina se stinse. Reflectoarele se fugăriră o clipă înainte de a o prinde în raza lor orbitoare pe Rita de Rio la ieşirea din culise. Era, cum s-ar spune, regina, sau împărăteasa, ba nu : „zeița strip-tease“-ului. Înainta înveşmîntată în blănuri pînă la bărbie, dar cu aerul că se ştie deja nudă, şi, în privire, singura vizibilă, se concentrau indecența şi provocarea întregului ei corp. În întunecimea sălii se produse o fisură, pe care Isabelle o intui cu promptitudine : în fiecare bărbat se deştepta un altul, pe care nu-l mai putea ține în frîu, în timp ce clanul femeilor se împărțea şi el în două, după cum făptura aceea de lumină părea unora ambasadoare iar altora duşmancă. Fiecare îşi spunea : „Nu-i decît un joc, un simplu joc, doar sîntem la cabaret“, cam la fel cum îşi spune copilul : „Asta nu-i decît un chibrit“. În realitate, se şi aşteptau, fascinați şi îngroziți, la tot ce putea fi mai rău sau mai miraculos. Bărbați şi femei, la aceeaşi masă, încremeniseră în aşteptare, iar țigara sau pudriera nu tremurau în mîini. Aşa cum unele palate rămîn cu fațadele intacte, în timp ce interiorul e pur şi simplu întors pe dos, la fel se petrecea şi aici, cu singura deosebire că nu numai în sală, ci şi în fiecare dintre spectatorii cufundați în beznă.

După ce-şi plimbă ochii, mergînd în pas de dans, peste turma invizibilă ale cărei priviri le simțea învăluind-o (curînd acestea aveau să-i fie singurul veşmînt), Rita de Rio rămase nemişcată un lung moment. Pentru că aşa era jocul, iar în jocul acesta totul era calculat. Şi, aşa cum le e de ajuns strugurilor o singură dimineață cu soare ca să devină tocmai buni de mîncat, o aşteptare încordată puse stăpînire pe sala întunecată. Zeița binevoi atunci să lase să-i cadă capa de blană, cedînd prima linie de apărare dintr-o dată, cu o grabă înşelătoare, pe care avea apoi mereu s-o dezmintă. Primul acoperămînt înlăturat, goliciunile trupului se şi anunțau pe jumătate, căci aşa cerea jocul : să-ți dea impresia că se grăbeşte pentru ca, în realitate, să-ți ofere deliciile zăbavei după fiecare gest. Vechiul vis masculin al femeii goale sub mantoul de blană, al ducesei care se prostituează, devenea astfel aproape realitate. Dealtfel fiecare gest,

fiecare intenţie a Ritei de Rio vorbea instinctelor celor mai brutale şi-n acelaşi timp celor mai subtile nuanţe ale depravării. Nici o echipă întreagă de psihanalişti nu s-ar fi dovedit capabilă de ceea ce era în stare să producă în chip spontan această fată incultă şi stupidă. Nu se lăsa niciodată surprinsă fără apărare, fără ca un semn al mîinii sau o privire strecurată peste umărul gol să nu-ţi dea a înţelege că totul era cu ştirea şi cu consimţămîntul ei. Totul era, pentru ea, să-şi facă dorit fiecare centimetru pătrat al pielii şi provocator fiecare gest, oricît de neînsemnat, amintindu-l pe cel ce va urma în aşa fel, încît sfîrşitul (cu atîta ardoare urmărit şi totuşi din clipă în clipă amînat) să se cuprindă în tot ce îl precede.

Ori de cîte ori îşi scotea cîte un veşmînt, propria-i mînă care-l desfăcea trebuia să pară în acelaşi timp şi duşman, şi complice. Voia şi nu voia, rezista şi se abandona, victorioasă şi învinsă totodată. Mîna aceea era mesagera tuturor spectatorilor din sală, iar prefăcătoria de mironosiţă le prindea în jocul ei pe spectatoare. De n-ar fi fost decît aţîţătoare, Rita de Rio ar fi fost bună într-un spectacol doar pentru soldaţi ; pe cînd această trecere neîncetată de la consimţămînt la rezistenţă adăuga viciului inocenţa compromisă, după străvechea reţetă a erotismului.

— Artă de mare clasă, şopti Francis, care ţinea astfel să se ridice cu orice preţ deasupra animalităţii.

— Da, concedă Marianne, fără convingere, lucrează destul de bine. Tu ce zici, Isa ?

— Niciodată n-am văzut ceva mai umilitor.

Cei doi îi aruncară o privire surprinsă, băgînd de seamă că pălise şi parcă tremura.

Rita de Rio se apropie de masa lor. Pentru că aşa cerea jocul : să pară la îndemîna oricărei mîini, la discreţia unui gest necugetat, şi totuşi să rămînă destul de departe pentru a sili pe orice imprudent să se domine (în timp ce bietele fete de cabaret literalmente se freacă de mese). Accesibilă dar de neatins — spaţiul acesta dintre carnea goală şi spectatorii săi era măsura exactă a convenienţelor, sau a convenţiilor mai curînd. Destul de aproape şi ca să-i poţi distinge pigmentul pielei, pe alocuri foarte fin, pe alocuri însă aproape aspru, evocîndu-ţi şi mai bine animalul. Ceea ce ea nici nu mai

încerca să ascundă, știind că numai femeile au să i-o reproșeze și că prilejul nu putea decît să le liniștească, în timp ce bărbații se vor bucura în taină că zeița era tot un animal și că nu se mai preface.

Corpul ei nu forma un tot — așa cum reclamă arta dansului — ci ai fi zis că fiecare parte lucrează pe cont propriu, vrîndu-se dorită prin ea însăși. Isabelle își dădu seama că era incomparabil mai bine făcută decît dansatoarea pe care seară de seară, ca și în clipa asta chiar, atîția bărbați o doreau și atîtea femei o pizmuiau. Constatarea îi dădu curaj, dar o și exasperă. Căci nu se putea împiedica să se identifice mai departe, de la bust pornind, cu necunoscuta aceea de o suverană indecență : cum, trupul ăsta aproape despuiat, care imită acum gestica dragostei, care se oferă fără apărare nevăzutului Bărbat, ar putea fi chiar ea ? Ea însăși, în orice noapte, în fiecare noapte ? „O amantă bună numai pentru sala obscură..."

Atunci însă își aminti din nou de fața ei, cu o precizie nemiloasă. Ea, care nu zăbovea niciodată în fața oglinzii, care se farda mașinal și închidea ochii atunci cînd se pieptăna, lăsîndu-și mîinile să lucreze singure, ca un orb, nu neglija în clipa asta nici cel mai mic detaliu al acestui chip. „Proasto, care bărbat de aici se uită la fața acestei fete ? se admonestă ea. S-ar schimba ceva dacă ar fi urîtă ?" Nu reuși totuși să se amăgească. Fața vulgară în slujba unui trup de prostituată și care era însăși masca indecenței (iar de cîteva clipe chiar a obscenității) îi deveni insuportabilă. Întorcînd ochii, observă că Francis își pusese mîna pe a Mariannei cu acea cupiditate cu care două trupuri se caută unul pe altul ; îi văzu de asemenea schimbînd privirea și zîmbetul celor care-și aparțin. „Iată, va să zică, la ce-i bun *strip-tease*-ul și de ce-l îngăduie femeile...". Isabelle se simți nespus de singură ; lumea fericită și simplă a trupurilor satisfăcute sau sigure că vor fi o alunga, ca pe o străină. Se ridică.

— Iertați-mă, însă găsesc că e pur și simplu josnic.

— Dar e aproape gata, replică Francis cu naivitate.

„Vorbește ca un dentist care vrea să-și potolească pacientul", îl stigmatiză ea. Îl vedea acum cu alți ochi : avea o privire piezișă de copil prins cu o poznă. Marianne își trăsese mîna dintr-a lui și dădu și ea să se ridice.

— Rămîi, îi spuse însă Isabelle autoritară și porni cu pași repezi.

Ajunsă la draperia care masca ieşirea, nu se putu împiedica să nu mai întoarcă odată capul spre scenă. Fata încremenise şi numai privirile ei făceau înconjurul tenebrelor. Privirea aceea i se păru deodată atît de sclipitoare, încît se întrebă : „Parcă ar vrea să vorbească... Dar ce-ar putea spune ?“

Cu un strigăt răguşit, fata îşi lepădă brusc ultimul veşmînt. Şi tot atunci se stinse ultima lumină.

V

O INSULĂ PUSTIE

CÎND IESE DIMINEAŢA DIN CASĂ, Isabelle se uită la cer, ca toţi provincialii stabiliţi la Paris. Ghiceşte cum va fi ziua ; presimte ce are să-i aducă săptămîna. Calendarul şi termometrul încă nu-i spun nimic ; a rămas legată tot de păsărele şi copaci, de Orléans, de copilăria ei pe care crede că o urăşte. Din mulţimea în care se amestecă, nimeni nu va ridica ochii măcar o dată în timpul zilei : pentru parizieni, cerul nu-i decît un acoperiş, iar cînd plouă, ei nu-l învrednicesc decît cu privirea supărată a locatarului căruia i s-a spart plafonul.

E septembrie, e luni dimineaţa şi plouă ; dar pe cînd trecătorii şi-au şi compus o înfăţişare autumnală, Isabelle ştie că ploaia nu-i decît un capriciu al cerului.

Afluent al marelui fluviu subteran care vuieşte pe sub oraş de la revărsatul zorilor şi cîteodată zgîlţîie casa Mariannei, Isabelle coboară scările metroului împreună cu o mulţime de necunoscuţi. Iat-o în mijlocul miilor de feţe. E oare una din dimineţile în care-i plac ? Le deplînge ? Sau se teme de ele ?

Luni. Fiecare arborează fără să vrea aerul de şcolar cuminte care-şi reia cursurile în octombrie. Sîmbăta seara şi duminica şi-au lăsat pe feţe aluviunile, amestec de plăcere şi regret. „Toţi par dezamăgiţi“, gîndeşte Isabelle. Căci pătrunzînd în aerul încropit şi stătut al metroului, îşi începe şi ea interminabilul monolog al fiecărui călător solitar, de care nu scapi decît citind hîrtie tipărită. „Dezamăgiţi fiindcă e luni ; şi totuşi, dacă nu s-ar

întoarce la atelier sau la birou, ce gol, ce haos ar fi! Chiar şi eu..." Dintr-o dată, ca un decor de teatru care se alcătuieşte într-o clipă din elemente răsărite de pretutindeni, toate problemele biroului îi revin în minte şi monologul se bifurcă. „Telefon la sindicat... Listele pentru Comitetul de întreprindere... Şi Monique R. care plîngea vineri..."

Atîtea griji! Dar ele au darul de a o calma; la fel ca perniţa pe care-o strecori sub umerii unei bolnave, fiecare din aceste griji îi dă încredere, o face să simtă că este „Domnişoara şefă a personalului". *Domnişoara...* O femeie-bărbat, după cum îi sînt şi trupul şi faţa; dar de mai multe luni a încetat să-şi mai savureze amărăciunea, mulţumită că a pus în sfîrşit piciorul pe un teren ferm. „Serviciu", îi spunea ea la început; acum îi spune „Casa", şi dacă mai locuieşte la Marianne, realitatea e că adevăratul ei cămin a devenit biroul, această Centrală a Produselor Chimice pe care oamenii bursei şi bancherii din toată lumea o numesc pur şi simplu C.P.C. Spre ea se îndreaptă tot acum, în clipa asta, din toate cartierele şi suburbiile oraşului, armata ei de funcţionari. „«Taraba», îi spun ei, dar ce s-ar face fără ea?"

Metroul scoate un ţipăt animalic cînd dă de luminile staţiei. Cei ce urcă aruncă mai întîi o privire grăbită asupra feţelor necunoscute, înainte de a se cufunda din nou în singurătatea lor. Fiecare din ei este un univers, vagonul o galaxie. Ameţitor! „În metrou, meditează mai departe Isabelle, sau crezi în pronie, sau te paşte disperarea..." Sînt dimineţi cînd i se pare că mila divină şi-a pus pecetea pe aceste feţe, în altele — Moartea. O călătorie nesfîrşită în adîncul mormîntului, feţe livide, tunelul subteran — nu formează oare acestea imaginea Infernului?

C.P.C. Iată aşadar uşa pe care ezita să intre acum cîteva luni, în mînă cu scrisoarea de convocare. Acum, fata de serviciu, care nu-şi întrerupsese atunci pălăvrăgeala cu băiatul de la ascensor decît pentru a-i arunca un „aşteptaţi acolo", se ridică şi o salută pe domnişoara şefă a personalului.

— Unde-i Annie? (E a doua fată de serviciu.)

— Încă nu a venit, domnişoară.

Era gata să-i spună că Annie e la toaletă, dar nimeni nu încearcă s-o înșele pe domnișoara Devrain, care ar băga de seamă imediat. Pe Blondal, pe un director sau pe oricare alt bărbat poți să-i duci — e chiar ceva distractiv — dar nu și pe „Devrain".

— Sigur că n-o să întîrzie, domnișoară.

— De unde știi dumneata, Simone ? Dar nu de asta-i vorba. Ați... ați ieșit împreună ieri ?

— Dar...

— Mi-a spus Annie. Ascultă-mă, Simone : dumneata ești pe cît de drăguță, pe atît de... liberă.

— Vă asigur, domnișoară, că...

— Dar nu-ți fac nici un reproș. Și apoi, cu ce drept ți-aș face ? Vezi însă că Annie e foarte tînără, foarte curată, mă înțelegi ? Nu mai are părinți ; tatăl ei era un vechi funcționar al Casei ; n-aș vrea să i se întîmple vreo... neplăcere. Așa că contez pe dumneata, Simone.

Cealaltă nu știe dacă trebuie să se arate flatată sau jignită. Pentru că e foarte redusă : totdeauna a avut mai multă grijă de păr decît de creier. Deocamdată, se întreabă cui să-i repete toată discuția. „Auzi, tu ! Adineaori mi-a spus Devrain... Și-atunci i-am spus... Și ea zice..."

— E de prisos să-ți mai spun că discuția noastră nu interesează pe nimeni altcineva.

— Vai, domnișoară, sigur că nu...

O urmărește cu privirea pînă la ușa ascensorului. „E bine făcută tipa ! De n-ar fi bărbia asta... — își va spune, probabil, Simone. Mă întreb dacă Blondal nu s-o fi culcînd și cu ea. Că ăsta, cînd mă gîndesc... (Amintire personală. Suspin.) Pramatia ! Mă întreb dacă Devrain e fată mare."

O să-și petreacă toată dimineața în același fel, întrebîndu-se ba una, ba alta, și întrebîndu-și și colegele.

În ascensor, cu ușile închise :

— Ei, François, cum ți-a mers duminică ?

— Bine, domnișoară, foarte bine.

— Tot cu vechii dumitale amici ?

— Tot.

— De mîncat n-ai mîncat prea mult ?... Dar de băut ?...

— Păi, de...

— Fii atent, François. Vineri, *asta* se cam cunoștea.

— Vineri ?...

— Așa că nici un pahar după-amiază ! Altfel, vom avea neplăceri...

Acest „vom“ avu darul să-l emoţioneze pe bătrînul beţivan.

— Asta-i numai de cînd a răposat nevastă-mea, domnişoară. Dacă aţi şti...

— Ştiu, ştiu. (Doar i-o spusese de zeci de ori.)

— Că ea îmi zicea mereu : „François, dacă o fi să mor, făgăduieşte-mi...“

— Tocmai ! Şi mie trebuie să-mi făgăduieşti...

— Gîndiţi-vă şi dumneavoastră, domnişoară, că, oricum, tot e mai cuviincios decît să alergi după fuste, ca... alţii !

— Uite că am ajuns. Mulţumesc. Gîndeşte-te la ce ţi-am spus. Îţi doresc o săptămînă bună, François !

„Săptămînă bună, rumegă bătrînul care face o meserie potrivită pentru un băietan, săptămînă bună. Vorbă să fie !...“ Cum să fie bună dacă nu mai poţi să ieşi şi tu cu un plic în mînă şi cu un aer plin de importanţă şi s-o faci la stînga, pe urmă la dreapta, taman pînă la Frédo...

— Un păhăruţ de Beaujolais, patroane, da' iute, că mă grăbesc !

— Salut, François ! Da' mai schimbă şi tu plicul ăla, băiete !...

Cine nu cunoaşte la Frédo plicul cu pricina ; e adevărat că s-a cam jerpelit.

„Aşa-mi trebuie dacă mă bag !“ bodogăneşte François, care dă paharul duşcă, „se redresează“ şi pleacă ceva mai puţin demn ; drept care, bîrlogul lui de la mahala, unde se va întoarce diseară cu un pas tare şovăitor, are să i se pară mai puţin singuratic.

Într-o după-amiază, cînd François „se adăpase“ — cum zicea Frédo — mai mult ca de obicei, Isabelle, îndurătoare, îl expediase acasă cu taxiul. „Sau îl dau afară, sau ascund toată povestea.“ Procedase aşa din pricina unei mărturisiri pe care i-o scăpase, cu răsuflarea lui înfierbîntată, în faţă : „Omul singur, e vai de capul lui, biata de tine !“ Şi e adevărat că personalul pe care-l conduce „biata de ea“ numără destule văduve, cam prea hrănite, totdeauna gata să verse lacrimi cînd vine vorba de răposatul, dar în fond mai liniştite ca oricînd, şi cîţiva văduvi de-a dreptul jalnici, mari amatori de fuste, de clondire sau plini de jeg din cap pînă-n picioare. Isabelle se bucură involuntar de această tristă superioritate ; toate victoriile femeilor sînt o revanşă pentru ea. Ce-i place ei la bătrînul François — deşi nu-şi dă seama — e

că moartea nevestei a fost de-ajuns ca să-l dărîme; ce-i displace la Blondal, ca și la atîția alții de aici, e că-și bat joc și de neveste, și de cuceriri : le umilesc pe toate — și pe ea însăși odată cu ele.

Aerul curat (căci fumează, chiar de dimineață, trabucuri subțiri) și liniștea (căci de obicei vociferează) îi arată că șeful ei, directorul administrativ, încă n-a venit. Nimic, așadar, care să-i întunece bucuria de a-și regăsi biroul înflorit, unde o așteaptă dosarele pe masă și creioanele ascuțite în sertar și unde chiar și fotoliul a rămas întors spre ușă ; de a-și regăsi biroul în Pădurea Adormită, cu pereții împodobiți de grafice și organigrame, la care a trudit atîta și care i-au atras considerația șefului și a președintelui.

— Cine a întocmit situațiile acestea, Blondal ?

— Domnișoara Devrain, șefule, noua mea asistentă.

— Niciodată n-am avut niște situații atît de clare... („N-ar fi trebuit să i le arăt", regretă celălalt.) Bună achiziție, adăugă președintele, am avut noi fler. („Ba eu am avut fler".) Natural, îi dai în sarcină tot ce privește personalul, nu-i așa ?

— Treptat, președinte.

— Totuși curînd, sper, nu-i așa ? Cît mai curînd.

„Am insistat pe lîngă președinte să preiei dumneata singură toate sarcinile privind personalul. Curînd, cît mai curînd", îi transmise, în felul său, Blondal, care chiar începea să creadă ce spune. Așa că se văzuse nevoită să-i mulțumească.

De cîte ori intră în biroul șefului ei, o privire de care Blondal nici nu mai e conștient o măsoară și o învăluie ; e ca turistul în fața Venerei din Milo, cu singura deosebire că între timp vorbește de salarii și cheltuieli. Probabil că la toate se uită așa, își spune Isabelle, și, oricît de dezgustător ar fi personajul, gîndul acesta o decepționează. Blondal nu și-a permis față de ea nici un gest sau cuvînt echivoc. Săptămîna trecută a făcut numai următoarea remarcă : „Văd că lași să-ți crească părul, domnișoară Devrain. Și-ți dau dreptate..." Ea a simțit că nu trebuia să-i lase nici o clipă frîiele libere, nici măcar la o remarcă atît de inocentă, pentru că necuviincioșii pătează tot ce ating. Și atunci l-a privit ca și cînd ar fi spus o necuviință, a încruntat sprîncenele, apoi, ridicîndu-le surprinsă, a ieșit fără să răspundă. „Dacă toate ar face la fel... Bărbatul căruia nu-i răspunzi la complimente își

pierde cumpătul, rămîne dezarmat. Dar pentru celelalte, complimentele sînt ca aerul pe care îl respiră !“

Aruncă o ultimă privire pe fereastră înainte de a se aşeza la birou. Pe stradă, întîrziatele zoresc spre destinaţia lor ; unele aleargă, şcolăriţe pînă la ultima lor suflare, ca să nu piardă probabil condica. Sigure de impunitatea lor, „cadrele“ îşi pot permite să-şi păstreze demnitatea, să se salute de pe un trotuar pe celălalt, să se complimenteze reciproc în prag. Aşa cum le vede de aici, de sus, cît nişte gîngănii, Isabelle poate da fiecăreia cîte un nume. Nu-i mult de cînd colecţia aceasta de feţe noi o împiedica să doarmă ; îi defilau prin minte, aşa cum se întîmpla anul trecut cu elevii ei, apoi cu surorile de la mănăstire.

„La mănăstire“ Isabelle poate să se gîndească acum fără nici o teamă, fără să se mai întrebe iar şi iar dacă nu cumva şi-a ratat viaţa în ziua cînd a părăsit-o. Negru, alb, roşu... O vede iar pe cuvioasa maică stareţă şi-i aude vocea fără vîrstă. „Un Da vieţii lumeşti...“ Ei bine, în dimineaţa asta mintea, mîinile nerăbdătoare, întreaga ei fiinţă spun da acestui birou, acestor dosare pe care le recunoaşte de la distanţă, acestui telefon care va prinde îndată să sune fără încetare. Da acestui zumzet de care a şi început să se umple stupul, Casei, preşedintelui, ba chiar şi lui Blondal, — da, da, da ! Dar oare aceasta este „viaţa lumească“ ? O fi existînd ea oare numai între orele nouă şi optsprezece ? Iată întrebarea pe care şi-o va pune diseară, cînd soneria stridentă va slobozi din zăgazul lor pălăvrăgeala şi îmbulzeala zglobie din faţa oglinzilor de la toalete, cînd turma funcţionarilor va năpădi scările strigîndu-şi la nesfîrşit „pe mîine !“ şi va galopa spre metrou şi spre trenurile de periferie. Soneria îi aminteşte în fiecare seară talazul sonor al clopotelor, care încă umplea cerul. Acolo, nimic nu se schimba ! Pe cînd aici, în vreme ce Casa se goleşte şi ferestrele se sting aproape toate, neliniştea pune stăpînire pe Isabelle.

Deocamdată însă — mai precis : la orele nouă şi cinci minute — îşi poate vedea în geam faţa surîzătoare. Rămas în urma tuturor, domnul Tannoire de la serviciul de facturare, pe care poliomielita îl lăsase de mic copil schilod, traversează strada bălăbănindu-se cînd pe un baston, cînd pe celălalt, ca o insectă care-şi tîrăşte trupul strivit înapoi la muşuroi. Trebuie să fi plecat de acasă de mai bine de un ceas. Toţi taxatorii autobuzelor îl cunosc şi-i

admiră „curajul“, pentru că-l văd surîzător ; zîmbeşte el, ce-i drept, dar cu dinţii strînşi şi cu sclipiri de panică în priviri. Dacă ar greşi o treaptă, numai el ştie în ce hal şi-ar frînge mădularele. Taxatorii s-au învăţat cum să-l apuce de subsuori ca să-l salte pe platformă, solicitudine pentru care el le mulţumeşte cu răsuflarea tăiată. Mai mulţi călători se grăbesc să-i ofere locul ; el îşi cere iertare din priviri şi-şi instalează membrele rînd pe rînd, aşa cum îţi aranjezi lucrurile în valiză. Ceilalţi dau să-l ajute ; toţi îi întind mîna, inutil însă, căci numai el ştie cum să-şi manevreze biata epavă. Oricum, autobuzul a devenit deodată fratern ; domnul Tannoire surîde mereu, dar odată aşezat, zîmbetul i se schimbă.

Un alt întîrziat, Paul Blanchouin de la departamentul comercial, îşi scoate pălăria şi aproape că se înclină în faţa infirmului. Probabil că-l întreabă „ce mai faci ?“ şi găseşte firesc ca celălalt să-i răspundă „foarte bine“. Văzuţi de sus, par a fi un rege ros de podagră şi curtezanul său...

Sună telefonul. De azi pînă vineri seara, are timp berechet să răguşească. Ţîrîitul perseverent, nerăbdător îi sună-n urechi ca vocea unui vechi prieten. Ridică receptorul :

— Aici Devrain... O clipă vă rog, să iau dosarul...

„Aici Isabelle Devrain“ e mai greu de pronunţat, iar „aici domnişoara Devrain“ i s-ar părea pretenţios ; se recomandă, deci, ca un bărbat şi toată Casa îi zice aşa.

Odată cu primul apel, odată cu primul dosar începe ziua şi întreaga săptămînă. Să iei problemele şi să le examinezi fiecare în parte, rînd pe rînd, în fondul lor, cu discernămînt, să-ţi aduni apoi însemnările ca să vezi dacă mai concordă după luni şi luni de zile, să răspunzi punct cu punct, să rezumi un dosar în cîteva paragrafe, să alegi numai ce e urgent şi important — toată această paşnică voluptate a oamenilor de birou pe care o vor ignora întotdeauna negustorul sau militarul, omul de acţiune sau maestrul expresiei alese, este pentru Isabelle ca o carte deschisă, ale cărei taine ea le pătrunde aşa cum tăietorul pătrunde în inima copacului. Înconjurată de obiecte familiare — telefonul negru încolăcit ca un căţeluş ascultător, pendula cu inima palpitîndă — ea face fără să ştie exact aceleaşi gesturi ca să întoarcă pagina, să aştearnă o adnotare, să caute într-un coş

sau să arunce în altul ca şi — cu trei etaje mai sus — imperatorul, preşedintele ei.

Cineva bate la uşă : „Hîrtiile, domnişoară..." Va să zică e zece. În fiecare dimineaţă, cînd secretara ei îi aduce foile de pontaj, înseamnă că la toate clopotniţele pierdute în tumultul Parisului clopotele bat zadarnic ora zece. Şi această punctualitate face parte din fericirea Isabellei.

— Mulţumesc, Geneviève.

Ochii ei caută îndată pe listă numele cu pricina...

— A doua fată de serviciu lipseşte ?

— Nu, dar a întîrziat.

— Roag-o să vină la mine.

Cîteva clipe mai tîrziu, alte bătăi în uşă : două bătăi atît de hotărîte, încît domnişoara şefă a personalului se aşteaptă să vadă apărînd un bărbat nemulţumit. „Intră !". Şi totuşi nu e alta decît Annie, dar...

— Ce s-a întîmplat ?

— De ce m-aţi chemat, domnişoară ? Pentru că am întîrziat cinci minute ?

— De fapt vreo zece şi ceva. Dar nu de asta e vorba. Isabelle se ridică şi se apropie de ea. Ce-i pe faţa ta, Annie... ce s-a întîmplat ?

Cealaltă îşi întoarce faţa şi, pentru că n-o mai vede pe domnişoara Devrain, reuşeşte să-i răspundă arogant :

— Asta nu-i ceva care să intereseze Casa asta, domnişoară.

— În primul rînd, eu nu sînt Casa, după cum ştii şi tu prea bine, pe urmă casa „asta", cum zici tu, e un pic şi a ta...

— În orice caz nu sîmbăta şi duminica, atunci cînd tot omul are libertatea lui !

Ultima apărare a celor fără apărare. Isabelle scrutează obrazul acela de fetiţă, pe care evenimentul şi-a lăsat urma ; cearcănele vinete ale ochilor o confirmă însă mai puţin decît expresia lor deopotrivă sfidătoare şi rebelă.

— Tot omul are libertatea lui, repetă prosteşte Isabelle, pentru că se simte atinsă, tulburată. Şi pentru că un şef trebuie să aibă totdeauna ultimul cuvînt. Are, nici vorbă, dar cel puţin să vină la timp. (A, nu ! N-o poate lăsa să plece după această observaţie meschină...) Ascultă, Annie, nu uita că dacă ai vreo neplăcere, sînt gata să te ajut.

— Ce neplăcere să mai am ? rostește fata cu voce schimbată. Neplăceri am avut întotdeauna, nimic n-o să se schimbe.

— Ba știi prea bine că da. Știi prea bine că neplăcerile și disperarea nu-s același lucru, că nu-i totuna să te simți singură sau... părăsită. Nu șefa personalului ți-o spune în clipa asta.

— Dar cine ? N-ați zis să vin și am venit ?...

— Annie !

Tentativa de apropiere sună însă fals ; de cînd un bărbat i-a spus așa o noapte întreagă, nici un alt glas nu mai poate avea putere asupra ei. Isabelle o simte — și Annie la fel ; din care pricină și explodează în sfîrșit, pentru a se justifica însă doar în propriii ei ochi.

— Dumneavoastră nu puteți înțelege ! Dumneavoastră sînteți șefă, aveți o meserie de om deștept, aveți relații. Dar eu, eu ce am de la viață ? De trei ani de cînd sînt aici, ce fac eu cînd plec seara acasă ? Cumpăr ceva de mîncare, gătesc mîncare și mănînc. Pînă și animalele au parte de un pic de plăcere ! Puteam s-o mai țin așa, spuneți-mi ?

— Înțeleg, te-nțeleg prea bine. („Nici nu-și poate închipui ce bine o înțeleg !"). Nu-i vorba să nu vezi pe nimeni, ci numai să alegi — să iubești, cum s-ar spune, adaugă Isabelle încet.

— Adică să mă aleagă și pe mine cineva ! Doar nu de noi depinde. Că nu-s nici miliardară, nici prințesă, nici vedetă.

— În tot cazul ești drăguță, replică Isabelle cu gîtul uscat. Și pentru prima dată Annie își dă și ea seama că șefa ei este femeie și că femeia aceasta este urîtă.

Se așterne o lungă tăcere.

— Pot să plec ?

— Sigur.

„Uite cum i s-a moleșit trupul, își spune Isabelle, mai mult pentru a se convinge pe sine însăși. Ce aer opac, de abandon, de slăbiciune... Da, da, de slăbiciune !"

Apoi, repede, înainte ca Annie să iasă :

— Și nu uita ce ți-am spus : dacă ai vreodată...

— Dar nu mai sînt copil ! strigă aproape Annie cea mică, ne mai încăpîndu-și în piele de mîndrie că se lăsase, în sfîrșit, vătămată de un bărbat, fără să cunoască în schimb nici dragostea, nici plăcerea, nici speranța.

Isabelle Devrain închide ușa brutal. Nu simte în clipa asta nici un pic de compasiune pentru Annie, ci numai

un fel de gelozie, o invidie atît de jalnică, încît îi vin lacrimile în ochi. „Nu, corpul ei nu s-a schimbat. Ba poate că da ! Dar e mai graţios... mai demn de dorit... Şi asta într-o singură noapte ! Trup de femeie adevărată... Va să zică de asta mi-era oroare, sau poate pur şi simplu teamă... Ce-o fi fost în viaţa ei *înainte* ? Dar într-a mea ce e ? Un şir de dosare, o închisoare de hîrtii la care ţin şi nu ţin decît la ele. Annie a început să trăiască : să spere şi să dispere. Să sufere ? Poate. «Suferă»... ce cuvînt femeiesc. Totul e să ştii dacă preferi anestezia generală... «Sîmbăta şi duminica» — pe ce ton mi-a spus-o! De ieri, asta are un sens pentru ea. Şi pentru mine nu ? Ba da. Dar care ? Gol, pustiu, părăsire. Ziua mea preferată e lunea : eu sînt aceea care trăieşte în contratimp... Am tratat-o ca pe o vinovată — aşa cum ar fi făcut şi mama. Şi la urma urmelor de ce ? Pentru că nu mai e fecioară ? La mănăstire, asta avea un sens, dar aici ?..."

Această Annie, de care avusese grijă din prima zi, îi devenise într-o clipă dacă nu chiar duşman, în tot cazul străină. Intrase în cinul sulemenitelor cu tocuri pocănitoare. Al sălbaticelor înzorzonate cu podoabe ieftine care, sîmbăta, dau asalt raioanelor de modă ale marilor magazine. Cinul celor ce se oferă, celor dinainte vîndute, al roabelor facile ! Femei acefale care tabără pe o indiscreţie — cu condiţia să fie de ordin erotic („sentimental", zic ele) — aşa cum găinile se năpustesc cu zecile pe o singură grăunţă ! La fel ca toate funcţionarele pe care le conduce, le spovedeşte şi care nici nu aşteaptă să treacă două ceasuri de cînd s-au cunoscut ca să-şi spună una alteia care e numele mic al amantului ! Iată ce devenise Annie peste noapte...

Cu un gest brusc, Isabelle îşi smulge cerceii cumpăraţi tot într-o sîmbătă şi tot la un mare magazin, în timp ce da din coate dinaintea oglinzii care reflecta un ciorchine de feţe aprinse şi buimace. Îi alesese ca să-şi îndulcească forma obrazului şi să-şi ascundă maxilarele de căruţaş ; acum îi aruncă în sertar, odată cu brăţara care scoate un clinchet cînd manipulează telefonul şi cu inelul despre care-i place cîteodată să-şi închipuie că e un inel de logodnă. Dispare astfel tot ce mai putea semnifica apartenenţa ei la Trib.

„N-am să mai port nici o bijuterie, niciodată, rosteşte ea înăbuşit, ca un jurămînt, iar de mîine, n-am să mai dau nici cu fard."

Nu fiindcă ar căuta să semene cu un bărbat, nici fiindcă n-ar mai vrea să semene cu o femeie ; vrea doar să fie ea însăşi, fără artificiu, nici îngăduinţă. „Atîta pagubă dacă ele n-au să mă mai simtă de-a lor ! Iar dacă ei n-au să se mai uite la mine, cu atît mai bine !". O forţă lăuntrică însă o asigură că *ei* tot o vor mai privi, că bustul, coapsele, picioarele ei vor continua să-i tulbure şi că va rămîne mai femeie decît toate celelalte, chiar şi fără parfum, fără bijuterii şi fără fard.

În momentul acela intră în birou Blondal — ca de obicei fără să bată la uşă, privilegiu pe care şi-l arogă la fel ca şi pe acela de a spune pur şi simplu „preşedinte". Bine ai mai nimerit, Blondal ! În drama pe care şi-o montase Isabelle, el are să joace rolul Bărbatului...

După cîteva consideraţii asupra vremii, „care la urma urmei e aşa cum se cuvine să fie la timpul ăsta", urmează:

— Am văzut-o pe fata de serviciu — ştii ? pe cea mai tînără dintre ele ; ieşea de aici şi n-arăta prea bine. S-a întîmplat cumva ceva ?

— Nimic care să intereseze Casa, domnule.

Repetîndu-i cuvintele, ea se răzbună astfel pe aroganţa fetei.

— Poţi conta oricînd pe mine, dacă crezi că intervenţia mea...

Ce l-ar mai pocni ! Se uită la mîinile lui masive şi şi le închipuie frămîntînd trupul delicat al fetei care pînă mai ieri era încă un copil. În dimineaţa asta se simte în stare să le ghicească pe toate acelea care au trecut prin aceste mîini. „Bunăoară, Simone, cealaltă fată de serviciu, aş băga mîna în foc..." Şi un demon o împinge să-i spună :

— Colega ei i-a destăinuit ceva care a tulburat-o.

Ce satisfacţie pe ea să vadă obrazul acela gros cum devine incandescent sub afluxul unui şuvoi de sînge, iar privirea i-o ocoleşte pe a ei !

— O destăinuire... de ordin particular ? Vreau să spun : fără legătură cu Casa ?

— De ordin într-adevăr particular, totuşi avînd legătură cu Casa, după cîte am putut înţelege. (Din roşu, Blondal se face vînăt.) Dealtfel, asta se întîmplă destul de des. Sînt luată drept confidentă, ceea ce mi-e de multe ori foarte neplăcut.

— Nu le da atenţie ! Sînt în stare să spună orice.

— Orice, într-adevăr, repetă ea încet, cred că şi pe dumneavoastră v-ar surprinde...

E clar că a cîştigat prima manşă. Şi n-are de gînd să-l slăbească o clipă ! Ca să plătească pentru batjocorita Annie, pentru gelozia Isabellei şi mai ales pentru ruşinea ei că e geloasă.

— Domnule Blondal, vreau să discut cîteva probleme cu dumneavoastră.

— Dă-i drumul, micule. (Curierul, telefonista sau bătrînul François, — oricine e pentru el „micule" ; ţine în felul lui la toţi, dar cu bonomie, nu din bunătate.)

— Mai întîi, risipa de rechizite, v-am mai spus... Rechizitele, primele, schimbarea sistemului de comunicaţie, revizuirea poliţelor de asigurare, noul proiect de regulament interior anunţat încă de la Crăciun... Îi enumeră metodic toate punctele pe care ştie că celălalt le-a uitat sau la care e în întîrziere, evocîndu-i spectrele începutului de săptămînă cu cruzimea indiferentă a elevului bun în faţa celui prost. Şi-l face pe Blondal să regrete amarnic că a avut atîta *fler*. „Ce poziţie şi-a asigurat asta ! Cunoaşte problemele mai bine decît mine. Joia trecută, cînd preşedintele voia s-o convoace la conferinţa directorilor, a trebuit să-i aduc aminte că nu e de-a Casei decît de şase luni !..." Se întreabă ce s-ar face fără fiinţa asta şi în acelaşi timp cum s-ar putea descotorosi de ea. Un singur gînd are darul de a-l linişti pînă la urmă. „Noroc că, în definitiv, nu-i decît femeie..."

Marianne era bolnavă de cîteva zile ; o gripă urîcioasă îi moleşea trupul, îi făcea ochii să sticlească şi-i buhăia faţa.

Cînd o auzi pe Isabelle răsucind cheia în broască (avea felul ei de a o răsuci şi Francis pe-al lui, aşa că nu puteau fi confundaţi), se cuibări mai adînc în pat, continent familiar cu pustiuri toride şi cîmpii răcoroase. Febra o vlăguia plăcut — „ca un bărbat", îşi zicea dînsa — şi gîndul îi zbura la Francis cu aceeaşi recunoştinţă a întregului corp care-o imobiliza deseori, moale, în afara timpului.

— Isa, vino încoa repede !

— Cum te simţi, draga de tine ?

Ciufulită, cu colţurile gurii lăsate în jos, arăta ca un bebeluş în mijlocul patului imens, cu cearceafurile răvăşite. Şi tot ca un copil răspunse :

— Mă plictisesc, vai ce rău mă plictisesc... Şi nu pot să sufăr să mă plictisesc !

„Ba eu pot“, îşi spuse cealaltă în sinea ei. Cu toate acestea, Marianne o invidia, pentru că, aşa cum o vedea în prag, cu cheile în mînă, aruncînd cu un gest nepăsător poşeta în stînga, pălăria în dreapta, era întruchiparea vieţii însăşi.

— Mititica de ea ! Stai că vine îndată mămiţica şi se ocupă ea de tine. Vai, ce pat ! Asta-i groapă, nu pat ! Ce temperatură ai ?

— Nu mi-am luat-o.

— Trebuia să ţi-o iei la şase ! Asta ţi-era singura grijă...

— Tocmai de aceea...

— Dar ştii că nu eşti cuminte ? Nu eşti cuminte deloc !

— Nu, mămiţico, nu sînt...

Fiecare-şi juca din toată inima rolul. Dar în afecţiunea subit maternă a Isei se amesteca şi o satisfacţie destul de tulbure, al cărei mobil nu i-ar fi plăcut deloc dacă l-ar fi înţeles. O Marianne neajutorată, fără farmec, redevenită copil, echilibra sensibil balanţa între ele două. O îngrijea destul de autoritar, dar şi cu o mare tandreţe, iar situaţia îi procura o plăcere cu totul nouă pentru ea. E drept că şi una, şi cealaltă adăugau o notă comică, dintr-un soi de pudoare, ca ori de cîte ori prietenia îşi arată în întregime adevărata faţă.

— Ce m-aş face fără tine ? murmură Marianne.

Isabelle o îmbrăţişă ; o mărturisire ca asta are totdeauna puteri magice asupra celor ce n-au destulă voinţă de a trăi.

Universul acesta gingaş le izola atît de evident de restul lumii, încît amîndouă tresăriră cînd telefonul prinse a suna.

Era Francis : persoana cu care trebuia să cineze devenise indisponibilă ; putea deci să vină ; vine imediat... Gripă ? Nu se mira : arăta cam ciudat Marianne alaltăieri... Ei bine, are să-i facă el ceaiuri şi are să-i schimbe termoforul. Pe curînd !

— Repede, draga mea, ajută-mă !

— Ce ! Doar n-ai să...

— Cum să-l primesc în halul ăsta !

Telefonul întrerupsese brutal jocul de-a mama şi copilul.

— Sau atunci, reluă Marianne, cu obrajii din nou în flăcări, trebuie schimbat patul. Aşternuturile sînt în şifonier, scumpo, repede ! Vezi pe cel albastru pal.

Infirmiera se preschimba în cameristă. În faţa oglinzii, cealaltă se farda cu mîini tremurătoare, îşi examina dezaprobator faţa pe care încerca să şi-o dreagă la iuţeală.

— Vai, ce urîtă pot să fiu !

Abia acum înţelese Isabelle de unde-i venea, pînă la telefonul acela nenorocit, partea inavuabilă a satisfacţiei : urîţenia trecătoare a Mariannei le punea pe amîndouă pe picior de egalitate.

— Ce zici, sînt prezentabilă ?

Isabelle continua să se agite cam înciudată prin cameră, refuzînd să-şi arunce ochii la miracolul tremurător de pudră, de ruj şi de albastru.

— Prezentabilă ? Cred că de mult nu mai e cazul să vă prezentaţi unul altuia ! replică ea grosolan.

— Isa, ce-ai păţit ?

— Nimic. Adică da ! Pur şi simplu mă exasperezi. Cu numai cinci minute în urmă erai ca un copil fără apărare, iar acum, pentru că un glas de bărbat...

— Glasul *unui* bărbat.

— Ei aş ! Vechiul atavism şi-ar spune cuvîntul oricine ar fi.

— Vechea vrajă, Isa, din fericire !

— Dacă ar fi bolnav Francis, reluă cealaltă cu pofidă, şi ai pica tu pe neaşteptate, fii sigură că s-ar purta cu totul altfel : s-ar sclifosi şi mai tare.

— Ba n-aş pica pe neaşteptate, pentru că aş fi tot timpul lîngă el...

— Infirmieră, bucătăreasă !

— Şi croitoreasă, şi dădacă la copil — da, da, astea-s meserii în care reuşim destul de bine.

— Şi tîrfă ?

— Isabelle !

— Şi totuşi asta-i reuşita noastră cea mai incontestabilă. Şi mereu cu nevoia asta mizerabilă de a fi ocrotite...

— Şi de a ocroti !

— Mama cu puiul ei, bun ! Dar găinuşa cu cocoşelul ei ? Ea îl alintă, îl îngrijeşte, îl răsfaţă ca pe un copil — şi totuşi nu se poate lipsi de „ocrotirea“ lui. Şi atunci ?

— E acel îndoit instinct, replică slab Marianne, cel matern şi cel...

— Dar unul e genial — deşi din păcate pervertit — pe cînd celălalt e abject de laş.

— Ţi-ai ales un caz extrem ca să te amărăşti şi mai tare.

— Ba nu. În orice bărbat doarme nu un porc, ci un proxenet, şi-n orice femeie o locatară supusă a unei anumite case.

— Numai în tine nu, bineînţeles !

Isabelle rămase cu gura căscată. Blînda Marianne era aceea care-i vorbise astfel ? Dar oare nu furia oarbă, din pricină că era geloasă pe Francis, îi dictase ei însăşi teoriile de adineaori ? Chiar dacă nu înţelesese, Marianne o intuia, fără îndoială. „Mititica, mititica de ea...“

— Tu ai temperatură şi eu delirez, scumpa mea !

— Ba nu, o contrazise prietena, cu glas răguşit de febră. Dar ce pot să fac, Isa ? Are să vină, are să aprindă o ţigară, şi numai mirosul de tutun...

— Are să-ţi facă mai bine decît toate îngrijirile mele ! Te-ai parfumat destul ? o cercetă apoi pe un ton amar. La urma urmei, dacă acceptaţi şi unul şi celălalt moneda voastră falsă... O lume în care nu circulă decît monedă falsă !

— Dacă e aşa, atunci devine singura adevărată, conchise Marianne cu seninătate.

Isabelle nu găsi nimic de răspuns. Şi nu-i dădea prin minte că poate nici nu există răspuns. Înfăţă şi a doua pernă în albastru pal, apoi ieşi zicîndu-şi : „Are să rămînă noaptea aici, mîine ea are să fie de două ori mai bolnavă, iar eu va trebui s-o îngrijesc !“ Simţea un dezgust profund pentru Francis, pentru Marianne, ca şi pentru ea însăşi.

Starea Mariannei se înrăutăţi, apoi, mulţumită drogurilor miraculoase, a căror denumire rimează cu cea de *medicină*, se restabili prea repede : se trezi deodată vindecată, dar secătuită, lipsită de vlagă, de poftă de mîncare

și de somn. Trebuia să-și petreacă undeva convalescența. Isabelle și Francis o conduseră la gară, cu mult înainte de ora plecării trenului. Nu-i prea simplu să-ți dozezi, de pe scara vagonului, sărutările și vorbele de adio cuvenite iubitului și bunei tale amice...

— Aveți grijă să nu pierdeți legătura în lipsa mea, le strigă ea cînd trenul se puse în mișcare.

Urmăriră cu privirea, pînă ce dispăru, zîmbetul pe care fiecare îl iubea în felul său și care părea și mai palid pe fața slăbită. Apoi se pomeniră numai ei doi, tăcuți și parcă intimidați, și se despărțiră cu parizianul „pe curînd", care în fond nu înseamnă nimic.

Și totuși, într-o dimineață, tocmai cînd Blondal se afla în biroul ei și o otrăvea cu trabucul lui subțire, fu anunțată că un oarecare domn Favier o chema la telefon ; Isabelle trebui să-și trudească mult mintea pentru a-și aminti că așa îl chema pe Francis.

— Să vi-l dau, domnișoară ?

— Te rog.

Francis stătea cîteva zile la Paris între două inspecții pentru nu știu ce fabrică de automobile ; ce-ar fi să se întîlnească ?

— Ce program ai diseară ? E vreme frumoasă. Trec să te iau. Vom cina la țară.

Isabelle se arătă zgîrcită la vorbă, din cauza lui Blondal, a cărui ureche i se păru deodată enormă ; pe față i se putea totuși citi că nu de Casă era vorba. Celălalt își compusese o mină ironică, încîntat că-l prinde în sfîrșit pe picior greșit pe judele fără prihană. Ea puse receptorul la loc, zise scurt : „O prietenă" și se pricepu să reia discuția exact din locul unde o lăsase dînsul.

Cînd, în locul „bistroului liniștit de pe malul rîului Loing", alese *Le Grand Veneur* („N-am mai fost acolo pînă acum, Francis, sînt o provincială"), fața însoțitorului se umbri, contrariată, dar ea nu observă.

La început nu vorbiră decît de Marianne, apoi fiecare se interesă de celălalt și pînă la urmă și unul, și celălalt vorbiră despre ei înșiși. Între felurile de mîncare, Francis aprindea cîte o țigară.

— Nu te deranjează ?

— Sigur că nu.

În realitate, o tulbura enorm. S-ar fi simţit cu totul ridicolă dacă-ar fi recunoscut că fumul i se părea emanaţia vizibilă a forţei lui Francis, a siguranţei lui nestrămutate. Abia acum o înţelegea pe Marianne („Are să vină, are să aprindă o ţigară...") şi înţelegea şi cît era de potrivit propriul ei răspuns („Te-ai parfumat destul ?"). Căci mirosul acesta era tot atît de tulburător ca şi un parfum ; nu voluptate evoca, ci, în mod inexplicabil, certitudine şi încredere. Era exact opusul sărăciei, al suferinţei şi al morţii.

La întoarcere, maşina gri deschis le depăşea pe toate celelalte. Francis avu de luptat îndelung şi periculos, dar pînă la urmă victorios, cu una stacojie, al cărei şofer ţinea cu siguranţă să facă o demonstraţie junei sale însoţitoare.

— Mi se pare că asta-i mai tare decît tine, comentă Isabelle.

— Exact.

Ajunseră pe autostradă. La stînga lor, marginile oraşului îşi etalau peisajul abstract. Înşiruirea de lumini neomeneşti ascunde o viaţă simplă ; această capodoperă nocturnă nu era decît un furnicar.

— Da, reluă Francis cu un surîs îngăduitor, sînt multe lucruri „mai tari decît mine". Şi nici prin gînd nu-mi trece să mă împotrivesc lor.

— Eşti copil unic, zise Isabelle.

— De unde ştii ?

— Crescut de o mamă singură.

— Parcă ai fi ghicitoare !

„Nu-i greu de ghicit cînd *se şi vede* atît de bine", îşi spuse ea ; tare, însă, îi replică :

— Doar sînt şefa personalului, adică psiholog !

— E adevărat că mama mi-a dat o educaţie complet greşită. De cum am împlinit optsprezece ani, deviza ei a fost : „Păziţi-vă găinile, că-mi las cocoşelul slobod !"

— Totdeauna femeile sînt trădate de femei, şopti Isabelle. Şi nu mai scoase o vorbă pînă pătrunseră în subterana prin care te înghite de obicei Parisul.

— Haidem sus să mai bem un scotch, hotărî Francis. Nu încerca să refuzi : am cheia apartamentului.

Ea n-avea intenţia să refuze. Ştia cîte parale face însoţitorul, dar societatea unui bărbat, chiar dacă uşuratic şi mai puţin inteligent decît ea, i se părea atît de recon-

fortantă, atît de liniştitoare, încît, pe drum spre Paris, ideea despărţirii o torturase din ce în ce mai tare, ca atunci cînd ţi se face foame.

Se duse în bucătărie după gheaţă ; cînd se întoarse, constată că Francis stinsese două din cele trei becuri care luminau încăperea şi că radioul cînta în surdină. Instinctul o înştiinţă de pericol ; dar ce înseamnă pericolul la care aspiri cu întreaga ta fiinţă ? Numai curajoşii cunosc atît de bine starea aceasta de exaltare.

— Nu se mai vede nimic !

— De ce ţi-e teamă ?

— Nu de tine, în orice caz, replică ea.

Constată însă, în aceeaşi clipă, că palmele i se umeziseră ; asta nu i se mai întîmplase de luni de zile.

— Te-nşeli, o provocă el. De la unul ca mine te poţi aştepta la orice.

Isabelle se aşeză lîngă el în chipul cel mai firesc. Pentru că îi venise în minte, din adîncurile copilăriei, povaţa celor mari : cînd îţi iese în cale un animal periculos, treci pe lîngă el prefăcîndu-te că nu ţi-e teamă...

— De ce zîmbeşti ?

— Aşa... un gînd.

— O fi la fel cu al meu, riscă el prosteşte.

Ea nu răspunse, dar, instinctiv, aduse vorba de Marianne. Fu rîndul lui să nu răspundă : o lăsa intenţionat să epuizeze subiectul singură, fără concursul lui. Cu cît îşi apăra mai mult prietena, cu atît simţea că se depărtează de dînsa. O cuprinse panica, de parcă numai prezenţa Mariannei ar mai fi putut s-o apere. După ce sporovăi inutil de nimicuri, trecu la amintiri, apoi la confidenţe :

— Îi spun de multe ori „mititica mea"...

— Iar ţie, o întrebă brusc Francis, apucînd-o de mînă, cum ţi se spune, cînd te place cineva ?

Ea se desprinse uşurel, cu părere de rău.

— Asta n-are nici o importanţă, Francis.

Se ridică şi făcu vreo cîţiva paşi, ca şi cum s-ar fi depărtat de un foc prea puternic, uitînd însă că, dacă stătea în picioare, faţa i se ascundea în umbră şi nu-şi arăta decît corpul splendid.

— Sculpturală, lăsă el să-i scape cu o voce înfundată (Ce expresie gazetărească ! În oricare altă seară, ar fi pufnit-o rîsul.) Isa, vino lîngă mine !

Se lungise pe jumătate, ca să-i facă loc chiar lîngă el : ultimul bec lumina porţiunea aceea, stofa moale, mîna cu o ţigară între degete.

— Nu vin ! Un bărbat culcat este cu totul altul.

— Şi o femeie care mîngîie şi se lasă mîngîiată este cu totul alta.

— E unul din cele mai umilitoare lucruri din cîte am auzit vreodată, replică ea sec, dar se surprinse bîlbîindu-se. Drept ce ne iei ? Care femeie ar fi dispusă să-şi schimbe personalitatea ?

El îşi stinse ţigara.

— Toate, în afară de tine ! Critica cea mai mică le scoate din minţi, sînt în stare să-şi schimbe şi coafura, şi culoarea părului. Iar cel mai mic compliment...

— Ştiu ! Chiar dacă nu li se adresează lor, ci unui lucru care nu le aparţinea cu cinci minute mai înainte. Închipuieşte-ţi însă că eu nu-s aşa !

— Mie-mi spui ? Nimic nu te impresionează — şi tocmai asta-mi place. Nici un artificiu. Nici măcar de fardat nu te mai fardezi... Ei bine, Isa, te-am dorit chiar din ziua aceea.

Abil demers. Cu atît mai verosimil, cu cît venea din partea unui bărbat destul de necugetat. Simţi că se clatină ; locul oferit alături de forma cufundată în semiobscuritate, care era aceea a unui om viu, înzestrat cu mîini şi buze vii şi calde, o *magnetiza* atît de tare, încît se temea să nu cadă pe covor dacă s-ar mai împotrivi. Îşi adună toate puterile ca să se gîndească la Marianne, la privirea, la zîmbetul ei ; nu erau însă atît de vii ca celelalte. Şi atunci şi-o închipui plîngînd. De ce n-o fi făcînd la fel şi dînsul, duşmanul acela irezistibil care o urmărea cu un zîmbet prefăcut, cîtuşi de puţin în armonie cu privirea-i dură ? Nu-i puse încă nici o întrebare. Se întoarse încet, ca să se aşeze lîngă el, ţeapănă şi dreaptă, convinsă că-şi compune o ţinută demnă, cînd, în realitate, nu făcea decît să-şi scoată şi mai mult în evidenţă bustul.

— Eşti foarte stăpînă pe tine, remarcă Francis suav, dar nu şi pe privirea ta...

— Ce-ţi...

— ...speriată, rugătoare, o întrerupse el brutal. În clipa asta, te crispezi din răsputeri. De ce ?

— Şi de ce-aş ceda ?

— Pentru că e atît de plăcut, pentru că e miezul nopţii, pentru că sîntem numai noi doi...

— Pentru că mi-ai dat să beau cam mult, pentru că ai condus prea repede, pentru că ai pus o muzică insinuantă ! Bietele mijloace de seducţie ale bărbaţilor...

— Atunci de ce eşti atît de tulburată, Isabelle ? Îi puse mîinile pe umeri, iar ea simţi că o ard. Vii şi libere ca două animale, mîinile o atrăgeau spre el. Tremura toată. Era cu neputinţă să nu observe ! Ideea o teroriza. Ghici că-şi aplecase capul şi respira greu ; îl auzi murmurînd :

— Fiecare cu parfumul ei...

Ce dezgustătoare expresie de colecţionar ! Numai o midinetă ar fi putut-o lua drept declaraţie de dragoste. Totuşi nu reacţionă. Odată — împlinise treisprezece ani — leşinase în curtea liceului. Şi-i rămăsese în amintire o senzaţie delicioasă : toate grijile se topeau, trupul îşi pierdea greutatea, un uriaş de catifea o primea în braţele sale. E ceea ce simţea apropiindu-se acum şi se abandona fără pic de teamă acestui simţămînt.

Nişte buze străine se apropiau de ale ei ; tot trupul parcă i s-ar desface ; dar buzele acelea, înainte de a o săruta, murmurară : „Micule..."

Într-o fracţiune de secundă era în picioare, gîfîind.

— Isabelle !

„Micule !" Expresia lui Blondal ! Cu siguranţă că aşa şoptea şi el bietei lui prade, cu răsuflarea lui duhnind a tutun. Ce deosebire era între Francis şi Blondal ? Numai cea dintre un trabuc negru şi o ţigară blondă, atît şi nimic mai mult ! Şi unul, şi celălalt nu erau decît nişte vînători de fuste, nişte colecţionari cinici, nişte impostori cu păr cărunt... „Păziţi-vă găinile că-mi las cocoşelul slobod !". Unul îşi bătea joc de dolofana de nevastă-sa, celălalt o trăda pe Marianne. „Mititica mea, mititica mea, ah ! iartă-mă, iartă-mă..."

— De ce, Isabelle, de ce ?

— Întrebarea asta ţi-o pun eu ţie, Francis.

Era sigură că n-are să se mai bîlbîie ; mîinile îi erau din nou uscate ; numai răsuflarea nu reuşea să şi-o recapete şi respira precipitat, în ritmul inimii pe care o simţea izbindu-i pieptul.

— Într-adevăr, urmă ea, de ce ? Îţi lipsea din colecţie şi una urîtă ?

— Noaptea, toate femeile sînt frumoase.

Credea, fără îndoială, că-i face un compliment care repară totul şi nu înţelegea de ce ea îl priveşte cu atît de vizibilă aversiune. Stînjeneala îl făcuse răutăcios. Îşi aprinse altă ţigară, dar degetele îi cam tremurau, ceea ce-i dădu Isabellei curaj. Suflă în chibrit cu ciudă.

— Eşti numai complexe, biata de tine.

— Iar tu nu, vezi bine ! Gîndul la Marianne nu pare să te tulbure deloc.

— Dar mai slăbeşte-mă cu Marianne ! La urma urmei, mă iubeşte aşa cum sînt.

— Ce simplu e !

El trase îndelung fumul, apoi îl slobozi pe ambele nări, cum sloboade iarna un cal aburii răsuflării. Splendid animal... Şi fiindcă mirosea şi a tutun blond, Isabelle se simţi căzînd iar în puterea farmecului.

— Ai şi tu cusurul tău, continuă el, dealtfel cel mai mic : vrei să îndrepţi lumea. Ştii ceva ? Las-o aşa cum este !

— O lume pe potriva bărbaţilor. Dac-ai fi femeie...

— Dac-aş fi femeie, aş şti şi atunci să-mi găsesc plăcerea.

— Furînd-o ?

— Da de unde ! E de ajuns pentru toată lumea.

Şi, schimbînd deodată tonul, scînci ca un copil răsfăţat.

— De ce nu eu, Isabelle ?

„Habar n-are că nici nu există altul. S-ar prăpădi de rîs dacă ar şti că sînt fecioară..." De rîs însă ea fu aceea care începu să rîdă.

— Uite-aşa, *micul meu* Francis.

Radioul difuza una din acele melodii care răspîndesc, pe nesimţite, înfiorarea pe care-o fi încercat-o autorul într-o seară ca asta. Fumul albăstrui se strecura, perfid, în toată încăperea.

Isabelle îşi simţi trupul cuprins din nou de slăbiciune şi intui că el sesizase situaţia, pentru că privirea îi redevenise iscoditoare, ca a unui vînător.

— Bună seara, Francis, zise cu glas tare, dar parcă înstrăinată de propria ei voce.

El vru să spună ceva, dar Isabelle îl opri cu un gest, apoi se îndreptă spre uşă.

— Cel puţin să ne îmbrăţişăm prieteneşte, ca de obicei !

— Prieteneşte ?

El se ridică ; ea îşi dădu silinţa să nu grăbească pasul, căci şi asta se recomandă cînd ai de-a face cu un animal periculos.

Şi dacă totuşi ar încetini şi mai mult pasul, lăsîndu-l să se apropie, ar leşina ca altădată în braţele uriaşului uitînd de tot : şi de complexele pe care i le descoperise, şi de feciorìa inutilă — cert, ar ajunge şi ea, deodată, în rînd cu celelalte... Trebui să se agaţe de clanţa uşii ca să se stăpînească. Fără îndoială că el remarcase asta, dar, în loc să facă gestul potrivit — chiar şi vînătorii cei mai destoinici se pot înşela cîteodată ! — preferă să spună :

— E tîrziu. Am să rămîn să dorm aici, la doi paşi de tine, Isabelle. La doi paşi ! repetă el insistent.

— Bună seara !

Ajunsă în camera ei, mirată, liniştită şi în acelaşi timp decepţionată că n-o urmărise, încuie precipitat uşa şi, aproape inconştient, aruncă cheia în fundul unui dulap, pe care-l încuie de asemenea. Îşi închipuia că pune astfel, între ea şi un act de slăbiciune, o întreagă serie de gesturi care ar împiedica-o să facă o greşeală. Uita însă că, alături de dînsa, fereca în aceeaşi încăpere pe cei mai răi din proprii ei duşmani — Regretul şi Imaginaţia — şi că avea să petreacă o noapte întreagă în compania acestor teribile cuvinte : „Dacă aş vrea..."

Ce speranţă de evadare nutrea oare cînd deschise larg fereastra spre noaptea atît de liniştită ? Cu excepţia cîtorva lumini, în rest totul părea cufundat în somn şi numai cerul înstelat semăna cu un oraş imens şi nespus de îndepărtat. Odată cu liniştea, Isabelle sorbea acea puritate care se naşte numai din absenţa oamenilor sau din somnul lor.

Rămase aşa multă vreme, singură în faţa pustiului nopţii, dar pacea tot nu reuşea să şi-o găsească. Deodată se apropie de masă, se aşeză, luă o coală de hîrtie şi se apucă să scrie Mariannei, cu o mînă al cărei tremur agitat, trebuia să şi-l controleze necontenit :

„Draga mea, iată o veste şi bună, şi rea. Am găsit, în mod cu totul întîmplător, o locuinţă mică şi extrem de potrivită. Nu încăpea zăbavă : ori tratam pe loc, ori

o pierdeam. Şi am zis da, pentru că îmi dau prea bine seama că, de multe ori, cu toată amabilitatea-ţi nesecată, prezenţa mea vă apasă, pe tine şi pe Francis. Ştiu că ai să protestezi, dar sînt sincer convinsă că e mai bine aşa“ etc.

Puse scrisoarea în plic, scrise adresa, îl închise şi, ca şi cînd expedierea ei ar fi devenit, de acum înainte, inevitabilă, lipi şi timbrul. Nu-i mai rămînea decît să găsească şi locuinţa cu pricina, ceea ce, însă, i se părea cu mult mai uşor decît adoptarea hotărîrii însăşi.

Încerca să se convingă că rezolva astfel toate problemele ivite în noaptea asta. Totuşi, abia după ce pecetluise scrisoarea, avea să-şi dea seama că esenţialul încă nu fusese rezolvat. La numai cîţiva paşi veghea un bărbat care o dorea şi pe care îl dorea şi ea, cu tot trupul ei. O fi Isa urîtă, totuşi bărbatul acela se simţea atras de dînsa. „Ei aş ! Nu-i trebuie decît un pîntec şi nişte sîni. Noaptea, toate femeile sînt frumoase. S-ar culca şi cu o femeie fără cap !“ încerca ea cu cruzime să-şi bată joc de bietele ei iluzii, ca şi de ranchiuna ce şi-o purta. „Ai vrea să te mai şi iubească. Dar, la urma urmei, cine pe cine iubeşte ?... Neisprăvitul ! Dacă-l tăia capul cum să-şi joace comedia stimei şi ataşamentului, erai acum în braţele lui... În braţele lui !“ repeta ea, şi un ocean de regrete o îneca. „În braţele lui...“ Trupul îi semăna cu o peşteră din care marea se retrage sufocîndu-se ; se simţea poroasă şi pustie — şi apoi, cum să reziste imaginaţiei ?

Se apropie şi-şi lipi urechea de uşă. Cine ştie dacă nu făcea şi el la fel de partea cealaltă... Cine ştie dacă dorinţa şi închipuirea nu-l ţineau la fel de treaz şi atent la cea mai mică mişcare... Crezu, îşi întreţinu iluzia că-l aude cum o cheamă. De-ar fi făcut-o cu adevărat, ar fi căutat cu degete tremurătoare cheia, ar fi deschis uşa şi i-ar fi căzut în braţe. Dar nu ! El doarme — şi cine ştie pe care alta o visează ? Alta pe care are s-o viziteze mîine sau să o seducă fără nici o greutate ! Pentru că toată lumea era a lui, lumea aceasta a bărbaţilor pofticioşi şi a femeilor uşor accesibile... Marianne ţinea la el aşa cum era ; şi celelalte, desigur. Oare nu era de ajuns ca să o justifice ? Şi oare n-aveau toate dreptate ? Mai bine să iubeşti pe oricare aşa cum este, decît să pretinzi „să îndrepţi lumea“, ceea ce, în definitiv, nu e decît un alibi ca să nu ţii la nimeni. La nimeni, nici măcar la Marianne ! Dar se gîndise oare cu adevărat la ea, în

timpul acestei furtuni ? Oare din cauza ei rezistase ? Nu, cu siguranţă că nu, ci din cauza complexelor ei, ca să-şi apere virginitatea — „onoarea“ ei, nu pe a Mariannei.

Nici dragoste, nici prietenie, nici plăcere, nici pace — atunci ce-i mai rămînea ? Domnului îi întorsese spatele, iar vieţii lumeşti îi spunea nu. Era vina ei că trăia pe o insulă pustie.

Îşi încrucişă braţele pe masă şi, ca un copil rupt de oboseală, îşi aşeză pe ele fruntea înfierbîntată şi începu să plîngă.

VI

IEŞIREA DIN PRĂPASTIE

DUMINICĂ — ERA CEA DINTÎI DIN primăvara aceea — François, bătrînul liftier de la C.P.C., coboară cu o prestanţă de suveran cele patru trepte de cărămidă care-i despart bîrlogul de grădiniţă. Cît timp a trăit răposata, nu prea deschidea gura : avea ea grijă de toate ; de un an încoace însă, între una caldă şi alta rece, vorbeşte singur mereu, şi monologul său seamănă cu sforţarea titanică a delfinului care ţîşneşte din apă şi rămîne cît poate mai mult în văzduh înainte de a-şi urma drumul neştiut. Cîteodată, cînd plictiseala îi înfige gheara în gît, glasul ăsta fără ecou e singura dovadă că mai există. Ca murmurul fîntînii din piaţa satului la mijlocul nopţii.

Iar acum, moş François simte că-n straturile lui are să găsească noi interlocutori, odrasle ale unei nopţi calde şi bîntuite de păsări.

— Ia te uită ! Spuneam eu ! Parcă nu ştiam că eşti galbenă, şopteşte dînsul unei mlădiţe pe care abia o vezi cu ochii. Şi ăla (adică negustorul de seminţe) care zicea că eşti violetă... Auzi, tu, violetă !

Repetă cuvîntul cu dezgust profund, după care mai face trei paşi şi se opreşte încremenit înaintea unei întregi societăţi nu mai înalte de-un sfert de centimetru.

— Hei, voi ăştia ! Pe voi nu vă aşteptam. Vă poftirăţi singuri ! (În faţa acestor floricele pe care le-a plantat

vîntul în locul lui, e pur şi simplu extaziat, extaziat aidoma calicului căruia un copil necunoscut îi dăruieşte un zîmbet.)

După ce-şi va sfîrşi monologul din grădiniţă, se va întoarce în bîrlog, unde răposata îl pîndeşte din fiecare colţişor, din fiecare mobilă, din fiecare lucruşor, aşa că nici el singur nu mai ştie dacă tăifăsuieşte molcom cu Marie-Louise sau cu perna aceea urîcioasă în formă de păpuşă, pe care o cîştigase ea la un tîrg, a doua zi de Paşti.

Tot acum, duminică dimineaţa, „face temeinic curăţenie", ceea ce înseamnă că deschide ferestrele şi mai mută lucrurile de colo, colo. Uşor dar încăpăţînat, praful, deranjat doar pentru o clipă, se aşază, din nou, ceva mai departe. În celelalte zile ale săptămînii, François se mulţumeşte să-şi facă patul (la drept vorbind, jumătatea lui de pat, pentru că doarme şi acum numai în culcuşul lui) şi să sufle doar aşa, în treacăt, pe unde vede prea mult praf. De gospodărit n-a ştiut niciodată să gospodărească. De gătit, nici atît. Se mulţumeşte să copieze cu stîngăcie, seară de seară, ce-a văzut şi el timp de patruzeci de ani. Cum s-o fi făcînd însă că, de sub degetele îndemînatice ale Mariei-Louise, ieşeau nişte bucate al căror miros te dădea gata încă de la poarta grădinii, în timp ce, de sub degetele lui greoaie, nu iese decît un terci nenorocit ? Se încăpăţînează totuşi, din fidelitate, să critice cantina întreprinderii : „Dragii mei, asta nu se compară cu bucătăria de-acasă..."

Duminica, însă, el nu mai stă de vorbă cu maşina de gătit, cu cratiţa sau cu sarea zgrunţuroasă : ia masa împreună cu vechii lui amici, de care domnişoara Devrain, nu fără temei, îl întreabă luni dimineaţa. Nici Marie-Louise nu-i vedea cu ochi buni, cu toată ocrotirea generoasă pe care femeile o acordă de obicei bărbaţilor singuri. Mai toţi văduvi sau părăsiţi, care s-au reînsoţit cu sticla ! François ştie dinainte că-n tovărăşia lor apăsătoare iar are să întreacă azi măsura, lucru la care încearcă să nu se gîndească atunci cînd trece pe dinaintea fotografiilor Mariei-Louise (cu pălăria cloş, pe bicicletă ori la nunta lui Victor), care-i stau de pază pretutindeni.

„Tii ! Liliacul bătut ! Nu m-am uitat la liliacul meu bătut..."

Şi se-ntoarce în grădină ; la fiecare pas, stoluri de păsărele izbucnesc din boschete.

La o zvîrlitură de băţ mai încolo, în cămăruţa ei cocoţată sus, Annie vorbeşte şi ea singură. Nu floricelelor care răsar din pămîntul glastrelor de pe balcon, ci misterului abia înfiripat — o ştie de ieri, de cînd a fost la medic — care i s-a cuibărit în pîntece. Aştepta diagnosticul cu inima strînsă, dar de cum l-a auzit, o bucurie copleşitoare a pus stăpînire pe ea. Cu toate că a rămas fără părinţi şi că are de acum un bărbat la pat, încă se mai simte o fetişcană ; şi atunci cum ar putea o fetişcană s-o scoată la capăt cu propriul ei copil ? Nu-i nimic ! N-a dormit toată noaptea. Va să zică bucuria, ca şi durerea, te poate ţine trează ! Ca şi teama fără de temei că poţi să-ţi striveşti puiul dacă dormi pe burtă... Îi vin în minte fel de fel de şansonete în care „leagăn descîntat" rimează cu „înger preacurat", la un loc cu toată pledoaria magazinelor în favoarea Mamei şi a Copilului. Căci nu-i spune „Curierul inimii", unica ei lectură, că un copil înseamnă unica fericire durabilă ? Cîntece, publicitate, reviste ilustrate — toate oracolele o încîntă pe Annie, copilul Veacului ei... Deseară vine drăguţul de Marcel ca să-şi petreacă noaptea cu ea, şi îşi munceşte de pe acum creierii cum să-i spună noutatea. „Cum e-n filme sau în benzile ilustrate ?" Şi surîde, fiindcă pentru oamenii obişnuiţi e mare lucru să ai de comunicat o noutate.

„La început, am să-ţi pun leagănul în odaia noastră. Nu se cade să nu-l laşi pe Marcel să doarmă ! Înţelegi ? Dac-aş fi numai eu, n-ar avea nici o importanţă ; dealtfel, văd că şi dai semne. Ai răbdare..."

Se şi gîndeşte să se mute. Băiat sau fată ? Ce-ar prefera Marcel ? Şi ce nume să-i dea ? Are să-l întrebe deseară. Dar cu slujba, ce-o să facă ? O s-o mai poată păstra ? O s-o lase ? O să găsească alta ? Ei aş ! Las'că o ajută domnişoara Devrain pe ea. Şi apoi Marcel cîştigă frumuşel. Să-şi dea copilul pe mîna doicii ? Niciodată ! Dealtfel nici Marcel n-ar fi de acord...

Annie îşi vorbeşte pe şoptite şi atenţia ei sare de la una la alta, ca o pasăre care ciuguleşte. Mare mirare că toate preocupările astea bune pentru oameni mari îi vin în minte neaşteptat de uşor ! Pînă mai ieri nici nu era

în stare să priceapă cum poţi să-ţi pierzi noaptea cu un bărbat, să aştepţi un copil, să mori. Nu, astea nu erau pentru ea. Astea îi priveau numai pe ceilalţi. Cum ar putea să i se întîmple ei aşa ceva ? Pentru ca, pe urmă, totul să se desfăşoare în chip atît de firesc, încît să se simtă aproape dezamăgită şi să cadă pradă altei nelinişti : aşa s-o fi petrecînd viaţa, ca un fluviu care curge pe sub fereastra ei şi pe care uită să-l privească ? Oare să mori o fi tot atît de simplu ? Sau să mori e mai greu decît să iubeşti un bărbat şi să ai copii ?

Ceva — ba nu : cineva în adîncul ei freamătă pe-nfundate şi o readuce la viaţă. Nici gînd să mori !

„Ce-aş mai dansa, zice tare mica Annie. Dacă ne-am duce la bal astă-seară, Marcel şi cu mine ? Oare medicul mi-ar da voie să dansez ? (Dansează singură prin cameră.) O să-i punem numele Jean-Marcel şi am s-o rog pe domnişoara Devrain să-i fie naşă..."

Zece şi jumătate. Pentru două zile, Blondal a devenit „papa în halat şi papuci" : gospodărit şi grădinărit ; şi nici măcar un singur trabuc, pentru că Hélène nu poate suferi mirosul şi pentru că el îşi adoră fiica, singurul lui copil. Nu i-a trecut niciodată prin minte că slujbaşele pe care le cheamă în biroul lui şi după care încuie uşa ar putea fi o Hélène a cuiva. Vai de acela care ar pîngări-o pe-a lui ! În Blondal sînt doi bărbaţi, din care unul l-ar strînge cu dragă inimă pe celălalt de gît, dar el e singurul care nu-şi dă seama de asta.

Zece şi jumătate : preşedintele se duce la biserică împreună cu soţia.

— Şi după masă ce facem ?

— Vai, dragă, tare mi-e teamă că am să-mi petrec iar ziua cu nasul în dosarele mele.

Amîndoi oftează, căci aşa e ritualul duminical. Ceea ce nu-i mai face să sufere, nici pe unul, nici pe celălalt. Dimpotrivă.

La aceeaşi oră, Marianne mai doarme, cu capul rezemat de braţul lui Francis, care s-a deşteptat. El îi cercetează faţa, pe care somnul a destins-o şi chiar a schim-

bat-o puțin, și surîde. O iubește pe Marianne ; sau crede într-adevăr că o iubește, ceea ce însă nu e decît un joc de oglinzi : dragostea ei constantă îl înduioșează și-i dă o senzație de siguranță. Pe ea n-o poate defini altfel decît în comparație cu altele : mai veselă decît aceea, mai focoasă decît cealaltă — și are atîția termeni de comparație, încît nu mai sfîrșește trecîndu-i în revistă. „Mai puțin pretențioasă decît Isa", își spune la sfîrșit, fără plăcere.

Jucătorul care cîștigă mereu e mîndru de asta, dar și dezgustat. Fiindcă nu pierde niciodată, Francis nu mai cunoaște regulile subtile care dau farmec jocului : așteptarea, îndoiala, imaginația. Fără voia ei, Isabelle e pe cale să-i redea atracția și astfel, cu brațul petrecut sub capul nevinovatei adormite, Francis o visează, indecent, pe Isabelle.

Pe Isabelle care, la zece și jumătate, sfîrșește, bombănind, de dereticat faimoasa „locuință mică și ideal de potrivită". Căci o găsise, slavă Domnului ! Chiar în ajunul întoarcerii Mariannei. De peste tot poate privi afară, căci dacă încăperile sînt trei la număr, în schimb ferestrele sînt șase. Jumătate din ele dau spre o grădină publică, iar grădina publică îi ține loc de barometru și de calendar totodată : dintr-o ochire ghicește ce temperatură e afară și dacă azi e joi, sîmbătă sau duminică. Nici în dimineața asta nu se poate înșela. Copiii, ca stolurile de păsărele, se îmbată cu strigătele lor ; întind brațele, închid ochii și au impresia că zboară. O adiere ușoară și atît de zglobie încît pare indiscretă pătrunde pe o fereastră, iese pe alta, după ce s-a jucat cu părul despletit al Isabellei. „A venit primăvara ?" Nu scuarul acela i-o vestește și nici chiar mierla cocoțată într-un copac pe jumătate înfrunzit la înălțimea geamurilor, ci o neliniște care-i taie răsuflarea, îi dă spasme, o săgetează pînă în adîncul ființei. Căci așa obișnuiește acest anotimp, să pună stăpînire pe trupurile tinere, odată cu grădinile ; și cum se mai pricepe trupul intact, de marmură și lavă, să-i reamintească existența lui ! „Cum, se întreabă Isabelle, totul o ia iar de la început ?" Dar oare *totul* a încetat vreodată să existe, chiar și-n toiul iernii ?

Și, deodată, aruncă mătura, cîrpele și pămătuful, își pune costumul de gimnastică și deschide larg ferestrele.

În celelalte duminici sacrifică sfertul de oră zilnic de gimnastică ; în dimineața asta, însă, îi trebuie, așa cum îți vine cîteodată dorința irezistibilă să dansezi : să-ți simți corpul ascultător și puternic, invizibil dar gol sub veșmîntul generos, liber deși strunit în plasa lui de mușchi. Cu ochii deschiși, ea își percepe formele ; iar din cînd în cînd efortul întrece limita celui strict necesar, pentru ca însăși truda ei să le scoată în relief. Stofa o mîngîie aspru ici și colo, într-un fel cu totul neașteptat, și un val de aer proaspăt pătrunde în plămînii ei, la fel de adînc precum șuvoiul apei reci într-un burete.

Cînd se simte destul de obosită, mai viguroasă și în același timp mai slabă ca înainte, se aruncă sub duș, pe care-l vrea cît mai puternic. Atît de brutal, încît îi taie răsuflarea ! Dar de unde-i vine umbra asta de neliniște ? De la ce amintire ? A, scăldatul ! Valurile care-i dau rînd pe rînd asalt, o asediază orbește... (Nu a mai recitit caietul negru, dar nici nu l-a distrus. Veghează în fundul unui sertar, ca un păianjen de seară.) Scăldatul... Orléans... Brigitte... „Am o soră și o cheamă Brigitte. Nici nu știu dacă s-a măritat ! Dac-ar fi murit, m-aș gîndi mai des la ea..." Dar la răposatul ei tată de cîte luni nu s-a mai gîndit ? A și început să-i uite trăsăturile. În timp ce mama îi apare, deodată, întreagă în amintire. Ah ! Pînă și parfumul pudrei de pe obraji, pînă și mirosul ei de dimineață... Ce vîrstă o fi avînd acum ? Cu cîtă îngrijorare, din zi în zi crescîndă, nu s-o fi uitînd în oglindă „frumoasa doamnă Devrain" ! Și la ce biete artificii n-o fi recurgînd ca să oprească în loc timpul ! *Lacuri și vopsele,* ca pe o firmă de magazin, ăsta-i simbolul tristei preocupări a tuturor celor ce luptă ca niște miopi cu vîrsta, studiindu-și mereu obrazul, dar uitînd că un plus de rigiditate în mers, vagul din priviri o trădează. În timp ce Isa-cea-Urîtă e zi cu zi tot mai sigură de trupul ei ; uite, dacă dă drumul acum numai la apa rece, carnea parcă i se împietrește și mai mult. Oferă potopului fiecare părticică. „Și Marianne, și Simone, fata de serviciu — toate îmbătrînesc ; chiar și Annie se ofilește — numai eu nu !" Așa încearcă să se consoleze de singurătate. Dar crede oare cu adevărat că timpul o cruță ? Chiar nu înțelege că timpul îi pare invizibil pentru că e gol ? Gol, Isabelle ! De două ori pierdut...

Iat-o în fața oglinzii ; părul i-a crescut la loc și nimic n-o mai împiedică să-și reia gesturile familiare. „De șapte ori cu peria la dreapta, de șapte ori la stînga, apoi pieptenele, apoi acele, — *și am să arăt exact ca ieri...*“

Unsprezece ceasuri (clopotele au în dimineața asta sonoritatea cristalină a primăverii) : peste un sfert de oră începe slujba. Isabelle speră să se simtă după ea la fel de proaspătă, purificată și-n bună dispoziție ca după duș.

La ieșirea din biserică, un tînăr se apropie de ea, cu un surîs atît de stînjenit încît părea mai degrabă un rictus.

— Vă rog să mă iertați... dar, de la spate, am crezut că vă recunosc...

Tristețea absolută pe care i-o produce incidentul îi arată o dată mai mult cît de vulnerabilă rămîne în realitate și cît de fragile erau „consolările“ găsite între cîntări și făclii pîlpîitoare. Nu era decît aceea pe care ceilalți „credeau c-o recunosc“ și nimeni la drept vorbind n-o cunoștea.

Primăvara își deschidea larg porțile, duminica se pregătea să-și adune din toate părțile fidelii în grupuri vesele și fără de grijă ; dar pe ea, cine o va scoate azi, cine o va scoate vreodată din prăpastia singurătății sale ?

Parcă nu-i vine să se întoarcă acasă. Scuarul era plin de crenguțe verzi, de păsări, de copii ; pătrunse acolo cu pasul emigrantului care calcă pămîntul unei țări străine, cu speranță dar și cu neîncredere. Îl văzuse numai de sus ; acum străbătea dezamăgită aleile prea scurte, pe care abia le putea recunoaște. Niciodată nu observase că erau trase la întîmplare, că plantațiile aveau ceva artificial. Omul nu știe decît să ciopîrțească în formă de decor darurile naturii.

Se opri sub un copac plin de păsărele și aprinse o țigară. Căpătase acest obicei acasă, ca să-i țină de urît, pe urmă începuse și la birou, iar acum i se întîmpla să fumeze chiar și pe stradă. Se așeză pe bancă și începu să-și urmărească semenii — acești străini — așa cum urmărești marile vapoare încrucișîndu-se în port.

Două fetișcane și un băiețandru năvăliră pe alee rîzînd prostește. Ținîndu-le pe amîndouă de braț, el le săruta pe rînd. Cînd întîrzia prea mult la una, cealaltă protesta chicotind : „Și pe mine ! Și pe mine !“. Era drăguț

băiatul, nici vorbă, dar ca o reclamă ; așa trebuie să fi arătat și Francis cînd era tînăr. Isabelle descoperi că n-ar fi avut nimic împotrivă să se afle în locul uneia dintre cele două, oricare ar fi fost. L-ar fi împărțit pe drăguțul de băiat cu oricare alta, dar în același timp îi venea și să-l pălmuiască. Așa cum se îndepărtau, siluetele lor îi amintiră deodată pe cele zărite în duminica aceea pe malul opus al rîului Loiret : Armande cu însoțitorii ei ; și retrăi, cu o forță nouă, furia care-o cuprinsese atunci.

O negresă se așeză pe banca ei. Fără să o fi examinat, Isabelle ghici, după privirile pe care i le aruncau trecătorii, că vecina era înzestrată cu trista și teribila putere de a dezlănțui în semeni animalul. Căci într-un fel te uiți la fața cuiva, și-n alt fel cînd te gîndești la corp. Or, toți bărbații care întorceau capul spre bancă, aruncau căutătura asta, scurtă și scăpărătoare, de animal de pradă. Ceea ce o determină să-și schimbe locul, pentru că nu mai putea suporta involuntara complicitate. Cînd era gata să se ridice, i se păru că ar fi curată lașitate s-o abandoneze pe creatura aceea, al cărei ghinion îl cunoștea atît de bine. Băgă însă de seamă că atenția o flata pe cealaltă, așa că se sculă și-i cedă terenul.

Un bărbat o urmări un timp, i-o luă înainte, întoarse capul și, după ce o examină, își văzu de drum indiferent. Isabelle, care grăbise involuntar pasul ca să evite întîlnirea, se simți iarăși rănită, nu atît de ofensă, cît de nedreptate : căci bărbatul era și el urît.

Un stol de păsărele se abătu pe gazon ; micile zburătoare își disputară cu zgomotoase țipete și fîlfîiri de aripi niște grăunțe invizibile, apoi se împrăștiară fără dușmănie.

După ce făcu înconjurul grădinii, Isabelle ajunse din nou în dreptul băncii ei și, găsind-o liberă, își reluă postul de observație. Se perindară cîteva femei foarte nostime, îmbrăcate ușor dar bine puse la punct, fragile alcătuiri de derizoriu și perfecțiune, discreție și provocare, în stare să inspire, în același timp, respectul și dorința. Isabelle privea cu o plăcere fizică legănarea voluptoasă a coapselor atît de sigure de ele — a acestor superbe „purtătoare de copii". Era gata să-și aprindă altă țigară, dar rămase nemișcată, cu gura căscată, cu bricheta aprinsă în mînă : își dăduse seama că le privea pe femeile acelea

cu ochi de bărbat ! Le cîntărea, studia și asimila ca pe reprezentantele unei alte specii. Gîndul o umplu mai întîi de mîndrie, apoi o îngrozi ; dar această mîndrie fugară i se păru elocventă : punînd piciorul pe tărîmul bărbaților, își închipuia oare că urcase o treaptă ? Ar fi însemnat să admită că femeile erau inferioare. Ar fi însemnat să admită că Francis o depășea pe Marianne și că Blondal prețuia mai mult decît ea însăși. Și oare nu tocmai convenția aceasta umilitoare îi devenise odioasă încă din copilărie, determinînd-o să respingă orice posibilitate de înțelegere cu mama și cu sora, să nege cu înverșunare servitutea lor frivolă și trufia lor de sclave ? Iar mai tîrziu, cînd se trezise și ea cîntărită pentru prima oară de un mascul („dansatoare bună pentru sala obscură"), nu reușise să supraviețuiască ofensei numai dovedind că e în stare să-și cîștige existența la fel ca un bărbat, ceea ce nici mama și nici soră-sa n-ar fi fost probabil în stare ? Oare chiar să fi uitat că e femeie, de vreme ce era acum în stare să privească totul — oameni sau probleme — cu ochi de bărbat ? Sau poate că era blestemul unui chip care aducea prea puțin cu acela al unei femei ?

Strivi țigara pe pămînt cu furie, de parcă ar fi vrut să alunge tot ce era bărbătesc în ea ; și fu recunoscătoare celor doi derbedei care, trecînd pe lîngă bancă, scoaseră un șuierat admirativ și-i făcură, prin gesturi, propuneri fără echivoc. Se prefăcu că-i ignorează, dar tocmai grosolănia lor îi aminti că era totuși femeie.

Un bătrîn venea încet pe alee, tîrîndu-și picioarele, urmat la trei pași de femeia lui, cu capul plecat. El nu se întorcea spre ea nici măcar ca să-și manifeste nerăbdarea ; probabil că o uitase de vreo treizeci de ani. „Singura revanșă pentru biata oaie ar fi să supraviețuiască stăpînului, își zise Isabelle, care se simțea umilită pînă în adîncul sufletului de această imagine atît de evidentă a servituții. Și cîte alte bătrîne n-or fi în oraș care, ca și asta, nu-și trag sufletul decît după moartea tiranului pe care l-au crezut atîta amar de vreme atotputernic, unic și indispensabil. Dar dacă se-ntîmplă să-i supraviețuiască dînsul, ce epavă lamentabilă ajunge ! (Se gîndea, desigur, la François.) Și fata asta, în stare să țopăie ca un țînc pe lîngă băiatul ei, al cărui braț îi apasă umerii ca un jug și a cărui mînă îi frămînta distrat obrazul, fata

asta n-o să ajungă tot ca bătrîna sclavă care merge la trei pași în urma celuilalt? A, uitam că asta-i «generația divorțului»! Trist progres, într-adevăr! Eu, dacă aș fi cu un bărbat, aș merge numai în pas cu el!" Și totuși, cine țipa în ea de plictiseală în dimineața asta, în duminica asta, în primăvara asta, și-ar fi fost gata să tropăie ca un cățeluș în urma stăpînului, oricare ar fi fost el?

Calmă și maiestuoasă, dar cu totul în alt chip decît trecătoarele nostime de adineaori, se apropia, mai încet decît navele, o gravidă, atît de lipsită de apărare și totuși atît de sigură de ea. Diformitatea ei neobișnuită, de care n-ar îndrăzni să rîdă nimeni, nici chiar un copil, justifica orice: și abuzurile seducției și ale dorinței, și însoțirea pe viață a două ființe. Cu toată tirania, cu toată nestatornicia și cu toată ambiția lui, Bărbatul n-ar însemna nimic dacă nu s-ar pricepe, înainte de orice, să fie pavăză acestui fragil tezaur. „Echilibrul lumii, viitorul ei, rațiunea ei de a fi își au înțelesul, pe de-a-ntregul, în acest personaj diform, gîndea Isabelle, în regina aceasta monstruoasă — într-o gravidă!" De două ori propria-i mamă fusese, așadar, o astfel de zeiță respectabilă... Și gîndul acesta, chiar dacă n-o împăca cu ea, îi dădea mustrări de conștiință: nu credea cu putință ca oribilul miracol să i se întîmple și ei, dar se întreba dacă fără această încercare i s-ar putea împlini destinul. Căci, la urma urmelor, ceea ce definea și justifica Femeia era tocmai diformitatea, riscul acesta și cea mai animalică dintre servituți. Își aminti ce spaimă a tras în dimineața aceea, cînd o inițiase Brigitte, scoțîndu-i păpușa dintre coapse... Ce spaimă, dar și ce mîndrie! „Tu, n-ai să ai niciodată copii!" îi aruncase în obraz unui băiat, pe care-l socotea în taină logodnicul ei. De ce mai trăise douăzeci de ani dacă, la un simplu gînd, mai putea retrăi, intacte, aceeași mîndrie și aceeași teamă de odinioară? Pe atunci, însă, mica Isabelle nu se îndoia că oribilul și sublimul ei destin avea să se împlinească; pe cînd în dimineața aceasta, în care Firea se logodea cu primăvara, Isa se întreba dacă-i va fi și ei vreodată dat să aibă parte de așa ceva, — și amarul ei reproș se revărsa, în chip ciudat, asupra lui Francis.

Guraliv și sprințar ca păsărelele de adineaori, un cîrd de copii puse stăpînire pe bancă și pe spațiul înconjură-

tor. Ea deveni ţinta jocului lor, locul convenţional unde nu mai puteau fi prinşi şi spre care fugeau cu sufletul la gură. Primii ajunseră băieţii, strigînd cît îi ţinea gura, gîfîind şi trăgîndu-şi de brăcinari, cu amîndouă mîinile, pantalonaşii care le cădeau mereu pe vine. Urmară fetiţele, interesate nu atît de hîrjoană, cît de micile lor secrete fără însemnătate pe care şi le şuşoteau cu rîsete înăbuşite şi priviri furişe. Era printre ele şi una urîtă, şi totuşi la fel de veselă ca oricare alta ; Isabelle simţi cum i se strînge inima. „Ce bine e să mori tînără, medita ea, să mori înainte ca ceilalţi să-ţi spulbere iluziile !“ Trebui să facă un efort ca să se stăpînească şi să nu se repeadă la fetiţă ca s-o îmbrăţişeze. Îi venea s-o înşface în braţe, ca în pagina finală din *Le Grand Meaulnes*[1], şi s-o ducă spre necunoscut. „În Ţara celor Urîţi, unde se adună toate necazurile de pe lumea asta... Ba nu ! îşi luă ea seama. În Ţara unde toate necazurile pier la un singur semn“. Şi ceea ce mai supravieţuia în ea din sora Thérèse a Schimbării la Faţă ştia cum se cheamă locul cu pricina.

Cînd te uiţi la copii cum se joacă, timpul parcă îşi opreşte cursul şi te apucă aceeaşi toropeală ca atunci cînd contempli jăraticul din sobă sau oceanul. Se lăsa şi ea, încîntată, în voia acestei amorţeli. Două fetiţe mai răsărite o făceau pe „mama“ cu un băieţel mai mic, ţinîndu-l mereu din scurt cu străşnicie. Era evident că fiecare o maimuţărea pe propria ei mamă, răzbunîndu-se astfel de muştruluiala la care trebuie să fi fost supusă pe vremea cînd era de-o şchioapă. Numai prichindelul nu imita pe nimeni ; trăia pur şi simplu clipa prezentă micul animal, care abia gîndea şi se dăruia cu totul fiecărui gest fugar devenit, rînd pe rînd, universul lui. Isabelle crezu că le observă pe fetiţe cum, în toiul comediei maternităţii, admirau pe furiş minuscula forţă a naturii şi, cu toate că se prefăceau că-i administrează cîte o bătaie, păreau să-i recunoască, în fond, superioritatea. El însă nu participa la jocul lor decît ca să-l poată gusta şi mai bine pe al său ; aşa că, atunci cînd au vrut să-l împiedice să bea apă de la fîntînă, sub pretextul că era prea încălzit, el se revoltă :

— Dar mi-e sete !

— Păi tocmai cînd ţi-e sete nu trebuie să bei.

[1] Cunoscut roman de Alain-Fournier.

Întoarse către ele fața, care era însăși fața libertății, deși semăna teribil cu a furiei, și strigă :

— Ia dați-mi pace, fetelor !

În strigătul lui se și făcea simțit tonul Bărbatului, stăpînul creațiunii, pe care Isabelle îl pricepu cu atît mai bine, cu cît, între cele două tabere în miniatură care se înfruntau sub ochii ei, inima îi dăduse ghes încă de la început să aleagă.

Toți ciuliră urechile cînd o mașină-sport demară bubuitor dincolo de gardul viu care înconjura scuarul. Băieții se cățărară pe gardul cu zăbrele.

— Ia uitați-vă ce mai M.G., băieți !

— Ei aș ! E un TRIUMPH !

— Habar n-aveți ! Numai o italienească bubuie așa !

De ocupanții mașinii nici nu le păsa.

— Au să-și rupă gîtul ăia doi ! fu de părere, în schimb, o cumătră, cu dezgustătoare satisfacție, și-n gura ei răutăcioasă profeția suna mai curînd a urare.

Isabelle, în picioare, nu-și putea lua ochii de la „ăia doi" : un bărbat foarte tînăr, cu prietena lui, căreia vîntul îi răvășea părul și-i făcea să fîlfîie, ca două steaguri, capetele eșarfei. Le urmări siluetele, drăgăstos înfrățite, pînă ce pieriră într-o trepidație și un vacarm care păreau însăși imaginea tinereții. „Și chiar dacă i-ar pîndi moartea la cea dintîi răspîntie, își zise dînsa, oare clipa pe care au trăit-o nu face mai mult decît o întreagă existență cenușie ? Ce n-aș da și eu să mă consum așa, deodată, cu o flacără vie și pură ! Ah, de ce ni-e dat să hotărască altcineva în locul nostru ?"

Ieși din grădină. Mica ei lume, orașul, Creațiunea întreagă îi păreau un imens talmeș-balmeș. „Cei mai mulți se consolează de eșecurile și necazurile lor, zicîndu-și că nici ceilalți n-au parte de ceva mai bun ; dar tocmai asta ar trebui să-i aducă la disperare !"

Ceasul de la mînă arăta aproape douăsprezece ; exact aceeași poziție o vor avea cele două ace oarbe la noapte, cînd somnul binefăcător o va reda, în fine, neantului ; între timp, va trebui să trăiască douăsprezece ore cu ea însăși ; căci, cu toată muzica lui Mozart sau programele de televiziune, avea parte de același tête-à-tête, de același gol, de aceeași sală obscură care înseamnă a fi singur cu tine însuți. Trăznetul care se abătuse asupra ei, într-o după-amiază, țintuind-o locului pe coridorul mănăstirii

o lovi din nou. Timpul ! Avea senzaţia că-l vede ca pe o ființă vie şi, dintr-o singură privire, îmbrăţişă existenţa care o aştepta. Viaţa întreagă nu-i făcută decît din ani, care la rîndul lor nu se compun decît din zile — şi iată cum arăta o zi ! O prăpastie de singurătate i se deschidea în faţă ; o cuprinse ameţeala atît de tare, încît trebui să se sprijine de un felinar, ca un om beat. Porni apoi mai departe, de data asta, însă, atît de repede, încît aproape că alerga. De cine oare o fi fugind ?

La poarta cealaltă a scuarului se afla cabina de sticlă a unui telefon public ; se repezi înăuntru şi, fără a mai sta pe gînduri, formă numărul Mariannei. Clopoţelul sună îndelung şi numai pentru simplul fapt că nu mai putea răbda, era sigură — la fel de sigură cum sînt copiii — că are să-i răspundă, totuşi, cineva pînă la sfîrşit.

Într-adevăr, o mînă ridică receptorul şi auzi, la celălalt capăt al oraşului, un glas somnoros.

— Marianne... Dormeai ?

— Nu... Ba da... Isa, tu eşti, draga mea ? Apoi, brusc trează : S-a întîmplat ceva ?

— Nu, nu. (Asta însă numai pentru că-i răspunsese un glas la capătul firului.) Dar tare aş vrea să te văd chiar azi.

— După aproape şase luni ? întrebă prietena, cu reproş în glas.

— Tocmai de aceea.

— Dar azi, noi...

— Să *vă* văd, rectifică Isabelle. Ce-ar fi să veniţi la mine, să cinăm tustrei ?

— Dar ne înţelesesem să cinăm cu Bertrand Fery.

— Cu jucătorul de tenis ?

— Vai, scumpo, nu „jucătorul“, ci campionul ! Şi cu Vera Walter, de la revistă. Mai bine vino tu la noi !

— Ba nu, se încăpăţînă Isabelle, veniţi voi la mine. Cu toţii.

— Tuspatru ? Bine, dar...

— E loc destul, n-ai grijă !

— Stai, stai, nu te supăra. Mă gîndeam că te deranjăm ; tocmai duminica...

(„Duminica... dacă ar şti ea ce înseamnă *pentru noi ceilalţi,* duminica...“)

— Atunci, ne-am înţeles? Toată lumea la mine la opt şi jumătate. Da? Am să vă fac o paella [1].

— Vai, Francis se topeşte după ea! („Şi ce-mi pasă mie! Oricum, tot o făceam", ripostă în gînd Isabelle.) Bine, draga mea, atunci pe diseară. Şi ce ţi-am putea aduce ca să-ţi facem plăcere?

— Plăcuta voastră prezenţă, atît!

Abia după ce puse la loc receptorul îşi dădu seama Marianne că glasul prietenei cam tremura cînd îi servise butada.

Deşi toate uşile erau închise şi ferestrele deschise, mirosul paellei se strecura insidios pretutindeni, punînd stăpînire pe micul apartament. Isabelle simţi mai întîi o uşoară greaţă, pe urmă însă, pe măsură ce ziua trecea, aroma îi făcu poftă; şi apoi era, oricum, o prezenţă difuză, dar prietenoasă care-i crea senzaţia unei tovărăşii.

De pe la opt — cu bucatele la cald şi sticlele la rece — nu mai avu nimic de făcut şi Timpul îşi reluă periculoasa dominaţie. Nu atît întîlnirea cu campionul acela de tenis şi cu Vera cutare, cît ideea că-i va revedea pe Marianne şi pe Francis împreună o intimida. Dacă prietena ei observă jena lui Francis? Şi dacă el n-are să se arate deloc jenat, va reuşi ea să-şi ascundă dispreţul? Oricum, indiferent cum s-ar fi purtat Francis, Marianne risca să sufere, iar Isabelle suferea de pe acum. Dădu pe gît două păhărele pline cu whisky, deşi băutura asta îi repugna; era însă cel mai bun remediu împotriva timidităţii care şi începuse s-o cuprindă. Ori de cîte ori un automobil se oprea în faţa casei, arunca pe fereastră o privire pe care ar fi voit-o indiferentă.

Nu mult după ora stabilită, auzi două maşini trăgînd la trotuar şi ghici, chiar înainte de-a ajunge la fereastră, că erau oaspeţii aşteptaţi. Îi recunoscu de sus pe Marianne şi pe Francis. Oare cei doi adolescenţi din maşina roşie de azi dimineaţă vor ajunge şi ei la fel ca perechea de jos care, prin cam prea multele atenţii reciproce, trăda o cam prea mare obişnuinţă reciprocă? Dar oare nu asta era pentru oameni fericirea? O fericire cam prea netezită de uzură. Din maşina cealaltă îşi făcură apariţia mai întîi trupul imens al tenismanului, dezdoindu-se parcă

[1] Mîncare franţuzească.

anevoie, şi, pe portiera cealaltă, o creatură minusculă. Patru portiere pocniră în serie, ca-n filmele poliţiste. Marianne ridică ochii şi, zărind-o pe Isabelle, îi adresă surîsul cel mai luminos cu putinţă. Francis îi făcu un gest scurt de salut.

În timp ce urcau scara, Isabelle îşi mai examină odată apartamentul cu un ochi pe care-l vroia critic şi-î găsi drăguţ. Aşa că nu-i fu greu să reacţioneze în chipul cel mai firesc la exclamaţii şi complimente. Francis o sărută pe obraji cu un respect care o amuză ; Marianne (de bine ce-i părea că-i simte iar parfumul, aproape că-i dădură lacrimile) o trase de-o parte :

— Părul ţi s-a făcut şi mai frumos, îi şopti dînsa, arăţi splendid. Hei, reluă ea tare, daţi-mi voie să fac prezentările. Bertrand Ferry...

— Dar mai e nevoie să-l prezinţi pe Bertrand Ferry ?! strigară în cor ceilalţi doi ca nişte şcolari din clasele primare.

— Scuză-i, draga mea, dar aşa s-au obişnuit să glumească de cînd a cîştigat Bertrand campionatul... Ce campionat ai cîştigat ?

— Dar al Franţei ! explodară din nou şcolarii.

Tînărul cel zdravăn nu ştia ce atitudine să ia ; oferi Isabellei o strîngere de mînă primejdios de viguroasă, după care se pierdu în mulţumiri pentru „ospitalitatea neaşteptată cu care avusese gentileţea să..."

— Etcetera, etcetera, i-o tăie însă Marianne. Vezi, Isa, că e nu numai bine făcut ca un zeu, dar şi atît de binecrescut...

„Se poartă cu el ca un cornac cu elefantul lui, constată aceasta. Probabil că e cam prostuţ. Dar ce fizic, Dumnezeule ! Pe lîngă el, biata Vera Walter pare un pui de şobolan".

Pe un trup de şcolăriţă, noua cunoştinţă avea o mutră de asistentă la filosofie : negricioasă, cu trăsături ce o făceau să semene vag cu o indiană, buze fremătînde şi, îndărătul ochelarilor enormi, o privire de copil dus pentru prima oară la teatru. „Ăştia doi nu-şi pierd timpul degeaba împreună, îşi spuse Isabelle. S-a însoţit muntele cu torentul. Fiecare dă celuilalt ce-i lipseşte. Dar la urma urmei, dacă tot ieşeau în seara asta tuspatru... Aşa-s oamenii, nu le tihneşte seara dacă nu s-au asigurat pentru la noapte. Eu sînt *desperecheată,* întotdeauna !" Şi, sim-

ţindu-se cu desăvîrşire cinică, le oferi cîte un păhărel de whisky, care pe ea o făcea aproape să uite prezenţa lui Francis, sau mai bine zis amara lor aventură.

Paella li se păru fără cusur, prilej de a se întrece în superlative, la care îi tăie pe toţi Vera, decretînd-o „nemuritoare“ şi chiar „shakespeariană“. Ca s-o mănînce, trebuiră s-o apuce de-a dreptul cu degetele ; or, nimic nu e mai potrivit pentru a crea o atmosferă intimă şi degajată, căci ai impresia că-ţi regăseşti copilăria şi, în plus, libertatea.

De băut băură numai şampanie ; Isabelle tocmai scotea a cincea sticlă din carcera de gheaţă. Sfîrşiseră de elogiat sau de făcut praf şi pulbere principalele spectacole din Paris şi ultimele premii literare, mai ales pe acelea pe care încă nu le văzuseră şi nu le citiseră ; nu lipsea decît vorba mai provocatoare care să declanşeze o discuţie prelungită pînă-n zori — şi Bertrand fu nevinovatul care o lăsă să-i scape citînd-o pe Simone de Beauvoir, din care nu citise niciodată un rînd şi pe care-o socotea probabil nepoată a contesei de Ségur. Francis — mirosul tutunului său blond umplea încăperea — se legă, spiritual şi superior, de *bas-bleus* *, Isabelle, în luptă cu beţia de odinioară pe care o redeştepta acest miros, respinse cu promptitudine mingea şi tonul discuţiei urcă la fel ca spuma în cupa cu şampanie : cam prea repede, dar şi uşor.

— Beauvoir, adică inamicul public numărul 1. Să-şi permită ea să atace lumea bărbaţilor !...

— Lumea bărbaţilor ?!

— Dispută veche de cînd lumea, Marianne ! Lumea asta făcută de bărbaţi aşa cum le-a convenit lor. În care noi nu sîntem decît nişte instrumente, din păcate destul de necesare, şi-n care numai dînşii au cuvîntul.

— Oricît, se hazardă Bertrand, dar şi voi votaţi.

Şobolănaşul negru îi luă Isabellei cuvîntul din gură :

— Sigur ! Şi sînt şi femei-avocaţi, şi femei-medici — şi chiar femei şefi de personal !

Şi adresă gazdei un surîs adorabil. Nici ea nu se farda. „Cu ochelarii ăştia imenşi, are şi ea o faţă de bărbat ; probabil însă cu atît mai atrăgătoare pentru ei, fiindcă e imperceptibil feminină. Ce-o fi găsind Bertrand la ea

* Aici în sens de pedante.

în ceasurile cînd nu mai ai ce face cu inteligența ? O bucățică de om pe care-o copleșește cu totul, pe care o înfășoară și-o rostogolește în brațele lui, un mic animal impur și docil". Aproape că regreta trupul ei de statuie, căci, ori de cîte ori o cuprindea disperarea, era gata să urască tocmai ceea ce le făcea pe celelalte s-o pizmuiască.

— Ai dreptate, Isabelle, continuă Vera. Pentru ei, noi nu contăm nici măcar ca perechea potrivită, nu contăm decît ca simple instrumente. Numai că, vezi tu, asta-i ceea ce ne place, sfîrși ea zîmbindu-i de data aceasta lui Bertrand.

„Își plătește cu anticipație noaptea", o stigmatiză în sinea ei Isabelle, care se decise să n-o cruțe. Nu putea conta nici pe Marianne, care și în calculele, și în felul ei de a gîndi, se lăsa modelată instinctiv de această lume a bărbaților. Rămăsese singură pe baricada ei ? Ce-are a face !

— Ei bine, mie nu-mi place deloc să fiu un instrument.

— Vera se simte bine în sclavie, interveni Marianne. Dar, la urma urmei, copiii nu trăiesc în lumea celor mari ? Și nu sînt, în general, fericiți ? Tu, Isabelle, te simți sau nu la largul tău în această „lume a bărbaților" ? Iată întrebarea.

— Din ce în ce mai puțin, replică ea cu voce înfundată.

Dar pentru că simțea că toți se gîndeau la același lucru în clipa asta și pentru că băuse cam prea mult (și încă — lucru destul de curios — pentru că voia neapărat să-l înfunde pe Francis) adăugă :

— Din ce în ce mai puțin la largul meu — dar nu numai pentru că sînt urîtă.

— Isa !

Văzu lacrimi strălucind în ochii Mariannei. Bertrand se ridică, imens, și, apropiindu-se de fereastră, rosti peste umăr :

— Nu știu dacă ești... urîtă, Isabelle, dar pot să-ți spun un lucru : niciodată n-am văzut o femeie atît de bine făcută ca tine.

Toată lumea răsuflă ușurată. Isabelle, în ceea ce-o privește, i s-ar fi dăruit pe loc — lui, acestui imbecil ! Tristă ilustrare a convingerilor ei cu privire la puterile bărbaților.

— Ești un înger, Bertrand ! Iar eu le încurc pe toate, din cauza șampaniei. Dar... (o clipă, ezită să reia o discuție

care n-o ușura decît rănind-o.) Dar... nu, zău, lumea asta e atît de mult a bărbaților, încît totdeauna cuvîntul „mascul" e măgulitor și „femelă" degradant.

— Ei și ce ? replică Francis cu brutalitate, căci începea să simtă în Isabelle un dușman. Femeia este femela Bărbatului ; asta-i o lege universală.

— În lumea animală, da. Ori poate gîndești că nici femeile n-au suflet ?

— Dar oare eu am ? murmură el fără să zîmbească.

— Pentru voi, sufletul nostru nu-i decît o primă incomodă plătită pentru trup.

Vera își aprinse o țigară ; toate gesturile îi erau precise și în același timp pline de neliniște : tot ce făcea părea că trădează graba de a trăi.

— Că lumea asta o fi a Bărbaților, reluă Bertrand, iată ceva ce nu mi-a trecut niciodată prin minte...

— Ce mărturisire ! Și ce mai dovadă !

— Și totuși, stărui dînsul, femeile au jucat în ea un rol al naibii de important.

„Te pomenești că ne-o dă ca exemplu pe Du Barry", se amuză Isabelle în sinea ei.

Dar el o cită ca exemplu pe Pompadour.

— Al naibii de important, dar totdeauna prin intermediul unui bărbat. Chiar și Ioana d'Arc, la urma urmei.

— Probabil pentru că e în firea lucrurilor să fie așa.

— Mulțumesc, Francis !

— Bine, dar...

— Îți mulțumesc pentru această demonstrație ! Ceea ce numești tu „firea lucrurilor" e firea pe care voi o impuneți lucrurilor, iar noi o acceptăm din mamă-n fiică. Și chiar ne mîndrim cu asta : faimoasa mîndrie a doamnei de Pompadour !

— Și de ce nu, în definitiv ?

— Stupid de mîndre ! La fel ca atunci cînd vedem creaturi superbe pe coperta revistelor în care nu e vorba decît de războaiele voastre și de politica voastră. „Fii frumoasă și ține-ți gura !" Și noi răbdăm toată prostia și toate scandalurile lor.

— Dar tot voi vă alegeți ambasadoarele !

— Ai dreptate, Francis, fiecare cu reprezentanții pe care-i merită.

— Mama mea, care e o adevărată sfîntă, spune totdeauna...

Dar n-aveau să afle niciodată ce zicea mama lui Bertrand, pentru că Isabelle îl fulgeră :

— Totdeauna mamele voastre sînt nişte sfinte, în timp ce femeile celelalte nu-s decît pradă uşoară, cocote sau proxenete. Cîtă vreme vă leagănă mămica pe genunchii ei, lumea e un basm cu zîne ; v-a scăpat din poale, gata — devine harem şi casă de toleranţă. Asta nu vă surprinde ?

— Ce viziune ! replică scurt Francis. Dacă ar fi exactă, de mult s-ar fi stins speţa umană !

— Nu-i deloc exclus ca romanul de dragoste al bărbatului cu femeia să fi fost chiar de la început un şir de inconştiente represalii.

— Cum ? sări Bertrand. Eşti cumva pentru războiul dintre sexe ?

— Aşa zic învingătorii cînd se răscoală învinşii... Dar tu, Vera, de ce nu zici nimic ? Ştii prea bine că am dreptate !

Vera slobozi fumul albăstrui pe nările arcuite, care fremătau cînd respira. „Ea e o mică şi straşnică maşină de trăit, pe cînd eu sînt un monstru, medită Isabelle. Eu, care n-am deloc voinţa de a trăi. Îi ajunge că-i dorită — şi oricînd se găseşte un bărbat care să dorească indiferent pe cine. Oare de ce nu mi-o fi ajungînd şi mie ?" Îi trecu din nou prin minte că nu dădea vina pe lume decît din orgoliu : „Astea-s teorii de femeie urîtă, se admonestă ea, teorii de femeie urîtă !"

— Nu zic nimic pentru că eu mă simt la largul meu, Isabelle. Nu vreau să spun că n-ai dreptate. Nu. Dimpotrivă, cred că ai dreptate, dar, vezi tu... crezi că important e să ai dreptate sau să fii fericit ?

— Pentru bărbaţi, important e să aibă dreptate, pentru femei e să fie fericite — iată toată deosebirea.

— În fond, interveni Marianne pe un ton placid, tu eşti supărată mai mult pe noi decît pe bărbaţi.

Isabelle se întoarse brusc, dar părea că se uită la Marianne şi la prietenii ei fără să-i vadă. Începu apoi să măsoare încăperea dintr-un colţ într-altul cu paşi mari, cu paşi prea mari, cu paşi de prizonier. Şi în acelaşi timp vorbea. Tare. Foarte tare, ca la tribunal. Dar în faţa cărui tribunal pleda ?

— Noi sîntem ca şi pămîntul, zicea Isabelle, cu care avem un tainic şi adînc legămînt, la bine şi la rău. Băr-

bații sînt doar logodiți cu el ; noi, însă, noi sîntem chiar pămîntul. Răbdarea, forța, tainele lui sînt și ale noastre. Și ca și el purtăm în noi, tăcute, viața. Ei nu știu decît să distrugă spre a inventa, să inventeze spre a distruge. Iubesc progresul, care însă, dintotdeauna, îi păcălește. Și ori de cîte ori catastrofele lor ne reduc la esență, reîncepe stăpînirea efemeră a femeilor. Ori de cîte ori e vorba de a supraviețui. Noi ar trebui să nu avem de ce ne teme, să ne lăsăm în voia soartei ; dar ei au creat o lume în care totul le înspăimîntă pe femei. Și atunci, ele se lasă protejate, devin din ce în ce mai slabe, devin însăși imaginea slăbiciunii. Dar realitatea conturează un alt adevăr, izbucni dînsa (și furia o făcea aproape frumoasă) ; bărbatul — nimeni altul decît el — este însăși imaginea slăbiciunii. Bărbatul contrariat, dezamăgit, umilit. Și ele o știu prea bine ; și-l mîngîie, și-l alină ca pe un copil, pentru ca, în clipa următoare, el să redevină pentru ele zeul, siguranța, viitorul lor. E un joc de-a Doamna și Cavalerul. Și cît e de galant și delicat acest Cavaler ! Dar bruta care inspiră încredere nu e niciodată departe. Dacă bărbații n-ar avea păr pe trup, fața lumii ar fi alta...

— Isabelle !

— Mirosul lor de tutun, de soldat, de vînător, jocurile ca și războaiele lor, înfrățirea lor prin sport ca și prin profesiune — orice ar face și ar scorni n-are altă menire decît să ne păcălească, să trădeze tot ce reprezentăm noi. Cum de-am fost în stare să ajungem spectatoarele lor îngăduitoare ?... Ei clădesc orașe unde nu poți trăi ; noi știm prea bine cum s-ar cuveni să fie o casă, un oraș, — dar cîte femei sînt arhitecți ? Bărbații au hotărît o dată pentru totdeauna că...

Se opri brusc. Ceilalți o văzură făcînd ochii mari (ce-o fi văzut în camera cealaltă ?), apoi scuturînd capul, Isabelle murmură, dar atît de încet, încît numai Marianne putu s-o audă :

— Toate astea n-au nici un rost.

— Ce n-are rost, draga mea ?

Isabelle întinse degetul spre camera alăturată : pe ecranul televizorului, imaginile se succedau în tăcere. De multe ori, ea întrerupea sonorul, ca să rămînă numai în compania neapăsătoare a siluetelor alb-negre, ceea ce făcuse și-n seara asta, uitînd aparatul deschis. Tocmai

acum, chipul unui bărbat ocupa tot ecranul : convulsionat şi vehement, cu tîmplele congestionate şi ochii ieşiţi din orbite, se trudea să convingă nişte fantome. Patetic şi ridicol, dar mai ales atît de singur, singur... „Toţi sîntem la fel, gîndea Isabelle. Nimeni nu ascultă pe nimeni şi fiecare nu-i decît un spectacol pentru ceilalţi". O clipă se întrebă dacă n-are să izbucnească în rîs sau în plîns ; oricum, fiind şi sub influenţa alcoolului, nu mai era în stare să aleagă. Urmarea fu o criză de rîs nestăpînit, care-i molipsi şi pe invitaţi, şi avu darul să-i destindă, căci discursul amfitrioanei şi mai ales tonul ei profetic îi cam pusese în încurcătură. Numai Marianne, care n-o slăbea din ochi, o apucă de mînă şi-o sili să se aşeze lîngă ea. Ceilalţi se adunaseră în faţa ecranului ca să-l „sonorizeze" pe mutul actor cu cele mai extravagante adaosuri verbale şi se prăpădeau de rîs.

— Bea-o, draga mea.

— Ce-i asta ? Cafea ? Dar de ce, Marianne ?

— Bea-o repede !

Uneori e mai bine să fii consolat decît înţeles ; Isabelle se lipi strîns de singura ei prietenă, închise ochii şi se abandonă. „Imaginea însăşi a slăbiciunii..."

După ce-au rîs pe săturate, Francis întoarse un buton, şi faţa necunoscută se zbîrci furioasă, ca o băşică ce se dezumflă, se făcu nor, pată, apoi punct luminos care se refugia în adîncul spaţiului, în adîncul tăcerii.

Şi atunci, din copacul de lîngă geam, din copacul care dormea în picioare, o pasăre îşi slobozi cîntul, atît de pur, că orice voce, orice vorbă omenească ar fi părut trivială, aproape jignitoare.

— Ia ascultaţi, zise Vera.

Şi rămase nemişcată, cu gura întredeschisă ; privirea fixă îndărătul ochelarilor, părea îngheţată. Un aer de tristeţe îi umbrea faţa.

— Auziţi ? murmură iar. O auziţi cum nu dă dreptate nici unuia din noi ?

Bertrand căscă ochii mirat ; Isabelle însă avu intuiţia amară a acestui adevăr inexplicabil. Ca şi faţa fără grai dinainte, pasărea nevăzută anihila orice încercare de explicaţie ; una te făcea să rîzi, cealaltă te făcea să plîngi — şi amîndouă te aduceau la deznădejde. Ascultară pasărea. Ca o adunare de statui, în timp ce, afară, cîn-

tăreaţa minusculă umplea noaptea de farmec, oprea în loc timpul...

Soneria telefonului îi smulse din visare. Francis şi Vera se uitară la ceas : era unsprezece şi jumătate.

— O fi redacţia ta ? sugeră Marianne. Le-ai dat numărul, Vera ?

— Dar nici nu-l ştiam.

Isabelle ridică receptorul şi, aproape imediat, încruntă sprîncenele.

— Domnişoara Devrain ?

— Da.

— Aici Annie.

— Poftim ?

— Annie, repetă vocea, o voce pe care însă Isabelle nu izbutea s-o recunoască. V-am sunat pentru că eu am să mă omor.

Ceilalţi văzură cu stupoare cum totul la Isabelle — faţa, privirea şi chiar statura — se schimba sub ochii lor.

— Annie, fetiţa mea, zise ea cu un ton ciudat de calm, îmi pare bine că te aud şi-ţi mulţumesc că m-ai chemat. Ce s-a întîmplat ?

„De ce-i tremură mîna cealaltă ?" se întrebă Marianne. Se ridică dintr-un salt şi se lipi de Isabelle ca pentru a o sprijini. Cu privirea, aceasta o îndemnă să ia receptorul ; Marianne auzi şi ea vocea gîfîitoare.

— Am să am copil, domnişoară. I-am spus şi lui Marcel. Nici nu vrea să audă. Şi nici de mine nu mai vrea să ştie. Şi aşa că am să mă omor.

Marianne era gata să spună ceva, dar Isabelle o opri cu un gest.

— Dar ce se întîmplă ? murmură Francis.

— Annie, vorbi din nou Isabelle pe acelaşi ton, unde eşti acum ?

— Într-o cabină, pe stradă.

— Bun. Uite ce faci. Te duci cuminte acasă şi mă aştepţi acolo. Ai înţeles ? Tu stai pe strada... Picart, nu-i aşa ?

(Din ce străfunduri de memorie ţîşnise acest nume ?)

— Oh ! Mai ţineţi minte, domnişoară... Da, la 112, ultimul etaj, în stînga.

— Întoarce-te, Annie, şi urcă încet, că vin imediat !

Marianne se prăbuşi pe un scaun.

— Dar ce-i cu voi, ce s-a întîmplat ? repetă Francis.

— O fată de la firma noastră... vrea să se sinucidă. Pot să iau maşina ta, Marianne ?

— Merg cu tine.

— Şi eu.

— Ba nu, Francis, îl respinse prietena lui, prezenţa unui bărbat ar fi ultimul lucru de care ar avea nevoie mititica în seara asta.

— Aşteptaţi-ne, îi rugă Isabelle. Vera, dacă eşti atît de drăguţă să pregăteşti patul în camera de alături... Găseşti aşternuturi în şifonier. Îţi mulţumesc.

— Crezi că ai s-o poţi aduce aici ? se îndoi Bertrand.

Isabelle nu răspunse ; dar din prag întoarse capul.

— Ţineţi-ne pumnii, murmură ea. Şi glasul implora.

Maşina străbate repede, prea repede, un oraş încă supraîncălzit. Huruitul motorului obosit, scrîşnetul cauciucurilor, vîntul care le zburleşte părul — totul pare gata să transforme această goană într-o aventură, într-un film de senzaţii tari. Greşeală în care Isabelle se fereşte să cadă, evocîndu-şi mereu faţa micuţei Annie, sau mai curînd cea, cu totul necunoscută, care ar corespunde vocii de la telefon, chiar în clipa asta („Urcă scara, sau se învîrteşte prin cameră, sau...“). Mărinimoasă, Marianne o lasă pe ea la volan şi orice ameţeală îi piere dintr-o dată. Haimanalele duminicale se mai tîrăsc pe străzi ; odată cu venirea primăverii, oraşul, ca şi copiii, nu mai vrea să se culce.

Cu ajutorul lanternei, Marianne .descifrează planul Parisului.

— Picart... Picart... A, uite-o. Fă prima la dreapta, e mai scurt aşa.

Nu-i totuşi mai scurt, pentru că strada e cu sens unic ; toate semafoarele trec pe roşu la apropierea lor şi zăbovesc aşa mai mult ca oricînd. „Urcă scara, se învîrteşte prin cameră...“ Isabelle nu îndrăzneşte să se uite la ceas, dar inima măsoară timpul. O pereche ce şi-a găsit să se îmbrăţişeze tocmai în mijlocul caldarîmului pare a-i întîrzia la nesfîrşit. Îndrăgostiţi ! Ce dramă nu degenerează în melodramă numai din pricina unor mărunţişuri ? Cu siguranţă că luna trecută Marcel şi cu Annie

se sărutau cu aceeaşi patimă. Destinul e complet lipsit de gust !

— Acum, Isa, a doua la stînga...

— 108... 110... 112. Fuga !

Un cartier sărac : mai ai loc unde să-ţi parchezi maşina.

— În orice caz, nu văd nici pompieri, nici poliţie, şopteşte Marianne.

— Asta zic şi eu.

Aleargă amîndouă în acelaşi ritm, ca altădată, la Orléans. Scara, prost luminată, miroase acru a bucătărie, a veselă, a copii nespălaţi. De la un etaj la altul, radioul le însoţeşte cu reclame de detergenţi, uşile îşi etalează panoplia de zăvoare, sonerii, ştergătoare. Iată-le şi la al şaptelea ! Nici inima, nici respiraţia nu le avertizaseră. Isabelle închide ochii şi îşi acordă o clipă de răgaz ; mintea nu mai e în stare să-i ofere decît o rugăciune. Loveşte de trei ori în uşa din stînga şi, fiindcă nimeni nu se grăbeşte să deschidă, începe să strige :

— Annie ! Annie ! Sînt eu, domnişoara Devrain. Deschide, te rog, Annie !... Annie !...

În sfîrşit, uşa se întredeschide, o formă se strecoară pe jumătate afară şi-i cade în braţe. Annie arzînd. Ba nu ! De gheaţă. Fruntea îi arde, mîinile îi sînt reci. Pare gata să leşine.

— Domnişoară... Vai, domnişoară... aţi venit.

O simte, deodată, foarte grea în braţe.

— Ajută-mă, Marianne...

O întind amîndouă pe pat ; cămăruţa şi decorul ei ieftin par să privească cu stupefacţie la vizitatoare.

— Trebuie să fie apă pe undeva...

Da, pe palier, în duhoarea toaletelor înfundate de un deceniu, la peretele plin de mîzgîleli obscene.

O stropesc pe frunte. Statuie de marmură a unei fetiţe ofilite. Numai pleoapele-s roşii — urme ale unei duminici de lacrimi.

Ca toţi cei ce fug de viaţă, primul gest al micuţei Annie cînd se reîntoarce la ea este să protesteze : răsuceşte violent capul de la stînga la dreapta şi de la dreapta la stînga, precum calul cînd i se pune zăbala.

— Annie, sînt eu, domnişoara Devrain...

Isabelle repetă cu răbdare acest semnal, ca de la un pilot rătăcit la altul. Cealaltă deschide, în sfîrşit, ochii,

vrea să strige „Nu !“, dar, la fel ca fața de pe ecranul televizorului, nu face decît o strîmbătură. „Nu !“ O strîmbătură urmată de un val de lacrimi.

— Annie... Ai înghițit ceva ? Răspunde ! Te rog... Hai, repetă ea aproape cu asprime, trebuie să-mi răspunzi, auzi tu ? Ai înghițit ceva ? Pilule ?

— Nu... domnișoară... nimic...

Din adîncul ceţurilor care o învăluie, ea se întreabă de ce-or fi oftînd așa domnișoara Devrain și cu necunoscuta de lîngă ea ; și parcă totuși i-ar zîmbi.

Annie își revine. Și se redescoperă părăsită, cu un trup devenit dușman, cu un pîntece care nu mai e al ei. Își plimbă încet, în jurul camerei, ochii împăienjeniți de lacrimi ; nu mai recunoaște acest interior, mica ei fericire încropită cu atîta răbdare. Trăiește din nou, dar ceva s-a frînt definitiv într-însa. Ah ! De ce n-a avut curajul să părăsească totul așa cum a fost părăsită ? Strînge mîna Isabellei cu toată puterea — dar strîngerea abia se simte.

— Annie, și cum ți-a venit... ideea asta ?

— La fereastră. Pîndeam. Ziceam să aștept pînă la miezul nopții. Timpul trecea. Eram sigură că n-o să veniți.

— Annie !

— Pînă la miezul nopții. La miezul nopții m-aș fi aruncat pe fereastră.

Sinucidere de Cenușăreasă. Isabelle schimbă o privire cu Marianne ; în timp ce urcau scara, una din ele se uitase la ceas și murmurase : „Douăsprezece și zece...“ Dacă deșteptătorul rudimentar, care de cînd au venit, le acompaniază cu țăcănitul lui vorbele, și mai ales tăcerile ar fi mers bine, în pragul imobilului cu nr. 112 le-ar fi așteptat pompierii, poliția, Moartea. Annie nu va ști niciodată că-și datorează viața unei biete vechituri. Nu, orice s-ar spune, Destinul e complet lipsit de gust !

Cele trei femei coboară scara fără să scoată un cuvînt. Annie smiorcăie încetișor ori de cîte ori murmură : „Era mai bine dacă...“, Isabelle o privește mustrătoare. Trudindu-se să se stăpînească, ea nu mai vrea să fie îngăduitoare. Marianne nu se poate împiedica să-și amintească cealaltă noapte cînd, forțînd ușa cu umărul, sufocîndu-se, bîjbîind pe jumătate asfixiată, descoperise pe pat trupul statuar al Isabellei. „Imposibil să nu se gîn-

dească și ea la asta !“ Și Isabelle se gîndește într-adevăr, și nici una nu îndrăznește să se uite la cealaltă.

Coborînd din mașină, ele zăriră, decupîndu-se pe fondul luminos al ferestrelor, trei siluete aplecate spre noapte și auziră de jos mormăitul bucuros al lui Bertrand.

Erau așteptate cu ușile deschise.

— N-am băut o picătură, n-am schimbat o vorbă în lipsa voastră, spuse Vera încet, am ascultat muzică de Bach.

„Pentru cei ce nu se roagă niciodată, este un fel de a se ruga“, gîndi nu fără duioșie Isabelle, care de cîteva clipe simțea că iubește întreaga lume.

Toți se agitau în jurul micuței Annie, care se uita ca un cîine pierdut de la unul la altul, plini de bunăvoința celor ce săvîrșesc, în comun și fără cheltuieli o faptă bună — un sentiment lipsit de rădăcini. După ce o culcară pe noua venită, și după ce aceasta luă de-a binelea un somnifer, se despărțiră, făgăduindu-și că se vor revedea curînd. Promisiunea însă n-avea sens decît pentru Marianne și Isabelle. Noaptea de mai se lega de amintirea unei anumite nopți de octombrie, pe care nici una n-avea s-o poată uita vreodată ; le-a fost de ajuns o privire ca să se liniștească în privința asta. În prag, cineva mulțumi pentru paella, ceea ce sună însă de-a dreptul nepotrivit : noaptea își schimbase înțelesul.

Isabelle intră în vîrful picioarelor să o vadă pe Annie. Dormea ca un copil abătut, cu lacrimi în colțul ochilor și agitată cîteodată de suspine deznădăjduite.

Întoarsă în camera ei, descoperi pe noptieră un cartonaș alb : era cartea de vizită a lui Bertrand Ferry, pe care numărul de telefon fusese subliniat cu două linii.

Roși puternic. Așezată la căpătîiul patului, invitația dobîndea o semnificație evidentă — tocmai ceea ce urmărise și Bertrand.

„Asta-i din pricina teoriilor mele, își zise Isabelle. Vrea să mă înfrîngă prin mijloacele obișnuite ale bărbaților. Cu răul sau cu binele, ei sînt totdeauna siguri că-și vor atinge scopul — scop, la singular, fiindcă nu urmăresc niciodată decît unul singur ! Nu-i unul care să nu se creadă în stare să readucă pe calea cea bună chiar și o

perversă, ori să domesticească o «feministă», cum li se spune, prosteşte. E vechea sfidare în numele onoarei Speţei, a speţei masculine, desigur ! În numele «ordinii», cum ar zice preşedintele... Dar bietul Bertrand nu face decît să confirme teoria mea ; Francis n-ar fi comis o astfel de greşeală. Sau poate că s-a săturat de şobolănaşul lui şi-şi caută altă intelectuală, mai pe gust."

Se gîndea totuşi cam prea insistent la aspectul fizic al „bietului Bertrand"

„Destul, Isabelle !"

Totuşi, dacă ar mai fi aruncat o privire în oglindă, ar fi constatat că faţa ei continua să păstreze un anume zîmbet.

Imaginea cartonaşului alb o obsedă şi în timp ce se dezbrăca. Îşi savura victoria asupra Verei, care se dovedise atît de laşă în timpul discuţiei lor. Şi apoi gestul lui Bertrand nu-l pedepsea oare pe Francis şi o răzbuna, prin urmare, pe Marianne ?

Astfel luneca încet-încet în braţele unei plăceri cu totul inedite pentru ea — a divagaţiei sentimentale pe care o reproşa cu atîta asprime femeilor. Isabelle în plin Curier al inimii...

Se culcă, epuizată deopotrivă de alcool, de surescitare, de teamă, de constrîngere. Dar va fi în stare să adoarmă ? Va reaprinde curînd lampa de la căpătîi, ca să se mai uite o dată la nevinovatul număr de telefon, cu perfidie subliniat : trei litere şi patru cifre.

Tot Parisul, beat de primăvară, se zvîrcoleşte între cearceafuri, pînă ieri atît de uşoare, în noaptea asta însă atît de apăsătoare. Isabelle adoarme zîmbind. Şi toate teoriile ei se clatină, din pricina a trei litere şi a patru cifre.

VII

ATÎTA DRAGOSTE PIERDUTĂ

PENTRU A SĂRBĂTORI CINCIZECI de ani de la întemeiere, C.P.C. îşi invitase personalul parizian la un banchet, la care fiecare venea ferm decis să mănînce, să vorbească şi să bîrfească pe săturate. De

o lună de zile dezbătea Comitetul de întreprindere probleme arzătoare, cum ar fi : cine să stea lîngă preşedinte ? Meniul să cuprindă şi carne (căci banchetul avea loc într-o vineri) ? Sau : ce fel de orchestră să fie angajată ? Dar, mai întîi, era oare decent să se danseze după dineu ?

— Şi dacă nu-i laşi să danseze, cu ce-ai să-i distrezi ?

— Dar ce vor spune soţii funcţionarelor ?

— Şi mai ales soţiile ?

Tot atîtea dileme, pentru a căror soluţionare se făcuse apel la arbitrajul Isabellei ; în sfîrşit, în seara asta, putea şi ea să observe la largul ei mulţimea de feţe vesele, pe care nu le văzuse pînă acum decît una cîte una, miloage, patetice sau arogante, în taina biroului său.

Preşedintele, care, după ce-şi mîncase salata, îşi pregătea discursul şi nu mai răspundea vecinilor decît prin zîmbete absente, se ridică încet şi aşteptă să se facă linişte, în timp ce-şi plimba peste mese o privire de o bunătate care aproape că-ţi sfîşia inima. Fiecare îşi compuse o atitudine politicoasă ori servilă, ca să se arate atent. „Iată-i redeveniţi şcolari“, constată Isabelle, dar începu şi ea să-l asculte pe orator cu inima strînsă. Fiindcă ori de cîte ori preşedintele luneca în „paternalism“, ea, care era în acelaşi timp complice şi victimă, pentru că se simţea tot atît de aproape de salariaţi ca şi de conducători, numai ea suferea cu adevărat.

Pentru evenimentul de azi, tragedianul pregătise o tiradă foarte cumsecade şi blajină, prin care voia să arate că e la fel cu ultimul curier al Casei sale, dînd totuşi a se înţelege că se tutuia cu guvernatorul Băncii Franţei. Iar curierii, ascultîndu-l, se simţeau la rîndul lor egali cu guvernatorul, şi trabucul ce li se oferise parcă avea acum alt gust.

La aceeaşi masă cu ea, totuşi prea departe ca să poată sta de vorbă, domnul Jacquet (a cărui firmă de asigurări le gira pe toate cele ale Casei) trebui să-şi scoată batista şi să-şi tamponeze fruntea, atît de tare îl stingherea acest gen de elocinţă. Cînd preşedintele, după ce schimbă tonul cu tot atîta virtuozitate ca un organist parohial registrul, vorbi de „marea familie a C.P.C.“, Isabelle, a cărei privire cerea ajutor, o întîlni pe aceea a domnului Jacquet şi schimbară amîndoi un surîs forţat. „Va să zică nu sufăr numai eu“, îşi spuse fiecare din ei coborînd ochii. Ea îi

studia mîinile goale şi îngrijite, ale căror degete îi aminteau... Dar de care altele îi aminteau mîinile domnului Jacquet ? Ghici de la distanţă că erau fierbinţi şi simţi dorinţa absurdă, dar aproape de nestăpînit, să le atingă. Aşa cum ţi se întîmplă uneori — cel puţin atîta timp cît mai eşti în stare să redevii copil — să te trezeşti cercetînd cu luare aminte lucrurile cele mai familiare, cum ar fi un copac, un cal sau o casă bunăoară, ca şi cînd nu le-ai fi văzut niciodată, tot astfel Isabelle nu-şi mai putea dezlipi privirea de la mîinile acelea. Cîtă ingeniozitate, ce complicaţie admirabilă ! Mai ales unghiile i se păreau... Uite-le că încep să bată darabana pe faţa de masă. „Oare simte că-l observ ?" Nu mai îndrăzni să ridice ochii spre domnul Jacquet, deşi tocmai acum avea chef să o facă. „Dacă cineva m-ar pune să-l descriu, ce-aş putea spune ? Ochii cenuşii... cenuşii sau verzi ? Faţa impasibilă, da, cu desăvîrşire impasibilă — dar ăsta nu-i un semn particular !"

După o binecuvîntare finală, oratorul se aşeză.

— Preşedinte, murmură Blondal strîngîndu-i mîna, ai spus exact ce trebuia să spui.

În tot cazul, era exact ce voia preşedintele să audă, dar din gura altuia : de exemplu, din a domnişoarei Devrain care, din demnitate, încetase să mai aplaude. Cel mai vechi membru al Comitetului de întreprindere se sculă la rîndul său şi, din două gesturi, făcu adunarea să înlemnească : îşi puse ochelarii pe nas şi scoase un teanc de hîrtii din buzunar. Vocea îi tremura aproape tot atîta ca şi mîinile, în vreme ce debita cu rîvnă formule, aluzii, citate răsuflate — adică toate epavele şcolii medii, pe care francezii le confundă cu cultura, şi care permit cîtorva sute de mii de impostori să se facă preferaţi oamenilor oneşti care tac. „Nu-i adevărat că în Franţa totul se termină cu cîntece, gîndea Isabelle. Totul sfîrşeşte cu discursuri".

Vorbitorul nu ridică paharul decît după un ultim citat, dealtfel eronat ; înglobase cu forţa în toastul lui pe Voltaire, La Fontaine şi, mai ales, pe domnul Prudhomme. Ridicînd capul cu un aer de cunoscător, preşedintele gîndea : „Ce imbecil ! Şi ceilalţi, care-l aplaudă aproape tot atît cît m-au aplaudat şi pe mine !..." Dar el

însuşi avu grijă să înceteze ultimul de a mai bate din palme.

Se făcu tăcere, şi tăcerea deveni apăsătoare ; atunci preşedintele făcu muzicanţilor un semn, acelaşi pe care Ludovic al XIV-lea trebuie să-l fi făcut lui Lulli, şi orchestra atacă, aşa cum fusese stabilit, un dans din vremurile de altădată. Înclinîndu-se spre vecina lui din dreapta, decana de vîrstă a salariaţilor, preşedintele rosti tare : „Doamnă Mandru, vreţi să-mi faceţi cinstea de a deschide balul cu mine ?“ Expresia îi atrase pe loc întreaga simpatie a femeilor, totdeauna mai sensibile la bunele maniere decît la virtuţi.

Doamna Mandru, care în cinstea festivităţii adunase pe ea o droaie de culori şi tinichele, schiţă o reverenţă şi se îndreptă zornăind spre pista de dans. De cîteva săptămîni nu mai trăia decît pentru minutul acesta. Avură norocul să intre în dans călcînd cu dreptul, căci valsul e asemenea galopului unui cal : totul depinde de pornire. Dar fiecare avea cu cincisprezece ani mai mult decît vîrsta pe care vinul le dădea iluzia c-o au, astfel că valsul deveni curînd un calvar. „Dacă mă dau bătut, toţi mă vor socoti sfîrşit, îşi zicea preşedintele de-a dreptul terorizat. Şi totuşi nu pot risca un infarct de dragul mumiei acesteia înzorzonate...“

Isabelle se strecură pînă la orchestră şi-l rugă pe dirijor să scurteze valsul.

— Mi-a spus şi un domn acelaşi lucru.

Ea îşi închipui că trebuie să fi fost Jacquet şi această potrivire îi produse o inexplicabilă plăcere.

Valsul încetă deodată ; doamna Mandru se prăbuşi pe un scaun ; preşedintele se uită la ceas, apoi strînse cîteva mîini, scuzîndu-se : „Trebuie să plec, mai am de lucru...“ Deşi prima lui datorie ar fi fost să rămînă printre ai lui, ca să nu-i facă să se simtă prost.

— Pînă şi Dumnezeu s-a odihnit în ziua a şaptea, domnule preşedinte, remarcă Jacquet surîzător.

Celălalt îl privi surprins, dar nu-i trecu prin minte că ar fi cineva în stare să-şi bată joc de el.

După plecarea sa, dansatorii deveniră parcă alţii ; vinul incitant prinse a circula prin vine, şi adevărata pe-

trecere abia începu. Pentru cei mai mulţi, noaptea avea să se sfîrşească tîrziu, pentru unii — chiar în zori, pe un pat oarecare. Isabelle se instală în apropierea unei ferestre (restaurantul se învecina cu un parc) şi începu să contemple societatea cu un ochi perfect lucid. Devenise nu doar spectatoare, ci aproape o străină. Seara, cînd suna telefonul, tresărea ca un operator, de la celălalt capăt al pămîntului, care recepţionează un semnal necunoscut. Cheiţa de la apartament (ce încîntată era, în primele zile, cînd deschidea poşeta şi dădea de ea !), cheia aceasta oarbă era simbolul singurătăţii şi al împărăţiei ei posomorîte. Cel puţin nu mai domnea de-o lună încoace peste un pustiu : Annie stătea la ea şi se putea bucura, în sfîrşit, de privilegiul bărbaţilor de a fi aşteptaţi cînd se întorc acasă. Frigiderul nu mai era gol şi cafeaua cu lapte nu-i mai ţinea loc de cină : Annie se întorcea înaintea ei, ca să facă ea cumpărăturile şi să pună masa ; cîteodată cumpăra şi flori.

Annie nu venise la banchet ; îşi poate permite să se menajeze, să se răsfeţe, pentru că are alibiul în propria ei fiinţă ; a căpătat siguranţa aceea, care irită şi în acelaşi timp impune, a gravidelor. Dar mai mult ca orice, se teme copilăreşte ca ceilalţi să n-o vadă venind odată cu domnişoara Devrain şi astfel să-şi dea seama că locuiesc împreună — secret bine păstrat pînă acum, care pe ea o încîntă, dar pentru Isabelle devine din zi în zi tot mai apăsător.

Parfumul teilor în floare se strecoară insinuant pe fereastra întredeschisă şi-l anihilează pe cel ameţitor al dansatoarelor. Adevărata sărbătoare e afară, printre minunile tăcute ale lunii iunie. Oare de ce o adiere mai caldă, mai dulce, îi strecoară o lacrimă în colţul ochiului ? Ce clipă fugară a copilăriei noastre, pe care numai bunul Dumnezeu o mai fi ţinînd-o minte, reînvie în noi inexplicabil graţie parfumului unei flori, dangătului de clopot, trilului păsărelelor ?

Isabelle îl caută cu privirea pe domnul Jacquet. „Care i-o fi numele mic ?" Îl descoperă acaparat de Blondal, care cu siguranţă că-l pisează cu chestiuni de serviciu, în timp ce-i suflă în faţă fumul trabucului său subţire. „Trebuie să-l salvez !"

— Domnişoară Devrain, îl cunoşti pe domnul Hervé Jacquet de la asigurări ?

Mîna pe care i-o întinde el este exact aşa cum se aştepta să fie : caldă şi fermă. Ea şi-o retrage pe a ei cam prea repede, ca dintr-o cursă ; sau poate de teamă să n-o simtă umezindu-se, ca altădată ?

— Cred că v-am mai văzut în biroul domnului Blondal. (Ceea ce nu era adevărat.)

— Mă tem că nu, domnişoară, o contrazise dînsul cu voce tărăgănată, căci dacă v-aş fi văzut, nu v-aş fi uitat.

— Eu... eu nu pot să vă uit în nici un caz, glumeşte Isabelle, izbită de afirmaţia lui. Cred că ştiu pe de rost toate poliţele dumneavoastră !

— Iar eu, intervine Blondal, amabil dar amar, mă întreb cum găseşti timp să lucrezi atîta ?

Ea simte cum i se strînge gîtlejul, ca ori de cîte ori e gata să scape un cuvînt care-i va fi duşman.

— E timpul pe care-l cîştig fiindcă nu mă uit la mine.

Aruncă o frază între ea şi bărbatul acesta, la fel cum îşi trăsese mîna adineaori. E un fel de a-i spune : „Ce poate fi între dumneata şi mine ? Nu vezi că sînt urîtă ?"

De la un timp, poartă ochelari, deşi nu are deloc nevoie. Numai şi numai ca să se urîţească şi mai mult. Marianne, însă, n-o slăbeşte o clipă : „Tocmai tu, Isa, care ai atîta gust ! Ce-ţi vine să te neglijezi în halul ăsta ?"

„...Timpul pe care-l cîştig fiindcă nu mă uit la mine".

În momentul ăsta, însă, ea se uită la Hervé Jacquet cu un amestec patetic de sfidare şi mîndrie. El încruntă sprîncenele, nu înţelege. Dar cînd îl vede înclinînd capul spre umărul drept, Isabelle descoperă, în sfîrşit, cu cine seamănă : mîinile calde, faţa impasibilă, plină de siguranţă... Domnul Jacquet e din aceeaşi rasă cu medicul de la Claude-Bernard, care o salvase fără menajamente anul trecut. Dar el nu înţelege nici de ce îi salută cu o uşoară mişcare a capului şi le întoarce spatele atît de brusc.

Orchestra tace. Instinctiv, bărbaţii şi femeile se regrupează separat ; zumzetul de voci e iar, ici, numai lăudăroşenie, colo bîrfeală. Isabelle ar vrea să iasă afară, în noaptea adîncă şi mută — Mama noastră noaptea, care numai ea singură ştie să păstreze secretele noastre. Să plece departe de balul acesta care, prin mirosul, căl-

dura şi pălăvrăgeala lui, îi aminteşte de acela din Orléans. „O dansatoare bună pentru sala obscură..." Ce s-a schimbat de atunci ? Nimic, în afară de faptul că l-ar refuza pe oricine ar invita-o la dans ; nimic, în afară de faptul că în seara asta n-are dreptul să plece de la petrecere, de la petrecerea altora. Şi că trebuie să stea aici şi să-i observe cu un ochi pătrunzător, care a căpătat deodată trista putere de a ghici toate complicităţile lor sentimentale.

Este un adevărat tîrg de fete ; complice şi concurente, le poate ghici de la distanţă, discuţiile de alcov. Sînt printre ele şi urîte, care se fandosesc şi sînt totuşi invitate. Drama nu este să fii urît, ci să ştii că eşti. „Dacă aş fi cel puţin fascinant de urîtă", îşi spune Isabelle.

Societatea devine mai degajată. Se vorbeşte din ce în ce mai tare, gesturile îşi pierd convenţionalul. Persoanele mai în vîrstă îşi scot pipa din buzunar şi mulţi dansatori îşi leapădă haina. Neclintită, implacabilă, orchestra învîrteşte fără încetare paiaţele cu faţa lucioasă. Zburlite, transpirate, fetele au pierdut în eleganţă ceea ce au cîştigat în accesibilitate ; ochii îşi schimbă privirea. „Frumoasa se înfrăţeşte cu Bestia..." Nimeni nu se mai observă şi nu se mai simte observat. Cui i-ar păsa de Isabelle ? Ea nu e femeie, ci unul din „cadrele de conducere"... Care, unul cîte unul şi aproape în ordine ierarhică, au părăsit discret sala. Nu chiar toţi, ce-i drept.

— Aţi ales locul cel mai bun, domnişoară Devrain : la aer curat !

E domnul Blanchouin, şeful serviciului comercial, pe care Isabelle îşi aminteşte că l-a văzut, de la fereastra biroului ei, atît de binevoitor faţă de domnul Tannoire, colegul lor infirm. Şi amintirea o face să-i surîdă.

— Simţiţi parfumul teilor înfloriţi, domnule Blanchouin ?

— Iunie : teii, trandafirii, crinii ; mai : glicina, liliacul...

— Şi lăcrămioarele !

— Natura ne copleşeşte, domnişoară. (Nu, nu e convenţional : buzele îi tremură şi ochii îi strălucesc.) Primăvara, ea pune în pieptul nostru o inimă, adaugă el mişcat. Era şi timpul !

— Toamna pune o inimă, rectifică Isabelle ; primăvara, numai un trup. Şi, cu un gest din cap, îi arată pe dansatori.

— Trupurile, repetă el foarte încet ridicîndu-şi obrazul, pe care, dintr-odată şi-a pus pecetea durerea.

Un nor imens acoperă vizibil cerul domnului Blanchouin.

— Nu... nu vă simţiţi bine ?

— Ba da, ba da, iertaţi-mă. Mă... mă credeam singur, ca de obicei. Ah, nu trebuie să ai încredere în chipul tău...

Pentru această dublă mărturisire, ei îi vine să-i întindă mîna ; dar nu ştie de ce mîna domnului Blanchouin, lungă, albă, şi debilă îi produce o senzaţie de dezgust. „Hervé Jacquet trebuie să fi plecat...", gîndeşte ea deodată.

— Corpul e mai întîi de toate purtătorul sufletului, reia domnul Blanchouin cu tărie. Cînd — iertaţi-mă — nu-i decît un purtător de sex, poate fi magnific, dar în acelaşi timp şi hidos, ca Satana.

— De ce spuneţi aşa ?

Domnul Blanchouin oftează şi, la rîndul lui, îi arată pe dansatori. Lumina a fost micşorată „pentru a creea ambianţă" ; capetele se apleacă spre umărul partenerului, mîinile devin îndrăzneţe.

— Ei, zice Isabelle zîmbind, şi corpul este o creatură, domnule Blanchouin.

— Ştiu.

Răspunsul lapidar ascunde fără îndoială o frămîntare fără scăpare, o problemă mereu nedezlegată.

— Un creştin care trăieşte singur... începe domnul Blanchouin, dar nu-şi continuă ideea.

Orchestra atacă o piesă pe care Isabelle o recunoaşte numaidecît : acompania numărul de *strip-tease* pe care Francis şi Marianne l-au putut privi pînă la sfîrşit. Şi-n seara asta muzica îi dă o senzaţie de greaţă, dar ca atunci cînd iei o doctorie. Îl aude pe domnul Blanchouin murmurînd :

— Vă cer iertare.

— Pentru ce ?

— Pentru că vă vorbesc de lucruri atît de intime. Aşteptam de mult ocazia asta. Cînd ne întîlnim la birou, nu vorbim decît de afaceri sau chestiuni administrative. Pe cînd în seara asta...

Isabelle îl examinează cu alţi ochi : o faţă de bărbat blond, dintr-o pastă cam moale, cu ochii înfundaţi ciudat în orbite, foarte întunecoşi, foarte strălucitori. Simte în

prezența lui un amestec inexplicabil de încredere și de repulsie — o atît de nedreaptă repulsie, încît se revoltă împotriva ei însăși.

— Trupurile, desigur, reia domnul Blanchouin anevoie, dar mai ales fețele ; și-i simți imediat pe aceia care... care s-au înfrățit întru Hristos.

Expresia trădează afectarea, clișeul. Isabelle se încruntă puțin.

— Ei și ? întreabă ea după o clipă de tăcere.

— Nimic, răspunde dînsul, plecînd ochii.

Orchestra s-a întrerupt ; tăcerea care se așterne între ei se face de marmură, de plumb. Din fericire, parfumul învăluitor al teilor...

— Nu voiam să plec fără să stau de vorbă cu dumneavoastră, domnișoară. Acum, eu...

— Plecați ?

— Da. Și tocmai mă întrebam dacă... mi se pare că nu aveți mașină...

— Nu, dar e pe aici un autobuz...

— Din jumătate în jumătate de oră ! Mai bine îngăduiți-mi să vă conduc.

— Atunci... fie. Vă mulțumesc.

Simți că nu trebuia să lase discuția să se sfîrșească așa, ca să nu se instaureze între ei o jenă pe care nu o vor mai putea depăși.

— Vreți să coborîți peste cîteva clipe ? Voi fi în mașina gri pe care o vedeți acolo, lîngă cei trei castani... Vă mulțumesc. Vă aștept !

„De ce-mi mulțumește ? se întreabă nedumerită Isabelle. Și de ce să cobor peste cîteva clipe ? I-e teamă de ce o să zică lumea ?" Îi vine să rîdă în timp ce se îndreaptă spre mașina gri ; la care însă nu va ajunge înainte de a-și îngădui un lung ocol, pe sub copacii înalți și puri. Noaptea e plină de farmec. Aerul răcoros o purifică, înlăturînd urmele contactului cu acel bîlci al trupurilor de care se scutură, mînată de luciditate, disperare, gelozie. Îi trece prin minte că și lui Hervé Jacquet i-ar plăcea să se plimbe la fel, tăcut, pe sub acest tunel de arbori, și, fără să vrea, grăbește pasul, ca și cînd ar merge lîngă el.

Cînd îl regăsește pe domnul Blanchouin, înțelege în sfîrșit ciudata neîncredere pe care i-o inspiră. Și iat-o mai umilită decît s-ar simți el însuși. „Adevărul este că nu mă dorește deloc ; nici nu exist ca femeie pentru el...

Ce bine se pricepe să vorbească despre «trupuri» bietul de el ! În fața lui mă simt și în afară de pericol, și fără arme... Pentru că să fii dorită este orgoliul și servitutea femeilor, a tuturor probabil. Sînt, deci, și eu la fel cu celelalte". La fel cu celelalte... Impresie care, astă seară, o face pe această orgolioasă să simtă o inexplicabilă mîndrie și o imensă ușurare.

Mașina mergea foarte încet. „Momentele acestea au mai mult preț pentru el decît pentru mine", medita Isabelle, și conștiința o mustra, pentru că a te ști mereu dator e chinul sufletelor nobile — numai dacă nu cumva e cursa în care cad mai ales cei orgolioși. Privea pe furiș fața lui încordată, fruntea îndărătul căreia se îngrămădeau, fără îndoială, gînduri pe care nu îndrăznea să le împărtășească. Oare cînd își va da drumul ?

Nu se putu împiedica să compare mersul acesta atît de prudent, tăcerea aceasta grea de vorbe nerostite, cu seara aceea, atît de asemănătoare cu cea de acum, cînd se întorsese cu Francis. Era... — Dar cînd fusese asta ? Cum ! A și trecut un an ? Și un fior o străbătu din creștet pînă în tălpi, semn al panicii subite care-l cuprinde pe orice muritor cînd se întîlnește față-n față cu dușmanul său de moarte, Timpul. Bietul Blanchouin, care și-a găsit tocmai acum, în clipa asta, să-și dezlege limba ! Dar oare nu-l terorizează și pe dînsul conștiința timpului pierdut cînd vede Parisul apropiindu-se ?

— Domnișoară, trebuie totuși să vă spun : de cînd ați venit la noi, totul s-a schimbat pentru mine. Fiindcă, pentru un celibatar, profesiunea este, din păcate (sau poate tocmai dimpotrivă !), aș putea spune însăși viața. Ei bine, parcă mi-aș fi schimbat profesia !

Ea ar fi trebuit să spună ceva : ar fi fost de ajuns un cuvînt pentru ca prea plinul acestei inimi delicate să se reverse, ori, dimpotrivă, să nu se întîmple nimic. Dar nu știa pe care să-l aleagă, așa că tăcu.

— Da, da, parcă mi-aș fi schimbat-o, urmă el, dregîndu-și glasul. Și Isabelle văzu picături de sudoare pe marginea tîmplelor sale blonde. Numai faptul simplu de a simți, că deasupra mea — căci birourile noastre corespund, ați remarcat ? (Nu, ea nu remarcase !) — trăiește și muncește cineva despre care știu — da, știu, reluă el cu o

forță neașteptată — că simte și gîndește la fel ca mine, că sufletele noastre sînt gemene, că avem exact aceeași concepție de viață și aceeași viziune despre lume, mă face... Mă face să mă gîndesc la asta în fiecare zi, domnișoară Devrain. Cine crede că-mi îndrept ochii spre tavan ca să reflectez se înșală : spre dumneavoastră îi îndrept, ca să mă pot gîndi nestingherit la dumneavoastră.

— Poate că numai vă închipuiți așa, răspunse Isabelle cu blîndețe. De unde știți, în definitiv, că „viziunea mea despre lume", cum spuneți...

— Dar din ce aud de la unul și de la altul. Dumneavoastră aveți de-a face cu toată Casa, sub raportul relațiilor umane. Și la mine vin mulți, nu știu de ce, ca să mi se destăinuie. Sau poate că știu : exact din același motiv care-i determină să vină la dumneavoastră pentru a-și descărca inima. Căci sufletele noastre, așa cum v-am spus, sînt gemene.

— Să zicem numai înfrățite !

El scoase batista și își tamponă fruntea cu o grijă aproape maternă. Isabelle simți că i se face milă, sentiment pe cît de nelămurit în finalitatea lui, pe atît de primejdios.

— Trebuie să vă spun, domnișoară, că mă rog, dimineața și seara, împreună cu dumneavoastră. Stranie mărturisire, nu-i așa ? Dar toate acestea au un nume. Și aș vrea...

— Da, zise repede Isabelle. Prietenie ! Ceva într-adevăr extrem de prețios, domnule Blanchouin, și credeți-mă că sînt mișcată.

El întoarse spre ea o figură contrariată și-i văzu aerul decis, aproape ostil, ceea ce pur și simplu îl consternă.

— Nu asta voiam să spun.

— Știu. Dar trebuie să mă credeți. (Se străduia să vorbească blînd ; în realitate, se simțea aproape ofensată de aceste vorbe atît de îndatoritoare.) Trebuie să mă credeți, domnule Blanchouin : e prietenie și nimic altceva. Sufletul meu e acela... pe care-l iubiți.

— Da, pe care-l iubesc, se grăbi să întărească dînsul, pe care-l iubesc !

— Numai că, vedeți, noi toți sîntem și trup, și suflet. V-am mai spus-o adineaori, lîngă geam.

— Fără îndoială, dar esențialul...

— Dar trupul și sufletul sînt de nedespărțit. Așa că nu poate exista esențial în ceea ce nu e separabil.

— Vă asigur că și dinspre partea aceasta...

— Ba nu, domnule Blanchouin, nu există nici o „dinspre partea aceasta“ : nici o concesie, nici o anexă, nici o îndatorire. Eu mă simt una. Nu sînt deloc dispusă („mai mult ca oricare alta nu sînt dispusă“, întregi ea mintal) să mă las împărțită, redusă la suflet.

— Și totuși așa ne este scris, să fim într-o bună zi „reduși la suflet“...

— Într-o bună zi, da. Dar a aștepta ziua aceea înseamnă a trăi — și eu vreau să trăiesc.

El nu mai știa ce să răspundă ; respira precipitat ; sudoarea îi curgea pe obraji, dar nu se mai gîndea s-o șteargă. Isabelle simți din nou remușcări : „El e acela care trece printr-un moment greu al vieții sale și nu eu. Pentru că trupul pur și simplu mă oprește să ascult un bărbat care nu-l dorește absolut deloc. Ce meschinărie... — Ba nu ! Nu-i decît instinctul de conservare, în fața unei oferte care mă condamnă definitiv ! Pentru că nimeni nu m-a tratat vreodată atît de deschis ca pe o urîțenie ca acest bărbat, care — culmea ironiei ! — e primul care mă iubește !... De-ar fi încercat în mașina asta să mă sărute — ce-mi trece prin minte ! — sau măcar să-mi mîngîie mîna...“

— Totuși dumneavoastră îmi spuneați, îndrăzni Blanchouin, cu privire la acei bieți dansatori...

— Acei bieți dansatori erau totuși fericiți !

Aproape că strigase. Reluă apoi calmă :

— În noaptea aceasta, se lasă pradă trupurilor lor, numai lor. Și fac aceeași greșeală ca și dumneavoastră. (El tresări vizibil.) Se lasă împărțiți și, din pricina asta, își înăbușă și neglijează jumătate din propria lor ființă, Păcătuiesc împotriva unității.

Toate mașinile îi depășeau. Șoferul unui taxi se hlizi la ei :

— Ei, voi doi de colo, se vede că nu prea vă plictisiți !

Interpretarea era atît de deplasată, încît Isabelle își dădu toată silința să rîdă, ca să-l dispună și pe însoțitorul ei.

— Iată-ne aproape ajunși. Nu, vă rog să nu mă mai conduceți. Aș vrea să merg puțin pe jos.

Era preferabil să bruscheze un pic lucrurile, decît să se despartă în fața ușii închise, ceea ce ar fi avut o valoare simbolică deloc plăcută pentru el.

— Da, aici, foarte bine... Domnule Blanchouin, seara aceasta n-am s-o uit niciodată, mulțumită dumneavoastră. De acum înainte am să mă gîndesc și eu la biroul de dedesubt, ceea ce-mi va fi de mare ajutor. În definitiv, nu aveam prieteni la noi, la serviciu ; pe cînd acum...

Vorbea precipitat, ca să nu-l lase pe dînsul să vorbească și ca să dea convorbirii lor aparența unei încheieri destul de convenabile. Știa însă, din proprie experiență, că nici nu se vor fi despărțit bine și el va retrăi febril clipele acestea scurte, pentru a reconstitui, în felul lui, discuția și a-și reproșa ceea ce spusese, dar mai ales ce nu spusese, și că totul va deveni un izvor nesecat de regrete. În ceea ce o privește, își dădea seama că remușcările ei vor fi mai mici și mai puțin durabile.

Coborî din mașină, grăbită, înainte de a se răzgîndi. Simțea că ar fi fost deajuns o vorbă ca să decidă de viața ei întreagă, și-i era teamă de amețeala aceea care-i îndreptase o dată pașii către mănăstire.

Se întoarse totuși ca să-i facă un semn prietenos ; zări o figură disperată aplecîndu-se peste geamul deschis. „N-ar îndrăzni să iasă, să alerge după mine, să-și încerce ultima șansă, își spuse ea cu răceală. Mă respectă prea mult. Cu atît mai rău pentru el !“ Grăbi pasul. Satisfacția involuntară dar jalnică de a fi fost mai tare o făcea să sufere.

În timp ce urca scara, se străduia ca să se împace cu ea însăși, să se gîndească numai la mica Annie, fapta ei cea bună. „Trăiește liniștită sub aripa mea ocrotitoare, niciodată n-o aud vorbind de viitor. Ce va fi mîine ? Ei, las' că o să vedem atunci !“

Annie nu doarme, ci desigur că-i pîndește întoarcerea, fiindcă nici nu intră bine în casă și iat-o agățată de gîtul ei. E desculță ; trupul i se ghicește sub stofa ușoară ; sarcina încă nu se observă.

— Ai să răcești, o dojenește Isabelle. (Dar ce bine-i pare că nu găsește casa goală, mai ales în seara aceasta !) Nu trebuie să stai de veghe.

— Nu mai pot să dorm cînd lipsiți de-acasă, răspunde Annie aproape cu mîndrie.

Şi o ia de mînă ducînd-o la bucătărie :

— Mă temeam să nu vă fie foame...

Pregătise cu mult prea multă sîrguinţă o gustare : masa plină cu fel de fel de accesorii inutile şi o crăticioară sub care veghează flacăra maşinii de gătit.

— Dar a fost mîncare berechet !

— Da, dar eu v-am făcut ce ştiu că vă place.

— Vai, Annie, dar crede-mă...

Fiindcă însă în seara asta nu poate necăji pe toată lumea, capitulează :

— Bine, dar te rog să te duci la culcare.

— Dar veniţi să-mi spuneţi noapte bună ?

— Sigur, ca la copii !

— Da, repetă cealaltă aproape cu fervoare, ca la copilul dumneavoastră.

Zîmbitoare, deşi cam iritată, Isabelle se grăbeşte, în spatele ei, să strîngă totul fără să ia o îmbucătură. Simte nevoia să pună cît mai repede o noapte între ea şi domnul Blanchouin. Annie i-a făcut şi patul, a îndoit cuvertura şi i-a pus... — Ia te uită ! De ce singura ei pijama, cînd şifonierul e plin de cămăşi de noapte ? Cînd să stingă lampa, îşi aduce aminte de făgăduială. Se ridică iar, întredeschide uşa, şopteşte :

— Noapte bună, Annie.

— Veniţi puţin şi staţi pe patul meu, domnişoară !

Un miros fad se înalţă din vizuina călduţă.

— Domnişoară, sînii mei încep să se întărească. Uitaţi...

— Nimic mai firesc, Annie.

— Dar uitaţi-vă !

Ea îi apucă braţul, îl petrece pe după umărul ei şi-i apasă cu sila mîna pe piept. Carnea suplă, umflată, vie, o tulbură pe Isabelle. Cealaltă icneşte într-un chip bizar.

— Ţi-am făcut rău ?

— O, nu ! Dumneavoastră n-o să-mi puteţi face niciodată rău !

Pe acest „dumneavoastră“ ea îl rosteşte ca pe un prenume, ca pe o tandră alintare. Se strecoară între braţele deschise şi îşi cuibăreşte capul la pieptul Isabellei, care vrea s-o îndepărteze ; ea însă izbucneşte în lacrimi.

— Annie... Ce-i cu tine ?

— Mi-e frică. Cum rămîn singură, mi-e frică.

— De cine ţi-e frică ?

— De mine, pentru că mă schimb... De tot ce-o să se întîmple...

— Mititica de ea !

Şi-i mîngîie blînd părul, care mai păstrează urmele aspre ale bigudiurilor puse ca să-i placă lui Marcel. „Parcă-i un copil..." Atinge uşurel cu buzele părul acela de fată sărmană, fruntea aceea prea neîncăpătoare pentru gînduri, atîtea şi totuşi mereu aceleaşi. Deodată, Annie îşi ridică faţa şi o sărută drept pe buze. Isabelle n-apucă să se desprindă. Carnea aceea tînără, în penumbră, o copilă care-i datorează viaţa, în sfîrşit, un pic de tandreţe... Şi fiindcă n-a reacţionat mai prompt, Annie îi cuprinde cu pasiune faţa şi o lipeşte de a ei, de obraji, de gît...

— Stai, Annie ! Ce faci !

— Iertaţi-mă, dar vă iubesc atît de mult...

Fără nici o vorbă în plus, Isabelle se scoală şi se retrage în camera ei. Hervé Jacquet... domnul Blanchouin... şi acum Annie...

Şi în timpul acesta, ceilalţi, acolo, ultimii rămaşi la sindrofie, cei cărora puţin le pasă cum se vor întoarce la Paris, ce s-or mai fi sărutînd, pierduţi, sub teii care şoptesc, prin parfumul lor de dragoste şi de păreri de rău, care în aroma ameţitoare îţi ceartă sufletul de atîta amar de vreme pierdută în fiece primăvară... — Cum să mai dormi, dar, Isabelle ?...

În toată clădirea, de sus pînă jos, birourile vuiau de comentarii pe marginea petrecerii. Indiscreţia feminină şi fanfaronada masculină afectau cursurile la bursa zvonurilor din C.P.C., pînă mai ieri ferme graţie îngrijitoarelor şi oamenilor de serviciu de la etaje, producînd modificări neaşteptate pe harta itinerariilor sentimentale [1], ca să nu spunem a măruntelor combinaţii şi frivolităţi curente. Da, fusese o petrecere într-adevăr de neuitat...

Pe stradă, Isabelle îl zări de la spate pe domnul Blanchouin şi încetini pasul, ca să nu fie silită să intre în

---

[1] Sau „la Carte du Tendre", cum scrie autorul francez, făcînd aluzie la alegoricul *Pays du Tendre,* străbătut de feluritele căi ale iubirii pe care Domnişoara de Scudéry (1607—1701) şi literaţii preţioşi din anturajul ei le-au imaginat şi zugrăvit.

vorbă : de acum înainte nu dorea să mai aibă alt subiect de conversaţie cu el decît „afacerile sau chestiunile administrative“. Annie, care ajungea la birou prima, o saluta de obicei cu un „bună dimineaţa, domnişoară“, pe tonul plăcut surprins al celor ce se revăd acum, cu toate că abia se despărţiseră. În dimineaţa asta, însă, îi şopti un salut plin de atîta afecţiune, încît Isabelle, ipocrită la rîndul ei, se văzu nevoită să-i răspundă sec. Moş François moţăia pe bancheta ascensorului.

— Ce-i cu dumneata, François, ceva nu-i în regulă ?

— Nu-i, domnişoară, nu-i, toată noaptea am vomitat...

— Şi doar te-am prevenit François.

— Vai, domnişoară, tocmai la petrecere... Nu-i drept...

— Dimpotrivă ! Dacă n-ai bea decît la petreceri...

Obrazul dojenitului se albi subit.

— Iertaţi-mă, domnişoară, dar simt că iar îmi vine...

Şi François o zbughi spre toaletă.

Isabellei nu-i rămase decît să urce pe jos ; gîndul i se opri la domnul Blanchouin cînd ajunse în dreptul palierului unde-şi avea acesta biroul, dar picioarele se grăbiră s-o poarte mai departe.

Nişte lucrători instalau prin biroul ei un nou cablu telefonic pentru domnul Blondal. Căci, ca mulţi alţi bărbaţi, domnul Blondal îşi măsura puterea şi îşi închipuia că activitatea lui e apreciată după numărul de aparate telefonice îngrămădite pe birou, ceea ce-l ajutase să descopere acum că-i devenise indispensabilă o linie directă cu un nu ştiu cine.

Nu odată s-a gîndit Isabelle, în cursul dimineţii, că, sub picioarele ei, domnul Blanchouin... „Ce-o mai fi făcut azi-noapte ? Poate că tocmai în clipa asta îşi ridică ochii spre plafon...“ Nu se împăca deloc cu ideea că ar putea fi cauza unică şi directă a vreunei suferinţe oarecare.

Pe la unsprezece coborî la preşedinte, ca să-i înmîneze proiectul unei note, a cărei redactare i-o încredinţase personal („ah, de-ar şti Blondal...“). Dar acesta era plecat la uzina din Gentilly. Isabelle le găsi pe secretare întrecîndu-se în zel şi servilism dinaintea unei doamne foarte împodobite, pe care — nu-i fu greu să ghicească — o identifică a fi soţia preşedintelui. „Calul, Şoarecele şi Măria sa Gîscana“, intitulă ea mintal fabula pe care scena i-o sugera. Cealaltă o privi de la înălţimea superiorităţii

evidente a celei ce cheltuieşte două milioane pe lună numai pentru „tîrguieli", faţă de una care abia le cîştigă într-un an, lucrînd nouă ore pe zi[1]. Isabelle se prefăcu că o ignorează pe vizitatoare. Dispreţul, ca şi furtuna pentru flori, încovoaie definitiv fiinţele umane sau, dimpotrivă, le răzvrăteşte; umilită în copilărie, Isabelle ţinea acum capul cam prea sus. Această falsă mare doamnă, în stare să provoace o scenă pentru că bărbatul ei nu era la birou tocmai în dimineaţa în care îi făcea onoarea să treacă pe acolo!

Întoarsă în biroul ei, găsi o notiţă: moş François fusese expediat acasă, iar ascensorul rămăsese blocat. Ciocăni Blondal, care, fără să aştepte răspuns, intră — blestemat trabuc! — şi se aruncă în fotoliu cu intenţia vădită de a sporovăi despre petrecere.

— Ai produs o puternică impresie asupra lui Jacquet, spuse dînsul la un moment dat, prefăcîndu-se că se uită în altă parte.

„A, de asta mi-ai venit...", înregistră maşinal Isabelle. Simulînd la rîndul ei indiferenţa, atacă problema „ajustării" salariilor, căci experienţa o învăţase că era cel mai sigur mijloc de a-l pune pe dumnealui pe fugă. Şi de cum previziunea i se realiză, deschise larg fereastra.

La orele şase seara, zbîrnîitul soneriilor goleşte stupul şi-l lasă pe mîna femeilor de serviciu. Ele îi cunosc pe de rost topografia şi ştiu ce birouri — împreună cu acela al lui „Devrain" — vor continua să rămînă ocupate pînă la căderea nopţii. O singură telefonistă rămîne de serviciu, cu nasul într-un roman de duzină, din care nu-l ridică decît pentru a se uita din cînd în cînd la ceas. De aceea Isabelle tresare cînd soneria telefonului sfîşie tăcerea.

— Veniţi repede, domnişoară! Domnul Tannoire a căzut!

— A căzut?...

— Ascensorul nu funcţionează. A coborît singur şi a alunecat pe o treaptă. Veniţi repede, domnişoară.

---

[1] Calculul este făcut în franci francezi vechi (dinainte de 1959).

Domnul Tannoire, infirmul... Isabelle nici nu mai pune receptorul la loc. „Domnule Blondal!" strigă ea; dar Blondal a plecat. Se năpustește pe scări. „Domnule Blanchouin!" strigă din goana ei. Nimeni. Inima îi bate atît de repede și de tare, încît trebuie să se agațe de rampă la primul etaj.

— Repede, repede, domnișoară! Obrazul telefonistei, care-o pîndește la picioarele scării, este atît de schimonosit de spaimă, încît abia o recunoaște. N-am îndrăznit să mă ating...

„Să mă ating!" Parcă ar vorbi de un lucru. Uite-l. O grămadă de stofă gîfîitoare, cu trei pete livide: fața ca o mască împietrită și cele două mîini cu degetele încovoiate, ca niște păianjeni morți.

— Danielle, caută-l pe doctorul Lelong. Dacă nu e acasă, sună-l pe Perez. Dacă nu-i nici el, pe Marceville.

Îngenunchează lîngă domnul Tannoire și-l strigă încetișor. Ce altceva să facă? Probabil că din adîncul durerii lui o aude totuși, pentru că ochii i se deschid și fața capătă din nou expresie: un fel de strîmbătură, dar Isabelle nu înțelege imediat că e veșnicul lui surîs, pe care domnul Tannoire crede că și-l compune cu prețul unui efort sfîșietor. Mișcă buzele, sau mai bine zis numai buza inferioară. Ea își apropie urechea, pe care o suflare abia simțită și totuși arzătoare o atinge, și reușește să descifreze doar: „...dezarticulat".

Ea îi răspunde — ce? N-are importanță. Orice-ar spune ar suna fals: „suferință... așteptare... ușurare..." Rostește chiar și „vindecare"; strîmbătura se modifică abia simțit, iar Isabellei îi e rușine să-l mintă pe acest om care poate că luptă, în nemișcarea lui, cu moartea.

— Doctorul Perez la aparat, domnișoară.

„Dacă nu găsesc cuvintele potrivite..." Fără îndoială că le găsește, căci el răspunde:

— Vin imediat. Numai să telefonez la Garches ca să le anunț pacientul.

— Și noi, ce să facem pînă veniți?

— Chemați ambulanța. Ba nu, o chem eu: vine mai repede. Puneți o siringă la fiert.

— Danielle, pune apă la fiert pe reșoul paznicului și adu-mi trusa de ajutor. Din dulapul cel alb. Repede!

Avusese la început intenția — ce lașitate ! — să se ocupe ea însăși de preparative : să te faci util poate fi uneori un alibi atît de prețios ! Știe însă prea bine că locul ei este lîngă trupul acesta zdrobit și se întoarce lîngă el, inutilă și totodată indispensabilă. O mînă albă se tîrăște spre buzunarul hainei, încearcă să-l ajungă, cade la loc, reîncepe. Isabelle ezită, apoi scotocește ea însăși prin buzunar, cu atîta delicatețe, încît rănitul nici nu observă, și descoperă printre hîrtii un șirag de mătănii. I le apropie de buze — singura lui posibilitate de a se ruga — apoi le strecoară în palma care le închide în căușul ei. Fața rănitului se destinde. „Parcă ar ieși la liman", notează Isabelle, și încetează și ea, în sfîrșit, să mai socotească timpul.

Doctorul Perez sosi cu sufletul la gură ; își lăsase mașina imobilizată nu știu unde, într-o îmbulzeală.

— Ce coșmar și cu blocajele astea de circulație, cînd fiecare minut contează... Ambulanța încă n-a venit ?

— Încă nu. Danielle, ieși afară și pîndește-o. Să le arăți infirmierilor drumul. Iată siringa, doctore.

— Și un foarfece, vă rog, ca să tai stofa. Trebuie să-l mișcăm cît mai puțin cu putință.

Nu-i fu deloc ușor să descopere un pic de carne printre articulațiile carcasei de piele și oțel, care semăna teribil cu trofeele ce împodobesc cazărmile și care-l acoperea pe domnul Tannoire ținîndu-l în picioare.

Sosi în sfîrșit și ambulanța. Sănătoși, îngrijiți, indiferenți, adevărați ciocli în alb, infirmierii mutară grămada neînsuflețită de jos pe targă, apoi în mașina încăpătoare. Fiecare zdruncinătură o făcea pe Isabelle să sufere.

— Nu, el nu mai simte nimic, murmură medicul văzînd-o cum se crispează. Efectul injecției va dura pînă la Garches, unde-l așteaptă Noblet. Vreți să-l însoțiți ?

— Desigur.

Simți că-l invidiază pe medic pentru că își încheiase rolul, în timp ce al ei abia începea.

Cabina albă și sirena monotonă nu-i aminteau nimic și se întreba la ce-o fi servind aparatul acela cromat, ca un fel de acordeon, atîrnat pe perete. Își pusese palma pe mîna inertă și nu slăbea o clipă din ochi obrazul alb ca varul. Niciodată nu-l văzuse atît de aproape. Complet schimbat

de sforțarea îndoită a fiecărei clipe, efortul și surîsul i-l brăzdau cu riduri diametral opuse. Fața domnului Tannoire devenise, în modul cel mai evident, locul de întîlnire al trupului și al sufletului. Isabelle se uită la ceas. Cu fiece secundă se apropia momentul în care va încredința altor mîini insuportabila povară. Căci așa ne petrecem viața, îndeplinindu-ne datoria efemeră și apoi trecînd povara asupra altora. Trăim ca pe o bandă rulantă.

Și, ca pentru a răspunde privirii sale insistente, o rază de lumină se ivi pe fața încremenită : domnul Tannoire deschisese ochii. Isabelle pregătise un arsenal întreg de cuvinte de îmbărbătare, dar, luată pe nepregătite, nu putu decît să-l întrebe cu glas foarte scăzut :

— De ce zîmbiți, domnule Tannoire ?

— Pentru că nu mă mai doare, cel puțin pentru moment... Așa că nici dumneavoastră nu mai aveți motiv să suferiți...

— Dar...

— De doi ani suferim : dumneavoastră pentru mine și eu pentru dumneavoastră. Chiar din prima zi.

— Pentru mine ? !

— Pentru că vă credeți urîtă, rosti el după o scurtă ezitare.

— Dar chiar sînt !

— Așa credeți. Și, din nefericire, ăsta-i singurul lucru care contează.

El închise pleoapele. Respirația îi deveni precipitată. Isabellei i se făcu frică. Pleoapele se întredeschiseră însă din nou.

— V-am spus-o, poate, prea direct. Știam că o să stăm de vorbă într-o zi ; dar nu-mi închipuiam că... Ei, și ! Totul este grație...

Ochii Isabellei se umplură de lacrimi : de revoltă, nu de compasiune. „Totul este grație" — așa îi spunea și maica stareță.

— Dimpotrivă, totul e dizgrație, răspunse ea cu voce schimbată. Ce e mai rău, domnule Tannoire : să fii toată viața infirm ? Sau urît ? Să-i vezi pe ceilalți că rîd de tine, sau că le inspiri milă ?

— Infirmi, urîți, săraci sau bolnavi — toți sînt frați.

— Da de unde ! Ceilalți, adică cei arătoși, bogați și sănătoși, sînt aceia care ne pun pe toți laolaltă. În timp ce

fiecare din noi știe că e singur, absolut singur, victimă a dizgrației sale ; și nici unul din noi nu vrea să știe de...

— Viețile noastre însingurate comunică totuși între ele, rosti domnul Tannoire cu un ton surprinzător de autoritar ; apoi închise ochii și rămase așa îndelungă vreme. Nu mai zîmbea.

— Unde mergem ?

— La Garches.

— La Noblet ?

Ea confirmă.

— Nici chiar el nu va putea să mă *alcătuiască la loc.*

— Ba fiți sigur că da !

Avea toate motivele să fie supărată pe el ; pentru căzătura asta, pentru resemnare, pentru că nici măcar nu mai voia să spere. „Dacă moare, n-am să i-o iert..."

— Noblet nu mai poate face nimic, insistă el. Și o privi fix. Noi, ăștia, rareori ne înșelăm : prea ne cunoaștem bine.

— Adevărat, zise Isabelle. La urma urmelor, fericirea, faimoasa lor fericire, nu-i altceva decît să poți uita, din cînd în cînd, de tine.

— De aceea e bine să știi de altul ; să uiți de tine, fiindcă te preocupă alții.

Isabelle își retrase mîna.

— Ba nu ! Cunosc eu refrenul creștin, dar în seara asta îl resping, domnule Tannoire ! Resping împărăția orbilor și a șchiopilor ! Nu pot, nu vreau să iau asupra mea toată nefericirea lumii.

— Care este doar puțin mai grea decît a dumneavoastră.

Vorbise cu voce așa de înăbușită, încît Isabelle îi cercetă chipul. Părea transfigurat. Domnul Tannoire urmă :

— Dar trupurile noastre sînt fructul libertății. Părinții noștri și părinții părinților noștri au făcut ce-au vrut cu libertatea lor. Aceasta poate naște minuni, dar și nenorociri.

— La întîmplare !

— Sau după legi pe care noi nu le cunoaștem, dar pe care poate că le vom stăpîni într-o bună zi.

— Dar acela care a căzut pe scară în seara asta sînteți dumneavoastră ! Dumneavoastră și nu altul, care s-ar fi ridicat rîzînd.

— Pentru că invalidul sînt eu și nu altul, de la vîrsta de opt ani.

— Şi de ce la vîrsta de opt ani aţi...

— Pentru că virusul poliomielitei este liber ; liber ca şi savantul care-l neutralizează. Pentru că această libertate, fără de care oamenii nu pot trăi, este una şi indivizibilă. Cînd o revendici, trebuie să-i admiţi şi consecinţa care se numeşte durere, consecinţa care se numeşte nedreptate. E o copilărie să învinuieşti pronia cerească.

— Eu una nu pot, zise Isabelle după o pauză, nu pot...

Apoi, cu glas abia auzit, reluă fără să-l privească :

— Există clipa în care a sunat telefonul, există accidentul care s-a produs cu dumneavoastră şi nu cu altcineva ! — şi apoi iată-ne pe amîndoi în această ambulanţă... Nu, nu văd nici un argument contra tuturor acestora. Orice încercare de consolare ar fi o laşitate.

— Atunci, n-aveţi decît să suferiţi, făcu domnul Tannoire, răspicat, şi închise din nou ochii. N-aveţi decît să suferiţi, dar asta nu-i de nici un folos ; nici mie, nici altuia şi nici măcar dumneavoastră. Resemnaţi-vă să vă irosiţi viaţa din... din demnitate !

— Nu-i nici o pagubă !

Dar după cîteva momente, el reîncepu să vorbească, foarte încet, ca pentru sine :

— Am căzut, pentru că liftul era blocat ; blocat, pentru că François se îmbolnăvise de prea multă băutură ; băuse prea mult, pentru că a murit nevastă-sa ; şi aşa mai departe. Totul are totdeauna o cauză omenească foarte simplă ; e destul să le reconstitui una cîte una, cu răbdare. Dar ele nu au nici o legătură cu divinitatea. Adică e vorba de ceva omenesc, al nostru !

— Vă doare ? îl întrebă Isabelle.

— Reîncepe. Aşa că... s-o sfîrşim mai repede ! E singurul prilej pe care-l vom avea vreodată de a sta de vorbă ; îl doream şi-l aşteptam de atîta timp !

— De ce, domnule Tannoire ? se miră ea. Şi vocea îi tremura.

— Pentru că tot ce vă spun — şi care e singurul răspuns posibil — nu putea proveni decît de la un om şi mai nefericit decît dumneavoastră.

—Ei, bine, refuz ! strigă ea. Refuz totul ! Cu siguranţă că există şi un alt răspuns. Dacă aş putea în seara asta să dau foc cerului...

— Din compasiune pentru mine ? Nu aceasta e iubirea, vă înşelaţi ; aproape toţi se înşală în privinţa asta.

Isabelle ridică mîna ca să-l oprească, dar domnul Tannoire continuă autoritar :

— Lăsați-mă să vorbesc ! Peste o clipă, n-am să mai pot ; și sînt lucruri pe care țineam să vi le spun, din prima zi... Ascultați-mă. Să nu așteptați să treacă timpul : să îmbătrînească ceilalți, să se urîțească și să devină infirmi la rîndul lor. A fi la fel cu ei, iată cea mai rea dintre ispitele noastre. Și cea mai hidoasă. Nu trebuie... nu trebuie...

O implora. Ea puse din nou palma pe mîna lui inertă, dar nu zise nimic. Nu putea să-i promită că va renunța la infama dar singura ei consolare. Ieri, la petrecere — oare fusese doar ieri ? — căuta pe fața fiecărei femei fericite urmele sau semnele prevestitoare ale decăderii ei.

— Ascultați-mă... (Durerea creștea în el ca marea, val după val, iar vocea i se altera frază cu frază.) Femeia a fost creată ca să dea viață... Sînt multe feluri de a da viață... Vă trebuie... disponibilitate...

— Vă rog să nu mai vorbiți, îl imploră ea, să nu...

El scoase un țipăt îngrozitor ; șoferul și vecinul lui se întoarseră ; ea le făcu semn să accelereze și înțelese că infirmierul îi comunică : „Ajungem acuși". Strîngea din răsputeri mîna aceea fără viață. Nu voia să se roage, să intre din nou în angrenajul care te face să devii supus, resemnat, răspunzător. Și, în același timp, simțea că dacă nu s-ar ruga, ar fi în stare să urle sau să spargă un geam. Domnul Tannoire respira sacadat ; fața lui se contracta, apoi se destindea ca trupul unei caracatițe.

Deodată însă păru că-și revine : nu deschise ochii, dar buzele i se mișcară. Isabelle își apropie din nou urechea.

— Iubirea transfigurează, numai iubirea, șoptea domnul Tannoire. Nu aceea pe care-o primești ; aceea pe care o dăruiești.

Apoi căzu în izbăvitoarea comă.

Cu precauții infinite, infirmierele dezlegau prețioasa povară : desfăceau, deschideau, deșurubau toată aparatura aceea precisă care-i ținea loc domnului Tannoire de mușchi și nervi. Înmănușați, îmbrăcați și mascați în alb, chirurgii așteptau în conul de lumină. Pe măsură ce-l liberau, trupul domnului Tannoire se surpa. Cu voința anihilată și fără armura demontată bucată cu bucată, nu mai

rămase decît o masă inertă de carne lividă, care părea de aceeaşi culoare ca cearceafurile aspre de spital. Isabelle nu-şi putu stăpîni un geamăt ; abia atunci sora-şefă păru să-i înregistreze prezenţa.

— Sînteţi rude, doamnă ?

— Da... adică nu.

— Atunci trebuie să ieşiţi.

— Cît durează operaţia ?

— Nimeni nu ştie, nici chiar chirurgul.

— Aş fi vrut...

— Daţi-ne un telefon. Vorbiţi la direcţie.

Tonul o alunga mai mult decît cuvintele. Vru să mai vadă o dată faţa domnului Tannoire, dar capul i se răsucise către peretele imaculat al spitalului, căruia acum îi aparţinea, astfel că singura imagine care-i rămase Isabellei de la el fu aceea de larvă aproape informă.

Ieşind, o luă la fugă pe coridoarele abia luminate, apoi pe scările pe care paşii răsunau asurzitor. Chiar şi aerul i se părea irespirabil în acest univers al durerii, nefericirii, nenorocului, în această lume fără ieşire, a cărei capitală era spitalul — sau mai bine zis acest oraş alb. Îndărătul fiecărei ferestre, sub fiecare veioză se găseau alte trupuri reduse la neputinţă, alte suflete trădate definitiv şi în mod public umilite. Carcasa umană cedase şi totuşi — neputincioasă suverană — ea era aceea care poruncea aici. Cum de nu auzeai ridicîndu-se de pretutindeni şi neîncetat un strigăt de protest ? E cu putinţă ca toţi cei ce zăceau aici să se fi resemnat ? Printr-un act de curaj, ca domnul Tannoire, sau din laşitate ? Resemnaţi în faţa nedreptăţii, exilaţi de cei vii care le întorceau spatele, părăsiţi de Dumnezeu în numele libertăţii ! Cum, oamenii aceştia, pe jumătate morţi, aveau pretenţia s-o înlănţuie şi pe ea ? „Toţi sîntem fraţi“, fraţi întru dizgraţie ? Nu, nu ! N-avea ce căuta între ei. Alerga spre pomii aceia, mai vii decît ei, care cel puţin simţeau schimbarea anotimpurilor. Alerga îmbătată de propriile ei mişcări, căci fiece mişcare era o sfidare aruncată tuturor stanelor de piatră veghetoare în dubla lor detenţie, a patului şi a propriului lor trup — şi odată cu ele, chiar şi lui Dumnezeu. Frumos mai arăta opera lui, capitala Garches ! Şi încă mai frumos faimoasa libertate, acest dar minunat de care şi vulcanul, şi şarpele, şi virusul se pot folosi orbeşte la fel ca oamenii !

Pavilionul acesta adăpostea numai copii. Poliomielită la opt ani şi apoi pentru tot restul vieţii, un pavilion totdeauna complet în fiecare oraş din lume, în timp ce la Lourdes zgîrcitul cer făcea economie de miracole — ce harababură, cîtă obscuritate ! Şi totuşi aceşti copii condamnaţi la o existenţă de insecte strivite nu păreau abătuţi ; iar domnul Tannoire, care se sfîrşea în clipa aceasta printre fantomele cu mîini de cauciuc, era resemnat. „Totul este graţie". Iată aşadar ce era graţia : orbire !

Se stăpînea cît putea să nu plîngă ; ştia că lacrimile o duc iar spre divinitate, iar ea era ferm decisă să-i întoarcă spatele.

Felinare iluzorii proiectau pe solul unor alei, la fel de iluzorii, umbra fugară a Isabellei, singura realitate vie. Cînd să ajungă la grilaj, un clopot începu să bată precipitat, dînd semnalul schimbării de tură în pragul nopţii. Isabelle nu se putu împiedica să compare cascada de sunete scurte şi neliniştitoare cu amplul elan solemn al clopotelor mănăstirii. „Oare n-am ajuns şi eu, se mai întrebă odată ea, caricatura celei ce eram atunci ?"

Ieşi trîntind poarta — dar pe sine însăşi se zăvora prin acest gest. Porni spre gară pe jos, de-a lungul zidurilor peste care tufele de trandafiri şi de iasomie îşi revărsau podoaba ; dar nu vedea decît şoseaua şi maşinile cu privirea fixă care escamotau crengile în trecerea lor vijelioasă.

Piaţa gării oferea acelora pe care trenul îi readucea în fiecare seară din infernul parizian balsamul pomilor săi tunşi şi după un gust naiv şi al felinarelor înduioşător de demodate. Nu pentru prima oară se aşeza Isabelle pe banca unei gări la ieşirea din spital. Cînd îşi dădu seama, neliniştea puse iar stăpînire pe ea. Să plece ! Îi venea să plece ca unui copil sau unui sărac cu duhul care îşi închipuie că poţi fugi de tine însuţi dacă schimbi locul. Dar această cale ferată iluzorie nu te ducea decît cîteva leghe mai departe şi te lăsa în mijlocul pădurii. Găsi deodată absurd şi tragic cuvîntul „terminus". Ideea de a se întoarce acasă i se părea de-a dreptul odioasă ; se afla în starea aceluia care se duce la poliţie ca să se predea de bunăvoie şi realizează, cît mai e liber, că peste cîteva minute va ajunge în închisoare. Privea cu încăpăţînare afişele mincinoase, care te invitau să vizitezi ţări de basm, ca să scape de o altă viziune care ştia că are s-o

obsedeze toată noaptea : corpul *dezarticulat* al domnului Tannoire, grămada aceea de carne albă, căreia pînă în seara asta un corset îi dădea formă omenească. Devenise pentru ea ambasadorul respingător al unei lumi în care nu era cu putinţă de trăit, în care bătrîneţea, durerea, Dizgraţia precumpăneau asupra oricărei Graţii. Uitase parfumul teilor.

Isabelle urmări cu privirea debarcarea cîtorva serii din cei ce se reîntorceau aici ca să respire şi să doarmă în mijlocul naturii. Călătorii încă nu-şi abandonaseră măştile pariziene şi nu-şi recăpătaseră propriul lor chip. Cei mai mulţi ţineau în mînă, ca pe un paşaport de doi bani, gazeta de seară, deschisă la pagina ineptelor benzi desenate. Aruncau, în treacăt, o privire indiferentă spre această călătoare, singura fiinţă care aştepta să plece către locul de care fugeau ei. Îşi aruncau unul altuia un „pe mîine“, fără a se privi. Ceea ce însemna că, în toate zilele vieţii lor, la aceeaşi oră şi printre aceleaşi feţe, aveau să se întoarcă pentru a îndeplini aceeaşi muncă. Oare nu tot perspectiva aceasta, care o făcea acum pe Isabelle să simtă că i se strînge inima, i se părea anul trecut însăşi definiţia fericirii ?

Trenurile spre Paris se răreau la ora asta. Fiindcă se plictisea, Isabelle schiţă un gest de om sărac sau de copil : deschise poşeta şi-i făcu inventarul. Un cartonaş alb zăcea la fund, rătăcit printre tichete de metrou şi ustensile pentru manichiură : era cartea de vizită a lui Bertrand Ferry.

Într-o clipă, decizia fu luată, ireversibil, ca un iceberg care se răstoarnă. Fusese destul să vadă cartonaşul alb, ca şi cînd hotărîrea ar fi dospit demult în adîncurile subconştientului său şi i-ar fi comandat gestul inutil de a-şi cotrobăi poşeta. Din clipa aceasta, mintea îi deveni de piatră, refuzînd să mai gîndească, să caute justificări sau să prevadă. Şi decizia era să-i telefoneze lui Bertrand că va lua masa cu el. Da, masa ; da, chiar diseară. „Masa“ — asta însemna tot ce putea să însemne. Accepta de la bun început orice eventualitate. De pildă, ca telefonul să sune şi nimeni să nu ridice receptorul. Sau să i se răspundă : „Vai, ce rău îmi pare, dar nu sînt liber în seara asta...“ Dacă s-ar întîmpla aşa, nu-i va mai da întîlnire altă dată şi nu-l va mai căuta niciodată pe Bertrand. Dar dacă avea să spună da...

Piatră...

Ieşi din gară ; un vînt mai răcoros mişca frunzişul pomilor, înviorînd decorul de operetă. Intră într-o cafenea, ceru o fisă şi pătrunse hotărîtă în cabina cu aer stătut. Pereţii erau plini de numere de telefon care supravieţuiau, printre urme de degete şi zugrăveli obscene, conversaţiilor de care poate că nimeni nu-şi mai amintea. Trei litere şi patru cifre. Combinaţie în stare oricînd să deschidă un seif care ar cuprinde o comoară sau nimic... Isabelle o formă ; i se răspunse aproape imediat, şi vocea acestui bărbat viu o readuse pur şi simplu la viaţă. Viu, puternic şi sigur, un bărbat verde ca bradul. „Da, era liber... Chiar cu totul liber, preciză el. Să ia masa împreună ? Sigur că da, dar mai bine acasă decît la un bistrou, ar fi cu atît mai plăcut. Aşa că o aşteaptă". Masă, liber, plăcut — nici un cuvînt nu-şi păstra în seara asta sensul lui propriu ; ce cod or fi folosind ei doi ? Isabelle răspundea lapidar, fără intonaţie, fără un cuvînt de prisos, ca un mesaj transmis prin alfabetul Morse.

Ieşind din cabină, îl întrebă pe patron dacă avea whisky, ceea ce păru să-l ofenseze pe bietul om :

— Un „scoş" [1] mare sau mic ? se burzului el.

Ea bău două mari.

Cînd îi deschise Bertrand, zări simultan — căci nici o uşă nu era închisă — masa cu două tacîmuri şi două lumînări şi, dincolo, în camera cealaltă, un pat de dimensiuni promiţătoare. Imaginea atît de simplă a fericirii omeneşti îi arăta măsura exactă a lucrurilor de care era frustrată. Şi ea înlătura — numai ea putea să înlăture — imaginea domnului Tannoire. Un trup de bărbat adevărat şi un trup de femeie adevărat — oare nu reprezentau singurul mijloc de a goni moartea ? Viaţa e făcută numai din clipe.

—Ce-i cu tine, nu te simţi bine ? Eşti atît de palidă !

— Dă-mi ceva să beau, Bertrand.

Mintea ca o piatră, inima la fel. O panică animalică o făcu să se repeadă la uşă.

— Isabelle, unde te duci ?

— Nimic... Credeam...

Se lăsă să cadă pe un scaun ; el o copleşi cu atenţii, măgulit la gîndul că tulburarea i se datora doar lui. Ea

[1] Corect : scotch.

închise ochii : o teribilă ameţeală o cuprinsese. „Dar tu nu-l iubeşti ! Şi nici el nu te iubeşte ! Ei şi ? explodă în sinea ei. Cu atît mai bine ! N-o să-mi mai vorbească de sufletul meu..."

VIII

„OARE POT FI ŞI EU IUBITĂ ?..."

CÎND SE LĂSASE NOAPTEA, BERtrand nu trăsese nici obloanele, nici draperiile, căci o astfel de prezenţă de spirit ar fi compromis ritualul seducţiei.

În zori, Isabelle se deşteptă din somnul ei scurt cu trupul învăluit într-o sfîrşeală delicioasă, aşa cum simţi cîteodată după febră, dar cu mintea în întregime limpede. Nu se întrebă deloc „unde sînt ?" Şi nu simţea nici plăcere, nici remuşcare. Se dădu jos din pat cu mii de precauţii şi se apropie de fereastra deschisă. O adiere matinală mîngîie perdeaua ; abia acum descoperi că era goală şi-şi improviză din voalul ei o togă transparentă. Dimineaţa atît de pură o intimida ; invidia păsările liniştite ; avea senzaţia bizară de a fi izgonită din această lume a liniştii, a păcii fără de oameni.

Nu fără efort îşi întoarse privirile spre pat, unde dormea el, gol, pe spate, cu braţele întinse în cruce, ca după beţie. Simţi că-l detestă. „Un străin..." Dar poţi oare să urăşti cu adevărat un străin ? Cuvîntul acesta o uşura, oferindu-i o revanşă iluzorie şi trecătoare, singura pe care ne-o pot da cuvintele. Totuşi, cu cît şi-l repeta, cu atît mai lămurit simţea că, dimpotrivă, ceva fără seamăn o lega acum de acest bărbat. Ceva ce nu era nici dragoste, nici indulgenţă, nici recunoştinţă — o legătură fără nume, în stare să se împace cu neîncrederea şi cu dispreţul, o dezgustătoare legătură. Din trupul ale cărui forme erau îngroşate de cearceafuri, ea nu mai ţinea minte decît greutatea apăsării lui. Îşi amintea ruşinată că i-o suportase cu delicii şi că-n acel moment regăsise ceea ce-i lipsea de la moartea tatei : siguranţa că e apărată.

Îi reveneau acum în minte, cu duiumul, imaginile acestei nopţi, nu însă şi senzaţiile (or, unele fără altele devin

la fel de ridicole ca nişte dansatori pe care-i vezi fără să auzi şi muzica în ritmul căreia se mişcă). Şi abia acum putea să-şi dea seama — ceea ce-i oferea un motiv în plus de a se simţi umilită — cît de mult o derutase şi o pervertise imaginaţia, pînă în noaptea aceasta. „Imaginaţia, duşmană a oricărei purităţi..." Isabelle se detesta pe sine însăşi cel puţin tot atît de mult cît şi pe acest om zăcînd în nemişcare. Nu pentru că şi-ar fi regretat virginitatea — ce ridicol cuvînt, oare cine mai îndrăzneşte să-l rostească ! „Ce nu ţi se întîmplă decît o singură dată în viaţă ? Să-ţi pierzi virginitatea şi să-ţi pierzi chiar viaţa... Ca şi cînd n-ai putea prea bine să mori din întîmplare !" Şi chiar încerca să se încredinţeze că era de acum înainte cu adevărat eliberată.

„Da, eliberată !"

Rostise cuvintele cu jumătate de voce, ca pentru a le face astfel mai veridice ; dar simţea cum se lasă copleşită, în aceste zori atît de simple, de o imensă tristeţe. Ce harababură... Ea, care de ani de zile se mulţumea s-o urmărească de la distanţă cu ochi însetaţi de spectatoare, ea care încă alaltăieri, la petrecere, îi făcea cu toată luciditatea inventarul (şi se bucura în sinea ei că nu-i aparţine), — tocmai ea să se arunce în mijlocul acestei universale harababuri a dragostei, timpului, plăcerilor ! Şi de ce ? Din nimic ! Contaminare, sau poate din curiozitate, din nevoia laşă de a face la fel ca toată lumea. Dar să fi uitat ea oare că se revoltase împotriva unui cer prea indolent şi că numai pentru a scăpa de obsesia jalnicei carcase a domnului Tannoire se dăruise acestui animal superb care, sătul de dînsa, dormea acum sub ochii ei ?

Aşa cum îl examina, din picioare şi aparent lucidă, încerca să se convingă că-i era şi amantă, şi stăpînă, ceea ce la drept vorbind era pe cît de stupid, pe atît de umilitor, pentru că o femeie nu devine „metresă" decît înjosindu-se, şi nu rămîne ca atare decît linguşind animalul. De fapt, dincolo de suferinţa şi apoi de plăcerile acestei nopţi, ea mai simţea şi acum greutatea trupului lui, atît de potrivit cu al ei. „Iată în ce stă toată puterea bărbatului asupra femeii !" spumega ea. Greutatea acestui trup masiv şi viguros părea a-i fi simbol şi chiar origine. Dar de ce-i dădea această senzaţie de eliberare ? Simţea astfel, pentru prima oară, subtila satisfacţie pe care probabil o încerci cînd păcăleşti o fiară. Femeia şi bărbatul erau într-un fel ca

David şi Goliat : şiretenia veşnic trează sfîrşeşte prin a birui pînă şi forţa prea sigură de ea.

Astfel şedea Isabelle trează în zorii acelei zile şi se îmbăta cu un triumf destul de iluzoriu asupra învingătorului ei adormit. Întorcîndu-se din nou spre auroră, care-i potolea setea ciudată, îşi zări reflectat în geam obrazul pe care-l uitase de aseară, adică exact din clipa în care îl rugase pe Bertrand să stingă lumina.

În sfîrşit, îşi biruise adevăratul duşman — faţa. Ce mai contase ea în noaptea asta ? Nu, niciodată nu cunoscuse Bertrand atîta fericire în braţele şobolănaşului cu faţa delicată — cum îi zicea ? Da, putea fi sigură că, din cauza ei, Vera Walter, cu micul ei corp sprinten şi impur, îşi pierduse dintr-odată farmecul. Era, nu-i vorbă, una din acele „vanităţi femeieşti" pe care le dispreţuia atît de mult la suratele ei şi care o făceau să se simtă atît de umilită. Ori de cîte ori o funcţionară îi făcea confidenţe de un atare gen, devenea de gheaţă. Dar iată că în dimineaţa asta, pentru că un bărbat fusese încîntat de ea...

Bertrand se răsuci în culcuş. Ea schiţă mişcarea naivă de a-şi ascunde goliciunea sub perdea. Gîndul că ar putea să se trezească, s-o caute, s-o cuprindă iar în braţe îi inspira oroare.

S-o cuprindă în braţe... Imaginaţia, „Nebuna — ba nu : Tîrfa", se puse în mişcare. Îşi amintea cu tot corpul întîmplarea nocturnă. Era gata să-i atribuie o inocenţă animală ; era gata să-l trezească ea însăşi, îngenuncheată la picioarele lui ca o mamă şi cerşetoare în acelaşi timp — ca Femeia pur şi simplu. „Victime înnăscute ? Mai mult : sclave din născare ! Toate !..."

Îmbrăcămintea îi zăcea risipită pe covor. I se întîmpla pentru prima dată în viaţă să n-o găsească în ordine, la locul ei. O adună şi se îmbrăcă fără zgomot, degrabă, propunîndu-şi să alunge orice gînd, dar mai ales orice imagine. Cu toate acestea, pe măsură ce se îmbrăca, îi era tot mai greu să nu-şi amintească mîinile îndemînatice şi nerăbdătoare care o dezbrăcaseră aseară. Ce tare tremura şi ce teamă îi era ca el să nu observe ! Şi cum se mai trudea să-şi păstreze starea de semiconştienţă, de nevinovată inerţie pe care i-o dăduse alcoolul ! Din nou îi fu ruşine. Şi sentimentul acesta o salvă. Îmbrăcată, se simţi de altă rasă decît cel ce dormea gol. Şi fragila ei

superioritate o încînta. „N-am să-l mai revăd niciodată, își făgădui ea, decît doar din întîmplare“. Dar, întorcînd capul pentru ultima oară, văzu că-și îndoise brațul drept și că acest braț îi arăta locul unde se afla ea cu cîteva ore mai înainte, apărată de toți și de toate, viață lîngă viață. Avu curajul să se apropie, căci locul o atrăgea ca un magnet, și se aplecă asupra celui ce dormea. Deasupra inimii lui, cearceaful pulsa abia perceptibil, dar regulat și sigur, ca apa unui izvor. Și avu presimțirea că intrase, de bunăvoie, într-o cursă din care nu mai exista scăpare și că din seara aceea singurătatea va avea pentru ea altă semnificație. Lăsînd în urmă camera, scara, casa, ea părăsi tiptil, ca un hoț, aceste locuri.

Străzile mai erau scăldate într-o lumină tulbure cînd ajunse acasă. Abia răsuci cheia în broască, însă, că și auzi : „Dumneavoastră sînteți ?“ Tresări. Uitase cu totul de Annie. O văzu zburlită, cu cearcăne la ochi, îngrijorată, dar parcă mai mult prefăcîndu-se a fi.

— Unde ați fost ? M-ați lăsat singură ! Mi-a fost așa de frică !

Și se aruncă de gîtul Isabellei, care încercă destul de blînd s-o îndepărteze : nu mai putea suporta, cel puțin deocamdată, contactul cu alt corp, cu un corp de femeie.

— Nu mai ai doisprezece ani, Annie ! Iar eu nu-ți sînt mamă.

Cealaltă încremeni ; ochii i se umplură de lacrimi.

— Asta-i adevărul, reluă Isabelle cam stingherită, nu trebuie să fii atît de nervoasă.

— Mă temeam să nu vi se fi întîmplat vreun accident. Eram să telefonez la poliție.

Cît de fragilă și vrednică de milă părea în cămașă de noapte și cu picioarele goale ! „Cel puțin ea ține cu adevărat la mine“, își zise Isabelle, cu gîndul la noaptea aceea, la simulacrul acela ; ceea ce însă nu avu darul s-o îmbuneze.

— Nu eu am suferit un accident, ci domnul Tannoire. L-am transportat la spital.

— Doar n-ați stat acolo toată noaptea ! N-am închis ochii o clipă, scînci ea pe tonul plîngăreț al școlarilor silitori.

— Văd că nu te interesează deloc ce i s-a întîmplat domnului Tannoire! Poate că la ora aceasta nici nu mai e printre cei vii...

Nu voia decît s-o facă pe nechibzuită să se simtă prost şi mai ales să-i ocolească întrebările; abia apoi îşi dădu seama că putea fi adevărat.

„Cine ştie dacă a putut suporta operaţia! Nu m-am mai gîndit la el de la gara din Garches..." Or, dacă rugăciunea te poate apăra de primejdie, cine ştie dacă simplul fapt de a nu învrednici pe cineva cu un gînd bun nu o agravează cumva? Ar fi fost firesc, după logica unui cei pe care n-o poţi abandona chiar peste noapte.

— A, începu Annie, oricum, domnul Tannoire...

— E un infirm, vrei să zici, nu-i aşa? Condamnat să sufere toată viaţa? Aşa că un pic mai mult sau mai puţin...

— Ba nu, dar...

— Dar infirmii cu infirmii şi sănătoşii cu sănătoşii, urîţii cu urîţii şi frumoşii cu frumoşii, iar...

Se opri chiar la limita imposturii, gata-gata să reediteze, inversînd rolurile, conversaţia din amubulanţă. Puţin lipsise să nu-i ţină micuţei Annie o predică în toată regula pe tema sufletului ei.

— Nu sînteţi drăguţă cu mine, smiorcăi cealaltă, eu care v-am aşteptat toată noaptea, eu care...

— Eu, eu, eu! o parodie Isabelle, aruncîndu-şi cu violenţă poşeta pe un scaun. Nu eşti numai tu pe lume, şi-apoi n-am a-ţi da socoteală de felul cum îmi întrebuinţez timpul.

— Dar vă iubesc atîta! şopti cealaltă, parcă însă mai puţin convinsă.

„Iubire..." De alaltăieri, de cînd cu Blanchouin, cu domnul Tannoire şi cu Bertrand Ferry, cuvîntul acesta o persecuta pe Isabelle pînă la exasperare. El fu bisturiul care sparse abcesul.

— Şi eu ţin mult la tine, draga mea Annie. Dar cred că a venit timpul să ne gîndim şi la altceva: să ne reluăm viaţa normală. Eşti aici ca într-o tabără turistică de nu ştiu cîte zile...

— Şaizeci şi patru, o ajută cealaltă cu voce slabă.

— Nu e practic nici pentru tine, nici pentru mine. Şi nu-i bine să ne formăm obiceiuri pe care nu le putem păstra. La ce-ar folosi?

„La ce-ar folosi..." Odios precept şi în acelaşi timp alibi al moralei burgheze ! Una dintre expresiile obişnuite ale mamei sale. Isabelle ar fi avut toate motivele s-o dispreţuiască, dacă în dimineaţa asta n-ar fi fost mînată de intenţia obscură a unei revanşe. Cu atît mai rău pentru inocenţi !

Faţa micuţei Annie păru că se ofileşte brusc ; se uita cu ochi mari la Isabelle ca la o necunoscută. Dar şi aceasta o privea cu alţi ochi, cu ochi care nu mai vedeau în ea victima, copila care poartă în pîntece alt copil, de pe acum prea greu pentru ea, ci corpul care se dăruise atît de stupid unui Marcel oarecare, chipul care, ca şi al ei, purta de acum înainte, pentru totdeauna, stigmatul anumitor nopţi. Şi cît se străduise să-i deschidă ochii, să o pună în gardă la timpul potrivit ! Nici ea nu merita, ce-i drept, în dimineaţa asta, mai multă îngăduinţă ! Căci acum făcea şi ea parte din turmă, din harem, şi pe nedrept se descărca pe singura fiinţă care ţinea la ea cu adevărat. „Oare pot fi şi eu iubită ?..."

Brusc, Annie îi întoarse spatele şi se năpusti în cealaltă cameră, închizînd uşa după ea. „Oricum, trebuia să-i vorbesc deschis odată şi odată", căută să se scuze Isabelle, care pînă atunci se bucurase, totuşi, că în casa ei nu mai era pustiu.

Se închise la rîndul ei în baie, dădu drumul duşului şi începu să se spele cu energie. Nu ştia cum să mai scape de mirosul de bărbat care aproape că o sufoca.

O oglindă mare strălucea pe unul din pereţii camerei de baie. Se răsuci spre ea şi, goală, îşi înfruntă duşmanul. Nu s-ar fi mirat să vadă două fiinţe în loc de una, atît de adînc sfîşiată se simţea. Oare trupul acesta nu se schimbase ? Îl vedea îngreunat de mîngîieri ; căuta pe el, ca pe o sculptură neterminată, urma degetelor sculptorului. Trupul acesta, faţa aceasta o dădeau de gol. Oare nu la fel descifrase ea însăşi, cîndva, pe faţa micuţei Annie, jalnica ei aventură ? Şi Marianne ar ghici-o imediat. Şi s-ar întreba : cine e ? Îl cunosc ? „Totdeauna confundă femeile împărăţia inimii cu erosul ; asta-i menirea lor, asta-i dezgustătoarea lor vocaţie, îşi zicea cu ciudă Isabelle. Şi tocmai eu m-am găsit să le dau lecţii, în dimineaţa asta !" Ceea ce n-o împiedica să întîrzie, cu un fel de lăcomie, în faţa trupului ei care-i stîrnea curiozitatea. La

fel şi-l contemplase, intact, în ajunul primului şi ultimului ei bal, la Orléans. Din nou, în dimineaţa asta, reuşea să-l observe, ca şi cum n-ar fi fost al ei şi, astfel, să-l iubească ; dar îl privea cu ochii lui Bertrand şi nu cu ai ei.

Îşi dădu seama deodată că peste cîteva ore ar trebui să se ducă la birou. Cu neputinţă ! Mîine, da, poate că mîine ; azi va spune că nu se simte bine. Dar ce-o să creadă Annie ? Şi apoi nu trebuia să se ocupe, tot în dimineaţa asta, de domnul Tannoire ? Căci domnul Tannoire, viu sau mort, avea să reprezinte de acum înainte un dosar, un dosar în plus pe biroul domnişoarei şefă a personalului.

Împotriva tuturor aşteptărilor corpului medical, domnul Tannoire supravieţui celor trei intervenţii chirurgicale care, cu preţul unei răbdări şi al unor eforturi de neînchipuit, îl „reconstituiră". Trupul său deveni un adevărat cîmp de luptă. El cunoscu fluxul suferinţei care urcă, atinge ultimele limite ale rezistenţei umane, apoi se retrage încet în faţa medicamentelor. Cît fusese copil, zăcuse adesea în spital. Acum, cînd era om în toată firea, fără speranţe şi fără iluzii, regăsea pustiul alb, feţe care nu se întorceau spre el, ora inutilă ; suferinţa i se preschimba în durere. Recăpătase obiceiul de a-şi întoarce privirea spre uşă ori de cîte ori se deschidea, dar nu mai era mama care să vină la căpătîiul lui.

În ziua în care-l vizită, domnişoara Devrain îl găsi pe moş François la picioarele patului, stînd foarte ţeapăn pe un scaun de metal, cu ochii ţintă la pacient şi fără să deschidă gura. De cum o văzu, moş François îi cedă scaunul şi ieşi la fel de tăcut, fără să se întoarcă, întocmai ca o santinelă schimbată în post.

— În fiecare seară, după ce iese de la slujbă, vine să mă vadă, explică domnul Tannoire. Mă întreabă : „Cum merge ?" Iar eu îi răspund : „Bine, după cum vezi..." Asta-i tot ce ne spunem.

— La fel vreau să vă întreb şi eu : cum merge ?

— Mai bine întreabă-i pe ei.

— Ştiţi prea bine că în Franţa lumea spitalicească te tratează ca pe un ţăran din evul mediu. Bolnavii sînt făcuţi ca să sufere şi să aştepte ; familiile, ca să aibă ochii

roşii şi să aştepte. Nimeni nu-ţi dă niciodată vreo explicaţie. Aşa că spuneţi-mi dumneavoastră cum vă simţiţi.

— Sufăr şi aştept. (O văzu înghiţind cu noduri.) Iar dumneavoastră, faceţi bine că n-aveţi ochii înroşiţi. Nu le daţi dreptate !

— Şi mai departe, domnule Tannoire ? Ce va urma ?

— Nici măcar din umeri nu mai pot să dau. În fiecare zi descopăr o mişcare pe care nu mai pot s-o fac. E o anti-vindecare. Chirurgii, însă, sînt satisfăcuţi.

— Pentru că trăiţi.

— Trăiesc ?

O privi atît de insistent, încît ea se văzu silită să plece ochii în jos. Îşi aminti de domnul V., mortul-viu de la spitalul Claude-Bernard ; oare nu cumva şi domnul Tannoire era condamnat să-şi sfîrşească zilele într-un astfel de pat, de unde nu puteai zări nici măcar un pom ?

— François e mai prudent decît dumneavoastră : nu-mi pune întrebări. Totdeauna vorbim mai mult decît trebuie, adăugă el încet.

Ea crezu că ghiceşte.

— Regretaţi convorbirea noastră din ambulanţă ?

— Într-un fel. Credeam că n-am să vă mai văd niciodată...

— N-ar fi fost o soluţie.

— Atunci, seara, vorbele mele te-ar fi putut duce la disperare, replică el cu voce înfundată.

— Ar fi putut, consimţi ea generoasă.

Se simţea gata să plîngă.

— Trebuie să plec, bolborosi dînsa, dar voi veni mai des.

O perdea păru că se lasă între ei ; domnul Tannoire îşi schimbă expresia, ca şi cum ar fi rămas singur. „În ochii lui, întruchipez viaţa şi libertatea, îşi spuse Isabelle. De-ar şti cît sînt de disperată..."

— François, îl întreabă domnişoara Devrain cînd ia ascensorul, cît timp îţi trebuie în fiecare seară ca să te duci la Garches ?

— Un ceas şi jumătate, domnişoară, şi tot atîta ca să mă întorc acasă. Am de făcut două schimbări.

— Aşa că la ce oră ajungi acasă ?

— Niciodată înainte de nouă, răspunde el cu o satisfacție aproape agresivă. Şi aşa şi trebuie !

— Dar...

— Plătesc. Dacă n-aş fi băut prea mult în ajun...

— Dar, François, nu trebuie...

— Ba da, micule. Ăă, iertaţi-mă, domnişoară... Dar spuneţi-mi, vă rog, adevărul : cum îi merge ?

— Vezi bine că a scăpat, minte Isabelle.

— Scăpat, repetă François cu un zîmbet care-l întinereşte (căci oamenii simpli mai cred în cuvinte), scăpat...

Ca şi cînd n-ar fi aşteptat decît înapoierea ei, telefonul o cheamă.

— Domnişoară, un domn Ferry v-a căutat ieri de două ori şi azi-dimineaţă din nou, chiar la prima oră. A spus că va reveni.

— Te rog să-i spui că sînt în şedinţă.

— Ori de cîte ori va suna ?

Ştie că răspunsul ei va da loc la comentarii, dar între două rele...

— Da. Altcineva m-a căutat, Danielle ?

— Domnişoara B. (Adică Marianne.) E îngrijorată din cauză că nu i-aţi mai telefonat.

— Asta-i tot ? Mulţumesc.

Marianne... Dacă nu-i telefonează nici acum, are să-i sporească şi mai mult îngrijorarea. Dar de ieri noapte Isabelle nu-şi mai găseşte pacea decît trăind ca un lup singuratic în vizuina lui, pe care Annie a părăsit-o în aceeaşi zi, împărăţie unde timpul nu mai curge, unde nu mai e nimeni care să răspundă la telefon şi unde din nou cafeaua cu frişcă ţine loc de mîncare. Duminica şi-o petrece făcînd ordine în dulapuri cu o perseverenţă de insectă, ca şi cînd ar pune astfel ordine în propria ei viaţă.

Telefonul sună din nou. Îl recunoaşte pe Blondal după gîfîit, înainte de a-l auzi vorbind.

— Te simţi mai bine, Devrain ? Păreai cam obosită zilele trecute.

Ah, spionajul ăsta universal... Oare lumea nu-i decît un ochi imens şi de neocolit ?

— Eu ? Dar eu n-am niciodată probleme, domnule Blondal.

— Cu excepţia celor de serviciu, bineînţeles ! Ei, poftim atunci una în plus : Jacquet ar vrea să te vadă.

— Imposibil... Nu pot acum, se corectează ea, dar bătrînul vulpoi nu poate fi păcălit.

— E ceva ce nu suferă amînare, Devrain : e vorba de interesul nefericitului nostru coleg. (Aşa-i spune el domnului Tannoire de la accident încoace.) Iar Jacquet se află în biroul meu.

— Atunci, dacă binevoieşte, să poftească la mine.

Peste cîteva clipe va fi aici... Acum nu-şi mai poate ascunde adevărul atît de evident, că Hervé Jacquet e singura fiinţă de pe lumea asta dinaintea căreia ar muri de ruşine dacă ar afla de aventura ei. Ca şi celălalt, tot atît de prostesc, şi anume că reprezintă, pentru ea, contrariul lui Blanchouin şi al lui Blondal. Isabelle e pur şi simplu orbită de evidenţa bruscă a acestor adevăruri inexplicabile. De nu i le-ar citi pe faţă bărbatul care se îndreaptă chiar în clipa asta spre biroul ei ! Să-şi pună ochelarii, ca să-şi ascundă privirea ? Dar o urîţesc. („Ce prost mă prinde acest taior. Are dreptate Marianne. Am să mă duc sîmbătă să-mi cumpăr nişte rochii...") Două mîini îndemînatice se agită în jurul capului, aranjînd pieptănătura. Mătasea părului îi redă curajul. Încă un gest ca să-şi întindă bluza la piept şi să-şi aranjeze fusta.

— Poftiţi, vă rog.

E acelaşi... Şi înţelege, în sfîrşit, ce-o atrage la acest bărbat : este indiscutabil acelaşi primăvara ca şi toamna, luni dimineaţa ca şi sîmbătă seara ; este *unul* şi acelaşi. „Sînt nebună de legat ! Nu l-am văzut decît o singură dată. Cu ce drept..."

— Aveţi veşti despre Tannoire, o întrebă el pe dată, veşti sigure ? Apoi, la răspunsul ei afirmativ : Mai bune ?

— Va trăi.

Se privesc în tăcere, puţin stînjeniţi din pricina gîndului lor ascuns, de care sînt totuşi siguri că e acelaşi.

— Am încercat să rezolv problema asigurării cît mai conform cu interesul lui, dar... (Coboară vocea.) Dar ca să transform căderea într-un accident de muncă, ar fi necesară o adevărată suită nesfîrşită de minciuni şi de mărturii false, pe care nici el, nici dumneavoastră nu le-aţi accepta.

— Înţeleg. Dealtfel, datoria dumneavoastră faţă de societăţi...

— Nu există o singură datorie, domnişoară : totdeauna sînt cel puţin două — şi pe care din ele s-o aleg ?

— Totuşi...

— Ori de cîte ori ţii seama numai de una, eşti ameninţat să fii acuzat fie de şovinism, fie de părtinire, fie pur şi simplu de prostie.

— Dar dumneavoastră sînteţi un om atît de înţelept.

— Înţelept ?...

El închide ochii ca să reflecteze mai bine, ceea ce-i permite Isabellei să-l examineze în voie. Nu, nu e un bărbat frumos — „dar asta nu contează pentru el fiindcă... ah, vechea nedreptate primordială !“ O faţă solidă şi simplă, ca a statuilor de pe care timpul sau eroziunea a şters tot ce nu era esenţial ; dar umbra unui zîmbet îi stăruia aproape neîntrerupt în privire şi pe buze. Iar ochii... Îşi dă seama că-i în stare să-i descrie deşi îi ţine închişi : verzi-cenuşii, stropiţi cu pepite de aur brun. Fără ei, chipul e ca o faţadă închisă ; cînd îi deschide, parcă ar răsări soarele.

— Înţelept ? reia el. Nu. Cred că sînt numai om în toată firea. Şi cum sprîncenele ei se arcuiesc în aşteptarea explicaţiei, urmează : Vreau să spun că am terminat cu copilăria şi că mă împac cu situaţia aceasta.

— Ca noi toţi, din păcate !

Cînd rîde, mijeşte ochii, la fel ca o pisică pe care-o mîngîi.

— Din păcate ? V-aţi trădat, domnişoară, v-aţi trădat. N-aţi terminat complet cu copilăria, de vreme ce o regretaţi. Dar, ştiţi, nu-i bine să trăim privind în urma noastră.

— Dar dumneavoastră, cînd rîdeţi, parcă aţi fi un copil...

El devine din nou serios, chiar grav.

— Tannoire, în ceea ce-l priveşte, a ştiut să termine cu copilăria, păstrîndu-i totodată spiritul. Ştiţi, adăugă el după un moment de tăcere, mi-e foarte drag domnul Tannoire.

— Poate şi din milă ?

— Ce cuvînt îngrozitor ! Nu, nici măcar pentru că l-aş compătimi. Ci aşa, ca bărbat : de la egal la egal.

— În timp ce pe o femeie n-o poţi iubi de la egal la egal, nu-i aşa ?

Hervé Jacquet închide o clipă ochii, numai o clipă, pentru că faţa Isabellei îi spune limpede ce gravă e între-

barea. Ea însăşi îşi dă seama că roşeşte ; palmele i se umezesc ; şi regretul de a se fi trădat o copleşeşte.

— Da şi nu. Sigur că, în esenţă, sîntem cu toţii egali ; dar... cum să spun ? Cine acordă altuia protecţie, acela şi comandă. Aşa e în politică, pe tărîm militar...

— Şi conjugal ?

— Absolut. Restul e dezordine, nu credeţi ?

Şi cum ea nu răspunde (pentru că încă n-a reuşit să asimileze cu totul afirmaţia că „cine acordă altcuiva protecţie, acela şi comandă"), adaugă aproape cu timiditate :

— Aş fi atît de bucuros să fiţi de acord cu mine...

Sună a declaraţie. Nu, Isabelle nu se înşală, dar, odată mai mult, refuză. O femeie urîtă trebuie să iasă din joc, ba chiar să se urîţească şi mai mult, de teamă să nu fie ispitită sau să ispitească. Spectatoare în sala obscură, femeia urîtă nu e femeie. Poate spera cel mult să încerce să ajungă, prin muncă, în rînd cu bărbaţii, duşmanii ei, să profite de indiferenţa pe care i-o arată, ca să se asimileze cu ei. Dar o femeie urîtă care nu vrea un bărbat urît se rînduieşte într-un al treilea regn : al celor ce nu sînt dorite, al celor ce sînt de nedorit. „Oare pot fi şi eu iubită ?"...

Cam asta-i convingerea Isabellei în clipa de faţă. Sau poate că-i e teamă să nu se înşele în privinţa sentimentelor lui Hervé Jacquet. Ori poate că, gîndindu-se la Bertrand Ferry, vrea — vorba lui moş François — să „plătească"

— Ar trebui mai întîi să ne punem de acord în privinţa afacerilor noastre, răspunde ea în sfîrşit, surîzînd stingher şi bîlbîindu-se puţin.

Se ridică şi se duce să caute dosarul pe care scrie ASIGURĂRI. Simte că ochii cenuşii o urmăresc, şi se întreabă dacă nu cumva o dezbracă din priviri, după obiceiul detestabil al bărbaţilor. Puţin îi pasă, însă ; trupul ei se simte la largul lui, oferindu-se privirii sale, aşa cum s-ar oferi razelor soarelui. Totuşi îi e oarecum teamă de clipa cînd va trebui să se întoarcă şi să-şi arate faţa. Cînd se decide, celălalt o întoarce îndată pe a lui.

Săptămîna următoare, într-o dimineaţă, trabucul subţire vine să-i otrăvească aerul din birou :

— Devrain, a doua noastră fată de serviciu pleacă în concediu de boală, pentru douăzeci și una de zile.

— Annie ? !

— Da, și mă întreb, urmează el nu fără satisfacție, de ce-a venit să-mi spună mie și nu dumitale.

Cînd el „se întreabă“, înseamnă că întreabă pe altcineva ; Isabelle se preface că nu înțelege.

— Voi face tot ce este necesar. Vă mulțumesc, domnule Blondal.

— Trebuie să punem pe cineva să-i țină locul.

— Pentru douăzeci și una de zile ?

— Firește. Căci *standing*-ul[1] casei... (Cînd minte, nici nu-și mai dă osteneala să termine frazele.) Am să mă ocup eu de asta : cunosc o micuță destul de capabilă.

Domnișoarei Devrain nu-i este greu să-și închipuie circumferința bustului și a coapselor unei micuțe atît de capabile.

— Are măcar idee de meserie ?

— De meserie ! pufnește Blondal. Dar, ca mai toate ocupațiile feminine, asta nu-i o meserie, ci cel mult o înclinație !

Și dă să iasă, încîntat de lovitura perfidă pe care i-o administrase. Isabelle nu se mai poate stăpîni :

— Dar știți care este totuși avantajul femeilor care lucrează, domnule Blondal ? (El face semn că nu.) Este acela că, în general, n-au „înclinația“ să fumeze țigări de foi.

— Ah, micule, dar de ce nu mi-ai spus !

Și, înainte de a ieși, strivește în scrumiera de cristal chiștocul care, la fel ca unii morți, se preschimbă îndată în ceva hidos. Isabelle îl aruncă în coșul de hîrtii, apoi ridică receptorul.

— Dă-mi-o pe Annie, te rog. Mulțumesc... Annie, vrei să vii pînă la mine ? Da, da, chiar acum...

Fiindcă simte o nevoie imperioasă să-și confirme sau să-și alunge îndată temerile care au cuprins-o. Apucă o hîrtie cu însemnări de pe birou, dar mîna îi tremură. Pînă are s-o vadă, inima are să-i bată la fel, nebunește, și n-are să fie în stare să citească un rînd. Ce rău îi pare acum și cît se dojenește că trece în fiecare dimineață

[1] Reputație (în l. engleză în text).

prin fața fetelor fără să ridice ochii, de teamă să nu întîlnească privirea micuței Annie !

„Dar avea tot timpul să ajungă pînă acum. De ce întîrzie ? Dinadins..." N-are încotro și se apropie de fereastră, silindu-se să respire adînc, ca să tempereze galopul nebunesc al îngrijorării.

Iat-o, în sfîrșit. Dar ce palidă, ce slabă e... Slabă ! O singură privire îi e de ajuns ca să-i confirme temerile, și o dată cu ele mustrările de conștiință.

— Ce-ai făcut, Annie...

— M-am descotorosit de copil.

— Ai făcut... !

— Nu strigați așa, domnișoară. Nu știe nimeni.

— Afară de Simone, firește, care ți-a arătat „direcția cea bună." Doar o știe !

— Direcții puteau să-mi arate toate fetele de aici.

— Știu. Știu că numărul avorturilor e de trei ori mai mare decît al nașterilor.

— Și a cui e vina ?

— Dar tu, Annie, tu !

— Nimeni n-avea nevoie de copilul ăsta, nici Marcel, nici dumneavoastră.

Ochii îi sclipesc, buzele îi sînt crispate : un nod o îneacă de zile și mai ales de nopți întregi.

— Eu ? ! Dar cred că nu era cazul ca eu să am sau să nu am nevoie de acest copil, gîndește-te !

— Atunci de ce m-ați împiedicat să mă omor atunci, în duminica aceea ?

— Nu-i chiar o dramă să aștepți un copil.

— Și să nu-l mai aștepți este ? De ce ?

— Atunci de ce plîngi, Annie ?

— Pentru că mă enervați, pentru că m-ați alungat, pentru că...

— Annie !

Prea tîrziu. Cade lată în fața biroului. Isabelle se repede, strînge în brațe pumnul acela de oase și de nervi, care găsește totuși puterea să-i opună rezistență, s-o lovească și pe urmă să se agațe de ea cu mult prea multă tandrețe, la fel ca în seara aceea. Și din nou trebuie s-o dea la o parte. Tăcere. Dacă ar intra cineva acum, ce-ar spune ?

— Acum pricep eu, zice în sfîrșit Annie ; și vocea îi e șuierătoare. Din pricina copilului m-ați luat. La el țineați,

nu la mine... Atunci de ce ne-ați alungat pe amîndoi ?... Ar fi fost copilul nostru... Dumneavoastră n-aveați decît să porunciți... Aș fi făcut orice ați fi vrut...

Nu bătea cîmpii decît pe jumătate. Ce roman întreg clădise pe ruinele aventurii ei ! Abia acum e în stare Isabelle să-și dea seama la ce primejdie o expusese compătimirea ; ca și pe ce căi greșite poate fi abătută o existență întreagă din cauza unei erori sau a unei iluzii de o clipă. Ceea ce era la fel de adevărat pentru Annie, ca și pentru ea.

— Ridică-te, Annie. Coboară în sala de așteptare și odihnește-te pe canapea. Simone va avea grijă să nu te deranjeze nimeni... Hai, sus !

Cealaltă se ridică anevoie. Copilă travestită în femeie... Isabelle trebuie să facă un mare efort ca să-și înăbușe mila care era gata-gata s-o cuprindă din nou. Din fericire, Annie o ajută :

— Vă urăsc, zice ea cu un calm desăvîrșit, nu vreau să vă mai văd niciodată. Plec de aici...

De data aceasta are de luptat cu o senzație de ușurare care nu-i face nici o cinste.

— Gîndește-te bine. Annie. Aici toți te...

— Aici toți țin la mine, recită cealaltă, și C.P.C. este o mare familie. Așa ni se spune în fiecare an la pomul de Crăciun. Dar tocmai familia e tot ce poate fi mai rău pe lume.

Apoi, din prag :

— Dacă mă omor, să știți că e din vina dumneavoastră !

„Ba n-ai să te omori deloc, gîndește Devrain cu toată răceala. Nu există recidivă. Cea mai bună dovadă sînt eu". Dar și ea simte că se detestă.

Isabelle plecă foarte devreme de la birou. După vizita micuței Annie, avea senzația că se înăbușă ; și nu se simți la largul ei decît atunci cînd ajunse sub primii copaci, ca și cînd acești imenși plămîni ai naturii ar fi respirat în locul ei. Făcu un ocol, ca să străbată curtea pătrată a Luvrului ; fațadele erau aproape în întregime curățate : temnița funinginoasă devenise iar palat și personajele sculptate recăpătaseră coloritul cărnii. Balustrele se detașau pe cerul limpede. Soarele scăpăta aruncînd pieziș sclipiri de spadă pe fațada estică, și, cu spatele

proptit de zid, își susținea duelul vesperal cu umbrele diafane ce umpleau treptat vasta clădire. Pe creasta unui acoperiș, o mierlă beată de vară se asculta cîntînd în crepuscul. Armonia dintre monument și peisaj, dintre opera naturii și aceea a omului, părea că simbolizează armonia care ar trebui să existe între suflet și trup. Idee care, cu toată vizita lui Hervé Jacquet, sau poate din cauza aceleia a micuței Annie, redeschisese în Isabelle o rană veche. În seara aceea, însă, totul făgăduia o întremare. Se gîndi cu duioșie aproape maternă la domnul Tannoire. „Am să mă duc să-l văd mîine ; și vom relua discuția noastră, pe cea adevărată..." Avea convingerea naivă că și domnul Tannoire trebuie să-și fi recăpătat în momentul acesta speranța. Căci așa ne place nouă, să atribuim altora starea sufletească ce ne convine, spre propria noastră liniște sufletească. Mai cu seamă la ispita serii, a primăverii, a unei clipe de fericire.

Portalul regal dădea pe cheiul Senei. Apele se scurgeau liniștite în dreapta Isabellei, în timp ce la stînga ei își trimitea în sens invers puhoaiele zgomotoase, înfierbîntate, pestilențiale fluviul de mașini, de care spre norocul ei o despărțea un șir de platani semeți. Ei împrăștiau pe solul călduț o umbră tot atît de dantelată ca și coroana lor ; umbra Isabellei se confunda cu a lor, și ea o urmărea cu stranie plăcere cum dispare și apare din nou. Vara moleșea crengile arborilor. „Anne, soră Anne..." Păreau, din înaltul lor, că întrezăresc primele semne ale toamnei și că, spre deosebire de nepăsătoarele ființe umane, își așteptau cu resemnare fastuosul lor declin.

Isabelle mergea în pas cu apele Senei, contemplînd în voie priveliștile vaste pe care le oferă atît de des Parisul, cînd auzi deodată un apel de claxon, la fel de ușor ca și o tuse discretă. „Un fustangiu", presupuse ea, și nici măcar nu catadicsi să se întoarcă. Apelul se repetă, fără mai mult succes, și automobilul trebui s-o depășească și să oprească lîngă trotuar pentru ca Isabelle să-i arunce o privire : era Francis, cu o fetișcană, într-o mașină sport, albă ca laptele.

— Isa ! Nu ne-am mai văzut de luni de zile...

— Bună seara, Francis, bună seara domnișoară.

Era cît pe ce să întrebe de Marianne, dacă n-ar fi văzut-o pe fetișcană mai bine : abia își dresese machiajul și coafura, iar fața-i exprima acea oboseală consecutivă

ritualului amoros pe care o poți descifra fără nici o greutate la ființele lipsite de adîncime sufletească.

— Ai o mașină nouă, Francis ?

— Da, mult mai rapidă. Urcă, te rog.

— Dar n-are decît două locuri.

— Tocmai voiam s-o las aici pe domnișoara. Nu-i așa ?

Cealaltă improviză un da înciudat, își luă rămas bun pe un ton lipsit de inflexiuni și coborî.

— Pe curînd, Nicole. Mai dă-mi un telefon zilele astea.

„El e acela care are s-o sune, chiar diseară, și are să inventeze o minciună măgulitoare pentru ea și neplăcută pentru mine ; n-are să-i fie greu să pună din nou mîna pe ea, lucru pe care-l știe prea bine".

— Hai, Isa, repede, suie lîngă mine, că n-am voie să staționez aici.

— Te-ai îndrăgit cu fetișcana, Francis...

Privirea i se îngustă ; făcu un efort să zîmbească.

— Dar știi că ești perspicace, domnișoară Devrain... Cum de te-ai schimbat așa ? A, nu, să nu-mi cînți cîntecul tău cu Marianne ! Am mai avut noi o explicație în privința asta.

Isabelle nu se putu împiedica să nu-l compare cu Bertrand : era mai seducător, dar nu la fel de bine făcut, ceea ce-i dădea în taină puterea să-i reziste. „Unul e ca un stadion, celălalt ca un teatru..." Comparația, bizară, o determină să surîdă la rîndul ei, iar surîsul o făcu să se simtă și mai tare în fața acestui bărbat care, prin mirosul (aprinsese o țigară), căldura și vocea lui, o tulbura. Nu se putea împiedica să-și pună întrebarea *prin ce era* diferit de Bertrand, fără să-și dea seama că acest teribil angrenaj al curiozității o mîna tocmai spre un om ca Francis, pe care credea că-l disprețuiește, spre un om devorat de dorințe și impulsuri tiranice.

— N-am nici un chef acum de discuții, continuă el. Dar să mă plimb cu tine prin Bois de Boulogne, asta da ! Tu ce zici ?

— N-am timp, Francis.

— Ei hai, abia ai ieșit de la serviciu. Și sînt atît de sigur că ți-ai făcut toate lucrările și ți-ai pus în ordine toate dosarele...

— Elevii slabi rîd de cei buni tocmai pentru calitățile lor !

— Aşa e, aşa e, totdeauna am fost un elev slab ; cît timp am avut profesoare, însă, nu mi-a merş prea rău.

— Don Juan de la opt ani ?...

De ce-i venise în minte această cifră ? Se lămuri deodată : „Poliomelită la opt ani..." Mai fidel decît ea, subconştientul îi îndrepta deci gîndurile spre domnul Tannoire.

— De la opt ani ? Ba mai dinainte ! Aşa că, Isa, vezi şi tu că n-are rost să mă condamni.

— Şi atunci pe cine ?

— Dar mai întîi şi-ntîi, pentru ce ? „Victimele" mele sînt benevole, mulţumite şi recidiviste. Şi atunci ?

— Atunci, atunci... Dar Marianne ?

Faţa i se întunecă deodată ; acceleră, începu să conducă imprudent, frînînd în ultima clipă, evitînd ca prin miracol alte maşini ; aşa ajunseră în Bois de Boulogne.

— Dacă asta numeşti tu plimbare, remarcă placidă Isabelle, mai bine „lasă-mă" şi pe mine, ca pe Nicole a ta de-o zi.

Cînd zîmbea, faţa îi devenea încîntătoare, aproape pură. „De asta l-o fi iubind Marrianne, gîndi Isabelle, şi e singura lui calitate. Dar nu-şi dă seama. Ce păcat că nimeni nu-şi dă seama ce-l avantajează..." Gîndul îi zbură la Hervé Jacquet, şi în aceeaşi clipă Francis i se păru nespus de frivol.

— Nu ştiu femeie pe lume a cărei prietenie s-o doresc mai mult decît pe a ta, Isa. N-ai nimerit bine !

El însă o nimerise mai rău chiar decît îşi închipuia.

— Prietenie ? !

— Prietenia totală între un bărbat şi o femeie cere...

— Nu zău ! Şi atunci ce mai cere dragostea ?

— Dragostea ? Ce-i aia ?

Ea se cutremură, cu gîndul la Marianne.

— Eşti atît de obişnuit să obţii totul de la toate, încît cresc la preţ în ochii tăi. Dar n-am nici un merit, crede-mă. Asta-i strică pe cei prea bogaţi, ca şi pe femeile frumoase şi pe Don Juani.

— Dacă aş fi un Don Juan adevărat... vru el să replice, dar se întrerupse ca să o apostrofeze aproape brutal : Ascultă, Isa, ce s-a schimbat de la ultima noastră întîlnire ?

— Dar...

— Știu, simt că s-a întîmplat ceva. Femelele fluturilor atrag masculii de la kilometri depărtare cînd le vine vremea.

— Asta-i bună, iată-mă acum și fluturoaică ! Numai că „vremea" n-a venit, cel puțin pentru tine.

— Dar pentru altul, da ? Asta e ? Te iubește cineva, Isa !

— Dacă ar fi așa, răspunse dînsa fericită și în același timp stînjenită de mica-i impostură (ca și cînd părerea lui Francis l-ar putea angaja pe Hervé), dacă ar fi așa, ar trebui cu atît mai mult să mă respecți.

Fața lui căpătă aerul acela de vînător, aer care-o dezgusta.

— Ei aș ! Dimpotrivă ! Corpul n-are morală, Isa.

Se opriseră la marginea unei peluze, lîngă lac. El își petrecu brațul pe după umerii ei și mîna îi deveni indiscretă. Cu tot efortul de a-și ascunde tulburarea, contactul îi dădu fiori.

— Eram sigur ! strigă el cu glas răgușit. Vara, sînteți aproape goale sub rochiile voastre de mătase, dar gata să urlați cînd vă atinge cineva. Asta-i curată provocare !

— Asta o fi faimoasa feminitate, replică dînsa ironică.

Observase că Francis, ca toți bărbații probabil, nu putea suferi ironia : mai ales servită de o femeie, îi umilea. Va să zică, avea și ea o armă, în sfîrșit !

— Nu, o contrazise el, faimoasa feminitate — și tu n-o ai deloc — înseamnă să fii în același timp și una, și alta : șefă a personalului într-o mare întreprindere, dar și prietenă ispititoare.

— Regină a Egiptului și bucătăreasă magistrală. Bun coleg ziua și sirenă seara.

—De ce nu ?

— În timp ce Măria Sa Bărbatul ar rămîne, netulburat și superb, el însuși, zi și noapte : așa-i ? Dar bine, Francis, noi am fi atunci de-a dreptul geniale !

— Să nu exagerăm.

— Ba da, zise ea, chiar geniale. Fiindcă sîntem în stare să fim și una, și alta, să dăm și viață și să și creștem copiii ; în stare să fim singurul și adevăratul sprijin al familiei : nu numai să-i asigurăm hrana, dar și existența.

Întoarse fața, fiindcă simțea că o podidesc lacrimile ; se gîndea la micuța Annie, la eșecul la care bărbații

condamnă femeile şi pentru care nu sînt niciodată pedepsiţi.

— Să nu uităm că mai sînt şi femei de stradă, remarcă Francis.

— Ele răzbună specia, puse ea punctul pe i. Hai să ne întoarcem.

Pe cînd ieşeau din parc, se trezi întrebîndu-l :

— Şi ce mai face amicul tău Bertrand ? Tot cu Vera nu mai ştiu cum e ?

— Nu, dar nu credeam că te-ar putea interesa chestii dintr-astea. S-au despărţit.

— De mult ?

— De vreo cincisprezece zile.

— Cincisprezece zile... ia te uită ! La urma urmei, nu era deloc genul lui.

Francis îi aruncă o privire cam încruntată ; dar ea plecă repede capul : se temea să nu-i citească pe faţă imensul, nedemnul, stupidul orgoliu căruia Isa cea Urîtă nu reuşea să-i opună rezistenţă.

IX

FULGERUL CARE CADE ÎN PUSTIU

SE APROPIA VACANŢA. PRIN BIrouri, fiecare îşi făcea planuri, amestecîndu-le cu reminiscenţe ale celor de anul trecut. Blondal se pregătea sufleteşte pentru luna cea mai plictisitoare din viaţa lui : singura ireproşabilă. Preşedintele nu pierdea nici o ocazie ca să se lamenteze că „nici anul acesta afacerile nu-i vor da răgaz să evadeze cu adevărat". Pur şi simplu nu-l răbda inima să nu provoace colaboratorilor mustrări de cuget, ca să justifice, în ochii lor ca şi ai lui, grasele venituri. De fapt, se plictisea de moarte fără aparatele lui de telefon şi consiliile de administraţie. Şi-apoi, în vacanţă i se spunea Albert în loc de „domnule preşedinte", deciziile le lua tineretul şi orice neisprăvit înota mai bine decît el — ceea ce, trebuie să recunoaştem, era de nesuportat. Dialogul tradiţional avusese loc încă din mai : „Biata mea prietenă, organizează-ţi vacanţa fără mine, căci, din păcate..." De data aceasta, însă, consoarta nu-i mai

răspunsese că se va duce la prietenii lor din Sologne sau de la Biarritz ; oare nu cumva remarcase ?

— Şi dumneavoastră, domnişoară Devrain, unde proiectaţi să plecaţi în vacanţă ?

— Nu mi-am făcut niciodată proiecte.

Hervé Jacquet lucra împreună cu ea şi în dimineaţa asta. De fapt, dosarele lor nu conţineau nimic care să justifice întîlniri atît de dese, nici atît de lungi ; totuşi fiecare din ei se prefăcea că le consideră indispensabile. „Urc la domnul Blondal", spunea Jacquet fetelor de serviciu, dar în realitate intra la Isabelle.

— Am revizuit această poliţă de asigurare contra incendiilor pentru uzina din Cholet şi mă întreb...

— Nu vă gîndiţi niciodată la vacanţă, reluă el. Exact ca şi preşedintele dumneavoastră.

— Ba nu. Mi-ar plăcea să plec, dar, ştiţi... aerul de pe meleagurile copilăriei nu mai e respirabil pentru mine.

— Dar aveţi prieteni.

— Trei e o cifră fără noroc !

Tăcură, ca ori de cîte ori se apropiau prea mult de vreuna din frontierele gîndurilor lor ascunse.

—Ştiţi, eu am o căsuţă pe malul Ronului, printre podgorii. Mă duc acolo în fiecare an, în octombrie, la culesul viilor.

Vorbea anevoie despre un subiect aparent fără complicaţii şi evita privirea ei. Oare nu va reuşi de data aceasta să treacă de barieră ?

Nu avu timp : un zgomot înăbuşit răsună alături, apoi un ţipăt de femeie ; aproape imediat, uşa se deschise brusc şi o fetişcană cu bluza în dezordine şi ochii ieşiţi din orbite le strigă :

— Veniţi repede ! Domnul Blondel...

— Blondal, rectifică maşinal Isabelle.

Jacquet se şi repezise în biroul alăturat. Blondal zăcea pe covor, cu un braţ prins sub spate. Faţa îi era de nerecunoscut : parcă o mînă nevăzută i-ar fi schimonosit-o într-o grimasă ridicolă. Încercase probabil să se agaţe de faimoasele lui telefoane, dar nu reuşise decît să le smulgă unul cîte unul şi să se lege aproape fedeleş în firele negre. Trabucul stins puţea a cadavru.

— Isabelle, ajută-mă !

O tutuia pentru prima dată, însă într-un chip atît de firesc, încît ea nu observă imediat.

— Nu, capul jos de tot. Desfă-i gulerul.

— Dar ce a...

— Un atac, însă (își lipi urechea de pieptul lui) are să scape. Mă auzi, Blondal ?

O pleoapă, una singură, coborî pe ochiul cu privirea fixă și terorizată — privire de pasăre de noapte.

— Vreau să plec, scînci fetișcana.

— Dar cine ești dumneata ?

— Noua femeie de serviciu. Dar nu mai vreau să rămîn aici. El m-a...

— Știu, zise încet Isabelle. Îmbracă-te și treci dincolo ; am să-ți calculez drepturile.

— Nu poți telefona decît din biroul tău, o preveni Jacquet, care încercase aparatele. Astea de aici sînt toate smulse.

— Imediat.

Și se ținu de cuvînt, probabil și din lașitate. Căci privirea rugătoare pe fața schimonosită, gura mare și plină de spume — copilul acesta monstruos îi provoca greață. Nu reușea să deștepte în ea nici un pic de milă, ceea ce o făcea să se simtă cu atît mai prost.

Rămas singur cu accidentatul, Jacquet căută să-l îmbărbăteze :

— Nu fi îngrijorat, amice, îi spuse el cu glas scăzut, las' că trece și asta, ai să vezi. (Și în timp ce vorbea, îi aranja îmbrăcămintea, a cărei dezordine îl trăda.) Ai întins prea mult coarda, Blondal, asta e... Nu, nu încerca să vorbești. Nu poți, și e și normal să fie așa ; nu-i nimic, ai să-ți revii... Respiră liniștit. Așa... Încă...

Încercă să-i miște brațul drept, care rămase însă inert. Naufragiatul își continua și el eforturile, dar nici buzele nu-l ascultau : un șirag de bășici era singura pledoarie în tentativa lui de a se justifica acum, pe marginea prăpastiei : „Hélène... Hélène...“ Cu gura-i grotescă, își chema fiica mult iubită, dar numai Dumnezeu ar fi fost în stare să-l audă.

Președintele o rugă pe domnișoara Devrain să vină pînă la el. Ea găsi Șoricelul pitit în colțul ei și Calul aprinzîndu-și o țigară de la alta.

— Domnul președinte e într-o dispoziție...

„Înţeleg, comentă Isabelle ; cerul şi-a trimis fulgerele fără să-l fi consultat !"

— Luaţi loc, domnişoară.

Preşedintele continuă să măsoare în diagonală covorul excesiv de gros. Isabelle trebui să contemple îndelung fotoliul roşu, ceea ce nu-i mai produse nici o emoţie. Altădată, nu-l putea vedea fără să tresară ; iar acum episodul mănăstirii parcă s-ar fi mistuit în imensitatea Timpului. „Ce mai poate avea comun cu mine sora Thérèse a Schimbării la Faţă ? se întreba ea. Eu sînt autentică. Cealaltă era deghizată..."

Şi abia acum, tocmai acum, în biroul preşedintelui şi în timp ce acesta îi vorbea fără ca ea să-l poată urmări cu toată atenţia, îşi dădu seama că, dinaintea trupului fulgerat al lui Blondal, Hervé îi spusese pe numele cel mic... Slavă Domnului că preşedintele nu-i observă surîsul. Sătul probabil să se plimbe fără a fi măcar urmărit cu privirea, se aşezase.

— Mai întîi Tannoire, acum bietul Blondal, urmă el. Ştiu că o nenorocire nu vine niciodată singură, totuşi, oricît... Cînd te gîndeşti că amîndoi sînt acum în cărucior...

— Dar n-au nimic comun unul cu altul, domnule preşedinte, interveni prompt Isabelle. Soarta s-a înverşunat pe nedrept împotriva unuia, care-i ţine piept cu tot curajul, cu zîmbetul pe buze şi cu o admirabilă luciditate. Pe cînd pe celălalt...

Aici se întrerupse. „Împăratul" o privi atît de lung, încît ea simţi că roşeşte.

— Ţineaţi mult la Tannoire ?

— Domnul Tannoire mi-e foarte drag.

— Iar Blondal nu vă este simpatic.

— De data aceasta, ripostă ea cu cruzime, putem vorbi la imperfect. Dacă mi-aţi fi pus întrebarea acum două zile, domnule preşedinte, v-aş fi răspuns : deloc. Însă acum...

— Totuşi, aţi fost pentru el o colaboratoare remarcabilă.

S-ar fi cuvenit, fără îndoială, să înceapă a vorbi, cu ochii plecaţi, de ataşamentul ei faţă de Societate, de întregul ei devotament ; dar ea nu cunoştea limbajul care

place președinților și generalilor. Așa că se mulțumi să tacă. Celălalt, descumpănit, reluă cu oarecare greutate :

— Aș vrea să văd, împreună cu dumneavoastră, cum o vom putea scoate la capăt.

— Ei bine, voi rezolva eu treburile curente.

— Dar nu veți putea face față la tot ce aveți de făcut !

— Eu cred totuși că da.

— Dar vacanța dumneavoastră...

— Oricum, nu plănuiam să plec înainte de octombrie, se auzi ea răspunzînd.

— A, la culesul viilor, șopti el mașinal. Sînt foarte mișcat de devotamentul dumneavoastră, domnișoară Devrain, foarte mișcat. Vă rog însă ca, la cea mai mică dificultate pe care o veți întîmpina, să mă consultați. Ușa aceasta vă va fi totdeauna deschisă.

Ar fi fost și acum momentul să-i arate recunoștință ; ultimul cuvînt pronunțat la capătul unei convorbiri cu personajele importante trebuie să fie întotdeauna „mulțumesc". Isabelle însă nu cunoștea acest obicei, astfel că ieși înclinînd ușor din cap.

„Are personalitate", își zise președintele foarte intrigat, pentru că această Isabelle nu corespundea nici uneia dintre definițiile date de el Femeii. Sună Șoricelul și o tiraniză un pic, numai ca să-și revină.

Între timp, domnișoara Devrain se îndrepta spre biroul ei, obsedată nu atît de acest surplus de îndatoriri, cît de descoperirea pe care o făcuse. „Isabelle..." Încerca să-și amintească intonația cu care Hervé (de ce nu i-ar spune și ea la fel ?) îi pronunțase numele. De mai multe ori, coborînd scara, ea repetă cu voce tare prenumele lui, încîntată ca un copil care a descoperit ceva nou.

Abia întoarsă în birou, i se anunță vizita doamnei Blondal. Nu-i este greu să-și compună atitudinea cuvenită, pentru că s-a gîndit de multe ori la ea cu milă. Iat-o. O femeie înaltă, slabă, care trebuie să fi fost frumoasă și care mai este încă, dar cam în genul unui pom care s-a uscat. Isabelle începe să-și debiteze frazele dinainte pregătite, dar cealaltă, cu un gest hotărît, i-o taie :

— Dumneavoastră îl cunoaşteţi mai bine ca oricine de aici, domnişoară. Iar eu eram la curent cu totul...

— Dar...

— Cu totul, şi chiar de la început, sau aproape. Aşa că n-are nici un rost să ne pierdem timpul.

Îmbrăţişează dintr-o privire biroul, florile de pe măsuţă, reproducerile cu care Isabelle împodobise pereţii, dar şi dosarele aşezate în cea mai perfectă ordine.

— Eraţi singura pe care o stima, domnişoară Devrain. Şi cred că ghicesc motivul.

— Îl ajutam cît puteam mai bine.

— Poate că acesta n-ar fi fost un motiv suficient, dimpotrivă... În fine, totul sfîrşeşte aşa cum trebuia să sfîrşească. Cine s-ar putea mira ? În nici un caz dumneavoastră, îmi închipui.

— Într-adevăr, recunoaşte Isabelle. Dar constat că ştiţi să fiţi tare, curajoasă.

La drept vorbind, atîta perspicacitate şi duritate o cam sperie.

— Curaj ? repetă doamna Blondal. Pînă acum mi-a trebuit curaj. Dar în momentul cînd se întîmplă ceea ce de douăzeci de ani te temeai că are să se întîmple, te simţi, dimpotrivă, mai degrabă uşurată.

„De ceea ce te temeai, sau de ceea ce sperai ?" gîndeşte Isabelle, şi cum cealaltă refuză cu încăpăţînare să se înduioşeze, renunţă şi ea să-şi mai caute cuvintele.

— Ce ameliorare se poate spera că...

— Nici una. Paralizia este aproape totală ; şi nici de vorbit nu va mai putea vorbi — aşa-mi garantează doctorii.

O spune cu atîta satisfacţie, încît Isabelle îşi schimbă fără voie atitudinea : de la compătimire trece la antipatie.

— Şi ce existenţă va duce de acum încolo ?...

— Am să mă ocup eu de el, ca de un copil, ca de un copil nevolnic. Un copil cum nu şi-ar dori nimeni, adaugă ea după o scurtă ezitare. Dar, în sfîrşit, asta este datoria mea.

Nu, nu o datorie, ci o răzbunare. Isabelle este atît de încredinţată, încît, brusc, ireproşabila soţie îi inspiră

aceeaşi oroare ca şi Blondal. Răul dă naştere la rău. Va să zică femeia aceasta, pe care fiecare trebuie s-o plîngă şi s-o admire, a aşteptat în realitate douăzeci de ani clipa revanşei nesperate. Bietul Don Juan de trei parale depinde acum de ea şi numai de ea, astfel că cea mai respingătoare dintre servituţi devine dintr-odată răzbunare. Umilită atîta timp, ea poate da în sfîrşit primului venit cele mai înjositoare detalii asupra tiranului redus la neputinţă. Şi Isabelle, la rîndul ei, o opreşte cu răceală :

— Doamnă, să vorbim mai bine despre drepturile dumneavoastră.

Ce uşurare să deschizi un dosar, să calculezi procente, să completezi formulare ! Dar în vreme ce scrie Blondal, ea gîndeşte Francis ; şi atîta timp cît o va avea dinaintea ei pe această pseudo-văduvă, îşi va închipui, fără motiv, că însăşi Marianne — da, Marianne — e în pericol...

De aceea, îndată ce penibila convorbire ia sfîrşit, se grăbeşte să dea un telefon prietenei.

— Isa ! Tu ? !... Şi să mai zici că nu există fantome în vremea noastră !

Ca totdeauna, un singur cuvînt rostit de această voce e de ajuns ca să-i evoce privirea, zîmbetul. „Glasul îi e ca şi sufletul, îşi spune Isabelle. Ah, cît ţin la ea !" Dar mai ales, cît îl detestă dintr-odată pe Francis.

— Marianne, draga mea, dacă ai şti cît am de lucru !

— Ei, chiar de trei luni ? Hai, las-o, las-o ! Pune-te-n genunchi, Isa, şi cere frumos iertare.

— Iartă-mă, Marianne.

— Zi : niciodată n-am să mai...

— N-am să mai fac niciodată.

— Aşa, aşa. Acum deschide-ţi agenda şi caută o zi ca să luăm prînzul împreună.

— N-am timp la prînz.

— Atunci o cină în doi.

— Sau în trei.

— Francis e mereu în turneu. Am... am să-ţi explic eu. (Tonul s-a schimbat ; Isabelle ar putea să jure că la celălalt capăt al firului zîmbetul a dispărut.) Ce zici de miercuri ?

— Nu, miercuri trebuie să mă duc la Garches să-l văd pe domnul Tannoire.

— Cine-i domnul Tannoire ?
— Una din cele trei drame ale mele. Dealtfel, mai cunoşti tu una : pe Annie.
— Annie ?... Mititica pe care am...
— Da. Las' că am să-ţi istorisesc eu.
Ştie însă că n-o să-i spună istoria decît pe jumătate.
— Şi-n coloana cealaltă ?
— Care coloană ?
— Pe lîngă drame poate că se mai întîmplă să fie una sau două... fericiri, cine ştie !
— O jumătate, Marianne ! O speranţă, o fantomă...
— Ai să-mi spui, nu-i aşa ?
— În nici un caz !
— Semn bun...
— Ia mai taci, Curier al inimii !
— Atunci, în ce seară ai să-mi istoriseşti dramele tale şi mai ales „jumătăţile de fericire" ? Joi ?
— Joi.
— Iar eu, încheie Marianne cu voce din nou schimbată, am să-ţi vorbesc despre ale mele jumătăţi de drame.

Miercuri. Isabelle ajunge la Garches spre sfîrşitul celei mai călduroase zile a anului. Rîndunelele zboară la înălţimea unui stat de copil. Fiecare creatură, omenească sau nu, are impresia că duce tot cerul în spinare. Trotuarele şi zidurile, dogoritoare, coc la foc potolit trecătorii.
Sălile spitalului sînt toride ca o seră ; în atmosfera sufocantă, bolnavii agonizează şi nu mai au putere decît să întoarcă privirea spre tine, cu încetineala unui far. Ghemuit în fotoliul său pe rotile, domnul Tannoire a fost înghesuit în colţul întunecos şi ceva mai răcoros al unui coridor.
— Scumpă domnişoară Devrain ! Fie-vă milă şi duceţi-mă afară.
— Da, dar ştiţi că afară e şi mai înăbuşitor decît aici.
— Totuşi e aer, aer adevărat.
Iată-i, dar, sub copacii pleoştiţi ; deasupra lor, un văl imens perdeluieşte cerul.

— Nu l-ați întîlnit cumva pe Blanchouin ? A plecat chiar acum.

— Nu. Îmi pare rău.

— Sigur ?

— Nu, răspunde ea după o scurtă ezitare. S-a întîmplat ceva între noi...

— Știu. Și-mi pare rău.

Cum Isabelle nu răspunde, el continuă :

— E de necrezut cîte pot afla de cînd sînt aici. Vizitele zilnice... Întîi vin din politețe, compătimire sau curiozitate. Dar se întorc. Cu toții. Și-mi fac darul cel mai prețios : nu-mi mai vorbesc de mine, ci de ei înșiși.

— Din egoism !

— Vă pripiți, o admonestează el blînd. La început, confidențele acestea mă incomodau. Pe urmă mi-am dat seama că asta era, poate, noua mea datorie, noua mea funcție : să ascult... Cine mai are timp să stea să-i asculte pe alții ? Chiar și preoții sînt surmenați.

Face o pauză, apoi adaugă fără urmă de amărăciune :

— Se întîmplă atît de rar să întîlnești un om de care n-ai a te teme.

— Dar cui îi era „teamă" de dumneavoastră, domnule Tannoire ?

— Oricum, conduceam un serviciu ; acum, nu mai sînt nimic, în nici o privință. Și nimic nu mi se mai poate întîmpla. Unică situație... Să nu te superi pe Blanchouin că mi-a făcut destăinuiri care nu-i aparțineau decît pe jumătate.

— Și pe care vi le-aș fi făcut eu însămi mai curînd sau mai tîrziu, răspunde ea zîmbind. Domnul Blanchouin... Dar se întrerupe.

— Ei, ce-i cu domnul Blanchouin ?

— Nu tovarăşă de viață caută, ci numai un suflet înrudit. Or, sufletele înrudite nu au sex.

— Asta am înțeles și eu.

Isabelle vede iarăși transpirația scurgîndu-i-se pe tîmplele blonde și privirea aceea chinuită, cum o au cîteodată animalele, pentru că nu pot să se exprime. Nici domnul Blanchouin n-a știut în noaptea aceea să se exprime. Isabelle își termină gîndul cu glas tare :

— Oricum, nu puteam...

— Nu, hotărăşte domnul Tannoire, nu puteaţi. Şi nu puteaţi nici s-o ţineţi mai departe la dumneavoastră pe micuţa Annie.

— Ştiţi şi asta?

— Fiţi pe pace : sînt singurul care o ştie.

— A fost şi ea pe aici ?

— Ca să vadă ce mai fac.

— Şi n-a vorbit decît de ea, bineînţeles !

— Vă pripiţi, repetă domnul Tannoire şi mai blînd. Închide pleoapele. Forţa acestui semn atît de simplu o frapează : e ca şi cînd toată puterea imobilizatului s-ar concentra în gesturile derizorii care-i mai sînt îngăduite. Coboară pleoapele şi ea se ştie judecată ; în timp ce Annie s-a simţit probabil iertată, iar Blanchouin, poate, consolat. Hervé Jacquet o fi venit să-l vadă pe domnul Tannoire Îşi ia seama însă şi nu-l întreabă, ca să nu se dea de gol.

Un fluturaş rătăcit cade pe iarba muşcată de rugină şi aripile lui palpită ca o inimă. Larvă care devine fluture... Ce legătură subtilă, ce asemănare poate să existe între domnul Tannoire şi acest fluture ?

— Bietul Blondal, şopteşte el ; apoi, după o clipă de tăcere : Nu-l plîngeţi. (Nu-i nici măcar o întrebare.) Socotiţi, poate, că „aşa i se cuvine“...

— A, nu, dar nu pot admite că şi dumneavoastră, şi dînsul, aveţi aceeaşi soartă.

— Ei, exclamă el ; şi începu să surîdă. Va să zică, reluăm discuţia noastră de demult. Ştiţi ce cred eu ? Eu cred că fiecare atrage fulgerul în felul lui...

— Fulgerul ?

— Da. Fiecare este lovit în punctul lui sensibil : în preferinţa lui ascunsă, indiferent dacă e ruşinoasă sau nu. Cazul bietului Blondal ne-o dovedeşte, într-adevăr, prea evident... Femeia care se ştie prea frumoasă se va trezi desfigurată. Cine preferă fiinţelor umane muzica sau cărţile se va pomeni surd sau orb. Un personaj important va fi tăvălit în ridicol. N-aţi observat lucrul acesta ?

— Dar dumneavoastră, domnule Tannoire ? întreabă ea pe un ton aproape agresiv.

— Eu ? Ei bine, să zicem că am fost un pic prea orgolios, pentru că reușisem să mă descurc singur. Snobismul infirmității — o fi existînd și el ! Să nu depinzi de nimeni...

— Dar asta însemnă tărie, curaj.

— Pentru unii, da ; pentru alții, însă, orgoliu. Periculos refugiu !

— O spuneți și pentru mine, domnule Tannoire ?

— Asta numai dumneavoastră o știți.

Un lăstun culege din zbor fluturașul ; gazonul parcă a murit, iar Isabelle simte că se sufocă.

— Și mie, domnule Tannoire, întreabă ea cu glas schimbat, ce-ar trebui să mi se întîmple, logic vorbind ?

— Logic ?

— Da, ce fel de „fulger“ atrag eu ?

— Îmi închipui că vi s-au și întîmplat destule.

— Destule și nimic.

Apoi, ca și cînd omul acesta redus numai la privire ar avea puterea s-o elibereze :

— Domnule Tannoire, îmi urăsc mama, am încercat să mă sinucid, am vrut să intru la mănăstire...

El închide ochii și-i ține atît de mult timp închiși, încît Isabelle se întreabă dacă nu cumva vreo pasăre nevăzută n-a nimicit fluturașul.

— Cel mai rău lucru care ar putea să vi se întîmple, zice el în sfîrșit surîzitor, dar fără să deschidă ochii, ar fi să fiți iubită.

— Cel mai rău !...

— Pentru că sînteți orgolioasă. Da, da. V-ați închis definitiv în convingerea că, „pe mine nu mă iubește nimeni“.

— Ca toate femeile urîte, spune Isabelle, dar de data aceasta afirmația n-o mai costă.

El face ochii mari și o examinează îndelung.

— Dar știu că vă faceți din ce în ce mai frumoasă... Ba da, ba da ! E un semn care nu înșală niciodată. Cineva vă iubește, domnișoară Devrain. Ar trebui să aflați cine !

— Cred că știu.

— Și eu știu, zice domnul Tannoire.

„*Privirea coconească*“, de care Isabelle și Marianne, pe vremea cînd erau fetițe mici, își băteau joc cu atîta

poftă la Orléans, adică ochiada îngrijorată pe care zîmbetul o dezminte şi care scrutează fulgerător obrazul celeilalte şi-l compară cu al său, o schimbară şi ele cu ruşine, pe furiş.

„S-a făcut aproape frumoasă, constată Marianne. Să fi fost «jumătatea de fericire» de care-mi vorbea"? Îi părea bine, nici vorbă, dar nu chiar pe loc, instinctiv. Schimbarea parcă ar fi ameninţat-o direct, ca şi cînd frumuseţea ar exista pe lume numai într-o cantitate bine stabilită şi orice ia una din ea, împuţinează inevitabil partea celeilalte. Calcul meschin pe care-l alungă cu un zîmbet, care însă, după cum remarcă Isabelle, nu mai invadează tot obrazul, ca odinioară. Cel de acum i se păru slab, rigid — îmbătrînit. „Să fi fost deajuns jumătăţile de dramă la care se referea ?" Totul nu durase decît atît cît durează o *„privire coconească"* ; dar spre deosebire de cele din Orléans, ele vorbiră de la început deschis :

— Isa, dar eşti în formă, scumpo !

— Şi tu cam obosită, Marianne. Ce nu-i în regulă ?

— Ce să fie ? Grijile noastre, care, ca totdeauna, poartă nume de bărbaţi.

— În nici un caz !

— Ei, să lăsăm controversele în seara asta, Isa. Am impresia că toată viaţa nu facem decît să purtăm zadarnic aceleaşi discuţii cu aceleaşi persoane.

— Ai nevoie pur şi simplu de o vacanţă, draga mea.

Încerca s-o liniştească şi să se liniştească şi pe ea în acelaşi timp ; dar nu înceta o clipă s-o observe, cu acea falsă îngăduinţă pe care o ai faţă de un bolnav cînd îl vizitezi. „Decepţionată... Încîntătoare dar decepţionată : nevoia patetică de o nouă dragoste i-e scrisă pe faţă." Aceasta era sentinţa pe care i-o sugera, cuvînt cu cuvînt, spiritul ei de observaţie.

— Vacanţă, repetă Marianne. Aşa e. Plec la Saint-Tropez.

Isabelle făcu un efort ca s-o întrebe (căci numele, el singur, evoca tot ce putea urî mai mult) :

— Cu Francis ?

— Francis... A inventat nu ştiu ce turneu de inspecţie. Nu mai pot conta pe el...

— Şi atunci, pleci singură ?

— Ei aş ! sfidă Marianne, dar în glasul ei tremurau lacrimi. Nu văd de ce m-aş lipsi de... de companie cînd el... Cred că-i destul de conform cu ideile tale, nu ? adăugă ea acru. Libertate, Egalitate... De ce-ar avea Francis privilegiul să...

Orice cuvînt în plus nu putea decît să strice. Isabelle întinse mîna ca şi cînd ar fi vrut s-o împiedice să continue, dar nu răspunse nimic. Se simţea îngrozitor de împărţită între satisfacţia de a-l vedea în sfîrşit pe Francis pus la locul lui şi o mare mîhnire : „Numai nu Marianne, nu Marianne !“ Ca orice femeie, recunoştea acum dintr-o ochire pe cele mai greu încercate... Mititica, mititica de ea ! Numai tu nu !

Fiindcă Isabelle tăcea, demonul confidenţelor o împinse pe cealaltă să i se destăinuie mai mult decît trebuia :

— La Saint-Tropez, şi ştii cu cine ? Cu Bertrand... Bertrand Ferry, ţii minte ? Campionul de tenis.

Isabelle simţi că îngheaţă.

— Nu ! strigă ea incapabilă să se stăpînească. Nu cu Bertrand !... Adică nu tu, se grăbi să adauge. Căci, vezi tu, Marianne...

— A, te rog, dacă vrei cumva să-mi faci morală, începu cealaltă, cu un aer amar şi cinic ce-o făcea să semene cu Francis... dacă vrei să-mi vorbeşti de puritate, sub pretextul că tu...

— Te rog, i-o tăie Isabelle. Nu mă amesteca pe mine în toate astea. Puritatea n-are sens decît cînd eşti frumos ; altfel, e nimica toată.

— Atunci, aş fi curioasă să-ţi aflu obiecţiile. De luni de zile Francis...

Ea îşi continuă pledoaria, dar Isabelle n-o mai asculta. Cu luciditatea pe care ţi-o dă cîteodată furia retrăia noaptea petrecută cu un Bertrand gata la orice şi şi-o închipuia pe Marianne în locul ei. Oare celălalt va juca acelaşi joc ? Acele cuvinte confuze, acele nenumărate mîngîieri, acea ardoare animalică ce nu-ţi mai lasă deodată în braţe decît un copilaş palpitînd... În braţele Mariannei ! Erau imagini insuportabile, dar care în acelaşi timp o

atrăgeau irezistibil. Era *inversul* satisfacției pe care i-o produsese vestea că Bertrand rupsese cu Vera Walter. Bertrand avea să plece cu Marianne, dar nu ca să petreacă împreună numai o noapte jilavă de iunie : trupurile lor se vor atinge în apa transparentă, se vor lungi pe nisipul fierbinte, vor dansa în fiecare seară, se vor contopi în fiecare noapte. „Aş fi putut fi eu în locul ei. Aş mai putea fi..." Era stăpînită de cea mai josnică dintre gelozii, de aceea a trupului (aproape tot aşa de meschină ca şi pizma pe care o inspiră banul). Douăzeci de ani în şir îşi bătuse joc de ea ca să-i cadă pradă azi ? Uita cît îl detestase pe Bertrand a doua zi în zori, după noaptea aceea animalică, uita de Hervé Jacquet, uita că Marianne era prietena ei cea mai bună, singura ei prietenă, şi că suferea.

Marianne pleda mai departe ; o întrerupse la întîmplare :

— Nu, nu, Marianne, asta nu se poate !

— Tu nu poți înțelege, Isa. În fond, tu n-ai iubit niciodată viața.

— Dar tu nu iubeşti viața, tu îi iubeşti pe bărbați.

— Vrei să mă jigneşti, zise cealaltă încetişor.

— Nu, draga mea, dar te condamni la...

— Ştiu. Ştiu că durata medie a vieții unei femei este de douăzeci de ani. Ei bine, mă împac cu situația aceasta, şi gata. La urma urmei, totdeauna a fost aşa.

— La fel ziceau şi sclavii pînă în ziua în care...

— N-o să schimbăm noi lumea, Isa !

— Şi atunci, cine ?

— Mă întreb, reluă blînd Marianne, ce înseamnă pentru tine o femeie.

— Nici servitoare, nici păpuşă, ci soție.

Glasul îi era atît de răguşit, încît prietena ei îi apucă mîna. În clipa aceasta, fiecare o deplîngea pe cealaltă.

— Dar pentru tine, Marianne, ce înseamnă un bărbat ?

— Cineva care-i mai puternic decît mine.

— Mai puternic decît tine stupidul acela de Bertrand ?...

— E drept că nu-i nici un intelectual, nici un şmecher ; numai că de intelectuali mă împiedic toată ziua ; iar ca şmecher, îmi ajunge Francis. Tot ce cer, Isa (şi o umbră

de oboseală trecu pe fața ei), este să... este să dorm la adăpostul unei stînci, al unei stînci vii.

— Mai bine ai alege o stîncă dotată cu gîndire, replică ea, dar fără convingere, pentru că nici ea nu căutase altceva în seara aceea de la Garches.

— Pentru ceea ce cer eu de la el !...

— Asta este o expresie bună pentru un bărbat, Marianne, o nedemnă expresie masculină. Știi prea bine că noi nu putem iubi dacă nu stimăm, dacă nu admirăm pe cineva.

— Dar cine vorbește de iubire ?

Ochii i se umpleau de lacrimi în vreme ce se trudea să zîmbească, întocmai ca un copil îndărătnic.

— Ei, ei, o alintă Isabelle mișcată, ce-ar fi să stai și tu singură un timp...

— Nu mai știu să stau singură... Și apoi... atîta timp pierdut... Fiecare an contează dublu pentru o femeie.

— Acum îmi dau seama de deosebirea dintre noi, rosti cu glas chinuit Isabelle. Tu ai acceptat, eu nu.

— Eu, șopti Marianne, eu vreau să trăiesc, Isa, asta-i alegerea mea.

Se învîrteau prin bucătăria minusculă fără să se împiedice niciodată una de alta, cu sprinteneala rîndunelelor în amurg. Fiecare gest avea rost și rezultat : umila împărăție domestică, apa ca și focul realității cotidiene le ascultau supuse.

Aceeași Marianne care, azi după-amiază, ținuse piept redactorului șef, și aceeași Isabelle care, toată ziua, telefonase, dictase, hotărîse, reluau fără efort și fără revoltă măruntele ocupații esențiale. Masa se umplea de tacîmuri, cina se înfiripa ; era lumea liniștii. Și bărbații știu, desigur, să-și facă de lucru cu îndemînare, dar totdeauna cu un mecanism oarecare ; domeniul lor e ceea ce e nou, îndrăzneț, util, nu ceea ce e modest și indispensabil. „Lor nu le place decît existența plină de violență, de risc, gîndea Isabelle. Ori, ori ; totul sau nimic — acestea sînt maximele lor. Făuresc o lume de care ne e groază, dar de care sîntem și mîndre în același timp, ca recrutul care se laudă cu

asprimea comandanţilor lui. Şi le cerşim protecţia împotriva răului pe care-l născocesc ; şi, ca să ne-o asigurăm, sîntem gata să ne trădăm una pe alta..." Se gîndea la Francis, la Bertrand, la Marianne : la confidenţele lamentabile care ar fi fost de ajuns pentru a le face insuportabilă atmosfera din jurul lor.

Seara asta i se părea la fel ca Marianne : obosită, resemnată. Un anotimp splendid, dar pe sfîrşite... Isabelle îşi rezemă coatele de fereastră ; abia respira.

— Marianne, zise ea cu un glas pe care abia şi-l putu recunoaşte, cum trece vremea...

„Are să-mi răspundă cu o glumă, nădăjduia dînsa, şi i-aş fi recunoscătoare." Dar prietena se apropie tăcută şi-şi lăsă capul pe umărul ei, aşa cum fac uneori caii obosiţi. Icni, ca şi cînd şi-ar trage sufletul ; sau poate că era un suspin.

— Am intrat în celălalt anotimp, zise ea în fine, foarte încet.

„Ah, Doamne, cruţ-o ! Fă-o să nu sufere ! se rugă Isabelle. Mai bine eu decît ea, ca de obicei !" Era compătimire sau orgoliu ? „O corabie care şi-a pierdut busola", completă ea. Ar fi fost timpul să iasă amîndouă la liman ; curentul le mîna într-acolo, dar Marianne, luntre rătăcită, se îndepărta de port.

Gelozia dezgustătoare care-o săgetase adineaori la numele lui Bertrand o simţea acum străină şi în acelaşi timp periculos de aproape, ca un vis urîcios după ce te-ai deşteptat. Mititica, mititica de ea... Nutrea o imensă afecţiune pentru Marianne cea fidelă, maternă, pentru Marianne pe care Francis o ignora şi înrăia, pentru Marianne care la rîndul ei va trece din mînă în mînă, din noapte în noapte, ca să devină un trup — să lupte împotriva Timpului, care e duşmanul femeilor, prin mizerabilele stratageme ale trupului. Pentru Marianne dinainte învinsă — dar cum ar fi putut să-i vină în ajutor ? Ce-i de făcut cînd panica timpului care trece pune stăpînire pe o fiinţă şi-i grăbeşte pieirea ? Unitatea de măsură a timpului fusese, pentru Marianne, şirul orelor petrecute aşteptîndu-l pe Francis, iubindu-l în cuget, ţesînd visuri pentru amîndoi. Ea va deveni sclava clipelor fugare pe care le dăruiesc plăcerile fizice, întîlnirile întîmplătoare,

micile proiecte clandestine. Marianne intra în aria unui timp precipitat, care trece şi mai repede, muşcînd din ţărmurile ei şi nelăsînd în loc decît amare aluviuni. O, Marianne !... Lui Francis îi va rămîne, cel puţin, siguranţa neonestă pe care le-o dau bărbaţilor banii lor, meseria lor, jucăriile lor — onorurile, decoraţiile — precum şi trupul ce şi-l cred imuabil, pentru că totdeauna se găseşte o femeie care să se piardă după el.

Pe fereastra deschisă, Isabelle zărea un monument, iar în monumentul acela o muză de piatră înlănţuia cu braţele un bărbos de bronz (căci monumentele pe care le înalţă bărbaţii celebrează aproape totdeauna tot bărbaţii). Porumbei şi vrăbii îşi împărţeau peluza modestă dimprejur. Vesele, zglobii, unele zburau, căutau, ciuguleau ; altele o măsurau în lung şi-n lat cu pas apăsat, pline de temerile inutile ale unor proprietari. Porumbeii aruncau împrejur priviri pofticioase, se năpusteau orbeşte asupra prăzii, îşi luau zborul ca să se lase apoi şi mai îngreunaţi pe pămînt, se umflau în pene în jurul unei femele plictisite, se ţineau scai de ea, ca pe urmă, îndată ce erau satisfăcuţi, să nu-i mai dea nici o atenţie. „Exact ca bărbaţii şi femeile, medită Isabelle, care nu putea suferi porumbeii. Dar a cui o fi peluza ?“

Marianne o strigă :

— Vino la masă, draga mea !

Şi, după ce se aşezară faţă în faţă, în liniştea fericită a prieteniei, adăugă :

— Numai noi două, Isa, ca pe vremuri ! Fără bărbaţi. Şi fără vîrstă...

Marianne plecă la Saint-Tropez. Hervé Jacquet, închipuindu-şi probabil că Isabelle avea să părăsească Parisul în august, îşi pregătise un turneu pe la diverse societăţi de asigurări europene. Departe de ea, interzicîndu-şi să-i telefoneze de la Zürich sau Milano şi neîndrăznind să-i trimită scrisori (căci acum orice cuvînt conta între ei), descoperi modul de corespondenţă al celor nepretenţioşi : îi expedia cărţi poştale ilustrate ; iar Isabelle, care totdeauna le considerase inutile şi

vulgare, le aştepta, le păstra şi le recitea. Francis îi telefonă de mai multe ori ; „Între două Nicole, fără îndoială", îl stigmatiză Isabelle, care puse să i se răspundă că era *în şedinţă,* sperînd să-l enerveze astfel şi mai mult. Voia să fie singură, ca să simtă şi mai bine cum trece perioada de aşteptare. „Cum ! se mira ea cîteodată. Nu-s nici şase luni de cînd ne-am întîlnit la sindrofia aceea ridicolă (căci păstra petrecerii o amintire neplăcută din cauza lui Blanchouin şi a micuţei Annie). Şase luni şi, de atunci, n-am vorbit decît de dosare. Dar ce-aş putea spera ?"

Astfel glăsuieşte raţiunea cînd devine păzitoarea inimii ; Isabelle însă nu credea o iotă şi simţea că soarele îşi schimbase drumul. Altminteri, o ilustrată de la Atena sau Copenhaga, cu numai două iniţiale pe ea, era destul ca să-i năruie toate raţionamentele şi să o cufunde în reverii fără sfîrşit.

După trei săptămîni de la îmbolnăvirea lui Blondal, preşedintele o convoacă.

— Am discutat ieri, în Comitetul de direcţie, problema înlocuirii domnului Tannoire. Aş dori să cunosc părerea dumneavoastră.

— Cred că domnul Sancerre, adjunctul său...

— Desigur. Totuşi unii domni se întrebau dacă nu cumva doamna Floriant...

Isabelle nu-şi poate stăpîni o tresărire, nici preşedintele un zîmbet.

— Nu aţi fi de acord ?

Ea trebuie să-şi adune toate resursele spirituale ca să justifice gestul inconştient : doamna Floriant are trei copii care-i dau destule griji... Lipseşte deseori... A mai avut vreodată ocazia să ia decizii ? Să reprezinte serviciul în afară ? Etc., etc.

În timp ce riscă aceste perfidii, dealtfel nu lipsite de argumente, îşi spune că, hotărît, femeile sînt acelea care le trădează pe femei şi se întreabă ce o inspiră acum mai mult — servilismul sau invidia — şi dacă instinctul îi dictează să recunoască superioritatea domnului X asupra doamnei Floriant, sau dacă promovarea acesteia ar

umili-o pe ea însăşi. Dar oare nu erau la fel de înjositoare ambele explicaţii ?

Preşedintele o lasă să-şi depene firul, apoi atacă brusc :

— Aşadar, sînteţi împotriva promovării femeilor, domnişoară Devrain.

— Dimpotrivă, dar ea are atît de puţini adepţi, încît mi-e teamă de o eroare. În muncă, pentru ca o femeie să fie considerată egală bărbatului, trebuie să-i fie superioară.

Împăratul încruntă sprîncenele şi rămîne aşa un timp, încercînd să digere ideea. Apoi :

— Sincer vorbind, domnişoară Devrain, mi se pare că în acest domeniu balanţa stă în echilibru.

— Bărbaţilor le place s-o creadă echilibrată, pentru că este imobilă. (Din nou preşedintele se încruntă.) Dealtfel, domnule preşedinte, aici nu este vorba decît de avansarea femeilor ; „promovarea" lor e cu totul altă problemă.

El face un gest de nerăbdare :

— Şi apoi, nu mi-am propus niciodată să înlocuiesc pe bietul nostru Tannoire cu doamna Floriant. În schimb...

El se ridică şi se duce încet, cu mîinile la spate, la fereastră. Isabelle ştie că va vorbi aşa, cu faţa înspre geam, apoi va executa o întoarcere bruscă, pentru a surprinde efectul spuselor sale. Este un procedeu de actor ; dar cine — comediantul sau împăratul — împrumută trucurile celuilalt ? Această capacitate de „mizanscenă" pe care o au oamenii oricînd, chiar şi atunci cînd publicul se reduce la actori, o umple de admiraţie. Şi în acelaşi timp o pune în gardă.

— În schimb, zice preşedintele cu o încetineală calculată, am propus Comitetului de direcţie ca domnul Blondal să fie înlocuit cu... domnişoara Devrain.

Aşa cum prevăzuse, el se răsuceşte brusc spre a savura încurcătura, recunoştinţa şi...

— Şi care a fost răspunsul Comitetului, domnule preşedinte ? întreabă Isabelle cu destulă răceală.

„Este o femeie superioară, gîndeşte celălalt, mai mult derutat decît dezamăgit. Nu se trădează. Asta va ajunge departe..."

Dar ce-ar fi putut să trădeze ? Căci nu simte nimic. Neașteptata avansare i-ar lăsa viața la fel de pustie ca și mai înainte dacă nu va găsi diseară, în curierul ei, o anume ilustrată. Dealtfel, chiar președintele, la apogeul carierei sale, face altceva decît ea ? Oare nu exact aceleași lucruri, numai că nu aici, ci cu trei etaje mai sus ? Lumea nu-i decît un gigantic motor. Care-i deosebirea dintre subretă și regina Angliei, dacă e să fim drepți ?

— Comitetul de direcție a aprobat. Este adevărat că unul din membrii săi a amintit de doamna Floriant. Dar eu i-am răspuns : „Nu pot avea nimic comun ! Domnișoara Devrain este un adevărat bărbat..."

„Și își închipuie că-mi face un compliment !" nu-l iartă Isabelle, care se schimbă deodată la față.

— ... Dispunînd, în plus, de toate calitățile care ne lipsesc nouă, se grăbește să adauge președintele.

Ea are totuși prezența de spirit să-i mulțumească ; dar în seara aceasta și-a dat seama cît prețuiesc ambiția și succesul. „Dacă aș fi un adevărat bărbat, așa cum spune el, aș leșina de bucurie. Sau, poate, dacă bărbatul pe care-l iubesc ar primi o astfel de avansare..." Dar ori directoare, ori șef de serviciu, existența i se pare la fel de găunoasă — căci de cinci zile n-a mai primit nici o veste de la Hervé Jacquet.

La sfîrșitul săptămînii, se duse la Garches ; nu-l găsi însă pe domnul Tannoire nici în salon, nici pe coridoare.

— L-a scos la plimbare bătrînul lui prieten, ca în fiecare sîmbătă și duminică, o lămuri un vecin de pat.

Ea ieși și, într-adevăr, îi zări în grădină : François împingea căruciorul cu un aer în același timp important și copleșit. Îi urmări cu privirea. O clipă i se păru că se contrazic, în privința orei sau a direcției vîntului probabil. Ca o pereche obișnuită de bătrîni, își vorbeau fără să se uite unul la altul sau rămîneau mult timp tăcuți.

„François nu mai «plătește», medită ea. Se crede indispensabil. Dar ce-ar face el însuși, la sfîrșit de săptămînă, fără copilul acesta de duminică ? Numai un om și mai nefericit decît tine te poate salva. Căci omul este cîine pentru om..."

Îi observă multă vreme, nu fără gelozie, dar şi cu oarecare milă. Se gîndea la toate cuplurile umane al căror ham, în lipsa dragostei, îl formează compătimirea, vinovăţia sau obişnuinţa. „Îşi închipuie că-l împinge pe domnul Tannoire, cînd în realitate celălalt îl duce cu el..."

Nu avu curajul să-i strice bucuria : „Voi reveni mîine, la ora prînzului", decise ea ; contratimpul o încînta, căci tot ce-i modifica programele, tot ce împiedica zilele să semene una cu alta, în lipsa lui Hervé, o ajuta să trăiască.

În lunea aceea, în vreme ce taxiul care-o aducea de la Garches cobora strada Saint-Denis, capitala prostituatelor, Isabelle se ghemui brusc în fundul maşinii şi inima începu să-i bată nebuneşte : într-un ciorchine de fete din faţa intrării unui hotel o recunoscuse pe Annie.

— Te rog să coteşti pe prima stradă la dreapta, apoi iar la dreapta, ceru ea şoferului.

— Dar o să ne întoarcem tot aici, remarcă acesta.

— Asta şi vreau : am trecut pe lîngă ceva ce-aş vrea să văd mai bine.

— Nu prea înţeleg ce-i aşa de frumos de văzut pe aici, mormăi şoferul. N-ar fi mai bine să opresc ? V-aţi duce să vedeţi ce vă interesează şi eu v-aş aştepta.

— În nici un caz !

Şoferul execută manevra cu vădită neplăcere. Cînd trecură prin dreptul aceluiaşi hotel, Annie nu mai era acolo.

— Ei, aţi văzut ce-aţi vrut să vedeţi ?

— Da, mulţumesc.

„M-am înşelat, căută ea cu laşitate să se încredinţeze. Da, cu siguranţă că m-am înşelat".

—

Soţia preşedintelui nu plecă nici în Sologne, nici la Biarritz, ci în insulele Baleare, împreună cu bijuteriile, cu garderoba şi cu camerista ei, plus un prinţ italian cvadragenar. Poseda o avere personală destul de frumuşică, pentru ca decizia ei să nu pună decît o problemă de ordin moral. Pe vremuri, tatăl ei făcuse parte din şaizeci şi şapte de consilii de administraţie ; patru sau cinci le dăduse ca zestre tînărului necunoscut, ataşat de

ambasadă, căruia nu-i acordase mîna fetei sale decît cu condiția separării bunurilor. Se va pune oare ginerele pe treabă ? Curînd, nici n-avea să mai facă altceva... Frustrată în tot ce avusese la un moment dat — uniforme, vizite, călătorii — și devenită soție de președinte, adică a unei fantome, silită să se mulțumească doar cu parada modei și cu partidele de bridge, ea suportase pînă acum ceea ce i se părea a fi o imensă păcăleală. Dar, după ce i-a răposat tatăl, după ce i s-au căsătorit copiii și, mai ales, după ce oglinda a început să se arate din zi în zi tot mai crudă cu ea, și-a căutat scăparea în tranchilizante și în psihanaliză (care, amîndouă, au darul de a anihila timpul), pînă la prodigioasa întîlnire cu prințul M. El îi apăru ca însăși reîncarnarea logodnicului ei de odinioară, cu deosebirea că cel de acum era ferm hotărît să nu muncească niciodată. Astfel că, în brațele lui, se simțea mai credincioasă căsniciei decît îi fusese vreodată soțul : ea nu-l înșela ; înceta doar de a mai fi înșelată de el.

Președintele se repezi pe calea aerului în Baleare ca să apere ceea ce numea el „fericirea lor", expresie care-o făcu să izbucnească în rîs. „E prima dată că te deranjezi pentru mine", îi atrase ea atenția, și nu fără dreptate. Totuși el nu izbutea să-și găsească vreo vină. „Am devenit un străin pentru ea", își spunea, fără să-și dea seama că niciodată nu fusese altfel și că la urma urmelor nu suferea cine știe cît.

Cei doi copii, apoi ginerele, apoi nora, încercară să intervină, spre a se izbi însă de fermitatea ca de stîncă a fericitei. Vorbeau de scandal și inimi zdrobite unei femei care-și bronza în plin soare al impurității un corp pe care tocmai îl descoperea din nou și al cărui primat i-l demonstrase psihanalistul în schimbul unor substanțiale onorarii. Monoloagele lor patetice sau indignate ? Ei, aș ! O noapte în brațele prințului era de ajuns ca să le reducă la neant... În septembrie îi invitase Onassis într-o croazieră ; apoi vor petrece octombrie la Veneția (atît de vulgară primăvara și vara), noiembrie în Tahiti, decembrie în Monaco. La Paris ? Poate, în aprilie. Pînă atunci, divorțul va fi fost pronunțat : doi vechi avocați își asumaseră sarcina asta.

Cum prințul fusese amantul unei actrițe de la Hollywood și logodnicul unei foste împărătese, presa de scan-

dal stîrni mare vîlvă în jurul aventurii. Ridicularizat în fața opiniei publice, președintele cunoscu, în fine, suferința. Copiii, ca și vechii săi prieteni, îl copleșeau cu dovezi de simpatie, ceea ce-l plictisea cam tot atît cît și pe ei ; nu putu scăpa de supliciul solicititudinii decît muncind îndoit, adică pierzîndu-și vremea în timpul orelor de lucru ca să aibă ce face în ceasurile celelalte.

Către ora șapte seara, apăsa pe fiecare clapă a cenotafului telefonic. Zadarnic însă : toți colaboratorii erau plecați. Numai Devrain, slavă Domnului...

— Ați putea...

— Urc imediat, domnule președinte.

Și cînd intra, parfumul ei alunga pe loc izul de tutun, amintind sărmanului împărat că în propria lui casă nu mai mirosea a femeie și în același timp că fiecare femeie are parfumul ei.

— Vă rog să poftiți aici, la birou, o invită el într-o seară, vă va fi mai ușor să citiți documentele.

De acum înainte stăteau, deci, unul lîngă altul : cedîndu-i fotoliul roșu, el se așeză pe scaunul pe care-l pregătise înainte de venirea ei. În felul acesta nu-i mai putea vedea fața, cu a cărei urîțenie încă nu se obișnuise complet ; în schimb, apropierea dădea mai multă căldură parfumului ei. Vioiciunea gesturilor, carnația care se ghicea sub rochia ușoară, adierea înmiresmată ce-o stîrnea mișcarea mătăsoasă a părului ei de Messidor [1] produceau o tulburare delicioasă bărbatului aflat în pragul bătrîneții. Singurei lui pasiuni adevărate — munca — i se adăuga acum o prezență feminină care nu numai că n-o stingherea, ci — pe cuvînt de onoare ! — îi dubla eficacitatea. Domnișoara Devrain (căci acum nu-i mai spunea pur și simplu „Devrain" !) îi oferea exemplul unui alt gen de femeie, deosebit de toate acelea pe care își întemeiase el universul : un fel de tovarășă, maternă și atrăgătoare în același timp, care-l făcea să se simtă cu douăzeci de ani mai tînăr și-i insufla dorința de a mai trăi douăzeci. Intuia în ea o egală, dar care-l respecta și pe care el însuși putea s-o respecte și totodată s-o dorească fără a și-o mărturisi.

---

[1] Auriu, deci, ca grînele coapte, a căror perioadă tradițională de recoltare e sugerată de denumirea acestei luni (20 iunie — 19 iulie), a zecea din calendarul republican introdus, pentru puțin timp, după Revoluția Franceză.

Conştientă de puterea ei, Isabelle nu mai încerca să păstreze proporţiile între prestigiul profesional şi farmecul pe care diferenţa de vîrstă îl sporea nu mai puţin decît deosebirea de situaţie. Uza de ea fără a abuza, dar cu secreta satisfacţie de a domina un bărbat la rîndul său dominator, căruia îi acorda o stimă cu atît mai mare cu cît se simţea, seară de seară, devenind cea mai puternică.

Cîteodată, noaptea, se amuza trecîndu-i în revistă cu îngăduinţă pe aceşti bărbaţi atît de diferiţi : Francis şi domnul Blanchouin, Bertrand şi preşedintele, care poate că în clipa asta se gîndea la ea. Se înşelau cu toţii în privinţa ei. Micul imperiu fantomă o liniştea : chipurile ce-l alcătuiau îi ţineau loc de oglindă. Căci încă nu-şi dusese răzbunarea pînă la capăt : Orléans mai figura pe hartă şi nici Habsburgii nu fuseseră răpuşi cu toţii...

Într-o seară, cînd activitatea lor se prelungea deşi soarele apusese, Isabelle se uită într-un chip semnificativ la ceas. Împăratul îi aruncă o privire rugătoare.

— Vă ţin prea tîrziu, domnişoară Devrain, dar... ştiţi de ce ora nu mai contează acum pentru mine ?

Ezită o clipă, apoi îi povesti toată nefericirea lui. Ea avu bunul simţ de a se preface că afla abia acum.

De fapt, toată întreprinderea o cunoştea pînă în cele mai mici amănunte : adevărate sau inventate, reţeaua de transmisie care unea sediul cu uzinele şi cu filialele le difuzase în aceeaşi zi în care le pusese în circulaţie presa. Dar pentru preşedinte, Casa era o insulă, şi crezu de cuviinţă să coboare vocea pentru a destăinui colaboratoarei sale umilitorul secret.

— În sfîrşit, domnişoară Devrain, conchise dînsul după o tăcere care trăda consternare, cîte femei n-ar fi invidiat o astfel de existenţă ! Fără muncă şi, în schimb, tot ce-şi putea dori...

„În afară de prinţul italian", completă mintal Isabelle, care se mulţumi să întrebe doar atît :

— Dar dumneavoastră v-ar fi plăcut să duceţi o astfel de existenţă, domnule preşedinte ?

— Mie ? Sigur că nu. Dar unei femei...

— Ei bine, nici mie nu mi-ar fi plăcut.

— Ah ! exclamă preşedintele după o vreme în care Isabelle îl auzi respirînd prea greu, dumneavoastră aţi fi fost cu totul altfel de tovarăşă, domnişoară Devrain...

Ați fi cu totul altfel, reluă el cu o voce schimbată, privind-o țintă.

Isabelle își dădu seama că ar fi fost de ajuns un cuvînt de-al ei, poate chiar numai tăcerea, ca să-i devină președintelui amantă, și nu după mult timp soție. Înțelese într-o clipă ce ispită de viață ușoară, de lene, de îndoielnică revanșă se oferea astfel femeilor. Și cum să nu se lase fascinată, orbită, de această putere dubioasă ? De ce să nu prefere o poleită și indolentă servitute luptei inegale din această lume a bărbaților ? Fusese de ajuns să simtă trupul lui Bertrand în noaptea aceea, ca să măsoare toată nedreptatea dominației bărbatului asupra femeii ; în seara asta înțelegea, dimpotrivă, cît putea fi de mare puterea acesteia. Ar fi fost destul să întindă mîna spre cea a omului vîrstnic, care și începea să tremure în lumina lămpii ; iar el și-ar fi pus-o peste această mînă fragedă și fermă, mărturie a unui trup tînăr.

Cum ar fi decis Isabelle Devrain, în ciuda tuturor teoriilor ei, dacă mîna aceasta, pe care vîrsta o și împestrițase cu pete cafenii și o brăzdase cu liniile șerpuitoare ale vinelor, nu i le-ar fi evocat, deodată, pe cele ce-i treziseră atunci, în seara festivității, dorința irezistibilă de a le atinge ? Mîinile lui Hervé, atît de îngrijite, atît de calde ; fața, ochii cu paiete de aur, întreaga ființă atît de calmă și de sigură a lui Hervé...

Isabelle își retrase mîna și, ca și cînd nu l-ar fi auzit pe președinte, ca și cînd n-ar fi simțit încordarea cu care-i pîndea răspunsul și nici că e gata să-și joace viața pe o singură carte, pronunță cu o comică gravitate :

— Nu putem decît s-o deplîngem pe soția dumneavoastră, domnule președinte. Va suferi ; va regreta ceea ce-a făcut, fiți sigur...

Reușea astfel să-i redea orgoliul și conștiința împăcată exact atît cît trebuia ca el să poată trece, fără regret și remușcări, la dosarul următor.

Cînd numirea deveni oficială, președintele coborî el însuși — favoare extraordinară — ca să o felicite pe domnișoara Devrain, noua sa directoare administrativă.

— Nu, domnule președinte, îl corectă cu blîndețe Isabelle, ci „director administrativ".

— Parcă nu prea sună franțuzește.

— Dimpotrivă, e neapărat necesar în Franța. Se zice : doamna primar, doamna doctor cutare...

— Un fel de a vorbi !

— Un fel de a gîndi ! Noi nu putem avea autoritate decît asimilate cu bărbații. Dealtfel, n-ați convins Comitetul de direcție, spunînd despre mine că...

El o întrerupse foarte încurcat :

— Voiam numai să le explic că...

— Chiar așa am și înțeles, domnule președinte, îi luă ea vorba din gură, cu glas care tremura puțin, și vă mulțumesc.

Dar își dădea seama că avansarea și-o datora cusurului ei și, tot atît de bine, că acest fel de succes nu avea nimic comun cu „promovarea femeii“. În ziua cînd femeii nu-i va mai fi impus să aleagă între muncă și cămin, cînd muncitoarea mamă nu va mai fi silită să lucreze nouăzeci de ore pe săptămînă, cînd nu va mai trebui să fii urîtă ca să ajungi în posturile înalte și frumoasă ca să reușești în cele inferioare... În ziua cînd bărbații vor accepta să deschidă lumea lor în fața prudenței femeilor, în fața înțelepciunii femeilor, în fața respectului pentru viață pe care ele îl perpetuează stăruitoare printre ruinele Violenței lor și printre nebuniile Tehnicii lor... În ziua cînd izbăviți de un rol reciproc impus — ea, de matroană sau de prostituată, el, de fanfaron și tehnocrat — Bărbatul și Femeia vor încerca să clădească împreună... În ziua aceea...

Președintele, care-o observa, văzu că-i tremură buzele și ochii îi strălucesc — căci de la accidentul domnului Tannoire și, mai ales, de la plecarea lui Hervé, ea era oricînd la discreția disperării ca și a celei mai fragile speranțe.

„Ei, gîndi președintele, făcea pe grozava alaltăieri. Numirea o copleșește ; pot deci să contez pe devotamentul ei necondiționat. Mi-era cam teamă de inițiativa mea, dar acum văd ce bine am făcut anexînd-o pe femeia aceasta la statul nostru major : voi putea, astfel, să-i neutralizez pornirile feministe, să-i țin în respect pe ceilalți directori și să dau în același timp tuturor salariatelor noastre o dovadă a spiritului modern care ne anima. Excelentă manevră !“

Totuşi împăratul reuşi să-şi compună o atitudine cu totul şi cu totul ponderată.

— Domnişoară Devrain, rosti el cu reală nobleţe, emoţia dumneavoastră mă mişcă adînc.

Joi, 22 septembrie, Isabelle Devrain şi Hervé Jacquet îşi oficiară cununia la capela spitalului din Garches, în faţa unui singur spectator care, dealtfel, le era şi martor. Apoi plecară pe malurile Ronului, ca să se pregătească pentru culesul viilor, care gemeau de rod.

Scurtîndu-şi turneul cu mai multe zile, Hervé pătrunsese în noul birou al Isabellei în ţinută de călătorie. Ea se ridicase, fără să scoată un sunet, deşi buzele încercau să şoptească un singur cuvînt : „Hervé". El însuşi surîdea teribil de intimidat, exact ca un copil în dimineaţa de Crăciun.

Gest sau cuvînt, orice pregătise fiecare din ei pentru această clipă, fu de prisos.

Rămăseseră mult timp nemişcaţi, descumpăniţi, fără a îndrăzni să rostească o vorbă, căci iubirile tîrzii se tem de ridicol, din care pricină îşi dau cu atît mai uşor în vileag naivitatea. În sfîrşit, se apropiase de ea şi-i pusese mîinile pe umeri, ca un jug. Acest gest ciudat ar fi copleşit-o, dacă nu şi-ar fi amintit că şi Francis făcuse la fel în seara în care încercase s-o seducă. De data asta însă nu mai simţi nici o tulburare. Dimpotrivă : o imensă siguranţă. Se lăsa atrasă de această stîncă ; şi deodată crezuse că are să leşine, cuprinsă de o slăbiciune cum nu mai simţise niciodată din ziua cînd, copilă fiind, se scăldase în mare şi fusese cît pe ce să se înece. Hervé o prinse în braţe, în acelaşi timp viguros şi tandru. Mîinile îi atinseră fără să vrea pieptul, aşa cum îi atinseseră şi umerii. Nimic ascuns. Dar tocmai asta o tulbură în mod deosebit. Mîinile atît de ferme ştergeau fără greş urmele tuturor celorlalte.

— Îmi dorisem această călătorie ca o încercare pentru mine şi pentru tine, zise el. Acum ştiu.

— Ştii ?

— Da. Ştiu că nu voi mai călători fără tine. Că, despărţiţi, ne irosim timpul şi că aşa nu mai merge... Chiar din a treia zi am renunţat să mai vizitez muzeele, bisericile ;

aveam impresia că ți le fur. Ori de cîte ori vedeam ceva frumos, mă gîndeam la tine.

Afirmație prea crudă sau prea inocentă. Cuvîntul teribil trebuia totuși pronunțat, pentru prima și ultima dată !

— Ceva frumos ? repetă Isabelle. Dar eu, Hervé... eu sînt... urîtă !

— Tu ești tu, sună răspunsul.

Este singura definiție a Dragostei. Ca și singura replică posibilă. Ea văzu ochii cenușii punctați cu aur cum se apropiau, crescînd, de ai ei ; buzele nu-i mai aparțineau ; lumea toată se clătina.

Sîmbătă, 7 ianuarie, o mașină sport, albă ca laptele, derapă pe o porțiune cu polei a șoselei dintre Epernay și Reims și, cu 130 de kilometri pe oră, se zdrobi de un pom. Era spre seară ; nu toți automobiliștii catadicsiră să oprească — fiecare cu grijile lui ! Unul singur anunță, în sfîrșit, jandarmeria. Însoțitoarea șoferului, o femeie foarte tînără, fusese ucisă pe loc și fața ei neatinsă, nu exprima decît o imensă stupoare. Plin de sînge, șoferul fu transportat la spitalul din Reims. Era Francis.

Pînă să se dea de urma Mariannei, care se despărțise de el, accidentatul suferi mai multe intervenții chirurgicale. Apoi corpul acela, oarecum reconstituit sub carcasa albă de ghips, fu transferat la serviciul unui specialist în chirurgie estetică și acesta îi sculptă o față cu totul nouă. Pacientul se alese cu ochi japonezi, o gură ce rîdea americănește și un nas maori. Din tot ce fusese la început, nu-i mai rămăsese decît vocea, prizonieră a unei fețe cu care nu-l înzestrase natura. Și acum își punea forța inutilă în serviciul unui chip devastat.

La căpătîiul lui, Isabelle nu putu suporta mult timp această nepotrivire : glasul îi amintea atîtea vorbe pe care fața mutilată le dezmințea cu mult prea multă cruzime.

— Nu vreau să te obosesc, Francis, îi zise deci ea, am să mai vin să te văd.

— Cum îl găsești ? o întrebă Marianne plină de neliniște, după ce închiseră ușa albă. Doctorul susține că va redeveni curînd așa cum a fost înainte.

— Dar doctorul n-are de unde ști cum era înainte, replică Isabelle fără nici o răutate.

— Dealtfel, pentru mine asta nu schimbă nimic.

Și ea căpătase o altă înfățișare.

— Vrei deci să rămîi cu el ?... Toată viața ? adăugă Isabelle coborînd vocea.

— Nu are pe nimeni.

— Și tu, pe cine aveai tu cînd el...

— Taci, Isa. Nu-i același lucru.

Ea se gîndi la doamna Blondal și la toți acești copii tiranici cărora li se devotează femeile fără copii.

— E prea nedrept, murmură ea, prea ușor...

— Și tu, reluă Marianne după o lungă tăcere, aștepți un copil ? Sînt fericită pentru tine. Dar Hervé mi-a spus că ai vrea să-ți părăsești postul... Nu pot să cred !

— Ba da, zise Isabelle puțin stînjenită. Așa vrea el. Ca și mine dealtfel. Știi, totdeauna trebuie să alegi...

Marianne o privi și surîse ; dar surîsul era trist. Clătină capul.

— E prea nedrept, Isa, șopti la rîndul ei. Și prea ușor.

— Ai dreptate. Am trădat și eu. Păcat de atîtea discursuri...

— Mai bine să vezi limpede și să ai dreptate. Oare n-o să scăpăm niciodată ?

— Ascultă-mă, reluă Isabelle cu voce puțin voalată, cînd mori de frig și reușești să aprinzi un foc, trebuie să arunci în el totul, totul ! Pentru mine, e singura posibilitate ca să scap de Isa cea Urîtă, pricepi ?... Înțelegi, Marianne, cerși ea, căci se simțea vinovată față de sine însăși, față de toate femeile.

Marianne își puse mîna pe a ei fără să răspundă și se strădui să zîmbească. De fapt, era disperată.

Isabelle înregistra perfect alunecările, șoaptele, tot acest du-te-vino înăbușit de la căpătîi. Trupul ei îndurerat se simțea eliberat ; și lespezile care atîta vreme îi ținuseră loc de pleoape se făceau din ce în ce mai ușoare. Cu toate acestea, la fel ca atunci, la spitalul Claude-Bernard, ea refuza să le deschidă ; dimpotrivă, le ținea atît de strînse, încît simți două lacrimi la colțurile ochilor.

Înainte de a se interna, arsese, pagină cu pagină, Caietul negru.

Recunoscu glasul îngrijorat al lui Hervé, apoi pe acela, calm, al medicului. Simţi că cineva se apropie de ea, că se apleacă asupra ei. O mînă minunat de sigură şi viguroasă o bătu uşor pe obraz şi-i mişcă încetişor capul pe pernă.

— Ei, ei, zicea doctorul, dar deşteptaţi-vă odată ! Este o fetiţă, doamnă, şi va fi tare frumuşică. Mă auziţi ? Sînt sigur că mă auziţi. Va fi o frumuseţe de fată.

ŞI ACUM RĂMÎNEŢI CU BINE
COPII AI SUFLETULUI MEU !

Iulie, 1964

CUPRINS

I Cimitirul celor vii 6
II Un chip pentru toată viața 27
III Fotoliul roșu 58
IV Zăpadă în luna mai 82
V O insulă pustie 105
VI Ieșirea din prăpastie 128
VII Atîta dragoste pierdută 154
VIII „Oare pot fi și eu iubită ?"... 181
IX Fulgerul care cade în pustiu 200

Lector : DAN RĂDUCANU
Tehnoredactor : ION TUDOR

Apărut 1976. Bun de tipar 22.III.1976. Tiraj 60 000. Broşate 56 000. Legate 4 000. Coli tipar 14,5.



Comanda nr. 60 017
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii";
Bucureşti — Piaţa Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România

Lei 7,50

Colecția
«Romanul de dragoste»

124

Institutoarea Isabelle Devrain poartă pe chip pecetea urîțeniei. Va reuși pînă la urmă această femeie harnică, inteligentă, dar necontenit apăsată de conștiința lipsei de farmec, să compenseze zgîrcenia naturii, prin marea ei generozitate sufletească? Iată întrebarea căreia G. Cesbron caută să-i dea un răspuns, relatîndu-ne zbuciumul eroinei sale, zbaterea ei plină de curaj împotriva tuturor capcanelor falsei iubiri și a prejudecăților, pentru găsirea adevăratei fericiri.

Autor a nenumărate volume de succes, printre care «Nevinovații din Paris», «E mai tirziu decît gîndești», «Cîini pierduți fără zgardă», laureat a diferite premii literare (Guilde-Lausanne, 1944, Saint-Beuve, 1948), Gilbert Cesbron (n. 1913) confirmă în acest roman marile sale calități de narator și analist al stărilor sufletești.

ULTIMELE APARIȚII

116	Thomas Hardy	Doi ochi albaștri
117	Corneliu Ștefanache	Ziua uitării
118	Charlotte Brontë	Villette
119	Teodor Mazilu	O singură noapte eternă
120	Galina Serebreakova	Mireasmă de micsandre
121	I. Peltz	Nopțile domnișoarei Mili
122	George Meredith	Rhoda Fleming
123	Jan Kozák	Mariana